

*Hava kurşun gibi ağır!!
Bağır bağır bağır
bağırıyorum.*

*Koşun
kurşun eritmeğe
çağırıyorum...*

*O diyor ki bana:
- Sen kendi sesinle küll
olursun ey!
Kerem gibi yana yana...*

*«Deeert çok,
hemdert yok»
Yüreklere kulakları sağır...
Hava kurşun gibi ağır...*

*Ben diyorum ki ona:
- Küll olayım
Kerem gibi yana yana.
Ben yanmasam
sen yanmasan
biz yanmasak,
nasıl çıkar
karanlıklar
aydınlığa..*

*Hava toprak gibi gebe.
Hava kurşun gibi ağır.
Bağır bağır bağır
bağırıyorum.
Koşun
kurşun eritmeğe
çağırıyorum....*

Nazım Hikmet

Faşizme karşı dünyanın en uzun direnişi nerede yaşandı diye soranlara, bundan sonra Türkiye cevabı verilecek. Hapishanelerde ve dışarıda yaşanan bu direnişin dışarıdaki odağı haline gelen Küçükarmutlu'nun, kuşatmalar altında, hücre hücre ölümlerle, katliamlardan geçerek yazılan destanıdır....

Destanı yaratanlar haykırdılar son hücreleri ölürken;

Bu zulme karşı, kadın erkek, ana baba, eş, kardeş, genç, yaşlı, çocuk.. Çocuklarımızın çocukları, kaç yıl sürerse sürsün, neye malolursa olsun direneceğiz!

*Her düşen işiğimizi,
her kalan ve kavgayı sürdüren bayraktarımızdır...*

*Bağımsızlık ve özgürlük için
ya son nefesimize kadar ölecek,
ya kazanacağız...*

yaşatmak için öldüler

Boran

yaşatmak için öldüler

Şenay Dönmez

Boran

*Küçükarmutlu'da
ölüm orucuna
yatarak, tarihte bir
ilk'i gerçekleştiren
kahraman şehitlerin
anısına...*

*Saraylar saltanatlar
çöker*

*Kan susar bir gün,
zulüm biter
Bugünlerden geriye
Bir yarına gidenler
kalır
Bir de yarınlar adına
direnenler*

Adnan Yücel

yaşatmak için öldüler

şenay Dönmez

**Kitap ile birlikte VCD'nizi
istemeyi unutmayınız!..**

BORAN YAYINEVİ

yaşatmak için öldüler

Şenay Dönmez

ISBN 975-92403-0-0

Birinci Basım: Mart 2003

Baskı: Aspaş

Boran Yayınevi:
İnebey Mahallesi Koçibey sokak
Yüksel İşhanı No: 22/23
Fatih/İSTANBUL

Yayınevinden

O cesur ve inançlı insanlar, faşizm saldırıya geçtiğinde, ayağa kalktılar;

biz varken umut asla yok olmaz, halk teslim alınmaz, dediler.

Büyük ve eşi benzeri görülmedik bedeller ödeditler. Acılar çektiler tarifi mümkün olmayan. İhanetleri gördüler en alçağından. Yürekleri yaşama ateşiyle kavrulurken öldüler artlarına bakmadan. Onurlu ve özgür bir yaşam için bir canımız var, feda olsun halkımıza dediler her ölüşlerinde.

Küçükarmutlu direniş mahallesi, büyük destanı oluşturan yerlerden biriydi. Kendi başına bir destandı.

Direniş mahallesinin ilk şehidi Gülsüman Dönmez'den bu yana konuşuluyor Armutlu. Mahalledeki ölüm orucu direnişçilerinin sayısı on'u aştığında, bir bir cenazeler kaldırıldığında, konuşulmaya devam etti.

5 Kasım katliamında konuşulan yine Armutlu'ydu.

Armutlu'da yaratılan destan, elinizdeki kitapla yazılı tarihin bir parçası oldu. Bu tarih faşizme karşı özgürlükler için, insanca bir yaşam için ölümüne direnmenin tarihidir. Armutlu üzerine yazılan ilk destan değil bu; Armutlu destanı üzerine yazılan ilk kitap sadece.

Görkemli direnişi anlatan başka kitaplar da yazılacaktır. Yazılmalıdır. Çünkü Armutlu'yu anlamak ve anlatmak, Türkiye gerçeğini anlamak ve anlatmaktır. Armutlu'da anlaşılması gereken ve anlatılması gereken daha çok şey var.

*

F tipleri üzerine çok şey söylenip yazıldı bugüne kadar. Özeti şudur: Anadolu haritasından umudu silmek için yapıldı F tipleri.

İşte tam bu noktada da, devrimciler büyük bir kahramanlık ve feda ruhuyla ayağa kalktılar. Umudu yansıtmak için ölüme yattılar.

İlk kez olmuyordu bu ülkemizde. Ama ilk kez olan bir şey vardı: Tayad'lı aileler da saldırının bütün halka olduğunun bilinci ve devrimci tutukluları, yakınlarını sahiplenme sorumluluğu ile bedenlerini ölüme yatırdılar. Dünyada ilk kez bir tutuklu aileleri örgütlenmesi, hapishanelerdeki yakınlarıyla aynı direnişte şehitler verdi.

İşte Armutlu'nun "büyük suçu" da bu noktada ortaya çıktı. Tayad'lıların dışarıdaki direnişine "yataklık" yaptı Armutlu. Sonra, tahliye edilip direnişi dışarıda sürdüren devrimcilere açtı kucagını. Armutlu'nun "büyük suçu" daha da büyüdü.

Armutlu'da güzellikler büyüdü.

Armutlu'da kahramanlıklar büyüdü.

Büyüdü Küçükarmutlu; dünya çapında bir direniş odağı oldu. Sadece Türkiye değil, dünya halklarının direniş tarihine, direneni sarıp sarmalayan bir toprak parçası olarak adını yazdırdı.

*

Elinizdeki kitap, tam tamına 1 yıllık bir sürecin anlatımıdır. Tayad'lı Ailelerin ölümüne yatmalarıyla başlayıp, 13 Kasım 2001'de Küçükarmutlu'ya karşı düzenlenen son saldırıya kadar uzanıyor.

Küçükarmutlu'nun sokaklarında dolaşıyoruz gün gün. Direnişçiler hücre hücre erirken, direniş evlerinin birinden diğerine gidiyoruz. Direnişçilerin, refakatçılarının, ziyaretçilerin, Armutlu yoksullarının hüznlerini, sevinçlerini, öfkelerini ve coşkularını paylaşıyoruz. Büyük fedakarlıkları ve insanlığın küçük kaygılarını, kahramanlıkları ve ihanetleri görüyoruz bir arada.

Kimbilir kaç kez, sabırlı ve öfkeli adımlar, omuzlarında tabutlarla adımladılar Armutlu sokaklarını. O sokaklar, 1980'lerin sonlarından bugüne nelere tanık olmadı ki!

Elinizdeki kitap, o tanıklığı tarihe malediyor. Bu tanıklığı belgelemek, Gülsümanlara, Armutlu'ya, direnişe karşı borcumuzdu.

Kitabı onur duyarak, gurur duyarak yayınlarken, belirtelim ki, borcumuzun tümü henüz ödenmemiştir. Destanları yaşayanlar ve yaratanlar, tarihlerini yazmaya devam edecektir.

Armutlu Direniş Mahallesini yaratan kahraman şehitler önünde saygıyla eğiliyoruz.

Kısa bir hatırlatma...

- Tarih hafızası zayıf olan kolay aldanır -

Bu kitap büyük bir direnişin bir parçasını anlatıyor. Ölüm orucu direnişi, kitap yayına hazırlandığında halen sürüyordu. Ölüm orucunun dışarıdaki kolu olan Armutlu direnişini ve diğer kentlerdeki direnişleri anlayabilmek, ölümün neden bu kadar kitlesel ve tarihte eşi benzeri görülmedik bir fedakarlıkla göze alındığını kavrayabilmek için kitapta “F tipleri” diye sözü edilen F tipi hapishanelerinin neyi amaçladığını bilmek gerekir. Ancak bu şekilde, kitapta okuyacağınız ölüme meydan okuyuşları, ölümün bir direniş silahı haline gelişini anlamak da mümkün olur.

Türkiye’de bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi on yıllara uzanır. Bu devrim kavgasını yok etmek için, katliamlar, baskılar, işkenceler, tutuklamalar her dönem değişik biçimlerde ve boyut-

larda denenmiştir. Hiçbir dönem bu amacına erişemeyen faşizmin en büyük imha ve yoketme saldırısı olarak gündeme geldi F tipi hapishaneleri.

F tipi hapishanelerini yapanlar; sömürü ve zulüm üstüne kurulu düzenimiz sürecektir, bu düzeni değiştirmek isteyen düşünceler, örgütler yok olacak dediler.

Devrimciler; hayır dediler. Düşüncelerimizden vazgeçmektense ölürüz diye haykırdılar.

F tipi hapishanelerini yapanlar; açlık ve zulüm politikalarına karşı halka direnme umudu olacak hiçbir güç, hiçbir odak kalmamalı dediler.

Devrimciler; halkımızın gelecek umudunun yok edilmesine izin vermeyeceğiz, bedeli yüzlerce kişinin ölümü de olsa, direneceğiz dedi.

Yalanla gerçek çatıştı. Yalanların hükmü direnişin gücüyle uzun sürmedi.

*

F tipi hapishaneler ne sadece bir hapishanenin mimari yapısını anlatıyordu, ne de saldırının hedefi devrimci tutuklularla sınırlıydı.

F tiplerinin gündeme geldiği dönem, halkımıza büyük yoksulluk ve açlıkları yaşatacak olan IMF programının uygulanmaya başlanacağı dönemdir. Halkın yoksullaşmaya, IMF'ye karşı tepkisini ve örgütlü mücadelesini geliştirebilecek tek gücün devrimciler olduğunu da on yıllara dayanan tecrübesiyle bilmekteydi oligarşi. Bunun için önce devrimciler susturulmalıydı. Ve susturma operasyonu öyle kanlı olmalıydı ki, tüm halka gözdağı verilmiş olsun. Dönemin başbakanı Ecevit'in 19 Aralık katliamının ertesinde söylediği gibi, herkes, "devletle başedemeyece-

ğini anlamış" olmalıydı! Dünyadaki gelişmelere baktığımızda ise Amerikan imparatorluğunun halklara karşı büyük savaşın arifesinde olduğu, Avrupa ile birlikte ülkemizi yağmalamaya hız verdiği açık olarak görülmektedir. Devrimcilerin yokedilmesi emperyalistler açısından da hayati önemdedir. Bu nedenle F tiplerinin yapılması bizzat Avrupa tarafından önerilmiş ve emperyalistler F tiplerine desteğini açıkça ilan etmiştir.

F tipleri mimari bir proje olmaktan öte, bir politikanın adıdır. Hem devrimci tutuklulara hem de halka karşı gündeme sokulan bir politikadır bu. F tiplerinde tutsaklar hücrelere atılıp birbirlerinden tecrit edilerek, düşüncelerinden vazgeçmeleri, davalarını satmaları dayatılırken, örgütlülükleri yokedilmek istenirken; halkın her kesimi de aynı politika çerçevesinde birbirinden tecrit edilmekte, muhalif bütün güçler çeşitli yöntemlerle sindirilmek istenmektedir. Devlet, ne içeride, ne dışarıda muhalif hiçbir gücün kalmasını istememektedir.

*

Emperyalistlerin ve işbirlikçilerinin hesapları buyken, hesabı bozan direnişin ilk işareti 20 Ekim 2000'de verildi. O gün, hapishanelerdeki DHKP-C, TKP(ML) ve TKİP davalarından 816 tutuklu ve hükümlü, Süresiz Açlık Grevi'ne başladı.

Devrimciler, düşüncelerimizin yokedilmesine, halkımızın bağımsız, demokratik Türkiye umutlarının yokedilmesine izin vermeyeceğiz diye açlığa yatılırlar.

14 Kasım 2000'de TAYAD'lı Aileleler, aynı direnişe dışarıda başlayarak Armutlu direnişini yaratacak

sürecin ilk adımını attılar.

Devrimciler F tipi hapishanelerin yapımının durdurulması ve tümü demokratik muhtevalı olan taleplerinin görmezden gelinmesi üzerine, 19 Kasım 2000’de, süresiz açlık grevini ölüm orucuna dönüş-türdüler. Artık eylem, ölüm bedeli sürecekti.

Türkiye gerçeğini bilenler, bu ülkede hiçbir hakkın kolay kazanılmadığını da bilir. Ya her türlü bedeli göze alacaksınız, ya da ne verilirse (ki çoğunlukla hiçbir şey verilmez) yetineceksiniz. Yani hak ve özgürlüklerinizden yoksun kalacaksınız. F tipleri ise bunun çok daha ötesinde bir saldırı olarak çok daha ağır bedeller istiyordu.

Bedel ödemekten çekinmedi devrimciler. Birbiri ardısıra ölüm orucu ekipleri, ölüm yürüyüşüne başladılar.

Ölüm orucunun etkisiyle geniş bir kamuoyu oluştu. Demokratik güçler direnişin etrafında bütünleşti. Bu noktada iktidar yeni manevralara başvurdu.

9 Aralık günü Adalet Bakanı Sami Türk, “F Tiple-rinin açılmasının ertelendiğini” açıkladı. Manevraydı, direnişi kırmanın oyunuydu ve hiçbir somut karşılığı, teminatı yoktu bu sözün. Direniş sürdü.

Ve 19 Aralık günü, “bir yıldır hazırlanıyorduk” dedikleri katliamı gerçekleştirdi devlet. Utanmazca adına “Hayata Dönüş Operasyonu” dediler. Katliama karşı devrimciler önceden açıkladıkları gibi, kendilerini feda ederek karşı koydular. Her hapishanede büyük direnişler yaşandı. 22 Aralık’a kadar sürdü saldırı ve direniş. Devrimci tutukluların bulunduğu hapishaneler yakılıp yıkılarak, 28 devrimci katledildi. PKK davası haricindeki bütün tutuklular F Tipi hapisha-

nelere sevkedildiler. Bütün dünyanın gözleri Türkiye'ye çevrildi o günlerde. Katliam, direnişi kırabilecek mi sorusu soruldu.

Saldırı dışarıda da sürdü. Tayad dahil demokratik kitle örgütleri basıldı, F tiplerine karşı çıkanlara (sonraki süreçte de devam ederek) yüzlerce soruşturma, dava açıldı. Devrimciler, susturulmak istenenin bütün halk olduğunu söylemişlerdi. Haklı çıktılar.

Direniş katliama ve F tipi hapisanelerin işkenceyle açılmış olmasına rağmen sürdü. Direnişin kırılmayacağı, 21 Mart 2001 tarihinde Sincan F tipi hapisanesinden ilk ölüm orucu direnişçisinin şehit düşmesiyle ilan edildi. Tarih yazılıyordu. Böylesine büyük bir katliamcılığa karşı, onu katbekat aşan bir fedakarlık yaşıyordu.

Aynı günlerde dışarıdaki direniş Armutlu'ya taşındı ve okuyacağınız destan adım adım yaratıldı.

28 Mayıs 2002'ye gelindiğinde hapisanelerde direnişi sürdüren iki örgüt kalmıştı. DHKP-C davası tutsakları yeni ölüm orucu ekipleriyle direnişin kararlılığını yeniden ve yeniden ilan ettiler. En son (Aralık 2002 itibarıyla) "Zehra Kulaksız Ölüm Orucu Ekibi" olarak direnişe başlayan ekiple birlikte toplam dokuz ölüm orucu ekibi ölüm orucu yürüyüşüne katıldı. Şehitlerin sayısı ise bu süreçte 103'ü buldu.

Tarihte insan iradesinin böylesine güçlü bir sınavdan geçtiği örnekler enderdir. Ölüme gönüllü olarak bu kadar uzun süren bir direnişin örneği ise hiç yoktur. Bu nedenle 3. yılına giren direniş dünya tarihinde faşizme karşı en uzun direniş olma özelliğini de taşımaktadır.

Direnifin büyük bedellerle, bu kadar uzun sr-
mesinin ve hala sürüyor olmasının sırrı; yokedilmek
istenen devrimci dfncelerde ısrar, halkın kurtuluş
davasına ölümüne baēlılık, zgr ve baēımsız bir l-
keye duyulan güçlü bir zlem den başkası deēildir.

BÖLÜM I

**yüreklerimizi çıkarıp
yangınların ortasına attık**

kızıl gelinlik

Ambulanslar hareket etti. İlk hareket edene bindirmişlerdi O'nu da. Nurgül'ü de aynı sedyeye yanına bir çuval gibi fırlatıp attılar. Kime ait olduğunu seçemediği sesler geliyordu kulağına.

- Bunların durumu ağır, hemen götürün. Şu kızı da koyun yanlarına...

İkisinin yanına atılan üçüncüsünün uzun siyah saçlarının yüzünü yaladığını hissetti. Gözlerini açmaya çalıştı. Hala yanıyordu. Sadece gözleri mi, tüm vücudunun yandığını hissediyordu. Bomba sesleri, kurşunların vınlaması hala kulaklarında uğulduyor. Beyni uyuşmuş, bir sünger gibi, gereksiz, yararsız bir organ sanki. Algılamakta zorlanıyor.

Sağ elini kaldırmaya çalıştı. Oynatamadı. Bileklerinden yumuşak bir kemerle bağlı olduğunu farketti. Demir bir çubuk kolunu sıkıştırıyordu. Elmas siren

sesini duyduğunda ambulansla olduklarını anladı. Peki ne olmuştu, nasıl bayılmıştı, kendisi neden ambulansdaydı da diğerleri yoktu? Duyduğu sesler kimindi? Barış mı konuşuyordu yoksa? Evet evet hastaneye gidiyorlardı. Başını çevirdiğinde Nurgül'ü gördü, gülümsedi. Nurgül bakıyordu ama anlaşılan kendine gelememiş, o da ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Ambulans yolda hızla ilerliyor, önüne gelen araçları siren çalarak solluyor. Ambulansın her solladığı araçla birlikte, yanında hareketsiz yatanın uzun siyah saçları yanağını yalamaya devam ediyor. Biraz önce de aynı şey olmamış mıydı? Hala kendine gelmeye, durumu anlamaya çalışıyor. Gazın etkisi geçmeye başladıkça uzun siyah saçları tanıdı Elmas. Kara kızdı bu. Sultan değil miydi yanında yatan!

- Sultan...

- ...

- Sultan...

- ...

- Beni duyuyor musun... Nasılsın Sultan?

Ses gelmeyince bağlı olmayan elini zorlanarak kaldırdı ve Sultan'ın diğer yana düşmüş yüzünü döndürmeye çalıştı. Yüzü simsiyahtı. Yerin yüzlerce metre altındaki maden ocağından yeni çıkmış madenciler gibiydi. Bir tek bareti yoktu başında. Endişe ayak uçlarına kadar bedenini sardı. Korkuyla titredi. Bir yandan seslenmeye, diğer yandan yüzünü silmeye çalıştı. İsi dumanı sildikten sonra yüzü çıktı nihayet ortaya. Öyle güzel görünüyor ki, uyuyor diye düşündü bir an. Fuları boynuna inmişti. Gazdan korunmak için ağzını, burnunu kapattığı parlak kırmızı fu-

lara dokundu. Buzlu bir havada kurumaya bırakılmış gibi kırılıyordu.

Boynundaki siyahlıkları silmek istedi. Fuları çekiştirdi. Sultan'ın boynunun derisinin eline yapıştığını gördü. İrkildi. Yüzüne acı bir hüznün çöktü. Gözleri yerinden fırlayacak gibi oldu. Bir eline yapışan deriye baktı, bir Sultan'ın boynuna. Öte yanına döndü. Nurgül hala şoktaydı. Olmasa O'na soracaktı. Soramadı. Çaresizlik girdabına dalmamak için direndi. Sultan'a döndü yeniden. Tekrar seslendi bir kaç kez daha. Hiçbir ses yok. Duyduğu tek ses ambulansın siren sesleri ve sağ elini sıkıştıran serum direğinin araba sallandıkça sağa sola çarpışının sesiydi. Avazı çıktığı kadar bağlamak istedi.

- Sultaaaaaan!.... diye bağırıldığını zannetti. Duyan var mı diye gözlerini gezindirdi ambulansın penceresinden. Yoktu.

Bağıramadı. Sesi mi kaybolmuştu ne. Peki neden bağırıldığını zannetmişti öyleyse? İçinde başka birisi mi haykırıyordu acısını? Göğüs kafesinde bir kez daha yankılandı aynı ses.

- Sultaaaaaan!...

Ciğerlerine, yanmış et ve tütsülenmiş kıl kokusu doldu. Sürme çekmiş gibi kapkara kaşları, kirpikleri, saçının kakülleri yanmış, yok olmuştu Sultan'ın.

Elmas, Sultan'ın göz kapaklarının yarım örttüğü gözlerinde bir kıvılcım, bir ateş yakalamaya çalıştı. Sultan'ın gözbebekleri yukarıya bakıyor, yıldızları seyrediyordu. Gözleri yandı. Bakışlarında lazer ışığı gibi görülmeyeni gösteren bir yeteneğin olmasını çok istedi o an. Bakışlarının sıcaklığı içine aktı. İçi ısındı. Ayak uçlarına kadar ılık ılık bir sıvı aktı. Sıvı

geçtiği yeri yaktı kavurdu. Damarları kabardı, sinir uçlarına iğneler battı. Vücudunu saran bir titreme bir saniye içinde vurup geçti. Omuzu oynadı ürpertiden. Duruldu. Ambulansın sarsıntısıyla Sultan'ın saçları dalgalandıkça içi soğudu. Umutlandı. Yaşıyor diye düşündü. Yıldızları seyreden gözleri, bakışlarıyla çarpışmayınca yeniden ateş bastı tüm bedenini. Umutlun uçsuz bucaksız sularında kulaç attı durmadan. Sudan hiç çıkmak istemedi. İliklerine kadar ıslansın, ciğerleri, midesi, dalakları, nefes borusu tüm bedeni suyla dolsun istedi. Kavrulan saç köklerini ancak böyle soğutabilirdi. Sultan'ın yanan bedenini böyle söndürebilirdi.

Sedyenin yanından sarkan elini tuttu. Sıcaklığını henüz koruyordu. Elleri ellerindeydi. Diğer elinin yumruklaştığını farketmedi bile. Bakışlarındaki ısıma değişti. Şimşekleşti. Bu kez öfkeyle titredi, ambulansın sağa sola salladığı bedeni. Bu kaçınıcı acı, bu kaçınıcı isyan, bu kaçınıcı ölümdü, ellerini uzatıp dokunduğu. Acısı nasırlaşmadı daha, yok! Hala şorul şorul kan akıyor yaralarından. Her biri taptaze yüreğini yakmaya devam ediyor. Acı öfkeyi biliyor. Öfkesi göğüs kafesini delip çıkacakmış gibi zorluyor. Sorulmadık hesabı kalmayan bir ailenin evladı Elmas. Adaletsiz düzende adalet arayanların susamışlığını dindirenlerin soyundan.

Dişlerini sıktı. Dudağının içinden tatlımsı bir kan damlası boğazına aktı. Hiçbir acı hissetmedi. Taze kanın tadı ağzına yayıldı. Yutkundu. Sultan'ın alcalaşmış yüzü aydınlandı. Elmas, yüzünde yaşama dair bir belirti yakalamaya çalıştı. Saçının tellerine baktı. Yoktu. Göğsünü yokladı. Kahraman şehitleri

uğurladıkları günkü gibi inip kalkmıyordu. Burun delikleri genişleyip daralmıyordu.

Kara kız, yüzüne karaları son oyununu oynamak için sürmüştü demek. Ölüm oyunu mu oynuyordu Kara kız? Gözleriyle siyah uzun saçlarını takip etti. Beline yakın yere kadar uzanıyordu üzüm karası saçları. Ambulans virajlardan hızla döndü. Çok sürmez hastaneye ulaşırlar. Kulaç atmaktan yorulmayan kollarını yine daldırdı uçsuz bucaksız denize. Ya  lmediyse. Ya kendisi gibi O da bayıldıysa. Peki neden ayılmıyor artık? Geçen kış annesinin ördüğü kazağın omuz yerinden tutup sarstı Sultan'ı. Hareket yoktu. Ambulans virajları dönüp, önüne çıkan araçları acı acı çalan sireninin yardımıyla solladık a yolun sonuna yaklaştıklarını düşündü. Bir daha görememe duygusu kapladı i ini. Sultan dalgalarla boğuşan teknelerinden ayrılmak üzere miydi yoksa... Dümendeki bilge kaptanın fırtınalardan kurtaracağına emin olmanın güveniyle huzur içinde uyuyor gibiydi.

Sultan'ın sesini, kendi sesinin az evvel yankılandığı yerden duyar gibi oldu.

- Meraklanma güzel yoldaşım. Ben gidiyorum, teknemiz yoluna devam ediyor.

Anlamadı. Ne demek istiyordu Sultan? Nereye gidiyordu? Daha vakti miydi şimdi. Bedenindeki sıcağın soğuduğunu duydu. Garip bir metanet dalgası vuruyordu yüreğinin kıyılarına.

- Hiç bitmesin bu yolculuk, dedi sessizce. Ayrılmak istemedi Sultan'dan.

Karasını elleriyle sildiğı yüzüne dönüp baktı yeneden. Bir Hitit yontusu gibiydi g zelliğı, öyle genç ve  l ms z. Anitta'nın lanetinden kurtulmayı başar-

mış, bin yıllar öncesinden Anadolu'nun bağrında tazelikliğini koruyarak gelmişti. Islak yanaklarından öptü Sultan'ın. Dudakları karardı. Dudakları yandı. Ölümün soğukluğunu ısıtan alevlerin korunu hissetti dudaklarında. Sultan'ı yakan alevler sönmemişti daha bedeninde. Yakmaya devam ediyordu "Anadolu kokan kızı".

Ambulans acı acı çığlık atarak hastane yoluna yaklaşırken, Sultan ile birlikte daha bir gün önce mahallenin sokaklarını adımladıklarını hatırladı

- İşte bak senin canavarlar yine geliyor.

- Sultan abla, Sultan abla! Halay çekmeyi öğrendik, haydi halay çekelim mi? Hem öğrettiğin türküyü de söyleyebiliyoruz artık.

- Halayımızı akşama çekeceğiz. Susurluk'un yıldönümü var. Orada çekeriz hep birlikte. Ama bakalım türküyü öğrenmiş misiniz.

- *"Göçmen kuşlar giderken uzaklara*

Hoşçakalın diyecek bizlere

Uğurlarken onları aç olacağız

Döndüklerinde aç olacağız"

- Tamam aferin. Biraz daha çalışın, akşam herkes söylersiniz. Ödülünüzü vereyim şimdiden. Bugün barikatlarda nöbet tutma hakkı kazandınız.

Sultan ve Elmas, yıldönümünden bir gün sonra, akşam yapacakları Susurluk eylemi için çalışıyorlar kapıları. Susurluk'u unutmayanların yine Susurluk'un acısını, katliamlarını, işkencelerini yaşayanlar olduğunu gösterecekler.

Hava kapkara bulutlarla kaplı. Denizden esen rüzgar daha bir sert vuruyor gecekondlu sokaklarına. İnceden yağan yağmurdan korunmak için başlarına

poşetler takmış kadınlar toplanmaya başlıyor. Çoğu işsiz olan mahalle halkından çalışanlar da bugün evdeler. Hafta sonunun olağanüstü ziyaretçi kalabalığı da henüz bitmiş değil. Hala insanlar direniş evlerini ziyaret için mahalleye girip çıkıyorlar. Direniş evlerinin önlerinde öbek öbek olmuşlar. Direnişi, Susurluk'u konuşuyorlar. Direnişin gazileri de aralarında. Şenay'ın evinin önündeki yolun, yukarıdaki bakkaldan, alt sokağın köşesine kadar dolmasıyla birlikte Sultan pankartın açılmasını söyledi.

"*Susurluk F Tipi Hapishanelerle Sürüyor*" yazıyordu, kırmızı üzerine sarı harflerle işlenmiş pankartta. Günlerdir yürümekten bıkmayan halk yine adımlıyor sokakları. Bu kez bir kahramanı yolculamıyorlar. Omuzlarında elleri kınalıları taşımayacaklar. Soğumuş alınlarından öpmeyecekler bu kez.

Birbirine sokulmuş insanlar gecekonduların arasından geçip yürüdükçe sloganlar kararmış bulutları dağıtıyor. Az evvel çiseleyen yağmur dinmeye başladı. "*Susurluk Devlettir, Hesap Soralım*". Megafonun metalik sesine dört yüzden fazla insan ahenk içinde eşlik ediyor. "*Susurluk Devlettir, Hesap Soralım*". Megafondaki erkek sesi değişiyor, Sultan eline aldığı megafondan, dinleyenleri de bir an duraklatan bir slogan attırıyor. "*Mutfakta yangın var, kadınlar perişan*". Şaşkınlık ve gülüşmeler. Çoğu kadınlardan oluşan yürüyüşçüler bir iki denemeden sonra daha tempolu atmaya başlıyorlar metalik sesin söylediği sloganı. Neredeyse mahalle içinde bir tur atmak üzere. Geçtikleri sokaklardan yeni katılanlarla sesleri daha gür çıkıyor. Bakkalın önündeki meydanlığa geldiklerinde fularlarını boyunlarına indirmiş barikat-

lardaki gençler karşılıyor kalabalığı. “*Susurluk...*” diye başlayan, “... *mücadele etmeliyiz*” diye biten uzunca bir yazıyı okuyan Elmas, yanında dikilen Sultan’ın uyarısıyla bir iki saniyelik suskunluktan sonra yeniden konuşmaya başlıyor.

- Şenay ve Gülsüman Abla burada olsaydı sizlerle gurur duyardı, onlar için bir dakikalık saygı duruşuna duralım ve sonra türkülerimizi onlar için söyleyelim. Onlar için halaylara duralım...

Biraz önce slogan sesleriyle inleyen burası değil gibiydi. Biraz daha kulak kabartsalar bir kilometre kadar uzaktaki denizin hışırtıları duyulacaktı. “Hala-ya...” çağrısıyla birlikte meydanın alabildiği kadar geniş bir halka oluşturdular. İçine bir halka daha, onun içine bir daha. Gündüz Sultan’ın yolunu çeviren mahallenin çocukları da halayda marifetlerini sergiliyor, türküyle uyumsuz tiz seslerle bağıra bağıra katılıyorlar coşkuya. Direnişten etkilenerek köyünü terkedip direniş mahallesine gelen Barış, Sultan’la omuz omuza durmaktan büyük mutluluk içinde. Çocuksu bir heyecanla, bakın ben Sultan abla ile omuz omuzayım, der gibi bakıyor etrafına.

Susurluk’u lanetlemişlerdi, ama Sultan’ın işi bitmemişti henüz. Cenaze törenindeki saldırıdan sonra mahallenin değişik yerlerine kurdukları barikattakilerle, Elmas’ı da yanına alarak toplantılar yaptıktan sonra ancak eve gidebildi. Huzurlu uyudular o gece.

Gerçekte hiçbir saniyesinin sıradan olmadığı direniş mahallesinde, ertesi günün sıradan bir gün olduğunu düşünmüşlerdi uyandıklarında. Sabah gazetesinin manşetten verdiği haberi gördüklerinde, hepsi sıradan bir gün olmayacağını anlamışlardı. Yorum-

lar birbirini izledi. Ne yapabilirler, biz ne yapacağız tartışmaları yapıldı uzun uzun. Bir saldırı bekliyorlardı, ama bunun gününü bir gazeteden okumak bekledikleri bir durum değildi.

"... *Kurtarılmış bölge, polis giremiyor, Filistin gibi...* " diyordu büyük kara puntolarla Sabah gazetesi. Kokuşmuş düzene meydan okumaktan, emperyalizme bölgede kafa tutan iki halktan biri olmaktan onurlandılar, ama bu haberin hiç de bu amaçla yapılmadığını tahmin etmek zor değildi. Direnişçilerin güvenliği için eve yakın bir yerde kurulan barikatın başındaki bir gencin objektife bakışıyla karelenmiş bir resim, habere inandırıcılık katmak içindi belli ki.

- Basın yine görevini yerine getiriyor, dedi Sultan. Sakindi, sakinliği sesine yansıyor, çevresindekilere bulaşıyordu. Kale ya! Nasıl kale oldu, onu yazmıyor. Kalenin her tuğlasında cesetlerimiz olduğundan sözetmiyorlar. Omuzlarımızda en sevdiklerimizi uğurlamaktan yorulmadığımız günlerimizin haberini hiç yaptılar mı!

Arzu birkaç gündür sıvı alamıyor. Kardeşinin ihanetine, ailesinin çıkardığı güçlülere karşı da direndi günlerce. Şimdi sessizce sırasını bekliyor. Usunda Dersim. Munzuruyla, kekik ve reyhan kokan, özgürlük çığlığının kulaktan kulağa dolaştığı, hiç susmadığı dağlarıyla Dersim. Öğleye doğru televizyon birden kapandı. Bülent ne olduğunu anlamaya çalıştı, sağı solu kontrol etti.

- Elektrikler kesilmiş, dedi şaşkınlık içinde.

Birbirlerine baktılar. Sıkça olan bir durum değildi. Yorum yapmaya fırsat kalmadan telefon çaldı.

- Anadolu ajansından arıyorum. Mahallede bir

gerginlik mi var, diyordu telefondaki ses.

- Biz iyiyiz, bunu neye göre söylüyorsunuz?.. Direnişçilerden Nurgül, daha sözünü tamamlamıştı ki, karşıdaki ses cevap verdi.

- Sabah gazetesindeki haberi okuyun, dedi ve kapattı.

Sultan hızla evden çıktı. En yakın barikata vardılar. Mahallenin alt girişi görülebiliyordu. Sevgi şehit düştükten sonra buradaki girişe kurulan polis noktasındaki bir kaç polis dışında herhangi bir olağanüstülük, bir hareketlilik yoktu. Mahalle halkından Fatma ablanın getirdiği çayları içerken, mahallenin girişine bakması için giden Ferit'ten haber bekledi.

Daha ondan haber gelmemişti ki, daha önce hiç yüzünü görmedikleri bir genç soluk soluğa seslenerek barikata geldi. Elini kolunu sallıyor, "panzer..." diyor, "polis..." diyor ama ne dediği tam anlaşılmıyor. Mahallenin girişinde aylardır duran panzerler de var, polisler de, olağan olmayan bir şey değil. Nefesini toplamaya çalıştı siyah montlu, dalgalı saçlı genç.

- Mahallenin girişine panzerler geldi, yığınak yapıyorlar, operasyon var, dedi.

Sabah gazetesi boş yere yazmamış. Bu ne uyumlu bir çalışmaydı. Hem de aynı gün. Direniş evine haber vermek için Sultan hızla kalktı yerinden. Şenay'ın evindekilere haber verdikten sonra diğer evlere gitmeden önce Elmas'ı sımsıkı kucakladı, vedalaştılar, zafer sözleri verdiler birbirlerinin kulaklarına fısıldayarak.

- En önde olacağız, önce bizleri ezip geçmeliler, dedi Elmas. Ayağa kalkmakta zorlanan Arzu'nun alnını süsleyen bantından öperken. Fularları takıp çıktı.

lar evden.

- Çukura düştü... çukura düştü, yaşasın! Nasıl da camuz gibi debelenip duruyor barikatın önünde. Bıraksak paletleriyle bizi ezecek ya, şimdi nasıl da çırpınıyor şerefsiz.

Barikatçı gençleri sevindiren, üzerlerine doğru hızla gelen bir panzerin, barikatın hemen önünde kazdıkları çukura gömülüp kalması. Taşlar, sopalar ile panzerlerin ve binlerce polisin muharebesi başlamıştı.

- Fırlat! Onu da at! Benimki bitti, birini de bana ver... Haydi haydi!... Bekleme oğlum haydi atsana! Bu işi bitireceğiz bugün. Yeter artık. Şunlara bak, hala direniyorlar.

Boom!... Booom!.. Booom!.. Booom!..

- Taş atıyorlar... Dikkat! Taş geliyor.

- Vay anasını sattığım, benim de gözüm yanmaya başladı...

- Çatıdakine sık, bak şu sıvasız evin çatısında!

Taak!..

Booom!...

- Koş koş, şu bahçeden...

Booom!...

- Hala slogan atıyorlar. Şu öndeki kız var ya! Şefin söylediği kız değil mi?

- Ne fark eder!

Booom!...

Lanet olsun bu bozuk çıktı, patlamadı...

Booom!... Booom!... Taak!..

Bir daha, bir daha.

Göz gözü görmüyor. Sadece duman. Daha bir kaç dakika önce evler yok muydu burada? Nereye

gittiler? Zemherinin en acımasızında bile bir kaç metre görüş mesafesi olur. Burada yok. Duman, bir bulut gibi çöktü evlerin üstüne. Merkezlerine görüntü iletmeye çalışan kameramanların objektiflerinde dumandan başka bir şey görülüyor. Kulaklara gelen sesler savaş alanı görüntüsünü tamamlıyor. Bağırışmalar, sloganlar ve bombaların büyük bir gürültüyle patlamaları arasından zor seçilen kurşunların vınlamasını kaydediyor ses cihazları.

- Bak şu salağa! Gitti çukura düştü. Panzer sürmüyor sanki tır şoförü... Oğlum, şu sokağa, şuraya doğru yürüyün, eve oradan yaklaşacaksınız.

- Amirim panzerimizin biri yukarıdaki barikata takıldı. Molotof attılar üstüne. Arkadaşlar paniklemiş, söndürdük.

- Biliyorum, biliyorum!..

Booom!... Booom!... Booom!...

- Gazeteci arkadaşlar, bu tarafa geçmeyin, yavaş... Çekme!.. Ne çekiyorsun lan!

- Gazetecilere iyi davranın demedim mi size oğlum? Bağırmadan engel olacaksın çekmesine.

- Şefik bey, ölü yaralı var mı?

- Şimdi mülakat yok, daha sonra. Operasyondan sonra müdürümüz yapacak. Sadece şunu söyleyim size, amacımız barikatları kaldırmak, kanun hakimiyetini sağlamak, huzuru tesis etmek. Biz ölüm orucu yapılan evlere müdahale için gelmedik.

Booom!...

- Haydi gelin! Hepimizi öldürün!..

- Yoldaşlar, barikatları güçlendirelim. Taşlarımızla direneceğiz. Cesetlerimizi çiğnemedi onlara dokunamayacaklar. Evin önüne doğru çekilelim arka-

daşlar. Bakkalın oradaki barikatı sıkılaştırmalıyız.

- Abla abla! Barış yere düştü, eve götürdük.

Sultan bir o barikatta bir ötekinde. Taşların birini fırlatıyor ötekisini alıyor eline. Yere düşen her bombadan yayılan gazdan korunmak için ağzını sadece bir bez parçası örtüyor. Üzüm karası gözleri görünüyor sadece. Bir de attığı her taşta savrulan uzun saçları. Önce sayıyordu atılan bombaları, yirminciye saydıktan sonra vazgeçti.

- Sultan! Kızım bak aşağıdan gelmeye başlıyorlar. N'olur dikkat edin, niyetleri kötü. Size bir şey olmasın evlatlarım.

- Merak etme Fatma abla. Sizleri çok seviyoruz. Evi korumamız lazım. Direnişçilerin canı, teni bize emanet. Verir miyiz hiç onlara. Yaklaştırmayacağız oraya, kanlı ellerini kapının tokmağına bile süremeyecekler.

- Teslim oluuun! Evdekileri kurtarmaya geldik. Teslim oluuun!..

- Biz biliyoruz sizin kurtarmalarınızı. Kurtardıkça kanımız aktı bu topraklara. Siz kurtardıkça halkımız aç kaldı. Siz kurtardıkça zulüm geldi. Katletmekten başka ne bilirsiniz siz. Bush'un çocukları sizi böyle eğitiyor. Haydi vurun, haydi atın bombalarınızı. Atın IMF sırtınızı sıvazlasın, Amerika plaket versin. Şefiniz alışkindır döktüğü devrimci kanı karşılığında Amerikan elçilerinden plaket almaya. Haydi! Kurtaracaklarmış. Yalana, sahtekarlığa son verin. Varsa mertliğiniz, gerçekleri söyleyin... Söyleyemezsiniz değil mi!..

- Geberteceğiz hepinizi. Devlete kafa tutarsınız ha! Zaten kaç aydır burayı isyan yerine çevirdiniz...

Booom!... Booom!... Booom!...

- Kahrolsun faşizm...

- Tekrar başladılar, son taşımıza, son canımıza kadar evi koruyacağız yoldaşlar. Onlar bizim için ölüyor, şimdi sıra bizde, biz onlar için öleceğiz. Haydi yoldaşlar dayanın... Fikret, bomba!

Booom!...

- Nefes almakta zorlanıyorum abla. Boğazım ya-nıyor, vücudumun her yeri kasılıyor sanki. Ama öne-mi yok. Bunu da püskürteceğiz. Ümüş ablayı uğurlar-ken yaptığımız gibi değil mi?...

Booom!...

- Bakın bakın, helikopterden kamerayla çekiyor-lar.

- Vahşetlerini görüntülemek onların alışkanlığı-dır. Sen de bizim kamerayla onları çek! Kalırsa eğer, gösteririz herkese burada yaşananları. Eminim yine yalan söyleyecekler, gerçekleri gizleyeceklerdir, biz de belgeleyelim.

Booom!... Taaak!...

- Ateş ediyorlar, duvarları siper yapın!

- Halkımız! Sizin için direniyoruz, sizin için ölü-me hazırız. Bu direniş sizin direnişiniz, dün evinizi yıkmaya gelenler şimdi bizi katletmek istiyor. Kimse hakkını aramasın, zulme karşı direnmesin, adalet is-temesin, ekmeğe doymak istemesin diyorlar. Bunun için direnişimizi kırmak istiyorlar. Bunun için yüz-lerce gündür aç olan direnişçilerimizin üzerine bom-balar atıyorlar. Hızır paşaların torunları bunlar!

- Polisler! Ölüm mangaları! Kime hizmet ettiğini-zi yeniden düşünün. Çocuklarınızın başını kanlı elle-rinizle nasıl okşayabileceğinizi düşünün. Ayhan Çar-

kın da sizin gibi katletti, vurdu, kırdı. Şimdi çocuklarını dahi sevemediğini kendisi anlatıyor. Dinlemeyin şeflerinizi. Onlar IMF için katlettiriyor, dinlemeyin onları.

1996'da ölüm orucu yaptığı için sakat kalan ve daha kısa bir süre önce Edirne'deki F tipinden tahliye olan Bülent'in megafondan yaptığı konuşma bir anlık da olsa bomba kurşun seslerini bastırıyor. Ama kesilmiyor kurşunların vınlaması. Yüzleri maskeli bir sürüye yapılan konuşmaları bombaların gümbürtüsü yeniden bastırıyor. Mahalleye üç koldan giren panzerlerin kuşatması gittikçe daralıyor. Eve adım adım yaklaşıyorlar. Sloganlar susmuyor bombalara karşı. Biri düşüyor yere, diğeri tutup kaldırıyor koldan. Gökten yağmur değil, nefesleri kesen gaz yağıyor, ölüm boşalmaya hazır bir yağmur gibi duman bulutlarıyla geliyor. Sokak sokak geri çekiliyorlar. Direnişçileri ölümüne savunmaya devam edecekler.

- Ben ölüm orucu direnişçisi Haydar Bozkurt...

Megafondan çıkan bu gür ses herkesin bakışlarını direniş evinin önünde beliren Haydar'a çeviriyor.

- Operasyonu durdurun, ben ölüm orucu direnişçisiyim, operasyonu durdurmazsanız kendimi yakacağım, burada insanları katledeceksiniz. Operasyonu durduruuun!..

Saldırı devam ediyor, gaz bombaları kesilmiyor, uzun namlulu silahlar susmuyor. Son barikatın arkasına çekilenlerden bayılanlar, daha güvenli bir yere taşınıyor. Mahallede güvenli denilebilecek hiçbir yer yok aslında, ama en azından nefes alabilecekleri bir yere götürülüyor. Tüm evler gaz bombalarının etkisi altında. Haydar'ın anonsunun üzerinden bir iki dakik-

ka ancak geçiyor. Haydar bir elinde beyaz bir bidon, öteki elinde megafonla direniş evinin üstünden geçen, aynı zamanda evin çatısı denilebilecek yere çıkıyor. Alnında, hiç çıkarmadığı kırmızı bandı takılı. “Namusum” diyor bandına.

- Kendimi yakıyorum...

Tüm bakışlar Haydar’ın üzerinde. Bu sözün bir blöf olmadığına yaklaşık bir yıl önce hapishanelerde tanık olundu. Haydar, onların yoldaşı. O da henüz tahliye olmuş, eski bir tutsak. İşte yine o feda ruhu, bu kez gecekondlu sokaklarında. Evlerine hapsedilmiş halkın pencerelerin kenarlarından öfkeli ve meraklı bakışları arasında yaşıyor. Durdurun katliamı diyor yeniden Haydar. Bombalar cevap veriyor Haydar’a. Direnmek bizim hakkımızdır, direnişimizi kıramazsınız, diyor Haydar. Kurşunla cevap veriyor hukuk devleti. Vakit geceye dönmedi daha, ama hava dumandan kararmış durumda. Gözü kara, yüreğinde inanç kıvılcımı çakmaya hazır biri meşale olmalı bu karanlığa.

Haydar diyor ki, “ben”. Bir başka direnişçi, “hayır ben feda edeceğim kendimi”. Haydar elini çabuk tutuyor ölüm yarışında.

Benzini üzerine dökmesiyle bir kaç saniye içinde tutuşuyor Haydar. Bidon yok artık elinde, tümünü boca etti üzerine. Megafonu da attı elinden Haydar. Söz bitti, şimdi alev alev yanan bedeniyle konuşuyor Haydar. Boş kalan eller zafere kalkıyor. İki elini birden zafer işareti yaparak silah ve bomba atışlarının en yoğun geldiği yöne doğru koşuyor Haydar.

- Halkıma, vatanıma, yoldaşlarıma canım feda olsun! Gırtlığını acıtırçasına bağırarak bunu söylü-

yor Haydar birkaç kez. İnancı acılarını dindiriyor.

Ateş ediyorlar. 19 Aralık'ta kendini feda eden Fırat'ı da, Ahmet'i de kurşunlamışlardı. Kurşunlar yağıyor sağından solundan. Tenine değmiyor, rüzgarı hissedilecek kadar yakından vınlayıp geçiyor. Kurşunları çok, bombaları gani gani, panzerler birbiri peşisıra çığnıyor yıkımlara karşı kazanılan toprakları, ama ortada itfaiye yok. Haydar'ın yanan bedenini söndürmek için ellerinde hortum yok. Kurtarmaya geldik demişlerdi. "Gelme, kendimi yakarım" diyenin üzerine "haydi yak" diye kurşunlar yağdıran kültürün binlerce yıllık geride, tarihin derinliklerinde kaldığını düşünenler bir kez daha yanılıyor.

Haydar, yaptıkları açıklamaya kızaran teni, bir yanardağ ağzını andıran alevleriyle imza atıyor. Mahalleye Eylülün onbeşindeki ilk saldırıdan sonra direnişçiler, *"direnişimize yönelik herhangi bir operasyon olduğunda, direnişçilere ve halka zarar verildiğinde, kendimizi yakarız"* açıklaması yapmışlardı.

Yaktı Haydar...

Kaçak tütün sarması sigarasını yakar gibi yaktı. Bir içimde ciğerlerini doldurur gibi derin derin solukladı direnişin havasını. Yaktı Haydar, geleceğimizi yakmak isteyenlerin ateşini söndürmek ister gibi. Etiler'in zengin evlerinden göründü alevi. Alevin sıcaklığını tenlerinde duydu dolarlarını sayan şişman göbekli kalın enseli adamlar. Korktular iliklerine kadar.

Zerre kadar korku yok Haydar'ın yüreğinde. Demir parmaklıkları aleviyle eriten Fidan Kalşen'in yol-daşı O.

Yere düştü. Düştüğü yerin hemen yanındaki ça-

tıya mevzilenmiş iki maskeli özel tim, ellerindeki tuğlaları attı Haydar'ın üzerine. Batıl bir inancın şeytan taşlama ayini zannetti perdelerinin arkasında korkusunu gizleyenler. Şeytan tuğlayı tutan elin beyininde dedi Tokatlı bir kadın 9'undaki çocuğunun başını okşayarak. Tuğlalarla söndürmek niyetinde olmadıkları belli. Bu, çürümüş, değersizleşmiş bir kültürün yansıması. Tarihsel olarak yokolmak zorunda olan bir ideolojinin, geleceği temsil eden düşünceye yönelik çaresiz bir savaşı. Yanan et, tutuşan tende ifadesini bulan büyük inanca düşmanlık bu. Hafsala-sının alamadığı inancı, taşıyarak yoketmeye çalışan ucubeliğin görüntüsü bu.

Son barikat da yıkıldı. O da isli alevlerini göğesavuruyor. Bir kaç parça tahta, bir iki lastikti barikatcığın malzemesi. Ama arkasındakilerin yüreğindeydi gücü. Şimdi o yürekler de yanıyor. Haydar'ın şehit düştüğünü düşünerek son noktaya, direniş evine çekiliyor bir grup. Sultan, Barış, Bülent, diğerleri ve Arzu ile birlikte içeride olanlar şimdi gecekondunun içinde bir avuçlar.

Küçük bir gecekondur. Basının "ölüm evi", mahalle halkının ve ziyaretçilerin "Şenay Hanoğlu Direniş Evi" dediği, iki oda bir sahanlıktan ibaret gecekondur. Binlerce insanın aylar boyu kapısından girip çıktığı, belki de dünyanın en işlek gecekondusu burası. Şimdi kuşatma bu gecekondunun etrafında. Sokakları, meydanları kuşatanlar, içeridekilerin beyinlerini de kuşatmak istiyor. Beyinlerinin her kıvrımında hüküm sürmek için panzerleri dayıyorlar, korkuyu ebedi kılmak istiyorlar. İşgal edilmek istenen sokaklar, bu küçük gecekondur değil beyinler, yüzbinlerce, milyon-

larca beyin. Gerçek zaferin böyle geleceğini çok iyi biliyorlar. İşgalin kalıcılığı, sömürge yönetimlerinin iktidarsızlığı gibi kısırlaşmış beyinler böyle sağlanabilir ancak.

- Arzu! dedi Elmas. Sessiz sakın bir şekilde yatağına uzanmış, alındaki kızıl bandını düzeltti Arzu. Elmas'ın sözünü bitirmesine izin vermedi.

- Hazırım, dedi yine aynı sakinlikte. Evlendiği eşinin devrimcilik yapmasına izin vermediğini gördüğünde de, tereddüt etmeden bu evliliği bitirmiş ve, ben devrimcilik yapmaya hazırım demişti ilk gördüğü yoldaşına. Yine hazır Arzu. Dışarıdaki direnişin ikinci ekibi olarak başlamak istediğinde de "hazırım" demişti. Yine hazır Arzu. 152 gün boyunca "ölüme hazır mısın" diye kendine her sorduğunda "hazırım" demişti. Yine hazır Arzu. Kendinden öncekiler gibi hücre hücre eriyerek ölümle ve zulümle olan savaşını kazanmayı tasarlıyordu. Olmadı. Ölümün başka türlü şimdiki kapıya dayandı. Ölüm kapıdan sesleniyor.

- Şimdi gününüzü göstereceğiz size. Ananızı...

Kapıda sesler yoğunlaştı. Küfürler, meyhane kabadaylarından aşırılma, ağıza alınmayacak küfürler. Yine de hazır Arzu.

Kapısı bir omuz darbesiyle yıkılacak olsa da, bir kepçe darbesiyle bir duvarını moloz yığınının çevirmek mümkünse de, barikatlanıyor kapı arkası. Camlar çoktan parçalanmış kurşundan. Sokaklarda direnerek geri çekilenlerle birlikte bir avuç insan, Şenay'ın yıkımlara karşı savunduğu gecekondu, direnme hakkını savunuyor.

- Tavandan sesler geliyor. Galiba delmeye çalışı-

yorlar. Biz de teslim olmayacağız katillere. Tek silahımız bedenimiz. Bedenimizle barikat olacağız, yine teslim etmeyeceğiz Küçükarmutlu'nun onurunu.

Yanıyor Küçükarmutlu. Alev alev tutuşan bari-katlardan sonra bir göz gecekonduya geliyor sıra. Kim veriyor, bine yakın polise, “gidin ve o gecekonduyu yok edin, yakın” emrini? Hafızasını tarıyor Elmas, okuduğu tarih kitaplarına dönüyor. Firavun'un böyle bir buyruğu yok. Hitler de, sağ elini kaldırıp “hayl” diyerek işaret etmemiş, Neron'un da aklına gelmemiş Roma'yla birlikte Armutlu'yu da yakmak. Kim? Kim? Kim verdi yakın, yıkın emrini. Arayıp tarıyor bulamıyor. Batista'ya, Şaron'a bakıyor, yok! Şah'lara, krallara soruyor, yok! Engizisyon tutanaklarının tümünü okudu, orada da yok. Demek atalarının vasiyetini yerine getirmiyorlarmış. Yeni bir emir, bir yıl önce hapishaneleri yakın yıkın diyenlerin emri. Aynı ağız açıldı, bir dudağı yerde bir dudağı gökteki zebellah değil bu. İnsan suretinde. Ve dedi ki, “baldırıcıplakları isyana teşvik eden, düzenimize kafa tutmayı öğreten o odağı yokedin!” Binlerce “emir kulu” düştü yollara.

Yakıyorlar Armutlu'yu. Yakıyorlar, perdelerin arkasında izlemek zorunda bıraktıklarının yüreklerini. Yakıyorlar televizyonlarının başında öfkeyle yumruğunu sıkınları. Yakıyorlar Anadolu'nun isyan damarını. Yanar mı bre aptallar! Bu damar, oluk oluk kanlarımızla dolu. Bu damarda hiçbir silahın, en harlı ateşin bile hükmedemeyeceği bir özgürlük tutkusu gürül gürül akmakta.

- Kapı yanıyor arkadaşlar, ağızınızı kapatın.
- Arka banyodan da duman çıkmaya başladı. Ga-

liba orası da tutuşmuş. Orası da yanıyor.

- Diri diri yakın katiller! 6 kadınıımızı yaktığınız gibi yakın. Direnişimiz bitmeyecek. Kardeşlerimiz, oğullarımız, kızlarımız, torunlarımız yine direnecek kokuşmuş düzeninize.

Alevler yüzlerine vurmaya başladı. Nefes almakta zorlanıyorlar. Ağızlarına kapattıkları havlular, fu-larlar da korumuyor artık. Zehir soluyor bir avuç insan bir karış gececondunun içinde. Dışarıdan küfür seslerine karışıyor teslim olun sesleri. İçeride bir tür-künün davetkarlığı kulaklara ulaşıyor.

*“Omuzdan tutun beni
halaya kadın beni”*

Davete uyanlar ateşlerin sıcaklığı omuzlarını ısıta ısıta tutuyorlar birbirlerinin omuzlarından. Alevle, ateşle tutuşuyorlar üç ayak halayına.

*“Düşersen bu kavgada loy
dosta anlatın beni”*

Zulmün karşısında, ölümün kapıya dayandığı anda halaya durmak isyanın, teslim olmamanın Anadolu kokan ifadesi. Ölüme halayla meydan okuyabilmek sadece yiğitlere mahsusdur. Ayakları Anadolu toprağına basanların gelenekleridir bu. Bundan dola-yıdır ki, uzun yıllar Anadolu topraklarında yaşayan, Anadolu'nun kültürüyle kendi kültürlerini harmanla-yan Yunan halkında da böylesi bir gelenekten söze-der romanlarda. Yunanlı devrimciler de Nazi kampla-rında, kuşatmalar altındaki teslim olmayışlarını ha-laylarla anlatmışlardı.

Genizden konuşanın halaya çok sinirlendiği ses tonundan belli oluyor. Bir avuç insanı bir odada sı-kıştırıp da teslim alamamanın hırsıyla zulümlerine

zulüm katıyorlar. Bombalar atılıyor, düşman toprağına atılır gibi.

Boooooom!

Patlayan bombadan yayılan duman bulutunun ardından o ses yine konuşuyor.

- Teslim olun, dışarı çıkın, sizi hayata döndüreceğiz, ellerinizi kaldırın.

Susmuyor genizden konuşan ses.

- Kız kafanı dışarı çıkar da yüzünüzü görelim.

- Aşur gibi, Fırat gibi, Ahmet gibi, Fidan gibi yanacağız, öleceğiz, ama asla teslim olmayacağız.

Bir bomba, bir ses. Sırasını hiç bozmadan birbirini takip ediyorlar dakikalarca.

- Sesinizi duyamıyoruz, hadi çıkart başını kimsin yüzünü göreyim, diyor operasyonu yöneten eli telsizli olanı. Kahkaha sesleri duvarlardan dökülen sıva parçalarının çat çat seslerini bastırıyor. Duman yoğunlaşıyor. Duman hal değiştirip kaskatı bir maddeye dönüşüyor. Kimyada daha önce hiç görülmemiş bir madde. Adı ölüm oluyor dumanın.

Ölüm doluyor küçük odaya. Yangının nasıl başladığını düşünüyor Sultan. Nefes almak yüksek bir dağın tepesine çıplak ayakla çıkmak kadar zorlaşıyor. Bütün acılar tek bir noktada yoğunlaşıyor. Canan'ın, Zehra'nın acısı, işkencelerin acısı, yürek acısı, bir mengene arasına sıkışmış gibi burulan etlerinin acısı... Tüm acılar ciğerlerinde toplanıyor. Görünmeyen bir el boğazına parmaklarını geçirmiş, durmadan sıkıyor sıkıyor. Krematoryumlarla ilgili okuduklarını hatırlatıyor Sultan'a. Birazdan gelecek cellatlar, pazubantlarında gamalı haçlarla. "Erkekler şöyle, kadınlar böyle ayrılısın" diyecek.

Gazla dolan ciğerleri ha patladı patlayacak. Çocukların bayramlık balonları gibi gerildiğini hissediyor. Kaburgalarını zorluyor ciğerleri. Yuvasından fırlamaya az kaldı, bir yol bulsa kemiklerin arasından fırlayıp ayaklarının dibine düşecek.

Ninesinin anlattığı hikayelerdeki gibi: *“Kızım, can dediğin bedende bir kuşcağız. Uçma vakti geldiğinde çırpıp kanatlarını ve çıkıp gider bedenden.”* Acaba benim canım ciğerlerimde mi. Kendine de komik gelen bu düşünceye güldü. Acılar içinde, birazdan belki de etlerinin dökülerek kuşunun bedeninden çıkacağını bilerek gülümseyebildiğine de şaşıyor. Her şey kaburgalarında, bir aralık yana çekilseler kuş uçup gidecek. Sıkıştıkça sıkışıyor, bir yudum nefes, bir tutam oksijen kaf dağının tepesindeki bir hazineye dönüyor dakikalar içinde.

Ölümün tadını kurumuş damaklarında hissetti Sultan. Boğazı yanıyor, başı çocukların topacı gibi dönüyor. “Yoksa bayılacak mıyım acaba” diye düşünüyor. Bayılmamalı. Bayılırsa daha çok zehir dolacak ciğerlerine, bayılmamalı. Bayılırsa, hayal ettiği gibi, şehit düşmeden önce yoldaşlarıyla kucaklaşamayacak, ateşin ortasında onlarla omuz omuza halaya duramayacak. “Hayır bayılmamalıyım, direnmeliyim. Direnişçilerimizin açlığa karşı verdiği irade savaşını, ateşe, dumana ve benliğime karşı vermeliyim.” Uğuldayan kafasından bu düşünceler geçerken, pencerenin kırık camlarından hafiften esen rüzgar küçük bir oksijen hortumu yarattı içeride. Bir tutam da onun ciğerlerinin payına düştü, doyasıya çekti içine.

Ciğerlerinin biraz rahatlamasıyla birlikte etrafında olup bitenleri daha net algılamaya başlıyor Sul-

tan. Barış hemen pencerenin yanında, elleri başında. Direnişin sesine kulak verip köyünden Küçükarmutlu'ya koşup gelen Barış, tutuşan saçlarını söndürmeye çalışıyor. Buna rağmen marş söylemeyi elden bırakmıyor. Kolunda, kim olduğunu tanıyamadığı biri daha var. Kolkola girmiş direniyorlar. Marşlar başlıyor, tamamlayamadan kesiliyor. Bülent, en son gördüğünde Arzu'nun üzerine kapaklanmış, ateş gibi olmuş duvarlardan dökülen sıva parçacıklarından korumaya çalışıyordu. Şimdi göremiyor O'nu. Gözleri diğer yoldaşlarını ararken, marşa o da katılıyor, ciğerlerine son bir nefes çekiyor.

*Örse çekiç vuruyoruz
kızgın demir tavındadır
dalga dalga geliyoruz
barikatın ardı vatandır*

Şenay'ın duvarda asılı resmi, sığağa daha fazla dayanamadı. Duvardan dökülen parçalarla birlikte alevlerin yakın bir yerine düşüyor. Almak istiyor, Şenay'ın mütevazî bakışlarıyla göz göze geliyor. Ama yaklaşmak mümkün değil. Marş sürüyor.

*Karanlığı deliyoruz
zulmü yere çalıyoruz*

- Arkadaşlar alevler her yeri sardı, arka odaya çekiliyoruz.

"Kahrolsun faşizm..."

Otoriter sesin buyruğunu algılayabilecek durumda olanlar son söyledikleri marşa ara verip slogan atarak arka odaya yöneldiler. Bülent Arzu'yu kucaklayarak taşıyor arka odaya. Yaralı yoldaşını sırtına alıp, bir elinde mavzeriyle kuşatmayı yarmaya hazırlanır gibi yekiniş doğruluyor. Bir tüy kadar hafif,

uçmaya hazır bir kuş gibi Arzu. Gaz maskeli özel timler teslim olunmasını istiyor. İçeriye gaz bombaları atmaya da devam ediyorlar bu arada. Elmas içlerinden birinin operasyonu kameraya kaydettiğini fark ediyor.

- 6 kadınıımızı yakarken de böyle çektiniz değil mi katiller? Teslim olmak mı? Niye teslim olacağız, niye ellerimizi kaldıracacağız. Bizim ellerimiz yukarıda değil yüreklerimizde. Şenay Ablanın, Gülsüman Ablanın elinde ellerimiz. Ali Rıza'nın, Hülya Ablanın, Canan ve Zehra'nın ellerinde... Fidan'ın elinde... Yanıyoruz, haydi çekin eserinizi. Armutlu yanıyor, yanıyoruz, çünkü biz bu ülkeyi çok sevdik. Ya siz? Biz ülkemiz bağımsız, özgür olsun istedik. Ya siz? Biz arkadaşlarımız için, halkımız için kendimizi feda ediyoruz. Ya siz? Siz tırnağınızı kanatabilir misiniz? Haydi çek! Bizim bunun için ellerimiz yüreğimizde, sizinki ölüm kusan silahlarınızda, alev makinalarınızda. Haydi çekin alevlerinizi...

"Kahramanlar ölmez halk yenilmez!"

Elmas konuşmasını keserek, öfkeyle atılan sloganla katılıyor. Sloganları, hiç susmayan marşlar izlemeye devam ediyor. Marşlar, hain bir bıçak gibi bombalarla kesiliyor, bitmiyor.

*Halkımıza can feda
zafer yakında*

Alevler son odayı da sarmaya başladı. Yerde çırpanan, nefessiz kalanlar var. Elmas bayılmamaya çalışıyor, Nurgül hemen yanında.

- Yanıyoruz!..

İnsan eti kokusu yanmış bez ve plastik kokularına karışıyor. İnsan teninin kolay tutuştuğunu duy-

muştı Elmas. Gözleriyle görüyor, genzi keskin et kokusundan kavruluyor. Tutuşanlar var, ama kim? Atıkları gaz bombalarının etkisi yeniden ağırlaşmaya başladı. Mümkün olsa soluk borusuna bir delik daha açacak. Duvarlar ve odanın bir köşesine yığılmış eşyalar ateş gibi, dokunamıyorlar hiçbirine. Dokunamıyorlar birbirlerine. Ellerini ellerine kenetleyemiyorlar. Sadece sloganlar, çığlıklar ve nefes almaya çalışan insan sesleri var odanın içinde.

- Yanıyoruz!.. Su sıkın... yanıyoruz!..

O ses yine kulaklarında çınlıyor. “Yanıyoruz”! Bayrampaşa’da yakılan Şefinur’un sesi mi yoksa. Yok yok! Burası Armutlu. “Bayılmamalıyım”. Kendini kaybedeceğini düşündüğü anda aynı düşünce gelip oturuyor beynine.

- Katiller!

Sultan’ın sesi bu. Nerede olsa tanır bu sesi. Kızılbaşan alevlerin bastıramadığı Sultan’ın sesi.

“Yaşasın ölüm orucu diren...”

Arka odanın kurşunlanan camları, ucu çengelli bir demirle büyük bir gürültüyle kırılıyor. İçeriye sıkılan tazyikli su, sloganı tamamlamalarına izin vermiyor. Bir yandan küfürlere, hakaretlere cevap vermekten, bir yandan alevlerden korunmaktan kimbilir kaç sloganı tamamlayamadılar. Alevler içinde geçen dakikalar, belki saatler sonra pencereden yılan gibi içeri kıvrılan tazyikli su ayakta durmalarını imkansız hale getiriyor. Çarptığını yere düşürüyor. Elmas sım-sıkı sarılıyor Nurgül’e. O bir ölüm orucu direnişçisi. Ölüme karşı koruyor O’nu...

- Amirim işte Sultan bul!

- Sürükleyin orospuyu. Demek direnirsiniz.

Anasının göz nuru nakışlarla bezediği kazağı çamurlar içinde grileşti. Sulu çamurun içinde Sultan'ın cansız bedenini sürüklüyor zebaniler. Tekmelerin biri inip ötekisi kalkıyor.

Elmas kolunu parçalamak istercesine inen kalasları gördü. Bedeni keçeleşti. Hissetmiyor. Bir daha bir daha indi vücuduna tekmeler. İşkenceci, hemen yanında çamur içinde yatan Sultan'a vuruyor, dönüyor Elmas'a vuruyor. Sol yanından gaz maskesi takmış olanı potinlerinin demir uçlarıyla dövüyor kafasını. Kafasına darbeler aldıkça, bayılıp bayılmamak arasında gidip geldi. Direndi. Bayılmamalıyım sesi beyinde çakıp durdu. Sultan'ın çamurlu saçları yüzüne çarptı. Bir elin ayaklarından tutup kaldırdığını hissetti. Boşlukta sallandı bedeni. Bir uçurumun kenarından aşağıya sarkıtıldığı duygusuna kapıldı. Yer çekiminin verdiği bütün duygulardan, ağırlıklardan bir anda sıyrılıverdi. Kuş olsa kanatlarını çırpıp kurtulacak. Kurtaramadı. Paraşütleri olsa açıp ayaklarının yere basmasını sabırsızlık içinde bekleyecek. Açamadı. El sımsıkı tuttuğu ayak bileklerini bıraktı. Şimdi boşlukta. Kendi etrafında dönerek çivileme denizeler gibi düşüyor boşluğa doğru. Kulaklarındaki basıncın uğultusu dayanılmaz hale geldi. Kulakları patlayacak gibi oldu. Saçlarını kavrayan eli tutup kendini kurtarmaya çalıştı. Olmadı. Saç diplerindeki acıyı hissetti. Bayılmadığına sevindi. Sultan'ın sürüklenen vücudunu yarım göz gördü. Elden kurtulup yardım etmeye çalıştı. Beceremedi. Çırpındıkça coplar daha fazla çalışmaya başladı. Kafasını korumak istedi, ellerini birleştirerek kafasının üzerinde kenetledi. Kenetli ellerinin arasına giren sert bir plastik madde ka-

nırtarak ellerini birbirinden ayırdı. Başı korumasız kaldı. Sol yanındaki potin kafasındaydı. Bastırdıkça, yüzü çamura gömüldü. Ağzının içine dolan iğrenç çamur tadı midesini bulandırdı. Kuruyan damağını diliyle ıslatarak çamuru tükürdü. Tükürürken dili pis kokulu çamura yapışıp kaldı. Potin kafasını ezmeye devam etti. Başını Sultan'a dönmeye çalışması da fayda etmedi. Fırın işçilerinin un çuvallarını güçlü kollarıyla kavrayıp fırlatıp attıkları gibi, iki gaz maskeli ayaklarından ve kollarından tutup havaya kaldırdı.

Geriye düşen başını kaldırmaya çalıştı. Elinden tutan gaz maskelinin yanında yürüyen sivil polisin tekmesiyle başı yeniden düştü. Elini Sultan'a uzattı, tutamadı sallanan elinden. Beyninin uyuştüğunu hissetti en son. Yarisından döndüğü uçuruma yeniden yuvarlanmaya başladı. Boşluk hissi tüm hücrelerine hakim oldu. Devinimsiz kaldı. Elleri yana düştü Elmas'ın. Karanlık bir kuyunun içindeki yolculuğu, ambulansa atılırken sürüyordu...

Aniden duran ambulans, hiç bitmesini istemediği yolculuğun bitişini haber verdi Elmas'a. Sultan'ın saçlarının kokusu burnunda. Elleri ellerine kenetlenmişti. Ellerinde Şenay'ın elini gördü. Gülsüman'ın nasırlı elleri gelip kondu ellerinin birleştiği yere. Ambulansın arka kapısını hızlı hızlı hareketlerle açan beyaz ve mavi önlüklü adamlar sedyeyi çekerek indirdiler ambulandan.

Elleri hala Sultan'ın ellerinde. Birazdan ayrılacaklarını biliyor, salkım salkım dökülen teninden öptü Sultan'ı. Yangın ortasında son halayı çekerken ku-

lağına fısıldadığı vasiyeti geldi aklına. Sultan'ı ayrı bir sedyeye bindirdiler. Elmas arkasından bağırdı sesinin çıktığı kadar. Hastane koridoru inledi.

- Vasiyetin yerine getirilecek. Elleri kınalar yakılacak. Direnişçilerimizin kınalarından... İnancının, umudunun bayrağını merhem yapacağız yanan göğsüne. Selam söyle kahramanlarımıza. Ağıtlar yakacak halkımız sana. Marşlar söyleyeceğiz. En sevdiklerinden. Sloganlar haykıracağız. Direnişçilerimizi uğurlarken attığımız sloganlardan.

Acil servis koridorlarında hastalarını bekleyenler, eli yüzü çamurlar içindeki genç kızın ne anlattığını anlamadılar. Ama yüreğinin en derinliklerinden kopup geldiğini farkettiler. Yazmalı bir kadının gözleri yaşardı. Sevgiyle baktı Elmas'a. Göz göze geldi kadınla Elmas. Hamileydi kadın. Ellerini göbeğinin üzerinde birleştirmiş doğmamış çocuğunun başını okşuyordu. Nasırlıydı elleri. Belki de evlere temizliğe gidiyordu. Gülsüman ve Şenay gibi. Belki dokuma tezhagında ya da gecekondlu mahallelerinin bodrumlarındaki küçük tekstil atölyelerinden birinde ütücü, ortacıdır düşüncesi geçti aklından. Yoksulluğun ezikliği yüzüne yansımıştı. Elmas'a sevgiyle bakarken bile gözlerindeki eziklik kaybolmamıştı. Ezikliğin yanında öfke gizli saklı kafasını gösterip çekiyor, ortaya çıkmaya cesaret edemiyordu. Tek bayramlık elbisini giymiş beş yaşlarındaki kızı, kadının eteğinden tutmuş, kedi gibi kıvranıyordu. Kadının acıma, sevgi, eziklik karışımı bakışları Elmas'ın öfkeli gözbebeklerini yumuşattı. Kadının sevgisine sevgiyle karşılık verdi Elmas. Sizin için kendini feda etti Sultan diye geçirdi içinden. Tutup anlatmak istedi.

- Sultan bir devrimcidir. Devrimciler sizin yoksulluğunuz, açlığınız, sefaletiniz, ezikliğiniz son bulsun, kendi ülkenizde ikinci sınıf insanlar olmayasınız diye girdi bu kavgaya. Acılara yokluklara, bedellere bunun için katlandı. Bakışlarınız mahsunlaşmasın, hayrat kuyruklarında utancınızı gizlemek zorunda kalmayın, sofralarından kuş sütü eksik olmayanların artıklarıyla dilencileştirilmeyin diye öldü.

Böyle derdi konuşabilseydi, küçüğünün elinden tutup, doğmamışının başını okşayan kadına. Direnişi anlatırdı. Armutlu'yu anlatırdı. Armutlu senin vatanındır, orada savunduğumuz senin geleceğindir, derdi. Hızla gözden kaybolmakta Sultan. Sedyesinin tekerleklerinin gıcırtilarıyla bakışlarını yeniden o yana döndürdü Elmas. Birkaç saniye içinde topladığı nefesinin son dirhemini de harcayarak bağırdı.

- Güle güle feda kuşağının gelini! Güle güle güzel yoldaşım.

Armutlu'dan gelen ikinci ambulans hastanenin önünde durdu. Elmas'ın sedyesi hareket etti. Arkadan ittiren beyaz önlüklü hemşire yolu açmak için tiz sesiyle bağırdı. İlaç ve tentürdiot kokusu burnundaki yanık et kokusunu bastırmıştı. Elmas, Sultan'ın götürüldüğü kapıya dönüp son kez baktı. Saatin üzerindeki büyükçe bir takvimde 5 Kasım 2001 yazıyordu. Sultan takvimin altından sedyede geçip gitti. Görünmez oldu. Elmas mırıldandı kendi kendine:

- Annen mutlaka gelinlik giydirir.

Gecekondunun önü kalabalık. Yanmış, kül olmuş direniş evinin önünde toplanıyor mahalle halkı. Dumanı tüten çatıda kırmızı bir pankart gelenleri selamlıyor.

“2. 19 Aralık katliamı. Armutlu’da kahramanlık destanı. Şehitlerimiz zaferi büyütüyor.”

Son panzer henüz bir saat önce mahallenin çıkışından döndü köşeyi. Operasyonu yöneten polis şefi gazetelere, “biz yakmadık, ateş etmedik, kendileri yaktılar” demeçlerini vereli daha bir saat ancak geçti. Sokak aralarında hummalı bir çalışma var. Barikatlar yeniden kuruluyor sokak aralarına. Şenay Hanoğlu direniş evi yanmış, yıkılmış bir harabe halinde. Dokunsan dümdüz olacak gibi, her yanından dökülüyor.

Mahalle halkı gözleri önünde gerçekleşen katliama inanmak istemiyor. İnanamıyor, ama gerçek. Her kafadan bir ses çıkıyor, kadınlar, erkekler, çocuklar

görebildiklerini anlatmaya çalışıyor canhıraş.

Çevreden Şenay'ın komşularından, mahalle halkından insanlar gördüklerini durmadan, heyecanla, birbirinin sözünü keserek anlatıyor.

"Çocukların okuldan çıkış saatleri olduğu için her yer çocuklarla doluydu. Düşüp bayılanlar, bağırانlar vardı. Korkudan geri okula döndüler. Müdür, çocukları içeri alamayacağını, Milli Eğitimden haber geldiğini ve okulu kapatacaklarını söylüyor."

"Komşu evlere girdiler, yüzü maskeli, iri yarı, siyah giyimli polisler, bağırış çağırışlar geliyordu içeriden. Bizim çocuk deli olduğu için zafer işareti yapıyordu. Polisler üzerine atladılar. Boğazına sarıldılar. Boğazını sıkarken zor kurtardık. Raporunu göstermek 'bunları nereden biliyor deliyse' diyerek çocuğumuzu öldüreceklerdi".

"Bizim çocuk 12 yaşında Şenay'ın evinin hemen yanında, evde yalnızdı. Korkudan divanın altına giriyor. Oradan çocuğu çıkarıyorlar 'Öbür ev nerede?' diye soruyorlar. Bizim çocuk 'köyden yeni geldim, orayı bilmiyorum' diyor korkudan."

"Bizim ev hemen köşede bütün camlar o eve bakıyor. Beni camdan bakarken görünce içeri gir perdeleri kapat dediler. Kapının önüne çıktım görmek için bu kez de zorla gözaltına aldılar. Tam yolun karşısında bizim evin karşısından çatıdan uzun namlulu silahlarla ateş ediyorlardı. Ortalık dumandan, isten karardı. Kapının önünde Haydar'ın kendini yaktığını gördüm, çocuk bir taraftan konuşuyor, bir taraftan "operasyonu durdurun" diye bağırıyor bir taraftan yanarak koşuyordu."

"Haydar'ın yandığını ve yere düştüğünü gördüm."

*Polisler söndüğünü görünce kafasına tuğla ile vurdu-
lar."*

*"Sultan'ı gördüm. İçeriye girdiler silah sesleri ha-
la susmamıştı. Saçlarından kollarından sürükleyerek
mutfak camlarından dışarı çıkardılar."*

*"Biz diğer direniş evindeydik, oraya geleceklerini
tahmin ederek gelişlerini bekliyorduk, camdan uzun
süre evi görüyorduk. Yarım saat, 45 dakika boyunca
itfaiye çalışıyordu. Alevler bulunduğumuz yerden gö-
rünüyordu. Evde olmamıza rağmen gazdan etkileni-
yorduk. Bize de yöneleceklerini düşünüyorduk. Hay-
dar'ın kendini feda ettiğini öğrendikten sonra telefon-
lar kapandı."*

*"Ben neler olduğunu anlamak için balkona çık-
tım, evin tam arka penceresine bakıyordu camları-
mız. İçeriye 'teslim ol' diye bağıryorlardı. İçerden Sul-
tan'lar 'siz bizim teslim olduğumuzu nerede gördü-
nüz' diye cevap veriyorlardı. Biz içeride gazdan dura-
mıyoruz, onlar alevlerin dumanların içinde slogan
atıyorlardı."*

*"Ben Barış'ı taş atarken gördüm. Taş atıyordu
Sultan'la birlikte. Sonra Barış düştü, bizim kapının
önünde, ona havlu verdim. Daha sonra eve doğru gi-
derlerken ben yine bakıyordum. Bana 'içeri gir kahpe
yoksa seni de öldürürüz' diye bağırdılar..."*

*Atılan gaz bombalarının ve kurşunların boş ko-
vanları toplanıyor sokaklardan. Masanın üzerinde
küçük bir tepelik oluşuyor bomba ve kurşun kovan-
larından. Kimisi patlamamış gaz bombalarının. Genç
biri, patlamamış bir gaz bombasını elinde tutarak
gösteriyor basına ve destek için gelenlere. Üzerinde,
"kapalı yerde kullanmayınız" yazıyor kırmızı renkle.*

Ve yirmi metre kadar ileriden, barikattaki gençlerin sesi geliyor.

*Armutlu barikatları yaman olur barikatçıları
Sultan yoldaş vurulmuş yar mavzer huylum...*

BÖLÜM II

ölümleriyle konuşanlar ölür mü?

yanardağ ağızına yolculuk

Neredeyse 1 yıla yakındır bir başına kaldığı hücresinde hep bu yoldan gidip geldi. Hiçbir şey değişmemişti. Mağaza vitrinlerindeki yazılardan, mutlaka rasgeldiği küçük köpeğinin ipinden tutup Akmerkez'e koşturan süslü kadın görüntülerine kadar hepsini her gün kafasında canlandırıp durdu kısa voltalarda. Otobüsün buğulanmış camlarından dışarıyı izlerken bu kez de düşünceleri hücrelerde her gün bir hücrecini tüketen yoldaşlarındaydı.

Hangi boranımız menzile daha yakın şimdi acaba? Otobüsten indiğimde belki haberini alırım birinin daha. Belki güneşe kanat çırpınlarımızdan biri daha erişir menziline de milyonlarca yıldır dönüp duran şu yaşlı dünyayı ısıtan güneşi yakar inancının ateşiyle. Yoksa bir canımızın daha beyninin, geçmişinin, çocukluğunun serum iğneleriyle kanıtılarak yo-

kedildiği haberi mi ulaşır...

Dalmışken, yüzünün aldığı acılı görüntüyü otobüsün camında gören Şerif'in gözbebeklerinde sıra sıra geçen Etiler'in zengin mağaza vitrinlerinin, lüks arabaların, ayrı bir dünyadan oldukları her hallerinden belli olan genç ve orta yaş bey ve bayanların aksi düşünüyor. Ama ne eskiden olduğu gibi kızgınlıkla çakmak çakmak yanıyordu gözleri ne de onlara dair öfkeli bir düşünce oturuyordu beynine. Oysa, Armutlu halkına gerçekleri anlatmak, onları örgütlü olmaları gerektiğine dair bilinçlendirmek için gecesini gündüzüne kattığı aylar boyunca, bu yoldan her geçişinde öfkesi bilenir, bu adaletsizliğe, bu eşitsizliğe mutlaka son vermek gerektiğini düşünürdü. Sonra Armutlu aklına gelirdi. Bugün şu eve gidip konuşayım, şunları anlatayım diye kendine programlar yapardı. Daha fazla, hep daha fazla çalışarak, daha fazla insanı devrimin saflarına kazanarak bu adaletsizliğin son bulabileceğini biliyordu. Bunları düşünürken, uzakta kentin yoksullarını aşağılarcasına tepeden bakan Sabancı Center'e dönüp bakmayı da unutmaz, hıncırca gülümserdi yaramaz bir çocuk gibi.

Şimdi ne o gökdelene bakıp, "kalmıyor çekilen hiçbir acının ahı yerde" diye geçirdi içinden ne de dışlarını sıktı lüks mercedes galerisinin yanından geçerken. Yüreği gibi beyninin bütün kıvrımları da onlarla dolu. Tahliye olmuştu, ama hala hücrelerdeydi. On yıllık ömürlerini bir yılda yaşadıkları günlerin her saniyesi film şeridi gibi geçiyordu kafasından. Her hücrenin penceresinden gecenin karanlığına haykırılan sloganları, üç hücre yandakine bir merhaba diyebilmek için katlanılan zorlukları, hatta sırf bu yüz-

den aldığı “disiplin cezası”nı, hücresinin tepesinde hiç durmadan gece gündüz çalışan iş makinalarının gürültüsüyle yarışarcasına başka hapishanedeki yoldaşlarından aldıkları mektupları bağıra bağıra paylaşmalarını, “duydun mu..” diye başlayan ve ortak bir tanıdığın yeni açıklanan ölüm orucu ekiplerinde yer aldığını müjdeleyen “sabah postasını”, duvarları aşan sevgi selini yeniden yaşıyor şimdi.

Otobüs köşeyi döndüğünde 2. boğaz köprüsünden hemen önceki Armutlu köprüsü görüldü. İki ayı dünyayı keskin bir çizgi gibi ayıran köprünün öteki ucunda yine kasklı resmi polislerin, gözleri kan çanağına dönmüş sivil polislerin çevirmesi var mı, yine otobüsü durdurup “kimlikler” diye seslenecekler mi diye baktı hafiften eğilerek. Yoklardı bu kez. Devrimcilerin olduğu, yoksul gecekondu halkının mücadelesinin olduğu her mahallenin girişinde bambaşka bir dünyaya adım atıldığını hatırlatan bu görüntüler Armutlu’da çok daha sık yaşanırdı.

Şoför otobüsün gaz pedalına biraz daha yüklenip şu yokuşu tırmanınca tamamdır. Önce Büyükarmutlu, ardından Küçükarmutlu’nun gecekonduları dikilecek karşılına. Kürk mantolu kadınlar, bütün ihtiyaçlarına rağmen birbirinin yüzüne dahi dönüp bakmayan mutsuz insan görüntüleri geride kalacak. Yüz hatları yaşadıkları acılarla gerilmiş de olsa, mantosuz çocuğunun soğuktan titreyen ellerini tutmuş kadınların, şakalaşan gençlerin, Köyiçi dedikleri küçük mahalle çarşısından bir küçük poşete doldurduğu yiyecekleri hızlı adımlarla evine ulaştırmaya çalışan erkeklerin görüntüleri gelecek.

Heyecanı ve merakı büyüdükçe büyüyor. Katli-

amdan sonra durumun nasıl olduğunu, insanların ruh halini, çocuk parkını yıkarak yerine yaptıkları karakolun önünde bekleyen panzerlerin halka korku salmak için kimbilir neler yaptıklarını, barikatlarda çatışmaların yaşandığı sokaklarda direnişin tarihe nakşedilir gibi Armutlu'nun yoksul topraklarına hangi izlerle işlendiğini merak ediyordu. Emindi. Mutlaka beyaz kireçlerle boyanmış duvarlarda, kırık dökük yolların bir yerinde, Şenay Hanoğlu Direniş Evi'nin her karışında, çocukların oyunlarında, gecekondu kadınlarının kapı önü sohbetlerinde, kirli sakallı işsiz erkeklerin kahvehanelerdeki hararetli tartışmalarında mutlaka izleri vardır.

Bir yılda neler yaşandı, her saatini öğrenmeli, bilen, duyan, yaşayan insanlarla konuşmalı, hücrelerdeyken Alamut Kalesine benzettikleri direniş mahallesindeki tarihe malolan bu direnişi yeniden yaşamalıydı. Tayadlı Ailelerin hapishanelerde direnişin başlamasından hemen sonra başka mekanlarda geçirdikleri günlerin ardından Armutlu'ya gelişlerini, Şenay'ın evini direniş evine dönüştürmelerini ve birbiri peşisıra tahliye edilenlerin Armutlu'yu zulme isyanın odağına dönüştürmek için koşmalarını, birbiri peşisıra yeni direniş evlerinin açılmasını, barikatları, çatışmaları, ölümleri, ölümüne yürüyüşleri, panzerlere meydan okuyuşları, acıları, sevgileri, ihanetleri ve kahramanlık destanı içinde yaşanan kahramanlıkları, hiçbir ayrıntıyı kaçırmadan her şeyi öğrenme merakıyla yüreği güp güp çarpıyordu.

Egzozdan çıkan yanık yağ dumanı genzini yakarken içi içine sığmıyor, ayaklarından başlayan sıcaklık saç tellerini tutuşturacakmış gibi oluyordu.

Kolay mı, bir yıl boyunca sıcaklığını hiç yitirmeyen yanardağ ağzına yaklaşıyor. İçten içe kaynayıp duran bir yanardağın tam da tepesine ulaşmaya az kaldı. Bu tepeden her şehitte İstanbul'un her yanına düşen kor ateşlerin sıcaklığı yakıyor bedenini. Tam onaltı kez biriktirdiği alüvyonlarını göğsüne savurduğunda, yan hücrelerinden gelen haberle fırlayıp havalandırmaya inletmişlerdi yeri göğü; "Kahramanlar Ölmez Halk Yenilmez... Yaşasın Armutlu Direnişimiz"...

Sekiz yıl sonra yine Küçükarmutlu'daydı Şerif. Köyiçinde otobüsten iner inmez, yeni açılmış üç beş dükkanın ve küçük meydanlığın orta yerine kurulmuş "Sarıyer Belediyesi" yazılı büyükçe bir direğin tepesine dikilmiş mavili beyazlı levhanın dışında pek bir şeyin değişmediğini hemen farkettiler. Yollarını yaptırmak, elektriğini çekebilmek, bir damla suyu getirtebilmek için ne mücadeleler verdikleri, yanlarında dozerler ve binlerce polisle halkın evlerini yıkmaya gelen belediye zabıtalara karşı nasıl direndikleri geldi aklına. Sanki bu mahalledeki insanlar için bir tek hizmeti gönüllü getirmişlerdi de, şimdi bir kule gibi reklamlarını dikmişlerdi.

Durakta tek tük bekleyenlerden tanıdık yüzler var mı diye baktı, yoktu. Fatih Sultan Mehmet köprüsünün "geçenden üç akçe geçmeyenden beş akçe" mısali para kesen gişelerinin önünde bekleyen otomobil sırasını uzaktan gören bu durak, her sabah erken saatlerde tıklım tıklım dolu olur, birbiri ardına kalan otobüslere binen mahalle halkının bağıra çağıra sohbetleriyle çınlardı. Çağlayan'ın tekstil atölyelerine yetişmek için bekleyen 17'sinde genç kızlar, durağın hemen yanındaki simitçi fırınından aldıkları si-

mitleri başlarına yerleştirdikleri simit tepsisine özenle dizmiş maharetli genç erkekler, zengin evlerine temizliğe giden kadınlar bu durakta toplaşır, hayatın her sabah emekle yeniden uyanıp canlandığını resmederlerdi. Yine böyle olduğunu düşünerek hiç duraklamadan direniş mahallesine hızlı adımlarla yürümeye başladı.

Yolun sol yanındaki manavın önünde soğuktan titreyerek dikilen adam gözlerini kısarak Şerif'e baktı. Nereden tanıdığını sordu kendine. Hafızasını zorladı bu tanıdık yüzü hatırlayabilmek için; Şerif değil mi bu? Armutlu kurulalıberi mahalleden gelip geçen ve mahalle halkının "hareket" dediği devrimci örgütü temsil edenlerden biri. Polisler Fikret'in al kanını Göztepe köprüsünden E-5 karayoluna akıttığının ertesinde gelmişti mahalleye. Hafif sakalları vardı ama oydu, evet evet Şerif bu. Zayıf, ince yapısıyla saçları biraz ağarmış, biraz da dökülmüş ama O. Duymuştu. 1996'daki ölüm orucunda o da vardı, belki bu yüzden biraz yürümekte zorlanıyordu ya, oydu.

- Başımız her dara düştüğünde yanımızda olmamış mıydı, nasıl da hatırlamakta zorlandım, yuh sana Faruk, yuh ki yuh!. Kendi kendine okkalı bir küfür savurduktan sonra ayağa kalkarak sağ elini hızlı bir hareketle kaldırdı sallamaya başladı.

- Şeriiiif!

- Faruk Abi!

- He ya! Nasılsın, yeni mi çıktın, zayıflamışsın sanki, bitti mi ha bitti mi?..

Meraklı soruların arkasının kesilmeyeceği belli olunca, bir an önce mahalleye ulaşmak için biraz da aceleyle "bitti Faruk Abi" demekle yetindi Şerif. Fa-

ruk, mahallede “Halk Komitesi” içinde yer almıştı bir dönem. İyi insandı, devrimcileri sever, saygı duyardı. Sonradan korkuya yenik düştüğünü, biraz da çıkarını düşünerek mahallenin sorunlarına karşı ilgisizleştiğini duymuştu. Ama kızgın değildi ona. Yüzlerce yıllık mülkiyet ilişkilerinin yarattığı kültür öyle kolay değişmezdi. Israrla gerçekleri anlatmaktan başka bir sihirli değnek yoktu kimsenin elinde. Korkularıyla, bencillikleriyle, zaaflarıyla, güzellikleriyle halk bu değil miydi? O “korkak” denilen, “bu halk adam olmaz” denilenlerin yeri geldiğinde nasıl ayağa kalktıklarının örnekleri hiç de az değildi.

Sıcak bir gülümseyişle Faruk'un elini sıktıktan sonra yanından geçen küçük çocuğa kimin oğlu olduğunu sordu. Sabırsız adımlarla mahalle içine doğru yeniden yürümeye başladı.

Mahallenin girişindeki küçük meydanlık alana geldiğinde karşısındaki “Emek Market” tabelasına baktı ve güldü, kırk haydi diyelim elli metrekarelik “market”. Küçük mahalle bakkallarının tekellerin marketler zincirine karşı umutsuz direnişini anlatıyor sanki. Bakkalın hemen yanında, “bu mahallenin en vazgeçilmez işini ben yapıyorum” diyen Hasan ustanın küçük ayakkabı tamir barakasından çekiç sesleri ortalıkta duyulan tek ses. Bakkalın öbür yanına dikilince boğazın göz kamaştırıcı güzelliği alabilmesine seriliyor önüne.

Akşam karanlığının hafiften çökmesiyle birlikte boğazın karşı kıyısındaki yalılar denizin üstünde oynayan ışıklarını düşürüyor. Bu yanda ise Armutlu, Taşlıbayır, Hisarüstü... sokağını zor aydınlatan gece-kondulardan balıkların pullarıyla oynasacak tek bir

ışık alıp başını gitmiyor denizin üstüne doğru.

Hiçbir mahallede görülmedik büyüklükte halk toplantılarını yaptıkları, kararlar alıp uyguladıkları bakkalın önündeki küçük meydanın sonundan sağa döndüğünde gözlerine inanamadı. Gazetelerde okudu, görüşçülerden dinledi, ama görmek çok daha başka. Sanki katliam daha dün yaşanmış gibi, bir cephesi yıkılmış gecekonduunun penceresinin kenarlarından dışarı fırlamış is lekeleri içeride yaşanan cehennem sıcağından kaçıp kurtulmak istemiş gibiydi.

Bayrampaşa bayanlar koğuşunda yaşananları hatırladı. Alev alev tutuşan 6 kadının külleşmiş bedenlerinin görüntüleri gözlerinin önüne geldi. Kameralara kaydetmişlerdi vahşetlerinin görüntülerini.

- Bir gün mutlaka o görüntüleri de izleyecek dünya, görececek vahşeti ve 6 kadının nasıl aman dilemediklerini, diye mırıldandı kendi kendine. Onlardan biri olan Şefinur'u, bu yanmış evi dışıyla tırnağıyla yapan, yıkımlara karşı koruyan Şenay'ın ne de çok sevdiğini biliyordu. Bayrampaşa'nın görüş günlerinde onları kabinlerde dinleyen iki kız kardeşin konuştuğunu düşünürdü. Öyle sıcak, samimi ve içten. Şenay, Şefinur'un resmini hiç yanından ayırmamış son anına kadar. Kızıl gelinliğini giydirerek katafalka koyduklarında da Şefinur'un gülümseyen resmi cansız bedeninin hemen yanında uğurlamış Şenay'ı...

Uzun boylu, ellisine merdiven dayamış, saçlarına düşen akları gizlemek ister gibi başına geçirdiği kasketin gölgeliğinin altından bakarak yanında dikilmekte olan adamı fark ettiğinde ağzından kelimeler çoktan dökülmüştü bile.

- Şimdi kavuştular birbirlerine...

bereketi eksilmesin toprağının

Kendi kendine konuştuğunun farkına varan Şerif karşısında duran Rıza'yı hemen tanıdı. Biraz önceki öfkesini dile getirme şeklini anlayabilecek biri olmasına da sevinmedi değil, yoksa tanımayan biri "deli mi bu" diye düşünebilirdi.

Rıza bir yandan sıkıca kucaklarken bir yandan konuşmaya başlamıştı bile.

- Mahalleye geldiğini bizim manav Faruk söyledi az evvel. Buraya geldiğini tahmin ederek hemen koştum geldim. Hoşgeldin. Bir aya yaklaştı, ama hala evin tamir edilmesine izin vermiyorlar. Bu da gözdağı için. Tıpkı o gün yaptıkları gibi. Görmeliydin; hepimizi evlere kapattılar, camları bile açtırmadılar perdelerin arasından izledik, bizim çocuklar hala rüyalarında bombaların ortalığı kaplayan dumanlarını, maskeli timleri görüyor. Günlerce barut kokusu gitmedi evlerimizden, sokaklarımızdan. Zannedersin

ki, karşılarında bilmem kaç gündür aç olan insanlar yoktu, bir ordu vardı ki, onlarla savaşmaya gelmişlerdi... Bizim Tayadlılar boş yere “İkinci Hayat Kurtarma Operasyonu” demediler anlayacağın...

- Halk... diyecek oldu, ama Rıza bitirmesine izin bile vermeden devam etti.

- Bak ne diyeceğim? Bize gidelim, demli çaylarımızı içer konuşuruz. Hem misafirlerimiz de olacak. Mahalleden bir kaç arkadaş, Tayad’dan, sonra ölüm orucunda refakatçılık yapan arkadaşlardan gelenler olacak. 19 Aralık’ın yıldönümü için hazırlık yapacağız. İşimiz çok ama uzun da sürmez. Sen de merak ettiklerini sorar öğrenirsin. Biliyorum, neler olduğunu merak ediyorsundur. Bir iki saate kadar gelirler.

- Tamam, çok iyi olur gelirim.

Rıza hafif çıkmış kamburunu dikleştirerek yanından ayrılırken, Şerif, Şenay’ın yakılan evinin kapısından içeri girdi. Duvarların rengi bir kaç noktasından belli olacak kadar yanmamış halde kalmıştı. Ötesi cüzzamlı bir hastanın dökülen derileri gibi kavlamıştı ve kapkaraydı. Maviye çalan uçuk bir renkle boyanmış eski halinden eser yoktu. Şu duvarda sekiz sene öncesinde Sabo’nun küçük bir resmi Şenay’ın evlilik resminin çerçeve kenarına iliştirilmişti. Her gün Şenay, okula yeni başlamış bir ilkokul öğrencisinin heyecanıyla resimle konuşurdu. “Biliyorum gözün üzerimde” der, sözler verirdi. Tuttu sözünü.

Gözleri dökülen sıva parçalarına takılıp kaldı. Hücredeyken aldığı son mektuplardan birini hatırladı. Siyasi dergileri alamadıkları için dergilerde çıkan bir çok yazıyı, haberi gelen mektuplardan öğreniyorlardı. İşte o mektuplardan birinde “bu ev yanmaz ya-

kılamaz” diye bir yazıda Şenay’ın evinin anlatıldığından sözediyordu. Aylar boyunca Pir Sultan’ı ve Dada-loğlu’nu, Börklüce’yi ve Baba İshak’ı, Sokrat’ı ve Bruno’yu, Mahir’i ve Niyazi’yi konuk etmiş bir ev dört duvardan ibaret midir ki, bir çöp kibritin, belki bir avuç kimyasal maddenin gücü yetsin bu tarihi yakmaya. Ateşin tarihi alt ettiği nerede görülmüş. O ateşi bir buçuk milyon yıl önce insana veren de o tarih değil miydi. Ateşi elinden alıp zulmü yakan bir silaha dönüştüren de bu tarihin sahipleri değil miydi.

Eviden kafasında bu düşüncelerle ayrılırken bir yandan dönüp arkasına bakıyor, yüreğinin alev alev yandığını hissediyordu Şerif. Az evvel Rıza’ya sormak isteyip yarım kalan sorusunun cevabını kendisi bulmak için tanıdık bir eve uğramaya karar verdi. Halkın nasıl etkilendiğini dinlemek istiyordu.

Zöhre abla evdedir mutlaka, mahallenin eskilerindendir ve mahallede olup biten herşeyden de haberi olur. Ondan dinlemek lazım. Hem halını hatırını sorup gönlünü de almış olurum diye düşünerek kapısını çaldı. Tahmin ettiği gibi, Zöhre kadın mahallenin diğer evlerine göre daha da yoksul olduğu dış cephesinden belli olan kondusundaydı. Yaşının ilerlemiş olmasına rağmen hafızası güçlüydü ve Şerif’i hemen tanıdı, sevindi, sarılıp öptü yanaklarından. Bir dilim ekmeği olsa bölüşür denir ya, işte öyle gönlü zengindir. Bir yandan hal hatır sorarken, bir yandan bir telaştır başladı. Şerif’in “gerek yok abla” itirazları havada uçuşup durdu, çoktan sofra kuruldu. Yere serilen şiltenin üzerine koyduğu siniye evde ne var ne yok hepsinden çıkarıyor, bir yandan da torununa kızıyor.

- Domates de doğrasana kız! Zayıflamışsın be

oğul, ye ye, bak şu peyniri köyden getirdim, ondan da yiyesin ha...

Çaresiz önüne konanların hepsinden birer parça yemek zorunda. Yoksa gönüllendir. Merakını gidermek için acele ediyordu. Sordu.

- Bilirsin oğul, az biraz korkmadık desek yalan olur. Senden mi saklıycaz. Korktuysak, unutmadık ki, meşalelerle gönderdik mahallemizden, aha şuracığımın derinliği yandı. Sadece kavrulmadı, bir ışık düştü sanki içime. O gencecik kız ne de güzeldi, çiçeklerle süslemişlerdi cenazesini. Canan'ı diyom. Gülerken ölmüş de, yanağında izi kalmış gibiydi. Dudaklarının kenarı kurumuştu acızık. Neye susamışdı da içememişti acep? Ruj mu sürmüşlerdi al dudaklarına, kiraz gibiydi. Abıhayat suyunu kana kana içmiş gibi yüzünde bir ferahlık vardı ki, görmeliydin. Kızım benim. Ben dayanamadım ya, o babası var ya, Canan'ın alnından öpüp omuzladı tabutunu. Zehra'da da önümüzde yürüdü, bize cesaret verdi... Gençleri, kızım gibi sevdiğim Şenay'ı, Gülsüman'ı nasıl unuturuz. Başlarda aslına bakarsan, ne bileyim, karşı çıkan da oldu. Hani benim için demiyom da, çıkanlar oldu. Polis baskı yapacak, hiç eksik olmayacak burdan diyenler olmadı değil. Ama senin de tahmin edeceğin üç beş evi geçmez. Kızdım; onlar ölüyor sen sokağımda polis dolaşacak diye korkuyon dedim. Ayıptır dedim. Yakışmaz dedim. Bu evleri kim verdi sana dedim. Namertlik etmeyin dedim. Yıkımlarda kim canını ortaya koydu diye anlattım. Kızların babasını gösterdim; bakın dedim bu da baba... Sonra bizim için öldüklerini anlattım. Bilmediklerinden değil elbet, velakin ucu biraz kendilerine dokunacağını düşünerekten böyle

diyenler de oldu. Allah kimseyi öyle bencil etmesin.

Neyse, sonra alıştılar, anlamaya başladılar. Yine de korktular ama, nasıl diyem, ölümler oldukça geride kalanların yolundan dönmemesini ağızları açık izlediler. O gün de böyleydi. Herkes bizim taraftandı. Barikatlarda öyle güzel direndiler ki. Sultan bir oraya bir buraya en önlerinde. Bizim 93'deki barikatları hatırladım. Hani yıkım olacak demişlerdi de gece gündüz sokaklarda nöbetler tutmuştuk, sonra geliyorlar dediler. Her yere barikat kurduk. Ne buldusak koyduk yollarına. Devrimciler öyle güzel çatıştılar, bizi güzelce görevlendirdiler ki, nereden girmeye çalışılırsa biz orada bitiverdik. Direnmesek, yıkım ekipleri polisin arkasında bekliyor. Hemen yerle yeksan edecekler emeklerimizi. Kaç saat sürmüştü hatırlamıyorum. Ama kan ter içinde kaldık. İki üç bin silahlı copluydular. Bomba attılar durmadan. Aynı bugünkü gibi her yer duman oldu. Göz gözü görmüyor. İçeri girdiklerinde biz tepeye çıktık. Şişelere benzin doldurup atıyoruz ya...

- Molotof...

- İşte ondan attı gençler. Ben de istedim, sen taş at, gerekirse sana da veririz dediler. Çoluk çocuk hepimiz sokaklardayız. Tepelerine öyle bir yağdırıyoruz ki taşları, kafalarını kaldıramıyorlar. Panzerleri sürdüler üstümüze. Onlar da baş edemedi. Yakalaya bildiklerini aldılar, ama biz taş atmaya, o şişeden atmaya devam ettik. Komitemiz, ne derse onu yapıyorduk. Sonunda polisler karakollarına çekildiler. Komite de, haydin meydana toplanıyoruz dedi, gittik. Çok insanımızı alıp götürdüler. Bir de giderken uygun adım "her şey vatan için" diye bağırıldılar. Vatani mi

kurtardılar bize saldırınca. Tövbe tövbe. Ben bilmiyor muyum vatani kimin sattığını. Sultan bana hep anlatırdı. Amerikalılar ver diyor, bunlar al diyor. Bize gelince de cop, panzer...

Biz bunları gördük, yaşadık. Bu mahallenin kötüsü bile o katillerin yanında olmaz. Acan macan bulamazlar buradan.

Dört yiğidimin kanı kurumadan, o emniyet müdürü dedikleri geldi de sonradan, yanına alıp poz verecek adamı Büyükarmutlu'dan getirdi. Televizyonlarda yanında biri gözüksün de, kim bilecek. Baklava getirmiş canı çıkasınca. Edep haya kalmamış ki. Katilden ne beklenir! Düşmanın bile mert olanı yapmaz böylesini. Sokaklardaki duman dağılmadan, cenazelerimizi morgdan almadan baklava dağıttı polislerine edepsiz. Gavurdan düşman toprağını kurtarmış gibi daha şu tepeye bir de bayrak dikti, tövbe tövbe... Biz mi korkutcek? Peh! Biz neler yaşadık bu toprağın üstünde. Toprağımızın altı doldu, üstündekiler yılmadık ezelden beri. Hele bizim buralar. Ne Hasanlar gördü, şimdi neredeler acaba? Kuşluk vakti ordu gibi işgal ettiler buraları. Yar olmadı ona da. Dövüşmekten, direnmekten yana bereketlidir Armutlu...

Zöhre kadın, Armutlulu olmaktan gururlu konuşmasını sürdürdü. Haksız da sayılmazdı.

Düşündüğü gibiydi anlaşılan. Korksalar da haklının kim olduğunu biliyordu halk. Böyle fütursuzca ölüme gidenlerdeki halk sevgisini en canlı onlar yaşadılar. Şanslıydılar bu nedenle. Böyle bir direnişin dokunduğu yeri kavuran nefesini yanbaşında hissetmek herkese nasip olmazdı. Zaten Küçükarmutlu hak ederdi ev sahipliğini. Direnişle kuruldu, direnişle va-

roldu, direnerek, şehitler vererek bugüne geldi. Şerif de az çok biliyordu Armutlu'nun tarihini. Tokatlı Hüseyin'den dinlemişti Mahalleye geldiğinde. Hüseyin almış karşısına başlamıştı anlatmaya; "bak Şerif, burada devrimcilik yapacaksan, buranın tarihini bil ilkin. Benden anlatması, derslerini çıkaracak sensin."

Şerif heyecanla, hiçbir kelimesini kaçırmamak için dikkat kesilerek dinlemeye başlamış, Hüseyin anlattıkça yeniden yaşamıştı direniş mahallesinin tarihini. Anlattıklarının her kelimesini bugün gibi hatırlıyordu...

"Buralarda evler tek tük, bir orada bir burada, kimisi birinci bölgede, kimisi üçüncü bölgedeydi. Ne adalet diyebilirsin, ne hakkım hukukum diye tutturabilirsin. Mafya parselleyip parselleyip satıyor, canın isterse bastırır parayı alırsın. Yarın ne olacağıysa belirsiz. Bizi zaten yoksulluk savurup atmış büyük kentlere, bir de mafya polisle kolkola vermiş adam soyar gibi soyuyorlar. Esas olarak Büyükarmutlu'da yuvalanmıştı mafya. Sonra bu taraflara el atıldılar.

Ben ilk gelenlerden biriyim buraya. Bizden önceki evler işte dediğim gibi mafyacılardan satın almışlar. Onlara kim vermiş ki, diyeceksen hiç deme, villalar yapmak için evimizi yıkmaya gelenler o zamanlar mafyanın rahatını hiç bozmamışlar ki. Dahası sonradan yaşayarak gördük ki, rahatlarına dokunmadıkları ortak oluşlarındanmış. O, Fezail Bulak diye bir mafyacı vardı, bizim çocuklar cezasını verdiler sonunda, ha işte O'nunla ortak olanların adını da yazdılar bildirilerinde bizim çocuklar.

Ne acılar çektik, nasıl direndik şimdi düşünüyoruz da, o günleri hiç unutmak mümkün değil. Sen de

unutmamalısın. Namertlik yapıp unutanlara da hatırlatmalısın. Kan ter akıtarak kurduk biz buraları...”

Gözleri bir parlıyor bir öfkeye kesiyordu Hüseyin’in. O günlerin dergilerden, gazetelerden kesilmiş resimlerini albümüne özenle yerleştirmişti. Şerif soluk resimlere baktıkça, bugünkü halinden ne kadar farklı olduğunu görmüştü. Tıpkı bir köydü Armutlu. Tokat’dan, Sivas’dan, Maraş’dan, Erzincan’dan, Amasya’dan daha bir çok yerden çıkıp gelmiş ve tek bir köy olmuşlardı. “En iyisi baştan anlatayım sana” diyerek, tek tek resimleri gösterip, o resimlerde yaşayan tarihiyle Armutlu’nun nasıl gecekondü direnişlerinin simgesi haline geldiğinin özetini yapmıştı.

“1987’de geldim ben buraya. Devrimciler yerleştirdi, yer gösterdi. Her şeyi mühendis gibi planlamışlar. Şu kadar metre kare ev olacak, şu kadar bahçesi olacak, bu kadar ortak alan olarak kalacak diye tek tek çıkarmışlar. Halk komitesi vardı. Orada her şeyi tartışıp, görüşüp kararlar alıyorduk. Elbirliğiyle bir gecede yapıyorduk evlerimizi. Diğer gecekondulardaki gibi gelişigüzel yapılmadı bu gördüğün evler. Park kurulacak yerler bile belirlenmiş, sıraya konmuştu yapmak için.

Yıllarca hizmet getirmediler mahallemize. Ne yolumuz, ne suyumuz. Ayaklarımızda bir karış çamurla yaşadık yıllarca. Çarşıya indiğimizde, bunlar nereden gelmiş diye bakarlardı bize. Etiler’in yanında, öte yanımızda Bebek, biz ortada böyle çamur deryasında. Elektrik, su gibi ihtiyaçlarımıza da komite çözüm buldu. Valiliğin, belediyenin önüne projelerimizi koyduk. Bakın burası işinin ehli mühendislerin çizdiği projelere göre yapıldı. Derdiniz, yok size layık değil

orası diyorsanız, o başka, ama biz de hizmet istiyoruz dedik. Laf aramızda ellerinden gelse bize rüyada bile gösterirler miydi böyle boğaz manzarasını.

Devrimciler yol gösteriyordu, biz komitelerimizde kararlar alıyorduk. Komitelerimiz bizim örgütümüzdü. Saldırmaya başladıklarında da ilk önce örgütlülüğümüzü yok etmeye çalıştılar. Tutuklamalar, gözaltılar, işkenceler hiç eksik olmadı. Bir taraftan da kalabalıklaştıkça kalabalıklaştı mahallemiz. Belediyeleri kim aldıysa yıkmaya geldi. Anap, Shp hepsi yıktı, biz yaptık. Yıkırmamayı öğrenmeye başladık. Önceden ben de Shp'ye, işte ne bileyim, Chp'ye oy verirdim. Onların yıkımlarıyla da tanışınca bize faydaları olmadığını anladım.

İlk önce Alarko holding, mafya, polis göz koydu. Villalar yapmak, işgal ettikleri yerleri parsel parsel satmak istiyorlardı. Bunun için de bizi yıldırıp kaçırtmaları gerekiyordu. Yılmadık.

1989'da, bak şu resimdeki eylem o sıralarda, işte o zamanlarda faşist mafya mahallede terör estirdi. Kurşunladılar, evleri bastılar, gündüzleri bile sokağa çıkamaz olduk. Yedirmeyiz size burayı diyorlardı. Bizi kaçırtacaklar, burayı Alarko holdinge vereceklerdi. Günlerce sürdü saldırılar. Bizim çocukları görmeliydin. Önümüzde aslanlar gibi yürüdüler. Fezail Bulak vardı faşistlerin başında. Bunun bir de ortağı vardı, polis komiseri. Ama sadece o olmadığını 1990'larda öğrendik. Polis baştan bu işin içindeymiş. Holdinglerin tetikçiliğini yapıyormuş. Bak işte yazıları hala duruyor, şu gördüğün Günaydın ve Tercüman gazeteleri durmadan yayınlar yaptı. "Kurtarılmış bölge" gibi şeyler. Faşist mafyacılarla çatışan devrimcileri, bizi

hedef gösteriyorlardı. Aynı günlerde o komiser “buraya polis giremiyor” diye beyanat verdi. O zamanın, yani ‘90’ların İstanbul Emniyet Müdürü Hamdi Arda-
lı *“devletin gücünü göstereceğiz”* diye açıklama yaptı.

O günü hiç unutmam. Kimse unutmaz. İlk şehidimizi verdik o gün. Temmuz’un 23’üydü. Gazetelerde haberlerin çıkmasından kısa süre sonra yani. İki bin polisle girdiler buraya. Yer gök polis kaynıyordu. Telsizlerden gelen sesleri kulaklarımızla duyuyorduk: “Vurun vatan hainlerine” diyordu müdürleri. Vatanı ben sattım gibi. Kurşunlar vızır vızır yağdı. Kapılarımız kırıldı, yerlerde sürüklendik, okul çağındaki çocuklarımızı bile copladılar. Biz de direndik. Barikat kurduk, yıktırmayacağız dedik. Bir sürü yaralı çıktı. Hüsnü İşeri kanlar içinde yere serildi. Kimsenin tavuğuna kış demeyen koca adamı devirdiler yağlı kurşunla. Yıktırmayız diye yanımızda taş atıyordu. İlk büyük saldırıydı bu. Öncekiler böyle değildi. Sonra da sürdü. Ama onlar da o günkü gibi büyük değildi. Hepsine direnmesini bildik evelallah!

Bir gün kapımıza bildiriler bırakmış bizim çocuklar. “Faşist mafya Fezail Bulak’ı cezalandırdık” yazıyorlardı. Suçlarını bir güzel sıralamışlar. Yüreğimiz öyle bir soğudu ki. Kalır mı sandılar mazlumun ahını yerde. Hüsnü’nün kanını yerde koymamak için bir de polisi cezalandırdılar. E, başka yol bırakmıyorlar insanlara. Bırakın yaşayalım diyoruz, yok siz buraya layık değilsiniz, gidin çöplükte yatın diyorlar. Yapmayın, bu zulüm insana yakışmaz diyoruz, dinlemiyorlar. Yaparsan, biri de çıkar hesabını sorar. O Günaydın ve Tercüman gazetelerini de boş bırakmadık. Protestolar, kampanyalar yaptık. Sanki yaşamasak,

faşist mafya suçsuz, biz suçluyuz. Polis de kurtarıcı. Böyle yazıyorlardı. Sahtekarlar!

Biz direndik, yalanlarını ortaya çıkardık diye basmadık ev, gözaltına almadık adam bırakmadılar o zaman. Tutuklananlar oldu. Yılmadık. Polisin ardından bu kez de Ağustos başında, işte iki bin polisin saldırmamasından 15 gün sonra faşist mafya kurşunlandı. 10 kişi yaralandı kurşunlardan. Polis mafyacı itlerin güvenliğini almıştı. Ben gözlerimle gördüm.

Körfez savaşı döneminde de tutturdular buraya uçaksavar yapacağız diye. Kırk yıllık yalan. Boğaza bakan başka bir yere de kırk yıl önce uçaksavar yapacağız diye oradaki yoksulların evini yıktılar, ardından iki yıl bile geçmeden lüks siteler dikildi. Bizi bilmez sandılar bu meseleleri. Bizim de kulağımız, bilgimiz, görgümüz vardır. Buraya da aynı oyunu oynamak istediler. İşin içine ordu girmiş olacak, adına ulusal güvenlik bilmem ne diyecekler, polisin, mafyanın, belediyelerin yapamadığını yapacaklardı. Protestolar yaptık, sokaklara döküldük, savaşa karşı çıktık. Bu sefer gelediler.

Örgütlülüğümüzü de geliştirdik direnişlerin içinde. Gecekondu Halkıyla Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'ni kurduk. Geyad bizim için öyle iyi oldu ki, birlik olunca daha güçlendik. Öteki gecekonduyla dayanışmalarımız oldu. Bizim çocuklar yine yanımızda, önümüzde, içimizdeler. Baş ağrıyan onlara koşuyor. Diyorum, arkadaşlar bu kadar kendinizi he-lak ediyorsunuz. Yok Hüseyin amca diyorlar, sizin için canımız feda olsun, helak olmak ne demek.

Örgütlendiğimizi, kendi kendimizi idare ettiğimizi görünce bu sefer sırf burayı rant görenler değil,

baskıdan başka bir şey bilmeyenlerin de hedefi olduk. Geyad defalarca basıldı, işkencelerden geçirildi insanlar, tutuklananlar oldu. Ve sonunda bir bahane bulup kapattılar derneğimizi. Esas dertleri yoksul insanlara örnek olan Armutlumuzu dağıtmak. 1992'ye geldik, o zamanlar emniyet müdürü Necdet Menzir.

Mayıs şanlı olduğu kadar kanlıdır da derdi bizimkiler. Yirmisiydi Mayısın, sabah olmamıştı. Kapılarımızı tekmeleyerek girdiler uykularımızın ortasına. Ha, az daha unutuluyordum, öyle bir oyun yaptılar ki; önce mahallenin iki tarafına, şu Baltalimanı tarafına bir grup sivil polis geçti, bir de yukarı tarafa başka grup, başladılar karşılıklı ateş etmeye. Sanki olay var, çatışma varmış gibi oyun yaptılar. Sonra sürü gibi daldılar mahalleye. Eşyaları dağıtılmadık ev kalmadı, her evden gençleri, evleri yıktırmamak için direnişte önde olanları hep topladılar. Ben deyim yüz elli, sen de ikiyüz kişi gözaltına gitti. Menzir bizzat başlarındaydı. Kameraların karşısına geçti, “yıkım için değil, huzur için geldik” dedi. Yıkamayacaklarını anladılar ya artık, böyle girip huzurumuzu bozmak istiyorlardı. Aynı gün Menzir’in ağzındaki baklanın ne olduğunu gördük. Huzur dediği ilkokulumuzu karakol yapıp bahçesine panzerleri doldurmuş. Geçici karakol dediler buraya. Kan da işte burada aktı. 7 yaşındaki Sevcan kızımız panzerin altında ezildi.

Haziran'ın 23'ünde bir daha saldırdılar. Arkasından böyle küçüklü büyüklü kaç kez saldırdılar ben bile sayamadım. Bir de bana sen tarih gibisin derler. Gecemiz gündüzümüz kalmadı. Uyku durak nedir unuttuk. Hapis yatmayan, işkence görmeyen hiçbir hane kalmadı burada. Taş atan küçük çocuk görseler

kurşun attılar. Birisinde bizim küçük çocuklardan biri taş atmış, atar tabii kinlenmiş çocuk... Neyse, taş da gitmiş polisin gözlüğünü kırmış. Sen misin kıran. Karakola kaçtı polis, oradan durmadan kurşun yağdırıyorlar. Bizim kulağımız alışkın tabii bu seslere.

Karakol da baki kalmadı. Hareket bombaladı önce. Daha sonra itirazlar, dilekçeler, şunlar bunlar derken, kendileri kaldırmak zorunda kaldılar.”

Şerif, Hüseyin’in anlattıklarını kafasından geçirirken Zöhre kadın bir yandan konuşuyor, diğer yandan Şerif’e yedirip içirmek için torununa emirler yağdırıyordu laf arasında.

- Bereketine şimdi öyle bir direniş eklendi ki, gayrı buranın adını direnişten bahsetmeden anabile-ne aşkolsun... Çay doldursana kızım.

- Yok ben içmeyim Zöhre abla. Çok yedik içtik, sağola. Sofranın tadı kaçmasın. Ben kalkayım artık...

- Yarama dokundun yine Şerif'im. Kaçtı ki, ne kaçtı. Kömür gözlü Sultan senin oturduğun yerde oturur, bir güzel anlatırdı her şeyi. Her sofraya varışında canlanıyor. Mum yaktıydık O'nun için, sanki mum hep yanıyor gibi geliyor bana. Barikata gitmiştim bir gün. Sultan ateşin başında konuşuyor. Herkes dinliyor. Resim gibiydi. Ateş kıpkırmızıydı, yanaklarına alaz vurmuş. Bir yanıyor bir sönüyor yanaklarındaki ışık. Sonra başladı şiir okumaya. İnsanın içine işliyor... Neyse, daha çok konuşuruz. Tadımızı tuzumuzu kaçırdılar. Yiğitlikleri, fedakarlıkları olmasa tümünden yanacak yüreğim. Tesellim, bu güzel çocukları tanımak. Gerisini boş ver. Kim zulmederek tah-tında oturabilmiş ki... Sen kalkayım demiştin e mi, haydi uğurlar ola, gene gelesin...

Hararetli tartışmalar geç saatlere kadar sürdü. Rıza söz sırası buldukça mahallenin sorunlarından yakınıp durdu. Selim hafta sonunda yapılacak olan 19 Aralık hapishaneler katliamının yıldönümünde neler yapılacağını anlattı. Bunlar arasında şehitlerin mezarlarının ziyaretlerinin de olduğu kulağına çalınınca gayri ihtiyari olarak Şerif'in ağzından "ben de gelirim" sözleri döküldü. Tayadlı ailelerden Saime'nin anlattığı Gazi mahallesinde yapılacak yürüyüş konusunda da gözlerinin içi parlamıştı. Yıllar vardı ki, bir yürüyüşe katılmamış, pankartların bir ucundan da o tutmamıştı. Kadir ve Fidan daha çok dinleseler de, öncesinden tanımayan biri onların Dev-Gençli olduklarını anlamakta zorlanmazdı. Zaman zaman konuştukları üç beş cümlede coşkularını hemen belli ediyorlar, kabına sığmayan enerjileriyle yerlerinde duramıyorlardı. Zehra'nın onları çok etkilediği, verdikleri örneklerde hep onun

adını anmalarından belliydi.

Önceden belirlenen toplantı gündeminin bitmesini sabırsızlık içinde ve sevinçle bekledi Şerif. Sabırsızdı, çünkü Armutlu'yu anlattıracaktı onlara. Nasıl olsa sabaha kadar zamanımız var diye teselli etti kendini. Sevinçliydi, çünkü direnişin sahiplenilmesi, insanların üzerindeki etkisini ilk kez bu kadar canlı görmüştü. Kimsenin duymayacağı şekilde mırıldandı.

- Cengiz boş yere bir Newroz günü fitili tutuşturmadı...

Saat gece yarısının kapısını çalmaya başlamışken toplantı sona erdi. Çaylarını yudumlarken, “Şimdi benim esirimsiniz” deyiverdi aniden Şerif. Bir köşede sessizce dinleyen Şerif’e döndü gülümseyen gözler.

- Şerif abi bize hücreleri anlatacaksın değil mi, dedi merakla Fidan. Havalandırmaların üzerinde uçuşan “top”ları nasıl yaptığınızı da anlatırsın. Belli mi olur, bakarsın yarın biz de gideriz oralara. Şimdi yoldaşlarımızla nasıl haberleşeceğimizi öğrenmiş oluruz.

- Tamam anlatırım ama, önce siz bana anlatacaksınız, dediğinde bir an sessizlik oldu ve hepsi Şerif’i merakla dinlemeye devam etti.

- Aylar boyu hayal gücümü zorlayarak anlamaya çalıştığım, tahminler, yorumlar yaptığım her şeyi anlatmanızı istiyorum. Biliyorsunuz F tiplerinde gelişmeleri öğrenebileceğimiz bir tek yayını dahi alamadık. Her şehitte daracak havalandırmamızın duvarına çarpıp göğe yükselen sloganlarımızla burada, yanınızdaydık ama yine de büyük bir merakla, kahra-

manlık destanımızın Armutlu'da yazılan bölümünü düşünmeye çalıştım. Hele o katliam günü, üç beş sahnesini televizyonlardan izlerken, çamurun içinde yerlerde sürükleniyor hissettim kendimi. Sekiz metrekarelik yaşam daha da dar geldi o anda. Çaresizlik anlatılamaz bir duygu. O zaman, sizlerin de 19 Aralık günlerinde televizyonların karşısında nasıl mıhlanıp kaldığınızı, nasıl kendinizi çaresiz hissettiğinizi düşündüm. Uzansan tutacaksın gibi yakın ama yüzlerce kilometre uzakta yandı sevdiklerim. Yıllar öncesinde her karışını adımladığım sokakların panzerlerin altında ezilişini izledim. Alınlarımız eziliyordu paletlerin altında. Hüsnü İşeri'nin, Sevcan çocuğun kanı eziliyordu gözlerimin önünde.

O anı yeniden yaşıyor gibiydi Şerif. Bir noktaya diktiği bakışlarını yeniden dinleyenlere döndürerek konuşmasını sürdürdü.

- Aramızda Armutlu'nun bir adı da vardı. Alamut Kalesi. İnançları için kendini feda etmedeki sınırsızlığı ve sabrı anlatabilmek için takmıştık bu adı. Armutlu ile öyle bir bütünleştik ki, burada kıvılcım çakıldığında biliyorsunuz içeride tutuşturanlar oldu bedenlerini. İbrahim'in, Nail'in, Eyüp'ün ve Muharrem'in kül olmuş bedenlerini hücrelerden gönderdik size. Mahallenin girişine geçilmez bir barikat oldular. Hiç külden barikat olur mu, diye anlamayanlara halkların tarihinin nasıl oluştuğunu, bugünlere nasıl geldiğini anlatmak gerek. Ama şimdi sırası değil elbette. Dedim ya, şimdi ben sizi dinleyeceğim.

Selim, ağzından çıkan her kelimede göğüs kafesi inip kalkan Şerif'e dikkat kesilmişti. Gözbebeklerinin ortasında bir gemici feneri yanıyor gibiydi Se-

lim'in. Sevgisi, yoldaşına duyduğu saygı gelip konmuştu zeytin karası gözlerinin ortasına. Şerif son cümlesini söyledikten sonra bir süre sessizlik oldu. Kim başlayacaktı ve nereden başlayacaktı. Anlık bir süre birbirlerine baktılar. Bakışlar çoktan Selim'e dönmüştü bile. F tiplerinin ilk tartışılmaya başlandığı günlerde, Tayadlı ailelerin Toros dağlarının doruklarını aşar gibi barikatları aşarak Ankara yürüyüşlerinde, hapishane önlerinde, gösterilerde, demokratik kitle örgütlerini, sendikaları, aydınları, sanatçıları, partileri, vicdanı körelmemiş olan insanları harekete geçirmek için yapılan görüşmelerin çoğunda o vardı. Zorunlu olmadıkça Armutlu'dan hiç ayrılmadı. Şehitlerin hepsinin son anlarına tanık oldu gözleri.

"Haydi konuş, anlat kahramanlığın ve acının içiçe geçtiği günlerimizi" dercesine kendine yönelen bakışların ne demek istediğini anlamıştı Selim. Gülşüman ve Şenay'ın ilk günlerdeki telaşı geldi gözlerinin önüne. Gülümsedi ve Şerif'in sabırlı bekleyişine son verdi.

uyandırın uyuyanları

Her Cuma olduğu gibi hapishanenin görüş kabinleri yine şenlik yeri gibi. Ama bu kez farklı olduğu görüşçüler arasındaki iki kadının yerlerinde duramayan heyecanlarından belli. Hızlı hızlı konuşmalarının içinde net olarak anlaşılan bir tek cümle var.

- Bu kez biz de... Biz de ölüm orucuna yatacağız.

Sevinçleri ve heyecanları yüzlerine, el kol hareketlerine yansıyor. Biri, görüş kabininin ön çıkıntısındaki betona konuşmasıyla tam bir uyum içinde yumruklar indirirken, ötekisi her cümleden sonra başını sallayarak onaylıyor. “Bu kez biz de...” dedikleri ölüme gönüllülük. Ama gönüllülükleri ölüme değil sanki. Birisi bir, ötekisi iki çocuğun annesi olan bu iki kadının sevinci, yükü onur, inanç olan kervanda kendilerine yer kapmanın sevinci.

Bir Gülsüman alıyor sözü, bir Şenay. Aralarında

sözbirliğı etmişcesine ağızlarından dökülen kelimeler ikiz kardeşlerin yanyana duruşunu andırıyor. Ayırabilene aşkolsun. Mahallede boş yere “iki bacı” demiyorlar onlara, içtikleri su ayrı gitmiyor, şimdi de ölüme de birlikte gideceğiz yarışındalar.

Onları böyle görenler, aralarında bir akrabalık, bir kan bağı mı var diye düşünmüşlerdir her zaman. Hayır yoktu. Onları bu kadar birbirine bağlayan kan değil, aynı yolda yürüyen kavga arkadaşları olmaları. Yıkımlara karşı direnişte mayalandı kardeşlikleri. Gördüklerini ve yaşadıklarını bilinçle yoğurdukça yoldaş oldular. Hiçbir kan bağıyla kıyaslanamayacak şekilde çıkarsızlaştı ilişkileri. “Gülsüman” diye söze başlayan arkasından mutlaka “ve Şenay” diye devam etti çoğunlukla.

Kararlarının kati ve üzerinde düşünülmüş olduğunu, anlık bir duygusallıkla olmadığını anlatmak için çocukları üzerine ne düşündüklerini, evliliklerini, ölüm üzerine hissettiklerini uzun uzun anlattılar o gün.

- Hep siz öldünüz bugüne kadar. Hep siz bizim için bedeller ödediniz. Bu kez biz de dememiz bundandır. 1984’te siz, 1996’da siz, Ümraniye’de, Buca’da, Ulucanlar’da siz. Neden dışarıdaki ölüm orucuna yatmazmış? Elbette biz de biliyoruz dışarıdakinin yapabilecek başka şeyleri olduğunu. Yapmadık mı? Yaptık. Yürüyüşler, mitingler, dilekçeler, imzalar, suç duyuruları, basın açıklamaları, protesto açlık grevleri, kurultaylar, paneller, toplantılar... Ankara yollarını aşındırdık sesimizi duyurmak için. Duyurduk da çoğunda. Daha da yapacaklar vardır, bunları da yine biz yapacağız, yine biz düşeceğiz yollara. Ama yet-

miyor ki her biri tek başına. Hem, biz bu eylemle, F tiplerinin sadece tutuklularla ilgili bir olay olmadığını da anlatmış olacağız. Öyle değil mi Gül?

- Öyle, öyle. Ben duygularımı kelimelerle anlatabmıyorum. Çok farklı çok güzel bir duygu. Ben dün gece gördüğüm bir rüyayı anlatmak istiyorum size. Bizim evdeyiz Şenay ve bir tutuklu annesiyle birlikte. Üçümüz birbirimizle yarışıyoruz. Ben olacağım diyorum, Şenay diyor ki, ben. Ortada ise bir yatak var. Kim ölüm orucu direnişçisi olursa, o yatağa yatacak. Şenay elini çabuk tutarak attı kendini yatağa. “Ev de benim, yatak da benim değil mi, o zaman benim hakkım, ben yatacağım” diye ısrar ediyorum, yatıyorum yanına... Rüyalarım giriyor, hep içimde bir korku var. Ya benim yerime başkası olursa? Zaten Şenay olur da ben olmazsam dayanmam, göçer giderim mahalleden vallahi. Armutlu’ya gelmeden önce, yani köydeyken bana böyle bir şey anlatılsa güler geçerdim. İnsan hiç ölüme böyle gönüllü olur mu dedim. Gerçekleri gördükçe, bilinçlendikçe ve F tiplerinin ne demek olduğunu anladıkça mutlaka ben de önde yürüyenlerden biri olmalıyım diye düşünmeye başladım. Sizlerin ölmesini izlemeyeceğiz. Uzak olsak da aynı ölüm yatağında olacağız bu kez.

Sanki bir kartal yavrularına kanat geriyor. Abanıyor üstlerine bedeninin olanca asaletiyle. Gövdesi bin yıllık çınarın gövdesi gibi iri ve sağlam. Her bir dalı üzerine titrediklerini korumaya alıyor. Yavrularını parçalamaya gelen yılanların, çıyanların, insan müsvetteli avcılarının önüne atıyor kendini. Lime lime olacaksa da etleri, o buna razı. Kanat gerdiklerinin kıymetini biliyor. Kanat gerdikleri tohumlarını taşı-

yacak, nesli onlarla sürüp gidecek ve yeryüzünü kartalların diyarına dönüştürecek. Keskindir gözleri kartalın. Bugünden görüyor o günleri. Gökten yağmur gibi yağacak zehirli okların yüzbinlercesinin tırnak uçlarına kadar saplanacağını da görüyor. Dayanılmaz acılara dayanacak. Çekilmez acılar sızım sızım sızlatacak hücrelerini. Hiç yanından ayırmadığı yavrusundan ayrılacak. Yani, hesap etmediği hiçbir bedel yok, her şeyi düşünmüş de düşmüş bu yola. Akacak kanı deryayı tutsa da, vakur duruşuyla sesleniyor yuvasını dağıtmaya, beynini oymaya gelenlere. Madem ki böyle yaşamalı ırkımız, alın size can, buyurun saplayın oklarınızı. Okunuzu sağlam yerleştirin kırışe, daha bir gerin ki, değdiği yeri parçalayıp geçsin. Ama unutmayın, zehiri işlemez bana. Buhar olur, tersten esen rüzgarla dolar ciğerlerinize. Gözeneklerini tıkadığında kendi zehriniz, nefes alamaz olur, yerlerde sürünürsünüz. Buyurun, yazın kendi ölüm fermanınızı kendi elinizle...

Hapishaneler direnişlerinde, dışarıda ilk kez ölüm orucu yapılacak. En azından bilindiği kadarıyla sadece ülkemizde değil, dünyada ilk olacak. Şenay ve Gülsüman'a ölüm orucunun ciddiyetini yeniden ısrarla anlatıyor tutuklular. Onların dışında gönüllü olan başkalarına da anlattıkları gibi.

- Dönüşü olmayan bir karar olmalı sizler için. Bir kez yol almaya başladığınızda, sonradan dönmek, yarı yolda bırakmak hem direnişe zarar verir, hem de kendinize olan saygınızı eritir ve yokeder. Kafanızdaki bütün sorulara cevaplarınız olmalı. Evlisiniz, çocuklarınız var ve başka bir işe değil, ölmeye gönül-

lüsünüz. Yaşamın sizin için ne anlama geldiğini sorgulamalısınız. Niçin yaşadığınızı düşünmelisiniz. Zafer gecikirse muhtemeldir ki, şehit düşeceksiniz. Niçin öleceğinizi de beyninize kazımış olmalısınız. Bu uzun yürüyüşün her anı, her saniyesinde kendinizle hesaplaşmalarınız sürecektir. İşte bu hesaplaşma anlarında kazananın, bugün karşımızdaki insanlar olması, düzenin kiri, pası ve bencillikleri olmaması için bir kez daha düşünmelisiniz.

Her ikisi de ayaklarını yere vurarak, isterim de isterim diyen çocuklar gibi. Söylenen her kelimeyi süngerin suyu emdiği gibi beyinlerine akıtıp, evirip çevirip düşündüler. Başlarını sallayarak dinledikten sonra Gülsüman sadece bir cümle ile cevap verdi, Burhan'ın yarım saate yakın süren konuşmasına.

- Biz kararımızı verdik, yapacağız.

- Siz yirmi dört gündür açsınız, ölüm orucuna dönüştüreceksiniz pek yakında. Ben de elime kınalar yakıp ikinci düğünümü hazırlanmak istiyorum. Var mı bundan öte söyleyebileceğim bir şey. Varsa sorun anlatayım.

Kararlarının hayatlarının en önemli kararı olduğunu bildikleri açıktı. Gülsüman'ın "ilk şehit ben olmak istiyorum" sözleri, Armutlu'nun bu "iki bacısı"nın tutukluların gözlerindeki saygınlığını daha da büyütüyor. Artık onlara düşenin kararlarına saygı duymak olduğu ortada.

- Karar sizindir. Kendinizi tarihi sadece yaşayan değil, aynı zamanda yazmaya aday görüyorsanız, yolunuz ve yolumuz açık olsun, demek düşer bize.

"Boran"dır ölüm orucu direnişçilerinin adı. Ölümsüzleştiklerinde kanat çırpıp nazlı nazlı süzü-

lerек uçup giderler. Boran bir kuş. Nerede yaşar, hangi mevsimde göç eder, eder mi, rengi nasıldır, fazlası bilen olmasa da, 1996'daki ölüm orucundan bu yana herkes bu Boran kuşunu bilir.

Şenay'ın evinde katledilenlerden Arzu'nun köylüleri anlattılar. Arzu defnedilmek üzere Dersim'e, köyüne götürüldüğünde köylüler toplanıyor. Kadınlar musallanın üzerinde incelmış bedenini yıkarken, bir kuş gelip Arzu'nun etrafında dönüyor. Sonra uçup gözden uzaklaşıyor. Köylüler bu kuşun Boran kuşu olduğunu söylüyorlar cenazeye İstanbul'dan gidenlere. Alevilerde gelenektir. Yemek dağıtılır ölü çıkan evde. Ve o gün Arzu'yu toprağa verdikten sonra yemek yenirken kuş yeniden geliyor, önce erkeklerin olduğu odanın kapısında duruyor, bir yemeklere bir insanların yüzüne bakıyor, ardından kadınların olduğu odaya giriyor. Durmadan ötüyor, birşeyler söyler gibi. Sonra yine uçup gidiyor Arzu'nun evinden.

Şenay ve Gülsüman adeta şimdiden Boran olup, uçtular. Normal zamanda bir-iki saat süren yolu bir solukta uçup Armutlu'ya ulaştılar. Bir an önce kapıları çalıp, ölüm yolculuğuna çıkışlarını ve neden ölüme yatacaklarını anlatmak için sabırsızlar.

Takvimlerden '13 Kasım' yazan yaprakların koparılmasına bir kaç saat kala başladılar mahalleyi dolışmaya. Gecekondularının kapılarını hızlı hızlı çalan Gülsüman ve Şenay'a kapıyı açan Armutlulular, düğünlerine davet eder, hayat dağıtır gibi ölüme yatacaklarını müjdeleyen bu iki kadına şaşkın gözlerle bakıyor. Karşıdaki daha "Merhaba" demeden başlıyor Gülsüman ve Şenay konuşmaya.

- Biz öleceğiz. Ölüm orucuna girdik. Artık sade-

ce onlar ölmeyecek, yarın başlayacağız...

Namludan fırlayan bir mermi hızında arka arka-ya çaldıkları her kapıda muştularını iletiler o gece. Çalmadık kapı, duyurulmadık kimse kalmadı. Boyunlarına sarılıp gözyaşlarını tutamayanlar oldu. Onların durumunda iki ana için ilk sorulacak soruyu soranlar da oldu.

- Ne yapıyorsunuz siz? Çocuklarınız var, onlara kim bakacak? diyenlere bazen Gülsüman, bazen Şenay atılarak cevap verdi gözlerinin içi parlayarak.

- Biz de bunun için ölüm orucuna yatıyoruz ya!

- Ölerек?..

- Evet ya! Onlar için de, sizin için de ölüme yatacağız. Bu direniş çocuklarımızın geleceğı için. Onlara daha güzel yarınlar bırakabilmek için. Ete, süte doysunlar, Sevcan gibi panzerlerin altında ezilmesinler, Amerika hayalleriyle ömürlerini tüketmesinler, uyuşturucuya esir edilmesinler, fuhuş batağına düşmesinler, bencillik kirine bulaşmasınlar, kaderine razı köleler olmasınlar diye öleceğiz. Pınar ve Erdem de anlayacak yıllar sonra olsa da. Kendilerini ne çok sevdiğimi en iyi onlar bilir. Bu sevgi de güç verecek bana ölüme giderken. Biliyorum, şimdi bu kadına ne olmuş diye düşünüyorsunuz, ama siz de anlayacaksınız mutlaka. Evlatlarıma kimin bakacağına gelince. Gözüm arkada kalmayacak. Aynı yola baş koydukla-rım, ölümü paylaştıklarım varoldukça benim çocuklarımdan daha şanslı kimse yok demektir. Hiçbir çocuğun sahip olmadığı kadar büyük bir ailenin en küçük ferdi olacaklarına eminim.

Yürekleri kafes içinde değil. Kendi elleriyle sö-küp atıyorlar ortaya. Bedenlerine sığmayan sevgile-

rinden herkes nasibini alsın. İlk, Armutlu'da kapı kapı dolaşarak dağıtıyorlar bitip tükenmeyen sevdalarını. Çocuklarına, ailelerine, halklarına, kavgayı birlikte omuzladıkları arkadaşlarına sevgileri, vefaları emekle, fedakarlıkla bir bütün. Bu sevginin ağır bir sorumluluk yüklediğini hissediyorlar omuzlarına. Sorumluluklarını yaşamlarını ortaya koyarak yerine getirmenin vakti gelince, tereddüt etmiyorlar.

Sabahı zor ettiler. Gece birlikteydiler, sabaha kadar özlemler, hayaller ve direniş içiçe geçti. Gülsüman'ın evi her zamanki gibi kalabalık. Daimi misafirleri olan, devrimciler ve mahalleden insanların yanı sıra, Tayad'ın düzenlediği "hapishaneler, sorunlar ve çözüm önerileri" kurultayı için Almanya'dan gelen bir heyet de var. İçlerinden biri, RAF örgütü davasından yıllarca izolasyon hücrelerinde kalmış. Kurultayda anlattıklarına benzer anılarını, yaşadıklarını anlattı o gece. Gülsüman ve Şenay, devrimci tutukluların aynı işkenceleri yaşamaması için daha da bilendiler. Yatağa uzandılar ama sabaha kadar gözlerinin perdesi inmedi. İnse görecekleleri rüya da farklı olamazdı zaten. Son on gündür rüyaları, sohbetleri, şakaları, tartışmaları her şey direnişe dair, her şey acaba gönüllüler arasından seçilen biz olacak mıyız merakı üzerine. Artık merak edecekleri bir şey yok. Devlet, tutukluların taleplerini öyle kolay yerine getirecek gibi de görünmüyor. Duyarlı bir aydının, halkın sorunlarından uzak olmayan bir sanatçının, Bilgesu Erenus'un evinde başlayacak açlık günleri.

Gülsüman, Şenay, Şükran Ağdaş ve içlerinde en genci olan Fatma Şener Bilgesu hanımın evinde biraraya geldiler. Tayadlı aileler denince ilk akla gelen

beyaz başörtüleri, yüzlerindeki saflığa daha bir beraklık katıyordu. Beyaz örtülerinin üzerine taktıkları kızıl bantları direnişin simgesi. Gözlerin hapishanelerin üzerinde olduğu günlerde, basın da ilgisi büyük. Ölüm orucuna dönüşecek olan açlık grevinin başlangıcını duyurmak için onlar da geldi yapılacak açıklamaya.

Soğukların yaklaştığını haber veren ekim ayına hiç yakışmayan bir öğle güneşi var. Hafif esen rüzgar evin biraz ötesindeki denizi bir kabartıyor bir dinginleştiriyor. Huzur verici, aynı zamanda heyecanlı bir parlaklıkla salınıyor güneşin vurmasıyla birlikte.

“Bizler analar, eşler, kardeşler olarak canımızdan çok sevdiğimiz yakınlarımızın gözümüzün önünde yavaş yavaş eriyerek ölmelerine izin vermeyeceğiz. Bu nedenle bugün ölüm orucuna dönüşecek açlık grevine başlıyoruz. Evlatlarımızın talepleri bizim de taleplerimizdir. Talepleri kabul edilmezse 7’den 70’e teker teker ölüme yatacağız...” Hafiften titriyor basın açıklamasını okuyanın sesi. Gazetecilerin soruları hep ölüm üzerine. Gördükleri sadece “haber” onlar için. Ne siyasi anlamı, ne bu ülke için ifade ettikleri konusunda düşünenin olmadığı sorularından belli. Düşünen varsa da sormuyor, belki soramıyor. Tabii malum, polisler de orada. Basın açıklamasının ardından sadece eyleme kimlerin başladığını öğrenip gidiyorlar. Ama gidişleri, Şaron’un Filistin kentlerinden çekilmesine benziyor. Bir kaç gün sonra ailelerin eylemine yönelik ilgi çoğaldıkça, sokağın başında beklemeye başladılar. Bunaltmak, yıldırma istedikleri, ziyaretçileri engellemek istedikleri belli.

Onlar sokakları kuşatadursunlar, gelip gidenler

her gün daha da yoğunlaşıyor. Sanatçılar da duyarlı bu kez. 1996'dan dersler çıkarıldığı söylenebilir. Sonraki aşamalarda durum biraz değişse de, özellikle Bilgesu hanımın evindeyken hiç yalnız bırakmıyorlar.

- Okuma günleri yapalım. Seçtiğimiz bir kitabın her gün bir bölümünü bir sanatçı arkadaşımız okusun. Yüreğinin sesini direnen insanların sesine katmış olur böylece. Bu sorun yalnız onların sorunu değil. Hepimizin sorunu. Ben F Tipinin kapatılması için gecikilmesinden korkuyorum. Onlar hepimiz adına ölecekler.

Sanatçıları harekete geçirmek için sürekli düşünüp, yol yöntem bulmaya çalışan Bilgesu, oğlu ve eşi ile bir köşeye çekilmiş kafa kafaya vererek bunları konuşuyorken, Gülsüman yanlarına yaklaşıp koltuğun bir köşesine ilişmeden sordu.

- Rahatsız etmiyorum değil mi?

- Hiç sözü mü olur canım. Evimizle birlikte kalbimizi açtık size.

Sol göğsünün derinliklerinden gelen titreme sesine yansıyan Bilgesu, Gülsüman'ın parlayan gözlerine umutla baktı. Belki diye düşündü bakarken. Belki, 12 Eylül günlerinden bu yana üzerine ölü toprağı serpilmiş aydınlarımızı, sanatçılarımızı önümde duran bu kadın, az ötede oturanlar, içeride ölüm orucuna yatanlar bu kez sarsar, bu topraklara dönmelerini sağlar.

- Diyorum ki Bilgesu abla.

- Buyur söyle.

- Hep aydınlarımız dedik durduk. Örgütlü olmak için köşe bucak kaçıyorlar. Bari kendi aralarında biraraya gelseler, bir haksızlık mı olmuş, gidip ora-

da, durun bakalım diyebilsele yine bir şey. Madem aydın, telefonlar edelim çağıralım gelip buraya bizi aydınlatınsınlar.

- Yanılıyorsun benim güzel emekçim. Aydın dediğin okuyan, yazan demek değil. Okuyup yazdıklarıyla aydınlatmıyorsa zaten sadece yazar olurlar, edebiyatçı olurlar ama aydın olamazlar. Şimdi aydın sensin, aydın Şenay, aydın sizlersiniz. Bak, daha ilk günlerden ışıttınız etrafınızı, evimizi, bizi aydınlattınız. Sonra merak etme, gerçekten aydın olan gelip bulur sizi. Yaparız bunları da gerekirse ama ne telefon etmeye gerek var, ne de çağrılar uçurmaya. Aydın'nın kulağı, gözü hep halkın içindedir, yanibaşındadır. Görür, duyar mutlaka... Şu sokağın başında bekleyenleri görüyorsun değil mi? Ha, işte onlar da senin ışığını yakalamak istiyorlar. Aydınlanmak için değil. Tutup yakalayacaklar ki bu sokağın ötesini aydınlatmasın, varoşlar ışımasın, fabrikaların loş köşelerinde bir aydınlık belirmesin, senin geldiğin tarlalardaki köylü kadınların çapa tutan ellerinin kınasına bir güneş düşmesin istiyorlar. Niyetleri bu. Merak etme o ışıkları yakalayamazlar. Kendine bir yol bulur, aralarından sızıp gider. Caddeleri tutulmuş kentin kaçak özgürlük savaşıçılarının varoş sokaklarını adımlaması, yasaklanmış bir bildirinin elden ele ulaşması gibidir sizin ışığınız. Mutlaka ulaşır ulaşacağı yere.

- Ben de köydeyken hep o ışığı bekledim. Yoksulduk, çapaya gitmesek o kış zordu halimiz. Keşke daha genç yaşta devrimcilerle tanışsaydım da... Neyse abla, geç de olsa tanıştım ya, aydınlandım ya, şimdi dediğin gibi sıra bende, ben aydınlatacağım köydeki Gülsümanları.

Bilgesu'nun, karşısında yanakları hafiften kızarak konuşan bu kadının yaptığı işin büyüklüğüne rağmen mütevaziliğini gözlemlemek için birkaç gün birlikte yaşamaları yetti. Böyle bir eyleme başlayabilmek için derin bir mütevazilik, hayranlık duyulacak bir sahiplenme gerektiğini tahmin edebiliyordu, Göl-süman'ı tanıyınca emin oldu. Sohbeta dalmışken saatin geçtiğini farketmedi. Ancak içinden yatmak, uyumak gelmiyor. Yarın gidecekler, başka bir yerde devam edecekler eylemlerine, yorgun olduklarını bilmesem uyutmaz sabaha kadar kavganın sanatını yazmak için yola çıkan bu insanlarla sohbet ederdim diye geçirdi içinden. Nerede olurlarsa olsunlar hep yanlarında olma konusundaki kararlılığının daha da pekiştiğini hissetti.

Hiçbirinin gözüne uyku girmedi o gece. Sabahı zor ettiler. Vakit öğleyi bulduğunda ayrılık vakti de geldi. Başka bir sanatçının evinde de bir kaç günlük konukluk için ayrılmazdan önce Bilgesu ve oğlu küçük bir konser de verdiler...

*Yanan yalın kılıçları çarparak söğütlere
koşuyordu kızıl atlılar güneşin battığı yere!*

*Atlılar atlılar kızıl atlılar,
atları rüzgar kanatlılar!*

Atları rüzgar kanat...

Atları rüzgar...

Atları... At...

Yıllardır söylediği türkü bir başka anlamlı geliyor. Oğlunun gitarın tellerine vuruşundan aynı şeyi Ali'nin de hissettiğini düşünüyor Bilgesu. Sarmaşık dalı gibi birbirine geçmiş duyguları aynı anda daha öncesinde de hissettiği olmuştu. Uğurladığı bu in-

sanların belki bir kaç ay sonra artık bu dünyadan göçüp gitmiş olacaklarını düşündükçe içi acıdı. Geride bırakacaklarını aklına getirdikçe de onurlandı, gıpta etti beyaz başörtüsüyle adım attıkları yeri aydınlatan bu kadınlara. Doğumuna ağlayan, ölümüne gülen bir halkın kaderini değiştirmek için, açlığına kınalar yakan kadınlar onlar. Şenay, sekizinci gününde yaktığı kınaları nasıl anlatıyordu hapisteki eşine?

"Merhaba Eşim, Yoldaşım

Direnişimizin 8. günü bir kına gecesi yaptık. Pınar ve Erdem de geldi. Ben o an hem hüznüydüm hem de sevinçliydim. Çünkü benim düğünüm olmamıştı. Olsun dedim benim düğünüm de şimdi oluyor dedim. Hem de çocuklarım da yanımda bundan güzel ne olabilirki... Pınar ve Erdemle mitralyöz'ü söyleyip halay çektik. Sonra kendi kendime dedim ki, Şenay sen sadece kendi çocukların için değil milyonlarca çocuk için ölüme gidiyorsun.

Yaşamı sevdiğim kadar, sevdiğim insanlar için ölmesini de seviyorum. Halkı seversen ölüme gülerek gidiliyor denirdi inanmazdım. Şimdi ben de ölüme gidenlerden biri oldum. Bütün halkı arkamda görüyorum, yaşamım boyunca yaşamadığım güzel şeyleri şu on gün içinde yaşadım. Bizim evin karşısında güzel bir deniz vardı ama ben o güzelliği hiç farketmemiştim. Biz Bilgesu hanımın evindeyken denizin bu denli güzelliğini gördüm. Ben diyorum ki bu direnişin vermiş olduğu bir güzellik."

Yoksul kızlarımızın çoğusu hiç gelinlik giyemez benim ülkemde. Taçsız, duvaksız giderler, 15'inde çocuk sahibi olurlar. Yoksulluklarının hesabını sorma fırsatını bulduklarında da, ilk akıllarına kına ge-

celeri, gelinlikleri gelir. Genç kızlarımız telli duvaklı gelin olabilsinler diye ellerine kınalar yakıp yürürler düşmanın üstüne, ölümler kınalı ellerde karanfil olur. Bilgesu düşüncelere dalmışken, gözleri Şenay'ın kınalarında takılı kaldı. Avuçlarına kadınlarımızın, erkeklerimizin, çocuklarımızın, genç kızlarımızın gelecek umutlarını çizer gibi çizdikleri yıldızlı ellerinden tutup kucaklayıp yolculadı direnişçileri.

Bilgesu'ya teşekkür ettikten sonra başka bir sanatçının evine doğru hareket ettiler kentin kalabalığının içinden geçip giderek. İki günlerini de orada geçirdikten sonraki durakları ise Taksim'deki Tayad oldu. Binanın bulunduğu sokak Taksim meydanına yakın, dar ve pek az insanın girip çıktığı bir sokak. Ta ki direnişin yeni adresi olana kadar. Ondan sonra sokak hareketlendi. Kaçkınların, orta sınıf solcularının mekanı diye bilinen Beyoğlu'na gecekondulardan aktı yüzlerce insan. Binlercesinin birkaç yüz metre ötedeki alanın hemen girişinde her gün direnişe destek için eylemlerini yoğunlaştırdığı günlerdi aynı zamanda. Sloganlar pencereden süzülüp açlığın ilerleyen günlerindeki kulaklara ulaşıyor. Her gece olduğu gibi bu gece de meşaleli yürüyüş yapılacağını bildikleri için balkona çıkıp bakıyorlar, belki meşalelerin ışığını görürüz diyerek. Göremeyince meraklarını gidermek için yürüyüş sonrası eyleme katılanlardan derneğe gelecek olanları beklediler çaresiz olarak. Ve onlardan dinlediler o geceki yürüyüşü.

Ertesi sabahki "kahvaltıları" olan şekerli su ve çaylarını, ihtiyaçlarını karşılamak için refakatçılık yapan Elmas dağıtırken Zehra'nın kahkaları odanın içinde çınlıyor. Masanın ucunda bir başka refakatçi

olan Hakan'dan Karadeniz üzerine g zellemeleri dinlerken keyfine diyecek yok. Hele bir de Rize'den sözeden olursa, hemen kulak kesilip derin bir i  geçireceği kesin.

Dört kişiyle başlayan direnişe, daha sonra Zehra da katılmıştı. Zehra Karadenizlilerin bütün özelliklerini almış. Kıpır kıpır, yerinde duramıyor, neşeli mi neşeli. Rize'nin dağları ve ormanları hep hasretinde, direniş zafere ulaşınca mutlaka tüm Karadenizi boydan boya kardeşi ile birlikte gezeceğini anlatıyor durmadan. Kardeşi Canan da İzmir'de Erdoğan ve bir grup Tayad'lı ile birlikte ölüm orucunda.  ocukluklarından beri, biri ne yaparsa ötekisinin de mutlaka onu izlediğini babaları bir sohbet sırasında anlatmıştı. Zehra'nın da hayallerine ilişkin güzel olan ne varsa, içinde mutlaka Canan da oluyor.

- Ne konuşuyorsunuz siz orada? Hele anlatın da biz de nasiplenelim.

- şükran Ana vallahi bir şey konuştuğumuz yok. Bilirsin işte, Karadenizden...

- Tamam tamam anlaşıldı benim canım kızım. Seninkiler gelir birazdan. Bakalım d n üniversitede neler yapmışlar. Gençlik bayağı bir hareketlendi değil mi?

- Biz hep öyle değil miyiz ki? 12 Eylül en büyük tahribatı bizim üzerimizde yarattı. Nice bedeller ödedik tahribatları onarabilmek için. Onardık mı tümünü? Yok böyle de demiyoruz, ama kırdık çemberi. şimdi yeniden geçirilmeye başlanan çembere karşi direniş dönemindeyiz. Dev-Genç'liyiz biz ana. Geçen gün anlatmıştım ya sana; direniş neredeyse biz oradayız. Zulüm neredeyse karşısına dikilen biziz. En

büyük direnişimiz de düzenin kültürüne karşı. O kültürü tüm gençlik içinde bir aştık mı, sen gör o zaman. Düzen gençleri içine çekmek için neler yapıyor ki, baskılar, yasaklar, cezalar, okuldan atılma tehditleriyle korkutuyor. Sonra Amerikan kültürünü beyinlerimize zehirli bir sarmaşık gibi dolamak istiyor. Gazeteler, televizyonlar, eğitim sistemi her şey buna hizmet etsin diye düzenleniyor. Ders kitapları dışında bir kitap okumak bilirsin ki, büyük suç bu düzen için. Silahın yanına kitapları, dergileri koyarak boş yere sergilemediler yıllarca. İşte biz şimdi uyuyanları ve uyuşturulanları uyandırmak istiyoruz. Tabii bu arada farkına varmadan bulaşan bencillikleri, düzenin kirini pasını da üzerimizden ayıklıyoruz. Şu düzen bağları yok mu, ne çekiyorsak, onlardan çekiyoruz. Ben bu konuda da arkadaşlarıma, tüm Dev-Gençlilere örnek olmak istiyorum. Ben başka şehitlerimizi örnek aldım, ben de örnek olmak istiyorum. Bana sormuşlardı biliyor musun?

- Neyi sormuşlardı?

- Düzen bağlarını koparabilir misin diye. Koparırım dedim. Dedim ama, sonra düşündüm. Peki ne kadarı bulaştı, nasıl ayakbağı olur önüme diye uzun uzun düşündüm. Bak şimdi, ne düzen bağı, hayat bağını koparmak için son sürat gidiyorum ve çok huzurluyum. İnsan beyni istediğinde bütün çarpıklıklarını düzeltmesini de çok iyi biliyor. Aklıma geldi. Canan'a da ben sormuştum bu hücre meselesi gündeme geldiğinde. Örgütlü mücadelede yeralalı çok değil birkaç ay olmuştu. Ne yapabilirsin, bedel ödemeye ne kadar hazırsın demiştim. Kendini tam hazır hissetmediğini söylemişti. Duydum ki, bir iki ay geçtik-

ten sonra, ölüm orucuna gönüllü olmuş ve yine aynı soru sorulduğunda bir kelime söylemiş: Ölebilirim. Zaman ve düzen ne kadar hızla devrimcileştiriyor insanları. Güzel kardeşim benim, ne kadar sevindim aynı yola başkoymanın böyle onurlu bir mertebesinde de birlikte olduğumuza... Hah! İşte geldiler. Oturmadan hemen anlatın, dün hangi okulda ne yaptınız? Katılan çok oldu mu? Kaç kişiye anlattınız ölüm orucunu? Haydi anlatın, bak hala bakıyorlar...

Fidan, Zehra'yı daha fazla merakta bırakmamak için hızlı hızlı anlatmaya başladı.

- Edebiyat fakültesindeki Hergele meydanında koridor var ya; orası hücreleri anlatan resim ve maketlerle dolu. Hep duruyorlar orada ve bir yandan da Grup Yorum'un "Boran" kaseti çalıyor son ses. Biliyorum ne gerek vardı diyeceksin şimdi ama, biz senin her gün eridiğini gördükçe çok etkileniyoruz. Dün de senin resmini astık oraya. Hep daha fazla ne yapabiliriz diye düşünüyoruz. En güzel eylem de merkez kampüste oldu. Yüzlerce insan vardı, Taksim'de atılan sloganları bu kez biz Beyazıt meydanında attık.

Gülsüman gençleri dinlerken kendini üniversiteli gibi hissetti. Fidan'ın heyecanla anlatışına kendini kaptırmış, o da masanın kenarına çektiği sandalyenin üzerinde hop oturup hop kalkıyor. Sanki anlattığı eylemlerin içinde. Fidan anlatmayı bitirdiğinde O, ilk okuma yazmayı öğrendiği günleri düşünmeye başlamıştı bile. Gülsüman 1996 yılının sonbaharında tutuklanmış ve Sakarya Hapishanesine götürülmüştü. Koğuşa ilk girdiğinde kapıda karşılayan bayan tutuklulara sarılmış, bir yandan şaşkın şaşkın sağa sola bakarken, bir yandan da sevinmişti devrimcilerle birlik-

te olduğu için. İlk dersini de Sakarya'da aldı. Eskiden öğretmen olan Raziye ona her gün ilkokul çocukları-nınki gibi fişleri keserek, heceleterek okuma yazmayı öğretti. Sadece okuma yazma değildi öğrettikleri. On-ların ve Bayrampaşa'da görüşüne gittiği devrimcilerin çok emeğini gördü. Kendini ve dünyayı çok daha iyi tanır hale geldi. Ne kadar da özlüyordu şimdi onları. Sakarya'da birkaç ay tutuklu kaldığında da oğlu Si-nan'ı çok özlerdi. Şimdi Tayad'a geldiğinde onu bağ-rına basıyor ve uzun uzun sabırla neden ölüm orucu-na başladığını anlatıyordu sık sık.

Hakan'ın Elmas'a kızdığını duyunca düşüncele-rinden uzaklaşarak onlardan yana döndü, ne olduğu-nu anlamaya çalıştı. Hakan'ın biraz da yüksek sesli eleştirileri ilişti kulağına.

- Sana git diyorsam git!

Şenay da merak etmiş olacak ki, Gülsüman'dan önce davranarak sordu.

- Bir sorun mu var?

- Yok abla. Hakan abi beni zorla yemek yemem için göndermeye çalışıyor. Ben nasıl gidip yemek yi-yeceğim ki? Sonra kendisi gece de nöbetçi kaldı, dün de yediğini hiç görmedik, ama bana diyor git ye diye.

- Ben sonra hallederim. Hem canım da istemiyor şimdi. Sen şimdi gidip ye!

- Hayır!

"Hayır" kelimesini ondan duymaya kimse pek alışkın değildi. Hele yapılması gereken bir iş varsa her zaman sadece ben yaparım, ben giderim der, baş-ka bir şey demezdi. Şenay'ın kızgın sesiyle konuşma-lar da bıçak gibi kesildi.

- Sırayla ikiniz de yemeğinizi yiyeceksiniz. Bu

uzun bir direniş, siz de bizimle birlikte şekerli su içecek değilsiniz. Biliyorum, zordur yanıbaşımızdayken bunu yapmak. Ama bizim açlığımız bir direniş, daha doğrusu tüm yolların kapatıldığı yerde bir silaha dönüştürmek zorunda kaldığımız bir araç. Vicdanı sızlayan ama çeşitli nedenlerle kolunu bağlayıp bir kenarda oturanların boğazına lokmaların düğümlemesi doğaldır. Ama ya siz? Sizin de burada bir göreviniz var. Ve biz ramazan orucu tutmuyoruz ki, günaha giresiniz. Hepimiz ne görev almışsak en iyisini yapmak zorunda değil miyiz? Sizin yapmanız için de ayakta ve sağlıklı olmanız gerekir.

Kendilerini suç işlemiş gibi hisseden Hakan ve Elmas öne eğdikleri başlarını kaldırıp ikisi birden tamam demekten başka çarelerinin olmadığını anladılar. Onlar da biliyordu Şenay'ın anlattıklarını. Ama yine de zor geliyordu bir dilim ekmeğin arasına bir parça peyniri koyup yemek. Şimdiyse suç üstü yakalanmışlardı ve kurtuluşları yoktu.

- Tamam, bu sorunu hallettiğimize göre, bizi çay bahçesine götürür müsünüz?

Tayadlıların dışında birkaç aile daha açlık grevinde aynı yerde. Onlar da açık havada biraz oturmamanın iyi olacağını söyleyerek Zehra'nın önerisini onayladılar. Dışarı çıkınca bir sorun olur mu diye kendi aralarında bir süre tartıştıktan sonra, Hakan, göz kulak olacağını söyleyerek yakındaki bir çay bahçesine çıkardı direnişçileri.

Bütün güzelliğiyle İstanbul gözlerinin önünde. Kıyıda küçüklü büyüklü tekneler gözüküyor uzaktan. Nereye başlarını döndürseler bir tarih var. Kimi acı ve gözyaşıyla anlatıyor yaşadığı çağı, kimisi sul-

tanların, padişahların debdebeli yaşamlarından utanıyor. Uzun bir süre İstanbul'un güzelliklerini ve bu güzelliklerin hiçbirinden yoksul halkın yararlanamadığını, sadece bir avuç zenginın hizmetine sunulduğunu konuştular. İstanbul'dan sözedip kavganın başşehrinin mücadele tarihini anmamak olur mu? Yüzbinlerle doldurulan meydanlar, yalıların kapılarına dayanan öfkeli günler, işte şurada denize dökülen Amerikalılar yudumlanan çaylara eşlik etti. Ertesi gününü hapishaneye görüşe gidecekti bir kısmı. O heyecanla bir an önce gidelim diyerek kalktılar.

Sabahı zor etmişlerdi görüşe gidecek olanlar. En güzel giysilerini giyip, başörtülerini takarak Ümraniye hapishanesine doğru çıktılar yola. Arama ve kimlik kontrolünden geçtikten sonra görüş kabinlerinin bulunduğu loş odaya girmişlerdi bile. Çifttir görüş yerlerinin camları. İki cam arasında bırakılan boşluk, zamanla camların kirlenmesini ve karşıdakinin görülmesini de zorlaştıran bir işleve sahip olur. Temizlendikleri de vaki değildir. Kabinin öte yanında kahkahalar, uğultulu konuşmalar duyulabiliyor ancak. Belli ki, ölüm orucundaki Tayadlıların ziyarete geldiği haberi koğuşlara ulaşmış ve görmek, konuşmak için sırayla gelenler çoğalmıştı.

Çift camların bu yanında eylemdeki analardan birinin başındaki kahverengiye çalan başörtüsünü çıkarmasıyla birlikte altından kar gibi beyaz, hafiften omuzlarına inen bir başörtüsü görüldü. Herkes merakla o yana bakarken, ana, göğsünün üzerinde sakladığı kızıl bir bantı heyecandan titreyen ellerini zaptetmeye çalışarak alnının üzerine takmaya çalışıyor. İmdatına yanında dikilen bir başka tutuklu an-

nesi yetişiyor ve kızıl bantı elinden alarak büyük bir özenle alınının üzerine düzgünce yerleştirip arkadan tutturuyor. Önceden programı yapılmamış bir bant takma törenine ev sahipliği yapıyor görüş kabinleri. Bugüne kadar çift camların sadece öte yanındakilerin alnını süslerdi kızıl bant, şimdi her iki tarafta da kızıl bantlılar birbirine bakarken, yeni bir geleneğin doğuşu da orada ilan ediliyordu adeta. Gözlerini kızıl banttıan alamayan görüş kabinindekiler, anlaşımış gibi bir anda alkışları patlattı. Alkışların dinmesinin ardından çift camların karşı tarafında bayan ölüm oruçcuları önde, erkekler arkada, bu tarafında ölüm oruçcusu aileler önde, diğer aileler arkada dizildiler. Kınalı eller dayandı camlara, avuçların ortasındaki yıldızlar öpüştü, zaferin gamzesinden öper gibi. Göğüs kafeslerini indirip kaldıran inançlarıyla ısıll ısıll yanan gözlerinin ateşini dinlemedi çift camları, eritti kor gibi. Yeniden andlar içildi zafere dair, "kazanana kadar..." diye.

Her kabinde hararetli tartışmalar yeniden başladı. Bütün sözleri direnişine dair, bütün tartışmalar direnişin sesini bütün dünyaya duyurmak üzerine.

- Durumunuz nasıl kızım?

- Biz iyiyiz ana, siz? Bu B-1 vitamini çok diri tutuyor insanı. Biz bu kadar zaman geçtiğinde yatakta oluruz diye düşünüyorduk, bak ayaktayız ve daha dün başlamış gibiyim. Ama F tiplerine götürmek isterlerse kar etmeyecek B-1. Tehditler savuruyor Adalet Bakanı. Erteledim diye oyun oynamak istedi, izin vermedik. Şimdi gerçek yüzlerini göstermeye başladılar. Ölümüne yatmış insanları ölümle tehdit etmek ne büyük aptallık, ne büyük acizlik. Aman demek aklı-

mızın ucundan geçse düşer miydik bu yola?

- Düşmezdik kızım, düşmezdik. Hem bak! Sokaklar, meydanlar her gün dolup boşalıyor. Hatice teyzeyi duyuyor musun yan kabinden. Ankara'da dün akşamki eyleme katılmış, gece binip buraya gelmiş, şimdi de acele ediyor bir an önce Ankara'ya dönmek için. Akşam yine yürüyüş yapacaklarmış Kızılay'da. Her zaman görüş saatleri az diye yakınan aileler de birazdan Taksim'de yürüyüş var sohbeti çok uzatmayalım diyorlar. Hani polenlerinden bal damlayan çiçeklerin etrafında arılar pervane olur ya, direniş de öyle oldu. Daha düne kadar yanyana gele-meyenler, direnişin etrafından birleştiler, kenetlendi-ler. Bir de şu çocukça davranışları olmasa. Yok şu pankart açılsın, şu slogan atılsın, sen önde olacaksın, ben önde olacağım, ben ölüm orucuna karşıyım ama... demeleri olmasa. Tamam anladık karşısın, soran mı oldu? Durmadan körün değneğini bellediği gibi söylenmezki. Sen F tipine karşı mısın değil misin, bunun ötesinde biz en son çare bu eyleme baş-vurmak zorunda kaldık, sen de başka eylemlerle karşı çık F tipine. Haksız mıyım kızım?..

Tartışmalar, sohbetler uzayıp gidiyor. Her kabinde bir ana, bir tutsak. Her alnı kızıl bantlı tutsak bütün anaların evladı. Her ana, bütün tutsakların anası. Selim'in bakışları bir başka kabine dönüyor. Ana-kız sohbet ediyorlar. Her ikisinin de alnında bant takılı. Böyle güzel bir sohbet az bulunur. Ana kızını ölüme, kendi alnına taktığı kızıl bantla uğurluyor. Ağlamıyor, sızlamıyor, yakınmıyor. Böyle bir direnişin kaçınılmazlığını uzun tartışmalarla kavrayanlardan o da.

Görüş saatinin nasıl bittiğini anlayamadılar bile.

Bir sigara içimlik zaman gibi geldi direnişçi kadınlara. Belki bir daha görüşe gelemeyecekleri akıllarının bir ucuna ister istemez gelip oturuyor. Vedalaşmalar daha bir hüznünlü, ayrılıklar daha bir ebedi havasında gerçekleşiyor.

Günün hareketliliği ile biraz yorgun döndüler derneğe. Her zamankinden erken uyuyanlar oldu. Geriye kalanlar ise birkaç saat dayanabildiler ve saat gece yarısını bulmadan tümü uykuya daldı. Sadece o gün nöbetçi olan Hakan ayakta. Televizyon kanalları arasında gezerek izleyecek bir şeyler bulmaya çalışıyor. Türkü klipleri gösteren bir kanalda durmaya karar verdi. Sabaha doğru, sonuna yaklaştığı “Alamut Kalesi” kitabını okurken türkü yayınının kesildiğini ve spikerin “cezaevlerinde...” diye başlayan anonsunu duyar duymaz başını kaldırıp dikkat kesildi. Önce inanmak istemedi gözlerine. Ümraniye, Bayrampaşa, Ulucanlar, Çanakkale sırasıyla geçiyordu ekranlardan. Son bir haftadır Adalet Bakanı müdahale tehditlerinde bulunmuş, buna karşılık direnişçiler de, müdahale ederseniz kendimizi yakarız açıklaması yapmışlardı. Yüreği güp güp atıyor, gözlerini ekrandan ayıramıyor Hakan. Birden, uyuyanları çağırmaı unuttuğunu farketti. Koştı, direnişçilerin uyuduğu odanın kapısına hızlı hızlı vurdu ve aynı anda da seslendi:

- Hapishanelere operasyon yapıldı. Operasyon...
yanıyor her yer...

Direnişçiler, refakatçılar, o gün için dernekte kalan misafirler kim varsa hepsi bir iki dakika içinde toplandılar ekranın karşısında. Yeniden haberin verilmesini beklerken sesler, konuşmalar, yorumlar birbirine karıştı. Kimin ne dediği anlaşılmaz oldu. Kim-

se inanmak istemiyor Hakan'ın söylediklerine.

- Yanlıştır, emin misin, hangi kanal söyledi? Ha o mu? Yok yok, onlar hep böyle uydurma haberler yapmayı severler... Nereden öğrenmişler?.. Görüntü verdiler mi?...

Soruların ardı arkası kesilmiyor. Tutuklu annelerinden fenalık geçirenler, ağlayanlar, ağıda dönüşmeden hıçkırıklaşan inilti çıkaranlar oluyor. Kısa süren şaşkınlık yerini, merak ve ne yapabiliriz düşüncesine bırakıyor. Telefonların tuşlarına hızlı hızlı dokundu Fidan'ın parmakları. Ailelerden kim nereyi arayacaksa numaralarını çevirip verdi ellerine. Tanıdıklarını, dostlarını, akrabalarını hapishane önlerine göndermek için hepsi seferber oldu. Telefon ahizesinin kulaklık yerinden gelen çığlık seslerine, "acaba kaç kişiyi katletti şerefsizler" küfürleri karıştı. Saat saat haberler, görüntüler birbirine eklendi. İkinciye doğru, direnişin olduğu tüm hapishanelerin yerlebir edildiğini öğrendiler. Çanakkale, Bayrampaşa ve Ümraniye ise direnmeye devam ediyordu.

Çanakkale'de Fidan'ın alevlerini gözlerini kırpmadan izledi hepsi. Gülsüman kalbinin sıkıştırılmış bir yaydan fırlamak için zorlandığını hissetti. Sabahın beşinden beri elleri, ayakları, tırnak uçları ateş gibi yanıyordu ötekiler gibi. Görüş kabinlerine konuk olduğu hapishanelerin adı geçtikçe tanıdığı tutuklular geldi aklına. Anılara acılar karıştı. Kızgın bir maşayla dağladılar her yanını. Ve O, ayaklarına tonlarca ağırlığında prangalar bağlanmış, elleri arkasından zincirlerle vurulmuş gibi çaresiz hissetti kendini. Ekranda görüntüler geçtikçe parmaklarını cansız ekrana dokundurarak Bayrampaşa'nın üzerinden dumanlar tüten

koğuşlarında yanan kadınları tutup yanına alabileceğini umdu. Ekranın soğuk camını hissettikçe de daha bir acı çöktü içine. Uzanamıyordu işte. Ellerinden tutup alevlerin arasından çekip alamıyordu bir solukta. Dizlerinin üzerine yatırıp tutuşan saçlarını temizleyemiyor, köydeyken Topçam dağlarından topladığı otlardan yaptığı merhemleri yaralarına süremiyordu.

Şehitlerin isimleri belli olmaya başladı. Ahmet, Fırat, Aşur, Fidan, Şefinur... Dört bir yandan isimler geliyor. Her isim canlarından bir parça.

- Mutlaka yoldaşlarını kurtarmak için birbirleriyle feda yarışına girmişlerdir...

Kirpik uçlarından sızmak üzere olan iki damla yaşı kimselere göstermeden elinin tersiyle silen Şenay onları tanımış olmanın eminliğiyle söylemişti bunları. Acı kapı aralığından süzülüp çıktı Şenay'ın bu sözleriyle birlikte. Koğuş koğuş, hücre hücre ne amansız direnişler yaşanabileceğine ilişkin konuşmalar kapladı odanın her yanını. Ateşli konuşmalar Gülsüman'ın kararlı sesiyle kesildi.

- Beni 19 Aralık şehitlerinin yanına gömün. Vasiyetim budur benim.

Tam iki gün televizyonun başından kalkmadan, her ölümdede öldüklerini hissederek oturduklarını hiç farketmediler.

- Saldırı hapishanelerle sınırlı değil. Ölüm orucuna destek veren kurumlardan, katliamın ilk gününden protesto gösterileri yapanlara kadar her yere, her harekete saldırıyorlar. Muhtemeldir ki, buraya da geleceklerdir. Biz dışarıda da direnişede direniş katmalıyız. Hazırlıklı olmalıyız.

Hakan, derneğede polis baskını olursa kimin ne ya-

pacağını, nasıl davranacaklarını da anlattıktan sonra, yeniden televizyonun etrafında sessizce oturmaya başladılar. Çanakkale ve Ümraniye hala direniyordu.

Operasyondan sonraki üçüncü sabah polisin kapıya dayandığını haber verdi gençlerden biri. Yanılmamışlardı. İşte Tayad'lıların direnişini susturma hayaliyle geldi karanlığın bekçileri. Çok da sağlam olmayan kapının arkasına barikat kuruldu. Burası da şimdi bir Bayrampaşa, Ümraniye oldu. Yakınları nasıl direndilerse onlar da direnecekler. Günlerdir aç olmalarına rağmen ölüm orucundakiler en önde karşıladılar “dernekler masasındanız” diye yalan söyleyen polisleri. Kaç yürüyüşe, basın açıklamasına saldırıdan, kaç gözaltıdan tanıyorlardı onları.

- Avukatlar gelmeden kapıyı açmayız.

Polis ve hukuk. Hiçbir zaman yanyana gelemeyen iki kavram. Yine öyle oldu. “Yasal değil” diye demokratik gösterilere saldıranlar, şimdi yasal ve meşru bir talepte bulunan aileleri yaka paça gözaltına almak için kapıları kırmaya başladılar. Balyoz sesleri, derneğin balkonundan dışarıda toplanan gazetecilere yapılan konuşmayı bastırmaya yetmedi.

- Direnmek bizim hakkımız. Zulüm var bu ülkede. Yakınlarımız iki gündür alev alev yakılıyor, kurşunlar ve bombalar yağıyor üzerlerine. İnsan gibi düşüncelerimizle yaşamak istiyoruz dedikleri için katlediliyor evlatlarımız. Şimdi de bizim kapımıza dayandılar. Kıramazlar, bitiremezler bu direnişi. Ama size, gazetecilere, televizyon muhabirlerine sesleniyorum. Yalan yazmayın. İki gündür okuyoruz, izliyoruz yazdıklarınızı, söylediklerinizi. Hepsi yalan, hepsi ısmarlama, her satırından kan damlıyor sayfalarınızın. San-

mayın ki bugünler unutulur. Unutulmaz. Tarihin sizi katliamın destekçileri, halkın direnme hakkını yoketmek isteyen faşizmin koltuk değneği olarak yazmasını istemiyorsanız gerçeği yazın. Sizden istediğimiz bizden yana olmanız değil. Sadece gerçekten yana olun. O zaman zaten bizden yanasınız demektir. Ambulanstan yüzleri yanık içinde indirilen kardeşimizin ne dediğini unutmayın. “Diri diri yaktılar...” Üç kelimelik çığlık yaşanan vahşeti tüm dünyaya anlatıyor. Siz kulaklarınızı kapamayın. Gerç...

Şenay’ın konuşması polisin omuzundan tutup hızla içeri çekmesiyle kesildi. Odanın içinde bir kardeşlik yumağı oluştu. Birbirine kenetlenen insanları zorla koparıp tek tek indiriyorlar küfürler yağdırarak. Otobüste coplamaya ve tekmelemeye başlıyorlar. Ölüm orucunda olanları korumak için üzerine abanıyor ötekiler. İçeride, dışarıda bir gelenek bu.

O geceyi gözaltında geçirdi direnişçiler. Ertesi günü savcılıktan serbest bırakıldıktan sonra hiç vakit kaybetmeden yeniden derneğe döndüler. Ölüm orucu aralıksız sürüyordu. Başaramamışlardı. Tehditler, rüşvetler sıralamışlar, olmadığında tekmeleri yağdırmışlardı ama direnişten vazgeçirememişlerdi Tayad’lıları. En son Zehra girdi derneğe. İçeride sayının eksik olduğunu fark etti. Tayad’lıların dışında diğer gruplardan olan direnişçiler yoktu. Ama o esas olarak direnişin sürdüğü hapishaneleri merak ediyordu.

- Çanakkale ve Ümraniye’den bir haber var mı?

- Çanakkale bitti. Ümraniye sürüyor. Tepesinde skorsky helikopterlerin uçuşunu gösterdi az önce.

çok firavunlar gördük...

Direnin neden Armutlu'da devam etmek zorunda kaldığını görüşçülerden dinlemişti Şerif. Yine de kısacık görüşlerde anlatılamayan, bilmediği şeyler mutlaka vardı.

- Baskından hemen sonra mı geldiler buraya?

- Hayır, dedi Selim. Ama çok uzun sürmedi. On gün kadar bir doktor dostun evinde kaldılar. Orada da gelen ziyaretçiler sürekli engellendi. Zorunlu olarak yeni bir yer aradık. Bir heyet oluşturarak partilerin, derneklerin, sendikaların kapılarını çaldık. Katliamı tutuklular yaşadı, ama en büyük korkuyu yaşayanların başkaları olduğuna tanıklık ettim bu görüşmelerde. İpe un sermek denir ya, cevapları öyleydi. Zaten bu durum katliamla da başlamadı. Bir hafta kadar öncesinden saldırıların artmasıyla birlikte binalarının penceresinden burnunu çıkaramayanlar bile vardı. Mesela birisi, tüm parti teşkilatlarına genelge

bile yayınladı. “Acil acil” diye yazdılar hem de genelgelerinin tepesine. Sanırsın, yaklaşan bir cuntayı engellemek için üyelerini ve kitleleri mücadeleye çağırıyorlar. Sakın ola ki F tipleriyle ilgili eylemlere katılmayın ve parti binalarınızı bu tür eylemlere açmayın, içeriğinde ifadelerle doluydu bu genelge. Utanç genelgesi diyorum ben ona. Hiç unutulmayacak başka bir utanç sahnesi de binlerce insanın gözleri önünde Ankara’da yaşandı.

Katliamdan birkaç gün önce, Kızılay’da faşistler ve polis saldırdı eyleme. Binlerce insan vardı, çoğunluğu yaşlı başlı kadınlardan oluşan. Her yandan taşlar, sopalar yağıyor, panzerler bir yandan üzerimize sürülüyor. Genç insanlar sokak aralarında taşlarla, sopalarla direniyorlar. Kızılay’a çıkan ara sokaklar mahşer yerine döndü, panzerlerden sıkılan sulara, sırtımıza inip kalkan coplara faşistlerin taşları eşlik ediyordu. Hiç olmazsa yaşlı insanları parti ya da sendika binalarına sokalım istedik. Çaldığımız kapılar yüzümüze kapandı. Panik içindeydiler. En son bir partinin önünde aileler artık dayanamadı ve yuhlamaya başladılar. Solcu olduğunu söyleyen bir partinin böyle dakikalarca yuhalanması ne büyük bir utançtı. Bizim yüzümüz kızardı. Orada yuhalanan sadece o parti değildi. Çürüyen solculuk, içi boşaltılan sosyalistlikti. Yaşlı bir amca yanıbaşımda söyleniyordu, bir yandan “yuuuh” diye bağırmayı bırakmadan. “Bak bak bir de adına sosyalist yazmış, bir de iktidar olacaktırmış. Yuh kalıbınıza sizin” diyordu. Bunu söylerken ak düşmüş bıyıkları öfkeden titriyor, gözlerinin altında günlerdir uykusuzluktan oluşmuş torbacıklar sallanıyordu. İşte bu hava katliam sonra-

sında daha bir zifiri karanlığa dönüştü. Biraz önce sana gösterdiğim resimlerde görmüşsündür. “Hiçbir demokratik kitle örgütü direnişimizi sahiplenmediği, bize yer vermediği için kendi evimizde sürdürüyoruz” yazan karton Şenay’ın evinin duvarlarında bir süre işte bu nedenle asılı kaldı.

O duvarlar nelere tanık olmadı ki aylarca. Kahramanlık ve ihanet, güzellik ve çirkinlik o duvarın gözleri önünde yaşandı. Bu topraklarda inançları için, özgür bir ülke için, değerleri uğruna kendini feda edenlerin hiç de gösterilmek istendiği gibi az olmadığını gördü. Bu ülkenin onurlu, namuslu insanları sıra sıra geçip gittiler o duvarın önünden. Ve karanlığın bekçileri o duvarı yakarak, yaşanan tarihin tanıklığını yokedeceklerini sandılar. Hatırlarsın değil mi; Ümraniye ya da Ulucanlar katliamlarında olsa gerek, operasyon sonrası koğuşlara giren ölüm mangaları duvardaki bir yazıyı kurşunlarla taramışlardı. Kurşunlarla silmek istemişlerdi o yazıda anlatılan gerçeği. “Kanla yazılan tarih silinmez” yazıyordu o duvarda. Şenay’ın evini yakarak kanla yazılan tarihe hiçbir tanık kalmasın ki, bu kahramanlık destanı, bu soylu insanlar dilden dile anlatılmasın istediler. Mümkün değil elbette. Her şey bir yana, o duvarın dibindeki yatağından mertliğiyle, yiğitliğiyle zulmedenlere meydan okuyan Şenay’ı nasıl unutturabilirler. Bir insanın yıllarca çocuklarıyla uyuduğu kendi yatağına çocuklarından ebediyen ayrılmak için uzanıp yatması ne büyük bir güç istiyor değil mi? Şenay öyle güçlüydü. Ama bilirsin ki, bu güçlülük, insan olarak olağanüstü insanlar olmasından gelmiyor. Güçleri beyinlerinde, güçleri yüreklerindeydi onla-

rın. Mahalleye gelişinden itibaren komşularından “bırak çocuğun var, gençler yapsın” diyenler çok oldu, ama o bunların hepsine karşı kararlılıkla savundu direnişini. Mahalleye gelişleriyle birlikte akın akın insanlar gelmeye başladı. İşçilerden, memurlardan, gecekondularından binlerce insan. Bir bakıyorsun bir sokaktan elli kişi grup halinde alkışlarla direniş evine gidiyor. Yan sokaktan bir başka grupla yolları kesişiyor, oluyorlar yüz yüzelli kişi... Her gün buna benzer sahneler durmadan yaşandı.

Ölümler başlayana kadar basın hiç söz etmedi buradan. Sonra “ölüm evi” adını taktılar Şenay’ın evine. Şenay Hanoğlu Direniş Evi olarak kaldı adı şimdi. Sadece onlar değildi görmek istemeyen. Yazarından sanatçısına, derneklerden sendikalara kadar ilerici, devrimci, demokrat olduğunu söyleyenler de, bir elin parmaklarını geçmeyen istisnaları dışında, Armutlu’nun yolunu bir türlü bulamadılar bir yıl boyunca. Tahmin edeceğin gibi polis ziyaretçileri engellemek için her yolu denedi. Hiçbir şey ne yolundan yürüyenleri döndürebildi, ne de binlerce insanın sahiplenmesini. Onlar sabırla, acılar içinde büyük onur ve mutlulukları yaşayarak yürüdüler. Ölümüne yatmamış, hiç ölmeyecekmiş gibi, her anlarını insanlara bir şeyler öğretmek için değerlendirdiler. Yorgunluktan bitap düştüklerinde bile ziyarete gelenlere direnişi anlattılar. Gülsüman ve Şenay yanibaşlarında gözlerini annelerine dikmiş çocuklarıyla bir anıt gibiydiler.

Hülya abla geliyor... Hülya abla geliyor... sesleriyle bir telaş kapladı evin içini, dışını. Gülsüman da Fidan'la birlikte evin önüne çıktı karşılamak için. Hülya'yı öncesinden tanıyordu, taksiden iner inmez sanki üç ay önce birlikte değillermiş gibi, yüzyıllık özlemini gidermek istercesine sarıldı Hülya'ya. Başörtüsünün altından uçları gözüken aksaçları çoğalmış gibiydi. Elleri yumuşacık dokundu Gülsüman'ın yanaklarına. İncitmek istemez gibiydi. Bir anne, bir bacı şefkatini parmaklarının sıcaklığında hissetti. İçi kıpır kıpır oldu Gülsüman'ın.

Hülya, önüne bentler çekilmek istenen coşkun bir nehir gibi. Bentleri yıka yıka koşuyor denize. Buraya gelmezden önce, kardeşi Zeynel Bursa hapishanesinde olduğu için, Bursa'da başladı ölüm orucuna. 19 Aralık sonrası Bursa polisi, direnişin sesi Anadolu'ya yayılmasın diye, bulundukları yeri basarak gö-

zaltına aldı onu ve yanındakileri. Hülya tutuklananlar arasındaydı. Tutuklananlardan biri de, daha sonra içeride ölüm orucu şehidi olacak olan Semra idi. Hülya dışarıda başladığı ölüm orucunu içeride de sürdürdü. Sonra tahliye edildiğinde ilk işi İstanbul'u aramak oldu. Tayadlıları. Nasıl geleceğini sordu direniş mahallesine. Bir benti daha yıkmanın coşkusu, denize ulaşma kararlılığı yansıyordu telefondaki dupduru sesine. Sonra çıkageldi işte Armutlu'ya. O'nun ardından da bembeyaz saçlarında Anadolu kadınının acılarını taşıyan annesi Sakine. Annesi değil arkadaşı, dert ortağı. Hülya geldiği günün ertesinde, yıllardır Armutlu'da oturuyormuş gibi yakınlık kurdu halkla. Gençlerin bilge ablası ve öğretmeni, Zehra ve Canan'ın babası Ahmet'in "Hanım Ağası" oldu. "Hanım Ağa" diyor Zehra'nın babası Hülya'ya. Bir televizyon dizisinden aklına gelmiş dediğine göre. Güçlü, kişilikli, sözünü dinleten, sözünden dönmeyen ve geleneklerine sımsıkı bağlı bir karakteri canlandırıyormuş Hanım ağa. Ne de güzel yakıştırmış diye düşündü Selim.

Haftalar oldu hep birlikteler.

- Tüküreyim ölüsüne...

Hülya'nın sesi geliyor mutfak tarafından. Yine beddua ediyor birilerine. Kimbilir hangi haksızlık, hangi densizlik, hangi riyakarlık, sahtekarlık canını sıktı. O bunların hiçbirine dayanamaz, susmaz ikiyüzlülük karşısında. Refakatçıları Elmas, Hülya'nın ne demek istediğini anlamamış olacak ki, şaşkın şaşkın bakıyor Hülya'ya.

- Beddua alanlar ayakta duramaz, onmaz alimalah bir daha. Demirel gitti Ecevit geldi, o gitti Erba-

kan geldi. Öteki gitti beriki geldi. Zulüm hiç gitmedi tepemizden. Ekinlerin başaklarını kuruttular. Toprağımızı çorak etmek istediler. Bakın ne diyeceğim size. Biz bu İstanbul'a niye geldik biliyor musunuz?

- Anlatır mısın Hülya abla, niye geldiniz?

- Erzincan'da deprem olduktan sonra ekmek yok, aş yok. Çalışak dedi kardeşlerim, çıktık geldik buradaki kız kardeşimin yanına. Erzincan'da deprem vardı, İstanbul ise bir kıyamet. Hiç değilse bizim oralarda deprem gözümüzün önünde yıkıp geçti, gitti. Kıyamet burada yaşanıyormuş meğer. İnsanların bu hali tasalandırıyor beni. Benim kendi açımdan hiç bir üzüntüm yok ama, insanların körlüğü, sağırlığı beni tasalandırıyor, onların geleceği için kötü. Bize bir şey olmuyor, onlara oluyor. Güzel insanları da çok, onlara bir şey dediğim yok. Yoksullarına bir şey dediğim yok. Burayı üç kuşak temizleyemezsin. Bizim oralar pırıl pırıl. Her sene bir şey duyduk, gözümüzün yaşı hiç dinmedi; her yandan... bir bakıyoruz dağdan bir ölü gelmiş, orada biri kırk yemeği veriyor, yine de burdan düzenli, yine burdan şerefli... Onbir milyon içinde, Ümraniye Hapishanesi'nde bir can domatese hasret gitti... Kahpe şehrim, kahpe şehrim, kimin sırtından kazandın da o evleri aldın? Bir can domatese hasret gider mi? Elli yıl çalışmanız lazım İstanbul için... Yine de yapabilirsiniz, çok şey yapabilirsiniz. Ne yapacaksanız yapın da, iki zıkkım, iki katık yiyek!

Bir yandan anlatıyor Hülya, diğer yandan kartonlarla, pastel boyalarla, renkli ipliklerle uğraşıyor durmadan. İlkokul mezunu Hülya. Halk Eğitim kurslarına giderek, dikiş nakış, resim, bir çok konuda

kendini yetiştirmiş. Pastel boyalarla özlemini duyduğu dünyasını çiziktiriyor renkli kartonların üzerine ve anlatıyor dinleyen gençlere. Bir de direnişin evinde yol aldığından bu yana hep onların yanında olan Bilgesu'ya anlatıyor.

- şurası bazlama, gözleme, yufka açacağımız yer, oklavasıyla bir de merdane gerekir, etrafında çocuklar tek tek adam gibi oturacaklar. Ben çocuğuma gelecek vermezsem, benim çocuğum ne için hareket ettiğini bilmezse, domatesin nasıl yetiştirildiğini bilmezse, ben ona çocuğum diyemem. Gitsin bilmem nere.. Onun acısını çekiyorum. Ama bunu çabuk istiyorum. Bu yer sofrasında bir taraf yemek, bir taraf sanat, bilim, erdem yeri olsun. Erdem yerine ulaşamadıktan sonra sosyalizme ulaşamayız. Bilim çok önemli. Mürekkebi çok sevmek gerek, bilimdir o. İnanç olmadan bilimin de hiçbir anlamı olmaz, inancınız içinizde kor gibi yanmalı durmadan. Küllenmeye başladığında vay halinize. İnancı olan direnebilir ancak kötülöklere karşı. İmam Ali gibi, Mahir gibi. Benim kardeşim de başladı şimdi ölüm orucuna. Gerçek İmam Zeynel Abidin gibi direneceğinden hiç kuş-kum yok. İşte şuradan boğazda durgun durgun akan denize bakarken O'nu ve kafeslere koyulan tüm insanları hatırlıyorum. Fakat yine de taş duvarları kafes gibi örenler gelecekteki çocuklarının kafeslerini yapmış oldular. Farkında değiller. Milyonlar var! Aç insanın sesini susturacaklarını sanıyorlar. İnsanlar çöplerden ekmek topluyor. Ekmeğe muhtaç işsiz, çıplak. Eğer ki onlar bu insanların kurtuluğu için bu hücreye kapanmışsa, o hücrede direniyorsa... Sonsuza kadar onların ellerinden öpüyorum. Çoğu küçük-

tür benden biliyorum, ama bu sefer gözlerinden değil ellerinden öpüyorum. Tekrar söylüyorum. Doğru duvar yıkılmaz. Bunu kimse unutmasın. Ben açlık grevinden hiç de pişman değilim. Çünkü normal hayatta da özgürlüğü çok seviyorum. Kim özgürlüğü sevmezki... Kuş gibi uçmayı. Kim Hazreti Yusuf rüyası görmek istemezki. Hazreti Yusuf da zindanlara atıldı. Sabır ile vardı Mısır'a... Çok firavunlar gördük... Herkes ettiğini bulur... Şimdi diyeceksiniz ki, Hülya ablamız da geçmişten konuşuyor. Canım kardeşlerim. Gel şöyle yanıma otur Elmas'ım. Geçmişini bilmeyen geleceğe ışık tutamaz. Öleceksek böyle ölelim. Hazreti Ali'nin dediği gibi, ya zalime boyun eğersin ya da zalimden olursun. Bizim yolumuz doğru. Ama... Ama ben tutuklu yakınıyım, bu iş bana mı düşerdi? Ben ölürsem açlıktan değil, kahrından öleceğim. Aydınım bilmem neyim diyorlar. Senin ne derin kültürün var yahu, derya deniz... Bu Anadolu topraklarında binlerce uygarlık, sayısı belli değil. Binlerce insan var burada, milyonlarca insan var, sen hala Amerikan donu, kotu peşindesin! Hiçbiri çoluk çocuk hayrını görmeyecek, bunu bilsinler. Çoluk çocuğunu da böyle yetiştirmişler, eğer böyle yetiştirmese, böyle olmazdı. Sonlarını göreceğiz. Ben ölünce bin bir çeşit ağaçtan su içeceğim ama onlar zehir zıkkım içecekler... Ben tutuklu yakınıyım, bu iş bana mı düşerdi?..

Beddualarına öğütler, öğütlerine kahrılar ve sitemler karışıyor. Her söz sahibini mutlaka seçip buluyor. Zalimlere beddua, kendine aydınım deyip aydınlatamayanlara kahr, gençlere hayatın tecrübesiyle öğütler, duyarsızlıklara sitemler... Geldiği günden

bu yana Armutlu'ya bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar aydının gelmiş olmasını yediremiyor kendine aslında. Çocukluktan Mahir Çayan'a sempatisiyle aydınlığın, gerçeğin farkına varmış olan bu bilge insan. Hem aydınına kızıyor yine, hem bu toprakların üstünde tepine tepine yiyip içenlere...

- O kitapları da ben yazmışım. Okuduğunuz kitapları biz yazdık. O benden çıktı, ağaç da benim, kalem de benim, çocuklarımın... Kabuğundan çıkmış kabuğunu beğenmeyenler! Zavallılar! Erzincan'a Sivas'a girdirmeyeceğim. Hasret kalacaklar. Doğu Anadolu'nun bölgesine bu insanların hiçbirini sokmayacağım. Akbabalar! Kalebodurlarında bilmem nelerinde tünemişler, hepsi de akbabalar! Okula giderken suya düşüp de zatürreden ölen kız var, bunu biliyorlar mı? Bizim sırtımızdan, Deniz Gezmişlerin sırtından ne paralar kazandılar. Filmler çekip, kasetler yapıp bizi, bize sattılar. Madem Pir Sultan'ın peşinde geziyorsun, konser paralarıyla çocukları doyursana!.. Bazısı ise Lenin diyor... Bu ülkede yüz tane, bin tane Lenin var, hangisinin kapısına gidip, ne düşünüyorsun, ne diyorsun, ne yiyorsun dediler, hangisine nasıl ölüyorsun, nasıl öldün diye sordular. Bunların hepsi aynı, ötekisi gene aynı, ötekisi gene aynı... Haramzadeler. Çocuklarımızı attılar televizyonun başına, onlar nasıl giyinecek nasıl konuşacak düşündükleri yok. Bir gömleğe hasret giden adam var, bilmiyorlar. Hiç bunların yanına kalmaz bu. İki kere iki dört. Toprağın hakkını vermeyen sürüne sürüne geberir. Bu toprağın hakkını vereceksin. Demiryollarını, yolları kim yaptı ha? Yaparken kaç işçim öldü? Karılarını aldılar yanlarına o tatil, bu tatil gezdiler. Na-

sıl gezdiler, vicdansızlar...

Kağıt da benim, o da benim, o da benim, hepsi de benim. Yürüdüğü yollar da benim. Çünkü benim işçim yaptı. Benim çocuğum yaptı. Taksiler maksiler, hepsini burnuna sokarız onların. Türküsü var, “benim yavruma bal yok mu” der “benim soframda?..” Oysa balı da ben yetiştirmişim. Utanmıyorlar, zehir zıkkım yiyecekleri... Hepsi de benim, hepsi de bizim. Nereye kaçsanız buluruz. Bu çalışan, bu sızlayan elerin, bu ayakların hakkını verirler. İki kere iki dört.

Üniversite öğrencisi olduğunu bildiği Elmas’a dönüyor çakmak çakmak yanan gözleri. Gözleri kızgın ama, kızgınlığım sana değil, dünyadan bihaber olan gençlere, düşünmeyen gençlere dercesine sürdürüyor konuşmasını.

- Amerikan çocukları olmuşlar... Tam da yetişmişler ha! Bu sorumluluğu üniversite gençliği almalıdır. Ellerindeki kitaplardan öğrenemezler, insanlık kitabını okumalılar artık. Şu acıya hangi merhem sürülür, bunun kitabını okumaları lazım. İnsanların acılarına kapalı bir gençlik. Sigara içip de sigaranın nerden geldiğini bilmeyen bir gençlik. Ekmek yiyip de ekmeğin nerden geldiğini bilmeyen bir gençlik. Sohbeti, dostluğu bilmeyen, paylaşmayı bilmeyen bir gençlik. Beş kitapla köşeyi tuttu tabii, başkasına öğretmez! Dilek! Bana yarın, tarih, felsefe, matematik, fizik, geometri, mantık, psikoloji, astronomi, resim, müzik, kimya, biyoloji kitapları getir. Hepsini hepsini öğrenmek istiyorum...

Direnişçileri ziyaret etmek için gelen sinema yönetmeni Dilek, onun ölüme bu kadar hızla koşarken her şeyi öğrenmek isteyen açlığını şaşkınlıkla izliyor.

Siyah benekli kırmızı başörtüsü boynuna düşmüş, incecik parmaklarının arasından sigarasını düşürmeyen bu kadının bir an mitolojik öykülerden esinlenerek çekilmiş bir filmde çıkıp gelen bir kahraman olduğunu düşünüyor. Açlığın sınırını çoktan aşmış olan Hülya'nın, özlemini duyduğu yaşamı resim kartonunun üzerine çizerek, ekmek teknesinde çocuklara yemek dağıtışındaki fedakarlık, engel olamadığı gözyaşlarının bir damlasının düşmesine neden oluyor. Bu nasıl bir kültür, nasıl bir ahlak ki, daha bir saat öncesinden çocuklara dağıtılması için gençlere para verip yiyecek bir şeyler almalarını istiyor. Kendisi bilmem kaç gündür aç ve açların acısını duyuyor bu küçük konduda. Hem de özene bezene ne alacaklarını, nasıl dağıtacaklarını, ne yemek yapacaklarını tek tek anlatıyor.

- Malzemelerin en iyisini alacaksın ve malzemeden de çalmayacaksın ha. Şimdi gidiyorsun bir kilo domates bir kilo et (kuzu eti olacak), çarliston biber alıyorsun sonra yemek yapıp çocuklara yedireceksin.

Ama kızmayı, kahrılanmayı da ihmal etmiyor, yoksulluğunu kader belleyip susanlara verip veriyor.

- Benim için üzüldüğünü söylüyor, benim için ne üzülyorsun, kendi çoluk çocuğun için üzülmek, akıbeti benden iyi mi olacak, üzülmek de değil, onlar için bir şey yap...

Sözlerinin yüzlerce sayfalık kitaplardan çok şey anlattığına tanık olmuştu Dilek. Hülya ile ilk karşılaşmasında da buna benzer diyaloglarını dinlemiş, sonra konuştuğu her cümleyi akşam eve gittiğinde düşünmüş, tartmış ve kendisinden felsefe, tarih kitap-

ları isteyen Hülya'nın yaşamın felsefesini, halkların tarihini kendine anlattığını kavramış ve gülmüştü kendi kendine. Hem de öylesine doğallığında yapmıştı ki bunu, soyut olan tek bir kelime geçmemişti bu felsefe dersinin içinde. Ders olduğunu da kimse anlamamıştı ya aslında. Dersti ders. Günlük yaşamının içinde ve her şey yaşama dairdi. Her kelime hissedilerek çıkıyor çatlamış dudaklarından. Hele bir gazeteciyle arasında geçen diyalog vardı. Şimdi Hülya'yı dinlerken yeniden sorma ihtiyacı hissetti. Oradakilerden dinlemeyenler varsa dinlesin diye.

- Gelip buraya bana niye ölüm orucundasın diyor. Gazeteci olacak bir de. Üç mevsim geçti hücrelerde canlarım gidiyor, dünya duydu niye ölüm orucunda olduğumuzu, o bana diyor ki, niye ölüm orucundasın. Benim dayanışmamı, benim sahiplenmemi, benim dürüstçe ve yalansız ilişkileri olan devrimcileri ne çok sevdiğimi görmüyor, soruyor. Ben o sevgimle buradayım, devrimcilerle beraber haklı mücadeleyi tüm canımla, bedenimle destekliyorum. Gazeteci olmuş, dünya biliyor, o bilmiyor. Niye ölüm orucundaymışım!.. Bir de bu solcu gazeteciymiş, öyle söyledi. Dedim ki, sen niye ölüm orucunda değilsin? Afal afal bakıyor gözlerime. Hani solcuydun? Bak haksızlık dereler olmuş akıyor her yandan. Ekmeğimize kan doğramış adamlar, o duruyor yerinde ve bakıyor gözlerimin içine şaşkın şaşkın. Biz solculuğu Mahir Çayan'dan öğrendik. Çocuktuk, dinledik, anladık ve hiç unutmadık. İşte şu kitabı görüyor musun dedim. Mahir'in kitabına bakıyor, "o ne" dercesine. Biz Mahir Çayan sempatizanı olarak yetiştirildik. Haksızlığın olduğu yerde asla yerimizde durmamak

kaydıyla... Haydi yaz bakalım deyip anlattım bir bir. Ama yazmaz ki, yazsa da basmazlar ki. İkiyüzlülük, sahtekarlık, ahlaksızlık, riyakarlık her yana bulaşmış. Onlar da olmasa.... vay dünyanın haline.

- Kim olmasa Hülya abla?

Ölüm orucunu gazetede okuyup duyan, Erzin-can'lıyım diyen uzun saçlı gencecik kıza dönüp baktı Hülya. Gazeteciyle konuşmasını anlatırken gözbebeklerini kaplayan öfkesi gitmiş, yerine şefkatli bir gülümseme gelmişti. Öğrenmek isteğinin saflığı yüzüne yansıyan bu genç kızın saçlarını sevgiyle okşayarak cevapladı sorusunu.

- Devrimciler elbet!..

- Sen de devrimcisin Hülya abla.

- Mahir Çayan'a layık olmak öyle kolay değil. Pir Sultan'ı bilmek başka, yolundan gitmek başka. Ben kendimi mücadelenin destekçisi olarak görüyorum, çünkü bedenlerini yakan ve ömrünü devrime adanmış kişilerin yanında kendimi fazla da abartmıyorum. Kendini devrime adanmış kişilere canım feda olsun. Ezilenin yanında olan, derin halk sevgisiyle dolu gönlümü bilimsel olarak geliştirirsem, ben de devrimci olurum belki. Halkıma öncülük yapmanın aşamalarını geçebilirsem ne mutlu bana.

- Sen devrimciyim diye ortada dolanıp sıfatının gereğini yerine getirmeyenlerden binlerce kez daha devrimcisin. Devrimci sensin Hülya Abla. Halk öncüsü olmanın aşamalarını da çoktan tamamladın. Hatırlıyorsun değil mi, hasta olduğun yılları? İki yıl boyunca konuşamadan, yürüyemeden yatağa bağımlı kaldın. Bitkisel hayat yaşadın. Devrimcilerden gördüğün iradeyle yendin o günleri ve ayağa kalktın. O

gün yaşam savaşı verdin büyük bir tutkuyla, şimdi ölüme koşuyorsun yine aynı tutkuyla. Biz senden bir battaniyeyi bile nasıl seveceğimizi öğreniyoruz burada. Emek en yüce değerdir derdik hep, sende bunu yaşayarak görüyoruz.

Kapı aralığından Hülya'nın genç kıza verdiği cevabı dinledikten sonra söze giren Sultan'dı konuşan. Hülya Armutlu'ya geldikten kısa bir süre sonra Sultan'ı çok sevmiştii. Armutlu'nun "Kara Kızı"nın ne zaman işleri bitip ziyarete geleceğini sorup dururdu Elmas'a. Sultan ise akşama kadar Armutlu halkının bütün sorunlarıyla ilgilenir, onların dertlerine ortak olur, çözüm bulmaya çalışırdı. Akşamları ise direnişçilerle birlikte olur, onlara moral verir, direnişle ilgili coşkulu tartışmalara girerlerdi. "Bu kız toprak kokuyor" derdi Hülya O'nun için. Bu şehrin içinde ama sanki onun kirli havasını hiç solumamış. Ya hep temiz yerlerinde dolanmış durmuş ya da Sivas'tan geldiği günkü gibi taze bir çiçek, saf bir köylü kıızı olarak kalmış diye düşünürdü. Sultan'ın fedakarlığını, yoldaşlarına duyduğu sevgiyi, inancını en iyi görebilenlerden biriydi Hülya. Bunun için bağlanmışlardı birbirlerine. Onların sohbetlerini izleyen, aynı karında yatmışlar diye düşünebilirdi.

- Estağfurullah, diyebildi sadece Hülya. Gerisini getirmeye fırsat olmadan. Gazi mahallesinden kalabalık bir grubun ziyarete geldiğini haber verdiler kapıdan.

Yunanlı heyet birazdan gelecek. Telefonla az önce aradılar Reşit'i. Daha önce de bir avukatlar gurubu gelmişti oradan. Şimdiki-
kilerin içinde de milletvekili, sendikacı, kadın derneklerinin temsilcileri, öğrenciler varmış. Geçen hafta İtalya'dan Anti-emperyalist Ulusal Birlik'ten, Komünist Parti'den gelenler çok etkilenmişlerdi. Armutlu'nun örgütlülüğü üzerine ne kadar da çok konuşturmışlardı Reşit'i. Gerçi konuşmak hoşuna gitmiyor da değildi hani. Belli etmemeye çalışıyordu ama, topluluk içinde hep o konuşsun istiyordu.

Bilgisayarda son satırlarını yazarak gelen e-maile cevabı tamamlayıp, masasının üstünden eksik etmediği "Azap Ortakları" kitabının arasındaki notlarına bir daha göz attı. Gerçi artık ezberlemişti, ama olsun yine de bakmakta fayda vardı.

Reşit, direniş evinin ayrı bir odasında, refakatçısı Kadir üniversiteli. Bu üçüncü refakatçı değişikliği. Reşit'in azarlayan, üsttenci tavırları Kadir'i de zorlu-

yor, ama o, ne olursa olsun Reşit abi bir direnişçi, kendini bu dava uğruna feda etmek için çıkmış yola, bugünlere kadar getirmiş diyor, anlamaya çalışıyor.

- Heyet geldiğinde sen onları buraya getir. Bahçede herkes giriyor konuşmanın içine.

- Zehra da sohbet etmek istiyor onlarla, o da buraya gelir o zaman, değil mi Reşit abi?

- İyi, gelsin.

Yunanistan'dan gelen heyet ölüm orucuna destek için yaptıkları eylemlere ilişkin yanlarında getirdikleri video kasetlerini, afişleri bırakıyor masanın üzerine. Reşit, Ege'nin iki yakasının kardeşliğinin direnişin içinde nasıl da somutlandığını anlatıyor uzun uzun. Sonra, bazı çevrelerin "ölümü kutsuyorlar" gibi tartışmalarını tercüman çevirdiğinde, heyetin içinde en yaşlı olanı, tarih profesörü Ares başını sallıyor.

- Doktor arkadaşımı hatırladım, diye söze başlıyor. Bizim orada da direniş tartışılıyor. Göbeğimiz Anadolu'dan bağlı bizim, sizin acınızı da, direnişinizi de hissediyoruz. Hem siz bize ikinci dünya savaşında Nazilere karşı direnişimizi hatırlattınız. Doktor arkadaşım diyordum ya. İşte o da aynı senin anlattığın gibi direnişi anlamayan birine şöyle demişti. "Enstrümanları bilirsiniz, bir kemanı ele alalım, ne güzel müzik yapılır onunla, ne güzel nağmeler çıkar değil mi? Hele o enstrümanı çalan el maharetliyse, çok güzel, insanı çok etkileyen melodiler çıkar. Ama keman eninde sonunda ahşaptan yapılmıştır, günün birinde kırılabilir, yok olabilir. Peki o kemanın çaldığı melodiler yok olur mu sizce?" demişti. Yokolmaz dostum, yokolmaz. Belki bilirsiniz bizim tarihimizi. M.Ö 480 yıllarında dört bir yana hakim olan Pers im-

paratorluğu Elen diyarını işgal etmek için geldiğinde, Termopilai'de üç yüz seçkin İspartalı kendini feda etti. Öleceklerini biliyorlardı. Ama ölümlerinin Yunan halkı üzerinde yaratacağı etkiyi, geleceğe bırakacağı mirası düşündüler. Kral Leonidas dahil 300 seçkin savaşçı günlerce yalın kılıç direndiler geçitlerde. Ateş geçitleriydi orası. Sadece, yaşanan direniş anlatması için bir savaşçıyı sağ kurtardılar. Öldüler. Ama onlar kendini feda ettiği için biz varız...

Profesör Ares sözünü bitirmek üzereydi ki, Zehra girdi. Ateş Geçitleri'ni dinleyememişti. Ama olsun Kadir anlatırdı nasılsa. Girer girmez içeriye yaşamın coşkusu taşıyan Zehra'nın kıvılcıklarla süslenmiş güzelliğini hayranlıkla izleyen Yunanlıların, kardeşinin de İzmir'de ölüm orucunda olduğunu öğrendiklerinde hayranlıkları şaşkınlığa dönüştü.

- Nasıl oldu? Annen, baban ne diyorlar?

- Bakın bunu babama soralım. Şu köşede oturan benim babamdır, o anlatsın isterseniz.

- Önce karşı çıktım. İstemedim ölüm orucuna girmesini. Ölüm... Zor... Sonra Canan'ın da İzmir'de başladığını duydum. Birbirinden habersizlermiş. Zaten içtikleri su hiç ayrı gitmediği için habersiz de olsalar aynı şeyleri yapar benim kızlarım. Konuştuk, ben ikisini de anlıyorum, saygı duyuyorum. Ölümlelerini nasıl kaldırırım, o güne kadar ne olur hiç bilemiyorum. Ama bildiğim, benim kızlarım ne yaparsa doğru yapar. Onlara güveniyorum. İyi devrimci olduklarını şimdiden ispatladılar. Ne yalan söyleyeyim hep kafamda tartışmıyor değilim. Ölmesinler istiyorum, ama Fatma'nın da ölmesini istemiyorum, içerideki çocuklarımızın da ölmesini istemiyorum. O za-

man neden benim kızlarım sorusu anlamsız gelmeye başlıyor. Bak, ben Fatma'yı Zehra'mdan ayırmam, çok severim O'nu da. O zaman diyorum ki kendime; peki Fatma mı ölsün? 19 Aralık'ta ölenlerin anaları babaları yok muydu, diyorum kendime. Zor, lakin birileri yanmalı. Benim kızlarım göğüslemeyecekse, ben göğüslemeyeceksem o zaman kim?

- Babam çok duyarlı, onu da anlamaya çalışıyorum. Onun için de çok kolay günler değil, biliyorum. İlk günlerde çok daha fazla zorlandı. Ama bakmayın siz böyle konuştuğuna, çok güçlüdür. Aslında çözmüş kafasında, şimdi kabullenme süreci yaşıyor sadece. Çok saygı duyuyorum, çok seviyorum. Eskiden de birbirimizi çok severdik, o sevgi daha bir anlam kazandı, sevginin içi bir anlamda çok daha doldu ne bileyim yani... Zaten sıradan bir baba kız ilişkisi değildi bizimki, farklıydı. Ama o filimlerdeki "çağdaş aile" ilişkileri gibi değil demek istediğim. Yani göstermelik olan hiçbir şey yoktur aramızdaki ilişkide. Bizim düşüncelerimizi alırken, adet yerini bulsun diye değil, gerçekten değer verdiği için, bir karar alırken düşüncelerimizi gerçekten hesaba katacağı için alırdı mesela. Hep anladı bizi babam. Direnişe başlamadan önce Filistin halkı için katıldığım bir eylemde gözaltına alınıp mahkemeye çıkarılmıştım. Mahkemenin önüne geldi. Sadece gözlerine baktım, saatlerce konuşmuş gibi olduk diyebilirim. Filistin halkı orada her gün katledilirken, topraklarında ateşler yandıkça ben burada seyrederdim. Babam da bildi bunu gözlerime bakınca. İşte bu direniş de böyledir. Ben kararımı verdiğimde tartıştık, konuştuk ama ben ondan her zaman emin oldum. Bazı aileler çocukları-

nın devrimcilik yapmasını, hele böyle bir eyleme girmesini istemez ve çok olumsuz davranışlar da gösterir. Bu konuda da emindim babamdan. Yanılmadığımı gördüm. Günler geçtikçe ilişkimiz eskiye göre daha da güzelleşti, içeriği doldu, anlamlandı ve büyüdü.

- Anlıyorum, dedi Ares. Ateş geçitleri için 300 savaşçı seçilirken de kadınları cesaretli olanları tercih etmiş, onların onayını almıştı kral Leonidas. Nedenine gelince. Heredot'un belirttiğine göre, 300 savaşçı öldükten sonra geride kalan eşlerinin metaneti, dimdik ayakta duruşları esas olarak etkileyecekti Yunanlıları. Ve direnmelerini, teslim olmamalarını sağlayacaktı.

Zehra babasının yanında, O'nun elinden tutmuştu. Sen de dimdik ayakta olacaksın değil mi, diye sorarcasına sıktı elini. Babası öteki elini de getirip kenetlenmiş iki elin üzerine koydu. Terlemiş avucunu daha bir sıkı bastırdı Zehra'nın elinin üstüne. Bir yandan da iki gözünü kırparak, bakışlarıyla sevdi, okşadı kızını. Bu sırada Ares'in konuşması bitmiş, kafasıyla onay vererek dinleyen Reşit girmişti söze.

- Ölüm bazen yaşamı ifade eder. Bazı yaşamlar da ölümün ta kendisi olurmuş. Dün yaşlı bir Ermeni ziyaret etti bizi. Ziyarete gelenlerin iki türlü soruları oluyor genel olarak. Biri direniş hakkında, ötekisi yaşam ve ölüm üzerine. Ama bu 77 yaşındaki Ermeni sormadı bu soruları. Ermenice dersi veriyormuş kendisi. Ha unuttum, karısını da getirmişti yanında. Bir de kemeçesi vardı. Çok güzel kemeçe çalışıyordu. Dün akşam evin önüne oturduk, kemeçeyi çaldığında mahallenin aşağısından kadınlar toplanıp geldiler. Bizim türkülerimizden, Ermenice türkülerden şöyle-

di. İşte o yaşlı amca bizim direnişimizi bundan 1700 yıl önce yaşanmış bir olaya benzetmiş duyduğunda. Gerçi o olay dini temelde yaşanmış ama ölüm-yaşam sorularına, inanç sorularına verdiği cevaplarla bunun çok önemi yok.

Tercümanın konuşmayı çevirmesini bir süre bekledikten sonra, sandalyesinin üzerinden yekini uzun, ak sakalını okşayarak yaşlı Ermeninin öyküsünü anlatmaya başladı Reşit.

- O yıllarda egemen çoğunluk putlara ve simgele-re tapıyor. Aynı sırada hristiyanlar da var, ama azınlıktalar. Resmi düzen izin vermediği için bazıları yer altındalar. Yani böyle bir süreç. Ordudaki azınlık inancın mensuplarına, uzak yerlere sürmek gibi çeşitli cezalar uyguluyorlarmış. Kışın çok sert geçtiği bir dönemde onlardan bir kısmını bir göle getirmişler, su donmak üzere, demişler ki, ya inançlarınızdan vazgeçeceksiniz ya da sizi bu göle atacacağız, donarak ölmek var... Beri yandan da onları daha teşvik etmek için gölün dışındaki alana da büyük bir ateş yakmışlar. Demişler ki, işte seçenek size, ya donup öleceksiniz ya da sıcacık ateş karşınızda... Tek yapacağınız şey inançlarınızdan vazgeçtiğinizi söylemek... Bazıları isteneni yapmış. Bazıları direnmiş ama, beri yandan halktan insanların bir kısmı bu baskıyı görünce, vazgeçenlerin çoğalmasını engellemek ve diğerlerini motive edebilmek için, soyunup, askerlerin yanında göle girmiş. Sonuçta kırk genç, kırk asker, inançlarını koruyanlar suda ölmeyi kabul etmiş, ateşin yanına gidip inançlarını öldürmeyi kabul etmemiş.

Şimdi ben bunu dinlediğimde, yaşlı adama ölüm orucunun ne olduğunu anlatmama gerek kalmadı.

“Devam edin” dedi giderken.

Zehra ile aynı odada kalan Fatma merak etmişti Reşit’in odasında neler konuşulduğunu. Gidip ben de katılsam mı diye düşündü. Alnındaki bantın düzgün olup olmadığını kontrol etti. Saçlarını aynada düzelttikten sonra, yavaşça süzüldü Reşit’in odasına doğru. Gülsüman ve Şenay’ın kapısının önünden geçerken uyuduklarını farketti. Dünkü kına gecesinde yorulduklar ne de olsa dedi, yanında yürüyen refakatçısına. Hoşgeldiniz dedi gelenlere ve Zehra’nın yanına oturdu. Otururken, odanın köşesinde heyetten genç olanının kamera çekimi yaptığını gördü. Gözlerini kırıştıırıp, o yana doğru başını hafiften çevirdi, gülümsedi.

Ziyaretçilerin biri geliyor, ötekisi gidiyor. Yunanlı heyetin ardından Alman, Fransız, İtalyan heyetler gelip gitti. İslamcı Haksöz dergisinden bir grup geldi. Bu, onların üçüncü gelişleri. Dualarımız sizinle dediler yine giderken. Onlar da kendi inançlarına göre direniş için bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Bazı eylem ve etkinliklere de katıldıkları oluyor. Direniş gün geçtikçe çekim merkezi haline geliyor. Kimisi halkın yokedilmek istenen değerlerini görüp geliyor, kimisi bin yıllık tarihi bir kaç metrekairelik alana sığdıran bir avuç insanı tanımak, onlara bu inancı, bu gücü veren kaynağı öğrenmek için geliyor.

Yurtdışından heyetlerin dışında Amerika’dan Avrupa’ya kadar basın kuruluşlarından gelenler oluyor. Anlamakta zorlanıyorlar. Anlamalarının önündeki en büyük engel içinde yaşadıkları kültür. Kapitalizmin kültürü beyinlerini öylesine sığlaştırmış ki, bir insanın başka insanlar için kendini feda edebileceğini anlayamıyorlar. “Hiçbir şey için ölmeye değmez” saç-

malığı o kadar doğallaşmış ki kafalarında, bir düşünce için, bir dava uğruna hem de adım adım ölebilmek inanılmaz geliyor. İnanmak istemiyorlar. Gözleriyle gören, içinden çıkamayınca, kolayını seçiyor. Beyinlerinin yıkandığını düşünüp ucuz değerlendirmelerle kendini aldatmak istiyor. Aslında kafasında yaşadıkları hesaplaşmadan kaçıyor. Kaçmayanlar ender çıkıyor. Hollandalı gazeteci bunun bir örneği. Geçen hafta geldi ve hala burada. Söylediğine göre uzun bir süre de burada kalacak. Zehra ve Fatma ile ilk konuştuğunda duygulandı, gözleri yaşardı. Onların yanından çıkıp bahçedeki iskemleden denizi seyrederken ağlamaklı oldu, derin düşüncelere daldı.

“Hiç bir düşünce uğrunda ölünecek kadar değerli değildir” düşüncesi beynimi kemiren bir kurt gibi, dolanıp duruyor kafamda. Eğer bu söz doğruysa, gördüklerim neydi? Eğer gördüklerim doğru olansa, bu söz niye söylenmişti?

Ta Hollanda’dan buraya haber yapmaya gelmişti. Ama burada haberden çok daha fazla birşey vardı. Gazetecilik okulunda “kendinizi haberin dışında tutmayı bilmelisiniz” diye öğretmişlerdi. Ama bu haberin “dışında” kalabilmek mümkün müydü? Belki tecrübeli bir savaş muhabiri olsaydı... Yok yok, en tecrübeli savaş muhabiri bile gelseydi burada kendini o kadar haberin dışında tutamazdı. Çünkü buradaki belki bir yanıyla savaştı, fakat savaşın da ötesindeydi.

Bu kendi ülkesinin gazetecilik standartlarının da, hayat tarzının da dışındaydı. Belki bunun için neyi nasıl yazacağını bilmez haldeyim şu an diye düşündü. Gazetem, burada gördüklerimi olduğu gibi yazsam, yazdığımı olduğu gibi yayınlayabilir mi aca-

ba? Burada gördüğüm herşey, orada, ülkemdeki herşeyin bir tekzibi sanki. Bize öğretilenlerden, bizim yaşadıklarımızdan, bizim duygularımızdan farklı.

Şurada yatan hiç yüksek okula gitmemiş. Yoksullukları evden belli zaten. Kapıda sürekli bir sıkışıklık, gelen, giden. Nereden çağrıştırdı bilmem, bu yoğun trafik, tatil günleri öncesi süpermarketlerin giriş çıkışlarını hatırlattı bana. Süpermarketlerin reyonları arasında sadece zaman doldurmak için dolaşanlar geliyor gözümün önüne. Aman tanrım, herşeyin farklılığı şimdi daha korkunç görünüyor gözüme. Marketlere girip çıkanların yüzünü gözümün önünde canlandırmaya çalışıyorum, o yüzleri buraya girip çıkanların yüzleriyle karşılaştırıyorum. Benim ülkemdeki yüzler bu dünyaya, buradakiler sanki “öteki” dünyaya ait. Öyle uhrevi bir hava var ki yüzlerinde.

Ama hayır, yüzünde en çok kutsal bir hava olan Gülsüman adlı direnişçiye bakıyorum. Belki müslümanların Meryem tablosu gibi bir yüzü var. Ölümeye gidiyor olsalar da bu dünya için mücadele ediyorlar. Hangisi gerçek dünya, benim ülkemdeki mi, buradaki mi, içinden çıkılması zor bir iş.

Hollandalı gazeteci, içinden çıkamadığı soruların cevabını bulmak için, kendi kültürlerinde her zaman çok yücelttikleri “rasyonelliği” bir tarafa bırakması gerektiğini anladı önce. Buradaki gözyaşlarına gözyaşlarını karıştırmalıydı. Duygularını serbest bırakmalıydı. Belki o zaman Gülsüman adlı bu azizelere benzeyen kadını daha iyi anlardı. Varsın o gözyaşları arasında yazacağı haber, müdürünün istediği gibi olmayıversindi. Ama gerçek bir haber olacağı kesindi.

Başı çatlayacakmış gibi ağrıyor. İçtiği sıvıları bugün üçüncü kez çıkardı. Önceki ölüm oruçlarından biliyordu. Bu sona yaklaştığının da habercisi. 19 Aralık'ın ardından B-1 vitamini almayı kestikten beri hızla hedefine yaklaştığını hissediyor. Geçenlerde bir dergiyle yaptığı röportajda “haber salın ecele, biz de varız daha” dediğini hatırladı ve midesine giren krampları bir an unutarak gülümsedi. Haberimizi almış galiba dedi kendi kendine.

Refakatçısının yardımıyla yeniden uzandı yatağına. Fidan'ın getirdiği bir bardak suyu, onun yardımıyla tam içmişken oğlu Sinan'ın sesini duydu kapıdan. Yuvarlak gözlüklerinin arkasından gözlerini kocaman açarak girdi içeri Sinan. Ölüm orucuna ilk başlayacağı günlerde onunla oturup konuşmuş ve neden gönüllü olduğunu anlatmıştı. İlk anlamakta zorlanırsa da daha sonra annesiyle gurur duyduğunu yazmıştı direniş defterine. O günden beri Sinan gözüne yaşından büyük bir delikanlı gibi görünüyor. Annele-

rin gözünde oğulları hiç büyümezmiş, kırkına gelse-
ler bile. Ama oğlunun direnişin havasını soluyarak
büyüdüğünü gözleriyle görüyor Gülsüman. O'nun
hep devrimci olmasını istiyor. Elinden tutup birlikte
katıldıkları eylemlerden sonra onunla eylem üzerine
konuşur, anlatırdı. Kendi çocukluğu gelirdi aklına.
12 Eylül öncesinde annesinin de kendilerinin elinden
tutarak eylemlere götürdüğü günleri hatırlardı.

- Bugün nasılsın anne? Bak sana çiçek topladım.
Güzel anneme en güzel çiçekleri getirdim. Senin bu
vazon da hiç boş kalmıyor ki. Yine doldurmuşlar bir
sürü çiçekle. Ama benimkine de yer olur nasıl olsa.

Biraz önce vücudunu titreten acılarından eser
kalmadı. Oğlunun böyle metanetli olması sevindirdi.
Ölüm orucuna ilk başladığı gün nasıl kendini kartal
gibi hissedip sevinçten uçmak istediye, şimdi de
öyleydi. Yarın çok daha iyi anlayacak ve mutlaka dev-
rimci olacaktı Sinan. O günleri aklına getirdikçe se-
vinci bir kat daha arttı. Yatağının başucunda dikilen
Sinan'ı takattan düşmüş kollarıyla sımsıkı kucakladı.

- Canım oğlum benim. Seni ben öyle çok seviyo-
rum ki. Bak dergimizin yeni sayısı gelmiş. Hapisha-
nedeki arkadaşlarımızla, dayınla ilgili yazılar vardır.
Oku da dinleyelim Şenay teyzenle birlikte.

Sinan eline Yaşadığımız Vatan dergisini alarak
önce resimlerine baktı, sonra direnişle ilgili yazıları
okumaya başladı. Gülsüman can kulağıyla dinliyor tu-
tuklulara ilişkin bölümleri. Akıllı, yüreği hep onlarda.
O çok sevdiği insanların şimdi ne halde olduklarını,
ne yaptıklarını düşünüyor. Görüş günlerinde Bayram-
paşa, Ümraniye hapishanelerinin kabinlerinde kirli
puslu camların ardında yaptıkları koyu sohbetler ge-

liyor aklına. Gönüllü olduğunu anlattığı gün Sinan'ı sormuşlar ve bu kararının Sinan'ı annesiz bırakmak demek olduğunu biliyorsun değil mi demişlerdi. Hiç tereddütsüz “biliyorum” dedikten sonra, “bildiğim bir şey daha var ki, o daha ağır basıyor. Bu saldırı sadece size değil, hepimize ve durduramazsak Sinan dahil hepimiz F tiplerinde yaşıyor olacağız”, cevabını vermişti. Konuştuklarının kimi kurşunlandı, kimi de ortaçağ karanlığında tanrılara kurban edilerek diri diri yakıldı. Yazgılı'nın uzun parmaklarını cama dayayarak el sallayışı, Gülsüman'a daha dün gibi geliyor. Şimdi o parmaklardan etlerin salkım salkım döküldüğünü düşündüğünde, yüreğinin Kerbela yetimlerinin susuzluktan kavrulduğu gibi yandığını hissetti.

Kulağı Sinan'da hiçbir satırını kaçırmamaya çalışırken, bir yandan da her gün biraz daha puslanan gözlerini yanındaki yatakta uzanmış yatan Şenay'a çevirdi. Yıkımlarda büyüyen ve bundandır ki, erken yaşta neyin ne olduğunu anlar hale gelen kızı Pınar, annesinin alnındaki kızıl bantı okşuyor. Gecekondu-nun tavanına asılı lambadan etrafa yayılan ışığın bir tutamı düşmüş Şenay'ın alnının ortasına. Alınbantının kenarından sızan üç küçük tomurcuk olmuş terin üstünde şavkıyor ışık. Aydınlatıyor yüzünü Şenay'ın. Dünyanın umutsuz bırakılmak istenen bütün insanların gözleri bu küçük odaya dönmüşken, bu ışık yetmez diyor sanki. Yetmez! Daha parlamalı, daha aydınlanmalı bu gecekondu-nun içinde halk için canlarını ecelin kollarına teslim etmeye koşan yüzleri.

Yerleri silmek, gümüşleri parlatmak için nice ter akıttıkları zengin evlerine gidişleri, Etiler'in köhne yaşamlarından nasıl öğrendikleri geçti kafasından.

Erken saatte otobüs bekledikleri Armutlu'nun kadınları gelip oturdu göz bebeğine. Ancak kaynağını sev-giden alan gözler böyle parlayabilir. Çıkarsızlığı hücrelerine sindirmiş bir çift göz böyle bakabilir.

Gözleri hala o üç damlada. Üç damla ter Şenay'ın göğüs kafesine doğru yol alıyor. Gururlu ve vakur bir edayla, sabırlı bir nehrin denize akışı gibi yavaş, ama, bir an önce engelleri aşarak yatağına ulaşmak ister gibi yekini duran bir dalgayı andırırlar. Göğüs kafesinin içindeki inanç mabedinin kutsallığı ile büyülenmişler adeta. Sevinçten deliye dönmüşler. Durmadan akmak, akmak ve mabede bir an evvel ulaşmak istiyorlar belli ki...

- Tayadlı ailelerin ölüm orucu...

Sinan'ın okuduğu son cümle ile daldığı düşüncelerden uyandı. Başını usulca okşadı Sinan'ın. Zaman ne kadar da hızla geçiyor. Demek o kadar oldu ha! Daha dün gibiydi oysa Armutlu'ya gelişleri. Komşuları nasıl da birbirinin kapılarını çalarak, duydunuz mu, Gülsümanla Şenay geldiler diye muştulamışlardı. Sonra üçer beşer doluştular eve. Ardından başka yerlerden sükün ettiler. Adeta bir katar yönünü Armutlu'ya döndürmüş durmadan seferler düzenliyor. Tokat'tan, Tunceli'den, Trabzon'dan, Rize'den Anadolu'nun onlarca kentinden yolcularını alıp alıp boşaltıyor son durağına. Açlığın kol gezdiği Anadolu topraklarından, inancın açıklıkla sınıdığı bir mekan son durak. Sadece Anadolu kentlerinden değil, İstanbul'un mahallelerinden ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden inancını köreltmeyenler, kuşatma altındaki bu gecekondu mahallesine koşuyor. Yıllar var ki, bir umut ışığı bekleyenler, o ışığın, parıltılarını binlerce kilo-

metre uzaktan seçerek kelebeklerin ışığın etrafından toplanması gibi toplanıyorlar. Direnişçiler de başka bir katarın yolcusu. Onları ölüm katarı. Hiç soluksuz, dört nala gidiyor varacağı yere ulaşmak için.

Günler günlere ekleniyor, zaman akıyor. Üç öğün açlığın üç ay gibi hissedilip zamanın bir türlü geçmek bilmediği anlar çoktan geride kaldı. Direniş üç ayı çoktan doldurdu açlığın koynunda.

Pınar ve Sinan kapıdan çıkarken Şenay uyandı. Yine her zamanki gibi, önce dönüp Gülsüman'a baktı. Endişeli O'nun için. Kendi durumu da iyi sayılmaz artık, ama Gülsüman'ın kendisinden önce şehit düşmesinin çok ağır geleceğini düşünüyor.

- Nasılsın Gül?

- İyiyim. Sen? Sinan buradaydı biraz önce. Geldiğinde seni de öptü. Ne kadar çabuk büyüdü çocuklarımız değil mi? Pınar ve Erdem de her şeyin bilincindedir. Sinan, babasından ayrılmaya karar verdiğimde anlayamamış, kızmıştı. Düşüncesine, davasına ihanet eden bir insanla ben nasıl evli kalabilirim Şenay? Onun soyadı ile şehit düşersem gözüm açık giderdi. Artık vakit yaklaşıyor biliyorum. Yüzkırk günü arkamızda bıraktık. Düşününce inanasım gelmiyor, ama işte başarıyorum. Tek bir gün tereddüt etmedim bu yüzkırk günde. Hatırlıyor musun, hapishaneye görüşe gittiğimizde, "bugünkü kararlı Gülsüman'ın kazanması için bütün tereddütlerle hesaplaşmak gerekir" demişlerdi. Hesaplaştım. Sen bana güç verdin Şenay.

- Ben de senden güç alıyorum.

- İnanan insanın dağlar devireceğini biliyordum. Kazmayla bir uçtan başladım o dağı devirmek için. Sabırla her kazma vuruşta bana öyle geliyordu ki, za-

limin beynine vuruyorum. Şimdi birkaç kazma daha salladığımda zirveye ulaşacağımı hissediyorum. Yapamayacağımızı, sadece destek yaptığımızı düşündüler. Direnişi kendi direnişimiz bildiğimizi anlamadılar. Sahiplenmemizin gücünü göremediler. Ben yanıltacağım onları Şenay. Bizim direnişimiz bu. Saldırı hepimize değil mi? Amerikan uşakları umudumuzu karartmak istemiyor mu? Öyleyse niye destek olsun ki, bunu istemeyen herkesin direnişi. Umudumuz ışıyıp dursun, yolumuzu aydınlatсын diyen hepimizin. Boş midemden safraları çıkarırken az evvel, kendimi patlamaya hazır bir volkan gibi hissettim, biliyor musun? Şimdi dedim. Haydi şimdi patlamanın zamanı. Mevsim yaza dönmeden, sen kavurmalısın toprakları Gülsüman dedim kendime. Newroz'da düşen tohum benimle gürleşsin istiyorum. Cengiz'in ne büyük acılar çektiğini şimdi daha iyi anlıyorum. Katliamlar, işkenceler ortasında yaşadı hem de o acıyı. Mevsim yaza dönmeden Şenay. Toprak kurumadan. Bağrına tohumları kabul ederken düşmeliyim.

Senden önce şehit düşersem, unutma, beni 19 Aralık şehitlerimizin yanına gömmeliler. Meşalelerle aydınlanmalı gece. Taşına toprağına alınterimi akıttığım bu konduları o kadar çok seviyorum ki, biliyorsun değil mi? Çok huzurluyum. Kanadım olsa hani...

- Çocuklarımıza mektup yazalım, ne dersin?

Gülsüman'ın da olurunı aldıktan sonra Fidan'a seslendi Şenay.

- Efendim abla? diye gülerek girdi içeri Fidan.

Bir an olsun gözlerini ikisinin de üzerinden ayırmaz oldu. Çok sevmişti ikisini de. Tarifsiz acılar çektikleri belli olmasına rağmen, bir gün olsun yüzleri-

nin asıldığına tanık olmadı. Bir bardak su isterken bile söylemeye çekinişleri, ziyaretçilere karşı saygılı, sevgi dolu konuşmalarını an an izlemiş, gördükçe onlara olan saygısı daha da büyümüştü. Ölümüne refakat etmek zordu, ama o neden ölümüne gittiklerini bildiği için, duyduğu gurur ve direnişin zafere ulaşması için ödenecek bedellerin büyüklüğü her şeyin önüne geçiyor. Devrimci olmadan önce olsaydı, ya da direnişi kavramamış olsaydı, kesin dayanamaz her gün ağlardı. Duygularının ilk kez böylesine devrimcileştiğini, hümanistlikten sıyrılmaya başladığını farkettiler. Elbette bu bir direniş. Faşizme karşı süren bir direniş hem de. Gözyaşlarını silmeye ne zaman var, ne de o yaşlarla faşizmi sevindirmek gerek. Gözyaşları içine akan zehirden bir dere de olsa, o büyük yol böyle yürünüyor. Milyonların gözyaşları böyle böyle denebilir ancak. Çekilen acıların, yoklukların, yoksullukların yanında bizimki ne ki... Şenay'ın istediği kâğıt kâlemleri almak için rafa uzanıp oturdu yanlarına Fidan. "Önce sen yazdır" tartışmaları bir kaç dakika sürdü. Sonunda önce Gülsüman'ın yazdırmasında anlaştılar.

- *"Canım oğlum. Seni çok seviyorum. Yeryüzündeki bütün insanları sevdiğim gibi. Sinan'ın sevgisi başkadır benim için. Seni canımdan çok seviyorum. Bunun için Ölüm Orucundayım ya..."*

Beni yanında istiyorsun canım oğlum. Ben senin yanında olmak istemem mi? Anne olmak sadece sana bakıp senin yanında olmak değildir. Bana kızılıyorsun küçüğüm neden yanımda değil de, Ölüm Orucunda diye. Neden burada olduğumu büyüyünce anlayacaksın.

Biz devrimci abilerle, ablalarla iç içe yaşadık her zaman. Muharrem amcanı düşünsene onunla oyun-

lar oynar, onu çok severdin. “Ben de büyüyünce senin gibi olacağım” derdin Muharrem amcana. O şimdi şehit düştü. Ama sen onu küçükken tanımana rağmen hala unutmadın. Senin sevdiğin kadar ben de seviyorum şehitlerimizi. Hele tanıdıklarımız bizim için daha farklıydı. Birçoğu şehit düştü sevdiklerimizin, birçoğu da tutsak düştü. Latif amcanı, Eyüp abini, Yüksel abini çok seviyordun. Şimdi onlar tutsak. Ve o sevdiklerini hücrelere koymak istiyorlar. Canım yavrum biz de onları hücrelere koydurmamak için Ölüm Orucuna hem içerde hem dışarda başladık.

Şimdi benden uzaktasın ama yalnız değilsin. Ben seni yoldaşlarıma emanet ediyorum. Yoldaşlarıma, ... halkıma emanet ediyorum.

Senin annen güçlü bir anadır. Sana istediğin her şeyi vermeye çalıştım. Bütün çabalarım iyi bir insan olarak yetiştirdi. Sana devrimci ol diyemem ama benim gönlüm ister ki, bütün şehitlerimiz gibi, Muharrem amcan gibi ve devrimci abilerin, ablaların gibi devrimci ol. Devrimci olmasan da iyi bir insan olmanı isterim.

Ben, şehitlerimize, halkımıza bağlı olduğum için Ölüm Orucu gönüllüsü oldum... Kendi isteğimle bu eylemde yer aldım. Sevincimi nasıl anlatayım bilemiyorum. Ancak bu duyguları Ölüm Orucuna yatanlar bilir. Ben ölüme gülerek gidiyorum yavrum. Bu ölüm bir gün olacaktı. O zaman da annesiz kalacaktın. Ama yaşamın onurlu bir yanı vardır. Ölürlen de bu onuru taşımak gerekiyor. 96 yılını hatırlıyorsun değil mi oğlum? İlginç abini, Berdan abini, Yemo abini hatırlıyorsun değil mi? Onlar da senin için, senin gibi binlerce çocuk iyi yaşasın diye şehit düştüler. Sen 7 yaşınday-

dın o zamanlar. Onları çok sevdiğin için 15 gün hiçbir şey yedirememiştim sana. Sen o yüreğine devrimcilerin sevgisini çoktan kattın.

Bana yazdığın mektuptaki gibi, “anne neden orda olduğunu biliyorum ve seninle gurur duyuyorum” demiştin. Ben şehit düştüğümde yine gurur duyacaksın, duymalısın. Asıl annelik görevini o zaman yerine getireceğim.

Seni çok çok seviyorum. Hasretle öpüyorum, canım oğlum. Beni anlayacağını umut ediyorum. HOŞ-ÇAKAL. Annen Gülsüman.”

Pencere aralığından sızan ilkbahar güneşi elindeki kağıdın üzerine düşüyor. Fidan son satırı yazdığı pencerenin hemen dibinde kurulu masanın etrafında ziyaretçilerle konuşan Sultan’ın sesini duydu. Hapishanelerde katliam sonrası verilen ilk şehit üzerine konuşuyordu. “Parçaladı bütün yalanları” diyordu Cengiz’i anlatırken. “Katliamın, işkencenin, baskı ve zulmün dize getiremediği büyük iradeden” söz ediyor, “devletin demagojilerinin, medyanın yalanlarının şimdi Newroz ateşiyle yanıp kül olduğunu” anlatıyordu. Fidan bir yandan Sultan’ın anlattıklarını düşünürken, bir yandan da Gülsüman’ın “senin annen güçlü bir anadır” sözleri kulaklarında çınlıyor.

- Sizin gibi devrimci analarımız, ablalarımız çocuklarına “devrimci ol” dedikçe bizi tüketmeleri mümkün değil Gülsüman abla. On yıl, yüz yıl, bin yıl geçse, kanımız şorul şorul aksa, cesetlerimiz sıra dağlar gibi sıralansa yine tüketemezler. Bak işte, insanların gözleri önünde değillerdi, ama bugün yanıyorlar. Canan İzmir’den buraya geldikten sonra iki kız kardeşin yanyana ölüme gidişlerini gören, duyan

herkesi düşündürüyor. Siz çocuklarınıza devrimciliği öğütlüyor, onurlu bir miras bırakmak için koşuyorsunuz. Analar, kardeşler, çocuklar hep direnişin içinde. Sizin çocuklarınız, onların çocukları kaç nesil geçerse geçsin, neye malolursa olsun hep direneceğiz. Ve o gün halayımızın başında ölümü gülerek kucaklayanlar olacak. Ahmet'lerimiz, Fidan'larımız, Yasemin'ler, Berrin'lerimiz kırmızı mendil gibi sallanacaklar halaybaşlarında alev bedenleriyle.

Heyecanlanmıştı Fidan. Heyecanı, böyle bir ana tanıklık yapıyor olmanın, genç devrimci yaşamı için büyük sıçramaların en önemli köşe taşı olacağını görmesinde. Elindeki beyaz kağıda yazdığı her satırın, fedakarlığın, sahiplenmenin belgeleri olarak örnek diye gösterileceğini belki o anda aklına getirmemişti, ama en azından, gurbetteki yavuklusuna mektup yazar gibi, çocuklarına son mektuplarını yazdıran Gülsüman ve Şenay'ın emekçi kadınlarımıza örnek diye gösterileceğini biliyor. Anelik deyince onlar akıllara gelecek, emekçi kadının kurtuluşunu kendi ellerine alması denince onlar hatırlanacak...

- Sen yazdırmıyor musun Şenay abla?

- Yazdırmaz olur muyum.

- *"Canım kızım Pınar, yavrum Erdem; belki şimdi küçüksünüz. Annem bizi bırakıp gitti diye kızıp ağlıyorsunuz. Ama bilin ki ananız sizlerin daha iyi koşullarda büyümesi için bedenini ölüme yatırdı. Canım kızım ve oğlum sizler kundaktan beri devrimci abi ve ablalarınızın kucaklarında büyüdünüz. Aslında sizinle birlikte büyüdük.*

Canım Pınarım ve Erdemim inanıyorum ki, yarın büyüdüğünüz, ana baba olduğunuzda siz de anneniz

gibi aynı fedakarlığı göstereceksinizdir. Bu düzende zulüm ve acı sürdükçe, bizim düşlediğimiz vatan topraklarında yaşayamayacaksınız. Latif abini hatırla. Neden onu çok sevdiğini düşün. Hani bir defasında hasta olmuşsun. Seni hastaneye üç defa götürmüştü. Baban o zaman cezaevindeydi. Bize kızdığında, merak ettiğin bir şey olduğunda seninle sürekli konuşurdu, hep anlatırdı....

Canım kızım benim, devrimcilik böyle bir şeydir işte. En zorda olduğun günlerde senin yanındadır, en sevinçli gününde de seninle birlikte. Ya Şefinur ablan. Seninle oyun oynardı, yemeğini yedirir, üstünü değiştirirdi. Sen hep onu arardın. Neden gelmedi? diye sorardın. Şefinur ablan senin için bir taneydi. Kızım devrimciler hep böyle iyi insanlardır. Devrimciler herkesi düşünürler. Sadece kendileri için yaşamazlar. 'Biz' kavramı gelişmiştir akıllarında.

Ben de devrimciyim kızım. Sizin ve halkımızın geleceği için bütün çabalarımız. Seninle en son Bayrampaşa Hapishanesi'nde açık görüşe gitmiştik. Bizim ne kadar sevinçli olduğumuzu görmüştün değil mi? Bantlı abilerin ve ablalarınla sımsıkı kucaklaşmıştık. İşte orada siz bizim ailemizi görmüştünüz. Ailemiz diyorum çünkü onlar senin gerçek ailen kızım. Sizi ne kadar çok sevdikleri gözlerinden okunuyordu. Erdem'e ve sana ne kadar değerli, güzel şeyler yapmışlardı değil mi? Elleriyle örmüşler. Değer verdiklerini anlayabiliyordunuz.

Çiçeğim benim bir tanem. Güzel gözlerinle bak dünyaya. Bak ki, bizi anla ve insanları düşün. Çöplüklerde ekmek toplayan arkadaşlarını düşün. Onlar ne çileler çekiyorlar. İşte bizim mücadelemiz kimsenin

bu halde olmaması içindir. Anlam veremiyorsun belki, "neden" diyorsun. "Siz mi değiştireceksiniz" diyorsun. Bil ki kızım biz değiştireceğiz. Buna inan. Sen de büyüyünce devrimci olacaksın ve o zaman beni ve bizi çok daha iyi anlayacaksın. Erdem de öyle. Hem de öyle bir olacaksınız ki, siz bizi de geçeceksiniz. Çünkü siz kimleri tanıdınız, kimlerle büyüdünüz. Siz Armutlu'nun, gecekondunun çocuklarısınız. Direnmek sizin mayanızda var. Evlerimizi yıkmaya geldiklerinde beraber direndik onlara karşı.

Canlarım benim. Sakın ola ki sizi bırakıp gittiğimi düşünmeyin. Her şey sizin geleceğiniz içindir. Daha rahat, daha güzel bir yaşam sunabilmek için. Ve sizler benimle, babanızla gurur duyacaksınız. Başınız her zaman dik olsun. Biz utanılacak bir şey yapmadık, yapmayız da bir tanem.

Aslında Pınarcığım, Erdemim size anlatmak istediğim çok şey var. Biz kendimizden başka herkesin acısını acımız olarak düşündük, sevincini sevincimiz bildik. Kuşların civıltısı bile bizi sevindirir, senin kedini sevmen gibi.

Yavrularım biz de yaşamayı çok seviyoruz. Bu vatana da, uğruna ölecek kadar değer veriyoruz. Sizin ve insanlarımızın gelecek güzel günlerde yaşaması için herşey. Özgür vatani armağan edeceğiz size. Babanla ve benimle, yoldaşlarımla her zaman gurur duymanızı istiyorum. Başınız her zaman dik olsun. Sizleri kucaklıyor ve öpüyorum, sevgili yavrularım benim... Anneniz Şenay Hanoğlu"

Elmas, son kelimeyi yazdığında gözünden bir damla yaş düştü önündeki kağıdın üzerine, bir nokta gibi.

ben özgürlüğüm...

Selim soluklanırken Şerif tüm dikkatini toplayarak konuşmasını sürdürmesini bekliyor. Bu sırada Fidan, “ben gördüm” diyerek girdi araya. Antakyalıydı Fidan, Arap milliyetinden. Arap kızlarının, erkeklerinin göz bebekleri her daim buğulu, pırıl pırıldır. Bundan mıdır, yoksa bir an coşkuyla hüznün harmanlanmasından mıdır bilinmez, göz bebekleri buğuluydu, parlaktı.

- Gülsüman abla şehit düştüğünde yanındaydım. Bir kaç gün öncesinde sürekli inledi. Belliydi ki, çok acı çekiyordu. Yumruğunu sürekli sıkıyor, bilincini kaybetmeden önce gözlerini açarak bana ve Şenay ablaya bakıyor ve zafer işareti yapıyordu. Ölüme değildi sanki gidişi. Zulüm iktidarını yerlebir etmişiz de, başkentin meydanlarına doğru gecekondulardan, kentin ara caddelerinden, fabrikalardan sel gibi akıyoruz ve Gülsüman abla da bize yol gösteriyor. “İşte

buradan” diyor, incecik kalmış parmaklarını uzatarak. Şehit düşmesinden sonra dost, düşman daha bir dikkat kesildi Armutlu’ya. Hücrelerden gelen ölüm haberlerini, yaşananları sansürle bir noktaya kadar boğabiliyorlardı. Ama Armutlu buna engel oldu. Gülsüman ablanın şehitliği yolu açtı. İnanmayanlar, dışarıdakiler ölmez diyenler, bugüne kadar ailelerin sadece destek eylemi yaptığını, bunun da öyle olacağını düşününler sarsıldı. Gülsüman ablanın haykırışını duymak istemedi kimisi. Devrimciliğin, sınıfının bilincinde olan emekçiliğin, demokratlığın, ilericiiliğin, sosyalistliğin, sahiplenmenin dersini veriyordu oysa.

Ölüler konuşur muydu? Gülsüman abla konuştu. Aylar boyunca çeşitli eylemlerle anlatmak istediklerini duyuramayınca bu kez ölümüyle anlattı. Bunun daha ötesi yoktur. Bir tutsak yakınının, emekçi bir kadının, belki çok kitap okumamış ama gerçeklerin bilincinde olan bir insanın çılgılığı sağır kulaklara ulaştı.

Nasıl olur?...

O günlerde en çok sorulan soruydu bu. Gecekondularda, fabrikalarda, üniversitelerin kürsülerinde, gazetelerin köhnemiş masa başlarında, sendikaların toplantı salonlarında, işyerinde, köyünde televizyonunun başında haberleri dinleyenler sordular. İşçi, memur, gecekondu, yazar aydın sanatçı, köylü, anfidaki öğrenci, kürsüdeki bilim insanları, doğuda, batıda sordular kendi kendilerine.

Nasıl olur?...

Yasaktı direnişten söz etmek. Büyük suçu direnişin adını ağıza almak. Bastırılmış, örgütsüzleştiril-

miş halk çaresizlik içinde kendi kendine sordu ve bir uğultu halinde çoğalan sorular yankılandı boşlukta. Boş yere katliam yapılmamış, bütün halk örgütlülüklerine saldırılmamıştı. Uğultular fırtınaya dönüşmesin diyeydi her şey. Sansürler, baskı yasaları, insanın yüreğine korku vermek isteyen panzerlerin gölgele-
rinin yanından usulca geçip giden gecekondu yok-
sullarının kuşatılmışlığı, her şey fırtınayı durdurmak için. Ama yine de o sorunun sorulmasına hiçbir şey engel olamadı.

Nasıl olurdu böyle bir direniş, böyle bir ölüm? Katliam sonrası uzun bir sessizliğin ardından hapishanelerden gelen ölüm haberleriyle sarsılmıştı bütün ülke. Öyle ya, “bitti”, demişlerdi, “hapishaneler sorununu çözdük” diye demeçler vermişler, “bundan sonra devletle başedemeyeceklerini anlamış olmalı-
lar” diye tehditler savurmuşlardı. Parçalanmıştı yal-
anlar ölüm haberleriyle birlikte. Bitmemiş, bitireme-
mişlerdi. Üstelik bir de dışarıda Gülsüman ablanın şehitliği tümünden çaresiz bıraktı iktidarı. Bu ne yaman irade, bu ne büyük direnme kararlılığıydı. Günleri günlere ekleyerek, katliamları yaşayarak, katledilen yakınlarının acısıyla yüreğini dağlayarak direniyordu insanlarımız. “Zulüm ne denli büyük olursa, direniş de o derece çetin olur” sözü en çok bu direnişe yakı-
şıyor.

İktidar, Gülsüman ablanın şehitliği karşısında, tutsaklar için yaptığı demagojiye ve yalana başvura-
cak durumda bile değildi. Kolay mıydı, otuz sekiz ya-
şında ve üstelik onbir yaşında bir çocuk annesi emekçi bir kadının gün gün ölüme gitmesini ve ölme-
sini “örgüt baskısı... beyinleri yıkanmış...” saçmalık-

larıyla açıklamak?

Açıklayamadılar.

Ve o soru günlerce sorulmaya devam etti; nasıl olur böyle bir ölüm?

Vicdanları acıttı o soru. Duyarlılığını tümünden yitirmemiş yüreklere, beyinlere ulaştı. Ve fısıltılar halinde hemen yanibaşındakine sorulmaya başlandı yavaş yavaş. Cevap, “ben Gülsüman Dönmez” diye başlayan, ölümüyle konuşan Gülsüman’ın onbinlerce insana ulaşan mektubundaydı. İnanmıyor musunuz? “İşte benim” dercesine, sol üst köşede Sinan’ına sarılmış gülümseyen resmiyle bütün sorulara cevap vermekle yetinmedi, yeni sorular yöneltti 147 günlük açlığın öğrettikleriyle.

“Ben Gülsüman Dönmez... diyordu.

Ben hapishanede değildim. Ama o hücreler benim üstüme kapanacak gibiydi. O tabutluklar benim içindi. O tabutluk oğlum Sinan içindi. Hepimiz içindi...

Ben özgürlüğü, sahiplenmeyi, yoldaşlığı, onuru, fedakarlığı, direnişi temsil ediyorum.

Ben ölerек bedel ödedim. Ben ahlakım, ben demokratım, ben devrimciyim...

Ya siz kimsiniz?...”

Bütün sorular ve sorulara cevaplar bu mektupta ve Armutlu’daki o gecekondü evinin içindeydi.

Mart sonu. Newroz'da çakmıştı ilk kıvılcım. Boşaldı gökyüzü çoraklaştırılmak istenen toprağa. Günler var ki, bulutlar hareketsiz, gökyüzü durgun, toprak çatladı çatlayacak susuzluktan. Bir güneş çıkıyor, bir bulutlar birbirine giriyor. Nisan'ın ilk haftası geride kaldı, neredeyse boşalacak yağmur. Toprağın susuzluğu bitecek. İlk damla düştüğünde yere, zincirleri parçalanan esirin özgürlüğün tadını çıkarması gibi, bağrında taşıdığı tohumların çatırdamasından büyük mutluluk duyacak. Hava hüznü, hava coşkun, yerinde duramıyor kıpır kıpır.

Hüznün ve coşkunun içiçe yaşandığı bir başka yer de, bir süredir kapı önüne yağmurdan ve eğer çıkarsa güneşten korunmak için branda gerilmiş olan, Şenay'ın yoksul gecekondu. Kapı önü bir arı kovanının ağzı gibi. Biri giriyor ötekisi çıkıyor. Kraliçe arıdan yollarını öğrenip çıkıyor, içeriden çıkanlar. Evin

önünden kıvrılıp köşeden sağa dönen yola yöneliyor, sonra, yok daha öğrenilecek çok şey var, deyip gerisin geriye evin önüne dönerek şöyle başını dikleştirip gökyüzüne dikey gözlerini. Bıraksalar, birbirine girmiş bulutları kollarından tutup güneşin önünü açacaklar.

Kapı önünde, eşikte, evin girişindeki küçük sahanlıkta bunca insan toplanmışken tek bir ses, tek bir nefes yok. Arılar vızıldar, onlarda çıt yok. Soluk almaya korkan Armutlulu hamile kadın tülbentiyle ağzını kapatmış, tek karanfil tutan elini iki üç ay sonra dünyaya merhaba diyecek olan bebeğinin üzerine koymuş bekliyor. Yere basmaya korkuyor belediye işçisi Mehmet, olduğu yerde çivilenip kalmış, gözü kapıda, gözlerini kırmadan bakıyor. Dışarıdaki direnişin ilk şehidi bekleniyor. Merak, öfke, hüznün, acı, gurur, onur bütün duygular içiçe, yanyana yaşanıyor. Ama hiçbirini birbirine karışmadan kendi mecrasında akıp gidiyor. Direniş evine çıkan sokakların başlarında küçük gruplar fısıltılar halinde konuşuyor.

- Gülsüman abla zaferi bizim kazanacağımızın en önemli haykırılarından biri olacak, diyor genç olanı. Birini atmamışken, paketinden ikinci Samsun sigarasını çıkarıp yakan orta yaşlı olanıysa, onaylıyor başını sallayarak. Bir üstteki sokağın başında mahallenin gençleri ateşli tartışmalar arasında ellerindeki sopalara yağlı bezler sararak meşaleler hazırlıyorlar. Birazdan boğaza tepeden bakan yoksul sokakları aydınlatacaklar.

- Gülsüman... Gülsüman... Ses yok. Sadece kesik kesik inilteler geliyor Şenay'ın kulağına. Gözünü dikti Gül'e, hiç ayırmıyor. Gülsüman'ın bilinci bir iki

gündür gidip gidip geliyordu. Kendine geldiğinde başını döndürüp Şenay'a bakıyor, gülümsüyor, işaret ve orta parmağını dikleştirerek hafifçe sallıyordu. Etrafı çukurlaşmış gözleri ferini kaybetmemek için diremiyor. Bugün sabahtan beri kendine gelememi. Şenay bir işaret daha bekliyor can yoldaşından. Bir kez daha "zafer" demesini umuyor. Yoksa son zaferini hedefine ulaşınca mı söyleyecek. Tasalanıyor. Yok yok, mutlaka gözlerini açıp gülecek, "seni bekliyorum, senden önce gitmeyeceğim" diyecek. Evlere bildirilerimizi dağıttığımız günlerdeki gibi tek tek çalıp kapıları vedalaşacağız yoksul Armutlu halkıyla. Son sözlerimizi söyleyeceğiz onlara da; "Sizin için ölüyoruz. Uyanın bu ölümcül uykudan, açın gözlerinizi gerçeğe. Ensesinden tutup fırlatın bencilliklerinizin, korkularınızın. Uyku tatlı, lakin sonu yok. Sonu ölümdür. Sonu açlıktır. Sonu adaletsiz kalmaktır. Sonu esarettir. Sonu bataklıktır, çocuklarınızın gözlerinin önünde sürüklenip gideceğiniz. Sonu yok susmaların, kendi kabuğunda yaşamaların. Sonu korkunç bir yalnızlıktır. Yalnızlığınız güç verir ekmeğinizden her gün bir dilim daha koparıp midesine indirenlere. Korkularınız güç verir yeryüzünde adaleti yokedenlere. Sonu yoktur kardeşler. Sonu yoktur ellerinizdeki, beyninizdeki zincirlere bakıp durmanın. Ölümümüz zincirlerinizin en zayıf yerine indirilen güçlü bir darbedir. Bir darbe de siz vurun kardeşler. Vurun ki kırılsın zincirleriniz. Vurun ki, ölümcül açlığımızın çağrısı yayılsın" diyeceğiz. Ve sonra 19 Aralık kahramanlarının, Sevcan çocuğumuzun, Hüsnü kardeşimizin ellerinden tutarak kanat çırpacağız uçsuz bucaksız gökyüzüne. Yok! Daha zamanı değil, dur

birlikte yiyelim son hücremizi.

Sinan annesinin nasırlı ellerinden son kez öpmek için yatağının yanına çöküyor. Gözleri yaşlı, ama annesine sözü var, dimdik olacak. Kardeşleri de yanında. Elllerinden tutuyorlar, son yolculuğunda yalnız bırakmıyorlar. Biraz geride duran abisi, Gülsüman'ın zorlanarak inip kalkan göğsüne hayretle bakıyor.

- Evinin kadını olsun diye yetiştirilen kardeşim ne de güçlü bir kadınmış meğer. Ne büyük özgürlük tutkusunu sığdırmış içine. Hem de tüm yönleriyle esaret altındayken. Yanında dikilen Zehra'nın babasına bakarak kısık ve dokunsalar ağlayacak gibi titreyen bir sesle konuşuyor.

Zehra'nın babası kapının ağzında, ayakta. Bir sattır sıkılı olan yumruğunu açarak Sinan'ın elinden tutup dışarı çıkıyor. Hemen ardından Gülsüman'ın ailesi, kardeşleri de odadan kısa bir süre ayrılarak komşu evlerden birine geçiyor. Cenaze törenine ilişkin düşüncelerini soruyor Selim. Cevapları dolambaçsız ve kısa.

- Büyük ailesine bırakıyoruz nasıl yapılacağını. Kardeşimizin iradesine saygı duyuyoruz.

Abisi sözünü bitirmişti ki, Gülsüman'ın şehit düştüğü haberi geldi. Yanına girdiler, ama yok daha atıyor nabzı. Ölümüne hızla giderken, ölümüne direniyor Gülsüman. Gece yarısına bir buçuk saat var. Kapı önünde sadece arka arkaya yakılan sigaraların ateşleri görünüyor. Sultan kapıda görünüyor, yüz çizgileri derin, acılı.

- Gülsüman abla şehit düştü... diyor kapıdakilere.

Ertesi günü haber ajanslarından bütün dünyaya yayılacak olan şehitlik haberiyle birlikte, kapı önünde, arayollarda, ateşin başında bekleyenler hareketleniyor. Elinde karanfille bekleyen kadının zılgıtı karanlığın sessizliğini yırtıp geçiyor. Saatlerdir tuttuğu nefesini boşaltıyor sonuna kadar. Zılgıt acı bir türkü gibi yayılıyor mahalleye. Zılgıt düğüne çağırır gibi ulaşıyor her köşe başında bekleyenlere.

- Gülsüman ablamız şehit oldu, diyor, son sigarasını yakamadan yere atan adam. Kafalardaki bütün sorular cevabını buluyor. 1984'te, 1996'da ve son ölüm orucunda şehit haberlerini hep basından öğrenen insanlar, ilk kez direnişin kapı önünde, ölümün yanbaşında beklemiş olmanın gerginliğini yaşıyorlardı. Şimdi o an anlamını veremedikleri bir huzur, bir rahatlama dolaşıyor bedenlerinde.

Yüzkırkyedi gün önce verdiği sözü tutuyor Gülsüman.

- Bu kez sıra bizde... sözleri, şimdi yıkılıp yıkılmış olan Ümraniye hapishanesi'nin görüş yerinden dalga dalga Armutlu'ya, oradan gecenin ıssızlığına savuruluyor. Yankısı durmaz artık.

- Ben duygularımı kelimelerle anlatamıyorum, demişti. Bütün duygularıyla, benliğiyle yüzkırkyedi gün anlattı duymak isteyenlere. Nasırlaşmış ellerini uzattı tutmak isteyenlere. Yürüyecekleri yolu gösterdi sabırla. Saldırı sanadır, senin de direnmekten başka hiçbir yolun, kurtuluşun yoktur, dedi günler boyu. Yüzkırkyedi gün anlamayanlara işte bu gece son kez anlatıyor Gülsüman. Hem de kulakları patlatırcasına, "zafer" diye haykırarak...

Karanlığın içinde pusuya yatanlar telaşlı. Bugü-

nün gelmesinden köşe bucak kaçtılar, ama kaçacak yer kalmadı. İşte geldi o gün. Kimbilir kaç insanı iş-kencehanelere taşıyan “beyaz reno”nun acı frenleri duyuldu. Umutsuzluk bulutlarını dağıtan sloganları bastıramadı bakımsız fren balatalarının sesi.

“Kahramanlar ölmez halk yenilmez”.

Gecekondu lar boşaldı. Kapının önünde duran polis otolarının etrafı insan duvarı oldu. Günlerdir Armutlu’yu kuşatanları, halk sloganlarıyla kuşatıyor.

“Katil devlet hesap verecek”!

Slogan sesinden, polis le Selim arasındaki tartışma zor duyuluyor.

- Cenazeyi almaya geldik.

- Geleneklerimize uygun törenimizi yapana kadar vermeyiz.

- Yasadışı slogan atmayacaksınız, huzursuzluk istemiyoruz!

- Geleneklerimiz nasılsa, yüzlerce şehidimizi nasıl uğurladıysak Gülsüman’ı da öyle uğurlayacağız. Bunu engellemeye çalışanlar esas huzursuzluk yaratmak istiyor demektir.

Demek, mahallenin girişine kurulan barikatlar, sıra sıra dizilen kasklı polisler fayda etmemiş. Korkan yok, geri duran yok. Acı frenlerin yankısı henüz kesilmemişken, patinaj yaparak gidiyor “beyaz reno”lar.

Evin bir odasında hazırlanan katafalkta üzeri karanfillerle donatılıyor Gülsüman’ın. Birazdan yürüyüş kolunun en önüne geçecek ve direnin emekçiler, direnin ezilenler, ayağa kalkın mazlumlar diyecek son kez. Usul usul, derinden ve sessizce sürdürdüğü direnişinin son gününde haykıracak. Nabızı durma-

miş da, soluğunu toplamak ve daha güçlü haykırabilmek için uzanmış dinleniyor gibi katafalkta. Şenay, Fidan'ın yardımıyla alnından öpüyor 'Gül'ünün. Bir gül kadar yumuşak teni soğumuş. Ürpertmiyor ölüm soğukluğu. Ölümün anlamı farklı bu evde. Ölüm ateş gibi yakıyor. Biliyor ki, o soğuk bedeninde hala büyük bir ateş yanıyor alev alev. Zorlanarak dizlerinin üzerinde dikiliyor Şenay. Hedefine bakar gibi bir noktaya bakarak sol yumruğunu kaldırıyor havaya. Kısık, ama kararlılığı dinleyenleri irkiltten bir sesle vedalaşıyor Gülsümanla.

- Söz sana! Söz veriyorum diri diri yakılan kardeşlerime. Bekletmeyeceğim sizi fazla.

Şenay'ın dişlerinin arasından öfkeyle dökülen bu sözler Fidan'ı da ürpertiyor, tüyleri dikiliyor. Şehidin başında yeminler duymuştu önce de. Ama bu... Ama bu başka. Yemin eden, belki bir kaç gün sonra kendi başında yemin edileceğini bilerek sıkıyor yumruğunu. Belleği yerinde. Birlikte yaşadıkları her an gözlerinin önünden geçiyor. Sıkılı yumruğunu gevşetmeden söylediği her söz beynine kazılıyor. Kendi yatağına ölüme yattığı günkü kadar güçlü Şenay.

O'nun için Gülsüman'dan sonraya kalmak, demek o ki, içtiği su ayrı gitmemezcesine bir parçasından ayrılmanın duygusunu yaşamak en korkulu olandı. Ama çaresi yok. Bu acıyı da yaşayacak. 19 Aralık'tan bu yana başucuna astığı öğretmeninin resminin yanına Gülsüman'inkini de asarak yoluna devam edecek. Bayrak yarışı bu değil mi zaten. Acıları acıyla dağlamak böyle oluyor demek.

- İlk ben şehit olacağım demiştin. Tanıdığımdan beri her sözünü tuttun. Bunu tutmasan olmaz mıydı?

Ateş gibi içini yakan acısı, günlerdir ayağa kalkmakta zorlanan Şenay'a güç veriyor. Fidan'a tutunarak da olsa odadan ayakta gönderiyor Gülsüman'ı. Zehra, Canan, Hülya, Fatma ve Reşit de tek tek alnından öperek sözler veriyorlar. Son sözleri, ya zafer ya ölüm oluyor.

Üzeri kırmızı bir bezle örtülmüş, al yazmalarla süslenmiş Gülsüman evden sloganlarla çıkıyor. Meşaleler aydınlatıyor alnındaki çizgileri. Kapalı bir tabutun içinde değil dünyanın ilk kadın ölüm orucu şehidi. Yüzü açık. Gökyüzündeki yıldızlara bakıyor. Onlar semayı, Gülsüman insanların beynini aydınlatıyor. Tek bir haram lokma, bir tek damlasına alınteri karışmamış su girmeyen ağzı hafiften açık. Saçlarının özenle taranmış olduğu, bantının altından belli oluyor. Komşuları taradı saçlarını. Gelin olduğunda küçüktü yaşı. O zaman da dizlerinin dibine oturtup annesi taramıştı. Şimdi ikinci kez gelin oluyor Gülsüman. Yüzkırkyedi gün çıkarmadığı tacını özenle takmışlar işte. Gelinliği ak değil kızıl olmuş ne fark eder. Yıkımlara karşı direndiği sokakları son kez dolaşılıyor, en yiğit evlatlarını taşımaktan yorulmamış güçlü omuzları üzerinde. Armutlulu kadınlar zılgıtlar çekiyorlar yürekleri dağılayarak. Cemevinin bahçesine alkışlarla getiriliyor, bu gece Armutlu'daki son gecesi. Cemevinde hazırlanan katafalka özenle yerleştiriliyor emekçi Gülsüman. Sabaha kadar biri başucunda, ötekisi ayakucunda saygı nöbetleri tutuyor gençler. Direnişe destek için başka mahallelerden gelenler, Armutlu halkı sabaha kadar ziyaret ederek saygı duruşlarında bulunuyor, tertemiz alnından öperek hiç yalnız bırakmıyorlar. Görse, seslerini duy-

sa, kalkıp derin uykusundan; “ben ne yaptım ki, görevimdi” derdi. Her zaman yaptığı gibi...

Sabah, İstanbul’un dört bir yanından yüzlerce insan geliyor mahalleye. “Nasıl oluyor” sorusuna cevap bulanlar, bir kuş kadar hafiflemiş tabutuna omuz vermek için geliyor Armutlu’ya. Gece karanlığında dolaştığı sokakları bu kez gündüz aydınlığında dolaşacak, dönüp boğazın dalgalı sularına son kez bakacak.

Cenaze kortejinin en önünde, annesinin resmini taşıyan Sinan var. Alnından öptü omuzlara alınmazdan önce. Annesine söz verdiği gibi başı dik, vakur bir edayla yürüyor, ufacık yumruğunu kaldırmış havaya. Tombul yanakları kızarmış, avazı çıktığı kadar sloganlara katılmaktan. Yanında Gülsüman’ın kardeşleri. Onların da saygıları, kardeşlerinden duydukları gurur yüzlerine yansıyor. Sloganlardaki öfke her sokak döndüğünde daha da artıyor. Boğazın dalgalarıyla yarışırcasına dalgalanıyor insan seli. Kıvrıla kıvrıla sokakları dönen binlerce insan, Marmara’nın sularına nispet yapıyor. Senin kaynağın Karadenizse, bizimki Anadolu dercesine. Armutlu’dan ambulansa bindirilirken, son kez haykırılıyor sloganlar.

“Gülsüman Dönmez ölümsüzdür!”

Gazi mahallesindeki tören de aynı coşku ve sahiplenme ile gerçekleştirildi. Cebeci mezarlığına götürülen Gülsüman, vasiyet ettiği gibi 19 Aralık şehitlerinin yanına defnedildi.

Gülsüman’ın şehit olması etkiledi bir çok insanı. Emekçi bir kadın, çocuğunu geride bırakıp, düşünceleri uğruna, sevdiklerini sahiplenmenin en üst boyutunu göstererek ölümsüzleşiyor. Ve bu, ne başka bir

Ülkede, ne başka bir zaman diliminde, ne de tarihi efsanelerde yaşanıyor. Anadolu insanı, bu ülkenin devrimcileri yaratıyor bu destanı. O ana kadar Armutlu'ya gelmeyenler yavaş yavaş gelmeye başlıyorlar. Kimisi siyasi olarak sahiplenerek, kimisi vicdanının sesine kulak vererek, kimisi de böyle bir direnişi yaratan insanlarla tanışmak için geliyor.

Bunlardan biri de Mahsun Kırmızıgül. Devrimci çevrelerle ilgisi olmayan, hatta o güne kadar sanatçıların demokratik girişimlerinde dahi adı geçmeyen Mahsun'u oraya çeken neydi? Bu halkın evladı olduğunu unutmayan herkesi çekmesi kadar doğal ne olabilirdi ki. Gelmek isteyip de, devletin baskısının yarattığı korkularını yenemeyerek gelmeyenler için de aynı şeyi söylemek yanlış olmaz. Mahsun, direnişin bugün için görünmeyen etkisinin sadece bir rneği.

- lmeyin, sizin gibi güzel insanlar lmesin.

Böyle diyor Canan'ın elinden tutarak Mahsun Kırmızıgül. Canan'ı daha önce hiç görmemiş, tanımamış bu insanın, genç yaşında ölümle böylesine çarpışan Canan'a duyduğu derin saygıyı davranışlarında görmek mümkün. Kırmaktan korktuğu narin bir reyhan dalına dokunur gibi dokunuyor Canan'a.

Canan Armutlu'ya geledi kısa süre oldu. Ama bu kısa sürede, yüzünden hiç eksik etmediği glmesiyle, cana yakınlığı ve sıcaklığıyla kendini herkese sevdirdi. Babasının, "ikinizden biriniz bari bırakın" ısrarına Canan'ın cevabı çok net ve kararlıydı. Ki, bu tartışma bir daha hiç aılmamak üzere kapandı.

- Kesinlikle bırakmam. Bir işe başladığımızda yarım bırakmamayı öğrenmedik mi biz? Babaannem, sen ğretmediniz mi bize? demişti. Babası, küçük kı-

zının kararlılığını sesinin tonundan, gözlüğünün camlarının arkasından dahi kendi gözlerini kamaştıran ışığından anlamakta zorlanmamıştı. Biraz da şaşırmamış değildi.

Zehra tartışmaya müdahil olmadı, ama sevindi, gurur duydu kardeşinin kararlılığından. İnatçıydı zaten Canan. Çocukluğundan bu yana böyleydi. Bir işe karar verdi mi, mutlaka yapar. Mahsun ile Canan'ı izlerken Zehra'nın aklına babaannesine kulağını nasıl da deldirdiği geldi.

Yazları sık sık Rize'deki babaannemizi ziyarete giderdik. İşte bu ziyaretlerden birinde, Babaannem, artık genç kız olmaya adım attın diye bana bir küpe aldı. Canan ne diyecek acaba demeye kalmadı. "Eşitsizlik bu" dedi Canan. Dudaklarını büzüştürüp kaşlarının çatarak, niye eşitsizlik yapıyorsun babaanne diye sıkıştırdı üstelik. "Ben de isterim" diye tutturdu. Babaannemin, "kızım senin kulağın delik değil, sana da biraz daha büyüyünce alırız" demesinin de, dil dökmesinin de hiçbir faydası olmadı. Bir kere koymuş aklına, vazgeçmez biliyorum. İkna olan babaannem oldu. Kulağına batan iğneden canı acıdı, ama o sesi ni çıkarmadan deldirdi.

İşte Canan büyümüştü. 19'unda genç bir kız. 6 aylık bir devrimci, Dev-Genç'liydi. Devrimciliği altı aylıktı, ama devrimcilere olan sevgisi çocukluktan başlıyordu. Sonraki yıllarda ise, hapishanedeki amcasını ziyaretlerle birlikte onları daha çok sevmekle kalmamış, sahiplenme duygusu da gelişmişti. Tüm tutsaklar onun için bir değer haline gelmişti. Dünyayı, egemenlerin zulmünü ve zulme karşı direnenleri tanımıştı bu süre içinde. Hücre saldırısının amaçları-

nı kavradığında da sözü kısa oldu.

- Bunu kabul etmeyeceğim.

Bu kez inadı, ne kuru bir inat ne de çocuk inadı değil. İnancı, sevgisi ve sahiplenmesiyle yoğrulmuş kararlılığıyla konuşuyor. Küpe taktırmak için katlandığı acının bin katını yaşayacağını tahmin ediyor, ölüm orucuna başlama kararını verirken. Ama sözünü söyledi daha başından. Bunu kabul etmeyecek...

Etmedi. Uzun bir süre İzmir’de, sonra da babasının “iki kızımı da birlikte görmek istiyorum” demesi üzerine Armutlu’da ölüme kilitlenerek getirdi bugünlere. Direnişe başlayalı daha bir hafta olduğunda, örgütlü bir devrimci olarak “ne yapabilirsin” diye sormuştu bir arkadaşı. Henüz her şeyi nasıl yapabilirim bilemiyorum. Ama ölebilirim, demişti gayet doğal bir şeyden sözeder gibi. Çok sevdiğim o insanlar içeride ölüme yatıyorsa, bir yürüyüşe katılmanın basitliğinde ölüme gidiyorlarsa, ben neden yapamayım? Zaferi böyle kazanacaksak, ben neden zaferin yaratıcılarından olmayayım. Kararını düşünerek, değerlendirek, kendisiyle tartışarak verdi. Duygusal mıydı kararı? Elbette bütün duyguları da onunla birlikte direnişin içindeydi. Duyguları gün gün devrimcileşti. Ve işte aynı doğallıkta yürüyüş kolunun önünde gidiyor.

Canan’ın Armutlu’ya gelmesiyle birlikte ikinci bir direniş evi açılarak, buraya Zehra ile birlikte yerleşti. İki Dev-Gençli direniyor şimdi bu evde. “Dev gibi gençler”, dev gibi yürekleri olan gençlerin en yiğitlerinden ikisi direniyor bu gecekinduda. İncecik kalmış iki beden... Bir tarihi temsil ediyor onlar. Devrimci gençliğin tarihini. Gençliğin tarihi halkın sorunlarını kendi sorunları bilmenin, emperyalizme ve

faşizme başeğmemenin tarihidir. Zulüm nerdeyse, baskı kimeyse orada olmanın tarihidir. Devrimci değerlere bağlılığın, saf ve hesapsız devrimciliğin tarihidir. Dolmabahçe’de yankileri denize dökenler, şimdi emperyalizmin hücrelerini yerlebir etmenin savaşını veriyorlar bu evde. Refakatçiliklerini da bir Dev-Genç’li yapıyor. Özlem. Daha sonra Ankara’da ölüm orucuna yatacak olan Özlem Durakcan. İstanbul’un ve Anadolu’nun üniversitelerinden gençlik mahalleye adımını atar atmaz ilk bu eve koşuyorlar. Onların resimlerini üniversite kampüslerine asıyor, gençliği direnişi desteklemeye çağırıyorlar.

Sibel İzmir’e gidiş gelişlerinden tanıyor Canan’ı. Buraya geldiği gün hemen koşup geldi. İlk gördüğünde iki kardeş aynı odadaydı. Işıktan rahatsız oldukları için perdeler sıkı sıkıya kapatılmış, odayı sadece bir gece lambasının ışığı aydınlatıyor. Özlem, Canan’ın yanına oturmuş, ona birşeyler içirmeye çalışıyor. Canan Sibel’i farkettiğinde nasıl olduğunu sordu ve hemen ardından “arkadaşlar nasıllar” diye Dev-Gençlileri sordu.

- İyiler. Hepsinin çok selamı var. Seni çok sevdiklerini söylediler, dedi Sibel heyecanlı bir sesle. Heyecanlıydı, çünkü merak ediyordu onları. Nasıl bir manzara ile karşılaşacağını hep kafasında canlandırıyordu, ne konuşacağını dahi önceden ayarlamıştı. Ama onları görünce unutuverdi söyleyeceklerini.

İlk görüşten bu yana on günü geçti. B-1 alımı keşildiği için durumu hızla kötüleşmeye başladı. Tüm direnişçilerde belli oluyor, koşu hızlandı. Ama Canan çok daha hızlı koşuyor ölüme doğru. Vücudunun her yeri ağrıyor, uyuşuyor. Özlem sürekli başında bekli-

yor, hiç ayrılmıyor yanından. Ellerine, bacaklarına masaj yapıyor, Sibel Zehra'nın yatağının ucuna oturmuş gülerек konuşuyorlar. Güllüyor Zehra durmadan. İnsanlarının gülüşlerinin hiç eksik olmadığı asi dağların diyarından Zehra. Özellikle ziyaretçileri olduğunda kahkahalar gülüşmeler, hınzır şakalar... Yanağındaki gamzesi düzleşmiyor bir türlü.

Yine kismaya başladı Canan. Birkaç gündür ara ara kusmalar oluyor. Masaj biraz rahatlatıyor ama belli ki, acı çekiyor. "İh" demiyor. Sadece kısa süreli bilinci gidip geldiğinde inlemeleri duyuluyor. Yine de kendi işini yapmakta ısrarlı. Özlem su içirmek için yardımcı olurken de, tutup kendisi içmeye çalışıyor. Hapishanelerde direnişçilere zorla tıbbi müdahale edilerek sakat bırakıldığını duyduğundan beri, bilincini yitirmeden şehit düşmeye motive oldu. Güçlü bir irade savaşı veriyor Canan.

Son günlerde yoğunlaşan ziyaretçilerin bir kısmı biraz önce çıktı odadan. Canan'ın acıları artmış olmasına rağmen hepsiyle birşeyler konuşmaya çalıştı.

- Biz kazanacağız arkadaşlar. Bizim bileğimizi bükecek hiçbir güç yok, dedi bir grup liseliye. Kendilerinden birkaç yaş büyük Canan'ı gözleri yuvalarını zorlayarak dinlediler. İlk kez ziyarete gelen bir genç kız, nasıl böyle bir durumda gülebildiklerini sorduğunda, güldü Canan.

- Bizim gülüşümüz, direnişimizin gücünü ve niteliğini gösteriyor. Ben yaşamaktan umudumu kestiğim için ölümü kovalamıyorum. Onurlu ve özgür bir yaşamı yaratabilmek için ölümsüzlüğün peşindeyim. Düşüncesiz, inançsız bir yaşamın inanın anlamı yoktur arkadaş. Senden izin almadan akıp giden bu ya-

şama bir etkin yoksa ya da etkide bulunmak için bir çaba içinde değilsen, oksijen tüketmekten başka bir işin yok demektir bu dünyada. Bunu yapan başka canlılar da var değil mi? Biz yaşamı, doğum-yaşam-ölüm üçlemesiyle sınırlı görmüyoruz. Doğuyoruz, inancımızla yaşıyoruz, inancımızı yaymak için mücadele ediyoruz ve inancımıza kaynaklık eden düşüncelerimizi yoketmek isteyenlere direniyoruz. Günü geldiğinde de, genç yaşlı, düşüncelerimizi iktidar yapmak için ölümü severek karşılıyoruz. Ne yaşadığımızı zerrece pişmanlık duyuyoruz ne de ölüm kapımızı çaldığında ölmekten korkuyoruz. Geride düşüncelerimizi yaşatacak bir tek insan bırakabilmişsek gerçekte ölmüyoruzdur. İnsanı insan yapan düşüncesiye, ve o düşünce başka insanlarla yaşamaya devam ediyorsa kim diyebilir ki, biz ölüyoruz.

Genç kız, zorlanarak konuşan Canan'ı merakla dinledi. Ölüm yatağındaki bir insan bunları anlatınca her kelimesi kafasında dolanıp durdu.

- Anladım, dedi Gülseren. Öyle demişti ama kafasından cevabını bulamadığı sorular dolanıp duruyordu. Yirmiiki yaşına gelmiş, bunları daha önce hiç düşünmemişti. Ne demek, ben ölüyorum, ama ölmüş sayılmıyorum. İnsani faaliyetlerim duruyorsa, basbayağı ölüyorum işte. İnsani faaliyetler neydi peki? Ölümünden korkmamak mümkün mü? Adını duyduğumda bile sıtma nöbetine tutulmuş gibi oluyorum. "İntihar" diyenler haklı mıydı yoksa? Geçen gün gittiğim dernekte konuştukları gibi, ölüme anlaşılmaz bir sevdaları mı vardı yoksa bu insanların? Ölümünden söz etmiyor da sanki günlük yaşamlarında sürekli karşılaştıkları ve doğallaşan bir olaydan söz ediyor gibi.

Kendileri ölmeden duyguları mı ölmüş acaba? Ama yok yok... Öyle olsa inandıkları bir dava için, tutuklu arkadaşları için ölümü göze alırlar mı? Duygularını alabildiğine yoğun yaşadıkları Canan'ın gözlerinden, Zehra'nın tutkuyla ağzından dökülen kelimelerden belli. Peki ama duyguları yaşamaları gerektiğini hiç mi söylemiyor, yaşadıkları güzelliklerin hazzını hatırlatmıyor mu acaba? Daha çok genç insanlar. Gerçi ben göremedim, gazetede okudum, Gülsüman abla çok genç de değilmiş. Anlattıkları mantıksız değil, güzel şeyler. Kim istemez ki, insanların özgür olduğu bir ülkeyi? Ben çok isterim örneğin. Ekmek bula-mayan insanları gördükçe ızdırap çekiyorum, yoksulluğun olmadığı bir düzeni niye istemeyelim ki? İyi ama nasıl olacak? Ölüm orucu yaparak mı devrim olacak?

Gülseren ilk kez bu kadar çok soruyu arka arka ya sıraladığına kendisi de şaşırdı. Çevresinde olan bitene duyarsız değildi bugüne değin. Ama öyle çok fazla soru da sormazdı. Bu kadar soru birden aklına nasıl takılıyor böyle diye düşündü bir an. Canan'ın ellerinden tutup vedalaşarak çıktı evden. Bir yerde okuduğu "gerçeğe ulaşmanın yolu sormaktır" sözü geldi aklına. Gerçeği mi arıyordu? Evden çıktı, ama aklı evde kaldı. Kafasının içinde bir hortum fırtınası esiyor gibiydi. Kalbinin güp güp atmasına anlam veremedi. Tanımadığı bir duygu selinin içinde sürüklenen küreksiz bir tekne gibi hissetti kendini. Dümeni ne yana kıracağına bir türlü karar veremedi. Bu sırada mahallenin çıkışına yaklaşılmıştı bile. Farkında olmadan geriye dönüp baktığında, evin gözden kaybolduğunu gördü. Gülseren belediye otobüsüne binip

koltuğa oturduğunda, elleri de ne kadar sıcaktı Canan'ın, tekrar görebilecek miyim acaba dedi kendi kendine. Körüklü otobüs, gelirken zorlanarak çıktığı yokuşu yağ gibi kayarak inerken kafasında sorular uğuldamaya devam ediyordu.

Nisan'ın 13'ü. Kollarının ve başının dengesini sağlamakta zorlanıyor Canan. Eriyen organları da sıvı kabul etmez oldu artık.

- Ama içmelisin, diyor Özlem. Bir parça pamuğu ıslatarak Canan'ın ağzından damlatmaya çalışıyor. Odanın diğer köşesinden Zehra gözlerini hiç ayırmadan izliyor kardeşini.

- Canım kardeşim aç ağzını al sıvıyı. "Sıvı" adını verdikleri, kimisinin de "içecek" dediği, suya karıştırılmış nane, papatya ya da ferahlık verecek şekerli sudan ibaretti.

Canan zorlukla kafasını çevirdi. Az da olsa sıvı aldı. Bilinci yarı açık, ablasının sesini duyuyor, anlıyor, onu üzmemek istemiyor. Kendini zorlayarak yutkunuyor. Zehra O'nun artık son günlerini değil saatlerini saydığını düşünüyor.

- Canan! Ablasının canı, nasılsın?

- İyiyim...

- Canım kardeşim...

- Canım ablam seni çok seviyorum...

- Beni seviyorsan, sıvı al birazcık olsun. Zorla kendini, hadi Canan'ım, canım.

- Tamam canım ablam.

Anneleri ve babaları onlar küçükken ayrılmıştı. Zehra Canan'ın hem ablası, hem de annesi oldu yıllarca. Birbirlerinden güç aldılar. Canan şimdi bir tek

O'nu dinliyor, O'nun sevgi dolu sesine kulağı kenetlenmiş, ne derse onu yapmak için zorluyor kendini. Zehra ise, kendi durumu da kötüleşmesine rağmen, gözleri Canan'da. Uzaktan gözleriyle seviyor O'nu. Anne gibi, kardeş gibi, yoldaş gibi...

Canan'ın durumunun kötüleştğini duyanlar, son kez görmek için geç saatlere kadar gelip gidiyorlar. Canan o gece sabaha kadar hiç uyumadı. Sürekli ellerini kafasını sallayıp inledi. Kontrol edemiyor, acı çekiyor. Vakıftan doktor gece geç saatte kontrol etmek için geldi. Beyninin hasar görmeye başladığını söyleyerek B-1 almasını tavsiye etti.

- Hayır! Müdahale istemiyorum, kararımız var dedi Canan.

Daha önce de eşi Edip Akbayram ile birlikte direnişçileri ziyarete gelen Ayten hanım o sabah erkenden geldi. Çok sevmişti Canan'ı, çok etkilenmişti gencecik iki kardeşin direnişinden ve çocuğunu halkına emanet edip giden Gülsüman'dan. Elinden tuttu Canan'ın. Okşadı hafiften. Doktorun akşam söylediklerini duymuştu. Canan'ın yanağından öpüp kalktı. Kapı ağzında bekleyen Özlem'in yanındaydı.

- B-1 verelim, genç bir kızın hayatı söz konusu dedi heyecanla.

Özlem ne düşüneceğini bilerek cevap verdi.

- Olmaz! Direnişçilerin B-1 almama kararları var. Biz böyle bir şeye karar veremeyiz. Bu onların kararına saygısızlık olur. Canan'ın böyle bir şeyi kabul edeceğini sanmıyoruz.

- Nasıl olur? Burada bir insan hayatı söz konusu. B-1 verirse onun hayatı kurtulacak, eğer vermezsek bugün zafer kazanılsa bile sakat kalacak, hayatı

mahfolacak. Orada yatan sizin kardeşiniz olsaydı, böyle kolayca karar verebilecek miydiniz?

Canan'ın yaşlarındaki Özlem'in de ölümüne yatacağını bilse, söylemezdi belki bu son cümleyi. Ya da, devrimcilerin birbirleri için canını verebilecek, kurşunların önüne siper olabilecek, yoldaşlarını kurtulsun diye kendi bedenini alevlerin içine atacak kadar büyük bir sevgiye sahip olduklarını anlasaydı... Uzun uzun ölüm ve yaşamın anlamını anlatabilirdi Özlem ona. Bir an düşünmedi de değil, ama vazgeçti. Şu anda direnişin anlamının, ölümlerin anlamının ötesinde bir duygu yoğunluğuyla, devrimcilere olan sevgisi ve saygısıyla konuşuyor Ayten Hanım dedi kendi kendine. Özlem de onun bu yanına saygı duydu. Yine de, kafasındaki soru işaretlerini gidermek gerektiğini düşünerek konuşmasını sürdürdü.

- Canan bir ölüm orucu direnişçisi, ölüm orucuna başlarken her türlü sonucunu, sakatlığı da ölümü de göze alarak başladı. Bugün onun durumunda olan onlarca direnişçi var. Birine verirse diğerleri ne olacak? Direnişin ciddiyeti bir şekilde aksadığında, bunun anlamı daha fazla bedel ödemektir. Kendi içinde ciddiyeti olmayanı, kim ciddiye alır? Hem onların kararına saygı duymalıyız. İsterseniz Canan'ın kendisine soralım.

Birlikte Canan'ın yanına gittiler.

- B-1 alırsan durumun düzelecek dedi Özlem. Canan zorlanarak cevap verdi.

- Müdahale istemiyorum. B-1 vermeyin. Hayır müdahale istemiyorum... Vermeyin... İstemiyorum...

Zehra yatağından tartışmaları izliyor. Kardeşinin ısrarla, birkaç kez tekrarlayarak kararlılığını gös-

termesinden sonra o da söze girdi.

- Canan müdahale edilmesini istemiyor. Ben de istemiyorum. B-1 verilmesin, dedi.

Ayten hanım bir süre daha ısrar etti ikna etmek için. Sonra, Canan'ın yanına oturdu yeniden.

- Canan beni tanıdın mı?

- Evet dedi Canan. Ayten ablamsın.

Ayten hanım Canan'ın incecik kalmış ellerinden tutarak dudaklarına götürdü ve gözyaşlarına engel olmak için kendini zor tutarak öptü.

Anladı, ama kabullenmek istemedi. Vedalaşarak ayrıldı. Odadan çıkar çıkmaz gözlerinde biriken yaşlara artık engel olmadı.

İki gündür uyumuyor Canan. Çarşafını değiştirmek için Özlem kucaklayarak Zehra'nın yanına yatırdı. Sibel de girdi bu sırada içeri. Onlar yatağını hazırladıktan sonra Canan'ı almak için baktıklarında sesinin çıkmadığını gördüler. Korktular birden. Sonra uyuduğunu fark ettiler. İki gündür acılar içinde kıvranan Canan ablasının yanında uyuyordu.

- Almayalım uyusun bir süre. Ablasının yanında olunca nasıl da rahatladı.

Zehra kardeşinin yanağını okşayarak fısıltıyla konuştu.

Sibel ve Özlem bir köşeye çekilip, koyun koyuna yatan iki kardeşi izliyor. Hiç ses çıkarmamak için ellerini bile oynatmıyor ikisi de. Ölümüne koyun koyuna, can cana, yan yana gidiyorlar, omuz omuza direniyorlar. Birkaç saat geçmeden ziyaretçi yoğunluğu da başladı. Okmeydanı ve Bağcılar'dan kalabalık gruplar halinde geldiler. Armutlu sokaklarından marşlarla geçerek her iki direniş evini de ziyaret ettiler. Öğle-

den sonra Ferhat Tunç, Suavi ve Edip Akbayram direniş evinin kapısını çaldı. Az sayıdaki duyarlı sanatçılardan üçü onlar da. Öncesinde de gelmişler, türküler söylemişlerdi direnişçiler için. Zehra, Edip'ten "Bekle bizi İstanbul" türküsünü söylemesini istemişti. Haramilerin saltanatını yıkma kararlılığını canlarını ortaya koyarak gösteren Zehraları anlatıyordu türkü. Dün de vardı haramilerin saltanatını yıkacağız diyenler, bugün de var. Ve bugünkü direniş, kendinden önceki tüm direnişlerin birikimlerini, değerlerini bünyesinde taşıyarak büyük bir kararlılık sergiliyordu.

Ferhat, Gülsüman'ı ve Şenay'ı direniş TAYAD binasında sürerken daha yakından tanımış, sık sık ziyaretlerine gitmişti. "Yaşamak direnmektir" türküsünü kimbilir kaç kez söyledi onlara. Gülsüman'ın şehit düştüğünü duyunca, gözleriyle gördüğü, güzelliklerine tanık olduğu bu insanın ölümü etkilemişti onu. Armutlu'da ölüme ulaşmak için soluk almadan gidenler bir mıknaş gibi çekmişti yeniden.

Aynı yatakta yan yana uzanmış halde bedenlerini ölüme yatırmış iki kızkardeşin aydınlık yüzlerinde ölümün izlerini gördüğünü düşündü Ferhat. Zehra "hoşgeldin" derken gülümsedi. Ancak Canan donuk gözleriyle konuşmaya çalıştı Ferhat ile. Bu arada Canan'ın kendi yatağına alınması gerekiyor. Ferhat Canan'ı kucaklayıp yatağına uzattığında ağlayacak gibi oldu, kendini engelledi. Böyle sıcak ve tebesümlü bir yüz nasıl bu hale gelebilirdi!... Nasıl bir çocuk ağırlığında hafif ve hareketsizdi. Üzüntüsünü belli ederse, eyleme haksızlık edeceğini düşündü. Ama bir yanının durmadan sancımasına, acımasına

engel olamadı. Zehra'ya döndü. Hele Zehra, kardeşini yitireceğini bildiği halde gülümsüyor.

- Bir isteğiniz var mı? Ne istiyorsunuz?

O anda başka söyleyecek bir şey bulamadı. Onlar için bir şeyler yapmanın direnişin sesini duyurmak, türküleştirmek, marşlarla anlatmak olduğunu biliyor. Ama o anda, küçük de olsa onları mutlu edecek bir şeyler olur mu acaba diye düşündü. Zehra'nın cevabı tek kelimeydi.

- Zafer!... dedi gülerek.

Bu kez, ayrılmadan önce üç sanatçı, direnişçilerle, refakatçılarla ve orada bulunan başka ziyaretçilerle hep birlikte söylediler o türküyü.

“Yaşamak direnmektir.”

Gün boyu sürdü ziyaretler. Yoruldu ikisi de. Ama yok, göz kapakları hala direniyor. Canan uymakta zorlandıkça, Zehra O'nu yalnız bırakmamak için uyumuyor. Özlem, Canan elini sağa sola çarpmasın diye tutmuş elinden masaj yapıyor. Bir yandan da Canan'a uyumasını, biraz dinlenmesini söylüyor.

- Uyuyamıyorum diyor Canan. Özlem ısrar edince sesi biraz sinirli çıkıyor Canan'ın. Uyuyamıyorum işte diyor. Hemen ardından, bilinci gidip gelirken dahi, yoldaşını üzdüğünü düşünerek, özür diler gibi, iki elini tutuyor Özlem'in ve sıkıyor. Anlıyor Özlem ne demek istediğini.

- Ben sana kızar mıyım hiç? Beyninin güzelliği yüzüne yansıyan Canan'a nasıl kızılır.

Sürekli birşeyler anlatıyor Canan. Çoğu sözleri anlaşılmıyor. Doktorun gelişi, B-1 verelim demesi aklına takılmış anlaşılan.

- Müdahale istemiyorum. Beni verme. Zorla müdahaleyi protesto ediyorum.

Sayıklıyor Canan.

- Canan sana kimse dokunamaz. Kimseye vermez seni. Müdahale etmelerine izin vermeyiz diyor Özlem. Zehra sessizce izliyor yatağından kardeşini. Durmadan tekrarlıyor, emin olmak ister gibi.

- Mehmet nerede? Kimden sözettiğini anlıyor Özlem. Dergi de yazmıştı Mehmet'i. "Hayat kurtarma" adına hastaneye kaldırıp koluna serum takarak zorla müdahale etmiş sakat bırakmışlardı.

- Hastaneye kaldırılmış, zorla müdahale etmişler, hafızasını kaybetti.

- Ben ölüm orucu direnişçisiyim.

- Sen direnişçisin, seninle gurur duyuyoruz. Abi lan da direnişçi, ölüm orucu savaşçısı.

Bütün hücreleriyle direniyor Canan. Bütün benliğiyle ölüme kilitlenmiş, ölüme direniyor. Ölüm kaçıyor Canan kovalıyor. Tutup yakasından yere çalacak. Rezil rüsva edecek dünya aleme. Ölümü ölümlüyle teslim alacak. Kararlı.

Zorla müdahale konusunda ikna oluyor, rahatlıyor biraz. Pamuktan damlatılan sularla nemlenmiş dudaklarının arasında bir şeyler mırıldanıyor bu kez. Bir türkü söylüyor. İnilti türkünün ritmine karışıyor.

- *Ben bir devrim hamalıyım yine işsever / güzel umutlar taşırım yine yurtsever / ortasındayım halkım için kavganın.*

Hangi türküyü söylediğini kulağını dayayarak anlayabiliyor Özlem. O da eşlik ediyor 1984 ölüm orucu direnişçilerini anlatan türküye. O bitiyor, sonra başka bir türküye başlıyor Canan.

- *Gidenin ardından / analar ağıt yakarmış...*

Gün ağarana kadar bu iki türküyü tekrarlayarak söylüyorlar birlikte.

Sabaha doğru kusmaları tekrar başladı. Zorlanıyor kusarken. Pamukla verilen sıvılar sapsarı bir zehir gibi geri çıkıyor. Tuvalete gitmek istediğini söylüyor Canan. Özlem ihtiyacını lazımlık ile karşılamasını anlatmaya çalışıyor ama nafiye. İnadı bu kez, kendi işini kendisi yapabilmek için. İkna edemeyeceklerini anlayınca kucaklayıp götürüyorlar. Klozetin üzerine oturttuklarında inlemeleri daha çok artıyor.

Birden susuyor.

Özlem'in ve bir kaç dakika önce gelen Sultan'ın kollarının arasına bırakıyor kendini. Sanki acıları dinmiş rahatlamış. Sıkıca tuttular düşmemesi için.

Ağırlaşmıştı. Zorlukla taşıdılar yatağına.

Yatağına uzattıkları bir iki dakika içinde son nefesini verdi Canan.

Nabzına baktılar.

- Yok atmıyor dedi Sultan.

Zehra duymasın diye fısıldayarak sesleniyorlar.

- Canan... Canan...

Yok.

15 Nisan Pazar. Saat 05:10. Dışarıdaki direnişin ikinci şehidi Canan. Sibel tekrar tekrar kontrol ediyor nabzını. İnanmak istemiyor. Sultan dışarı çıkıyor. Özlem yatağın başında ayakta.

- Bir daha bak nabzına.

Yeniden bakıyor Sibel.

Yok atmıyor.

- Özlem, Canan şehit düştü...

Özlem gözlerini Canan'a dikmiş kırpmadan ba-

kıyor. Sibel'le dönüp bakışsalar, göz göze gelseler, boşalacak göz yaşları. İlk defa bir yoldaşlarının şehitliğine tanık oluyorlar. Zor geliyor onlara da.

Canan şehit düşmeden bir saat kadar önce Zehra uykusuzluktan sızıp kalmıştı. Bu sırada dışarıdakilere ve diğer direniş evindekilere haber vermek için çıkıyor Sultan.

- Zehra'ya kim haber verecek? diyor Sibel.

Kimse bu zor işi yapmak istemiyor. Birbirine bakıyorlar. Sonunda Özlem'in söylemesine karar veriyorlar. Acılarla dolsa da yürekleri, çok daha güçlü olmaları gerektiğini biliyorlar. Sibel ve Özlem Zehra ve Canan'ın kaldığı odaya giriyor.

Zehra uyanık. Ama anlamamış hala. Gülen gözlerle onlara bakıyor. Zorlanıyor Özlem söylemeye, belli etmemeye çalışıyorlar hala. Sibel Canan'ın yanında çorabını giydiriyor.

- Ayakları çok üşümüş diye kendi kendine konuşuyor bir yandan.

İkisi de Canan'ın yanında dikilirken, haber vermek için giden Sultan içeri giriyor.

- Başımız sağolsun...

Kısa bir sesizlik ve birbirine bakan gözler. Hiçbir şey anlamadan Özlem'e bakıyor Zehra.

Artık söylemeliyim dedi Özlem kendi kendine. Yanına oturdu, ellerini avuçlarına alıp sıkıca tuttuktan sonra başlayabildi konuşmaya.

- Kusura bakma Zehra. Bir türlü söyleyemedim sana. Canan bu sabah şehit düştü. Başımız sağolsun.

Öylece baktı ve hiçbir şey söylemedi Zehra. Dondu sanki. Yatağından kardeşini izledi bir süre. Karadenizin asi kızının şehit düştüğünü duyanlar bir

yandan gelmeye başlamıştı bile. Evin önünden sesler geldi.

Zehra sakin. Kardeşinin şehitliğini çok olgun ve mütevazice karşıladı. Bir tek damla göz yaşı bile dökmedi. O'nun gücü etrafındakileri etkiliyor. O'na güç, moral vermeyi düşünenlere, O güç veriyor, moral oluyor. Bu direnişin şehitlerle yürüyeceği O'nda somutlanıyor bir kez daha.

Gözler Zehra'nın üzerinde.

O Canan'a bakıyor. Düşünceler beyninde dolanıp duruyor. Demek bu kadar kolaymış. Bütün sorulara Canan cevap verdi. Bütün çelişkileri Canan çözdü. Sürmene bıçağının keskin ucuyla indirdi darbesini düğümün ortasına. Tek damla kan akmadı, ince bir sızı bile olmadı şuracıkta. Evet, o cevap verdi kafamdaki bütün sorulara. Kendisiyle birlikte ne kadar zayıf yanımda varsa, onu da öldürüp gitti. Direnişe başlamadan önce, okulda bir eyleme katılırken korkardım, gözaltı, dayak, tutuklanma korkusu beynimi kemirip dururdu. Hücrelerimle birlikte bunlar da eriyip gitti. Önce onlar öldü. Önce korku tüketti kendini, gün gün ben erirken. Gözaltına alınmaktan korkan Zehra'nın yerinde şimdi ölüme korkmadan giden Zehra var. Eski Zehra ne kadar basit, ne kadar küçük geliyor. Babam kendimize güvenli yetiştirmiş de olsa, okuldan, çevremizden hep "kadın" olmayı öğrendik. Kendine güvensiz, erkeğin gölgesindeki kadın. Şimdi büyük bir güvene sahip olduğumu hissediyorum, görüyorum. Canan, bu konuda da son noktayı koydun. Helal olsun sana. Ölebilirim, dedin ve öldün. Düşüncelerimin ideallerimin büyüdüğünü hissediyorum. Ziyarete gelen binlerce insandan çok şey öğrendiği-

mi düşünüyordum. Evet öğrendim de. Ama sen, konusuna hakim bir öğretmen gibi geçtin karşıma ve işte böyle yapacaksın abla dedin. Büyük bir huzur, büyük bir mutluluk yaşadığını gözlerimle görmesem, son günlerinde acılar içinde kıvrandığın daha çok aklımda olurdu. Ama mutluluğunu, zaferimize olan sarsılmaz inancını gözlerimle gördüm. Şimdi hiçbir soru işareti yok kafamda. Gün gün soruları cevaplayarak, her gün kendimle hesaplaşmayı sürdürerek getirmiştım bugüne kadar. Sen rahatlığınla, küçücük bedenindeki büyük gücünle, dalgasız bir denize dönüştürdün beynimin içindekileri. En küçük bir dalga yok, nazlı nazlı akıyor sadece.

Zehra, omuzunda Özlem'in elini hissettiğinde ayrılabilirdi düşüncelerinden.

- Zehra seni odadan çıkarayım. Canan'ın hazırlıkları başlayacak.

Yanında kalmak istedi Zehra. Ama, girip çıkanların çok olacağını, rahatsız olacağını söyleyince ikna oldu.

- Tamam ama beni O'nun yanına götürünce. O'nunla vedalaşmak, hasretini biraz olsun dindirmek istiyorum.

Özlem kollarından tutarak Canan'ın yanına götürdü. Yatağın kenarına oturdu Zehra. Önce uzun uzun baktı. O anda kafasından neler geçtiğini hiç anlatmadı. Canan'ın saçlarını düzeltti. Yüzünü kokladı. Ciğerlerini doldurdu kardeşinin kokusuyla. Defalarca öptü. Hiç konuşmadı ve tek bir damla yaş bile dökmedi gözlerinden.

Kardeşleri, canları gözleri önünde, "iriş dede sultanım iriş" nidaları ile darağaçlarına çekilirken

Börklüce Mustafa'yı düşündü. "Azap Ortakları"nda okumuştı. Müridlerinin kellesi uçurulurken, çarmıha gerili kollarına çakılan çivilerin acısından daha büyük bir acı çektiğini şimdi daha iyi anlıyor.

Şenay ve Fatma'nın bulunduğu eve taşıldılar O'nu. Şenay'ın durumu da iyi değil. Canan'ın şehit düştüğünü duyduğunda, ağlamaya başladı.

- Bana çalım attı, dedi.

Canan'ın hazırlıkları henüz bitti. Bir gelin gibi Canan. Kırmızılarının içinde karanfillerle bezendi her yanı. Yüzü daha da güzelleşti. Gülümsemesi hala yüzünde. Verdiği sözü yerine getirmenin huzuruyla derin bir uykuya dalmış gibi. Mahalle dışındaki babası evin önüne yanaşan arabadan indi. Sürekli yanındaydı son günlerde. Küçük kızının göğsünde kafese konmuş bir kuşun çırpınışı gibi çırpınıp duran kalbini daha fazla görmeye dayanamamış, kısa süreliğine kızlarının iznini isteyerek evden ayrılmıştı.

Arabadan indiğinde önce şaşkınlıkla baktı etrafına. Evin önü hareketliydi.

Anladı.

Kızının yattığı odaya yöneldi. İçeri girdiğinde kırmızılar içinde görünce gözyaşlarına hakim olamadı. Çabuk toparladı kendisini. Kızının başucuna gelip yumruğunu kaldırdı. Saygı duruşunda bulundu. Alnından öptü. Saçlarını okşadı.

Ağlamıyor artık. Kızlarıma layık olmalıyım, güçlü olmalıyım diyor kendine.

Güçlü duruyor kızının başucunda. Direniş boyunca hep güçlü oldu.

- Hiç beklemediğim bir şey yaptın yavrum. O kadar büyük bir yüreğin olduğunu düşünmemiştim.

Ama yaptın işte. Ne kadar da çalışkandın. Dükkanda bana çok yardımcı oluyordun. Şimdi kim yardım edecek bana? Saf, temiz kızım. Şakadan bile olsa kimseyi kızdırmayı, aldatmayı aklından geçirmeyen kızım. Görüldüğünden de güçlüymüşsün meğer, gösterdiğinden de temizmiş yüreğin.

Ne çok şey anlattın şimdi. Babana borcunu öder gibi, ne çok şey öğrettin bana kızım. Karşılık beklememiştim ki, iyi güzel olan şeyleri öğretirken size. Yine de sağol canım kızım. 12 Eylülün yıpratmış duygularımızı canlandırdın, inançla bakıyorum artık dünyaya, umutla yükledin heybemizi.

Söz Canan'ım; heybemin yükünü hiç eksiltmeyeceğim. Ufacık bedenlerinizle koskoca düzene nasıl da kafa tutulacağını, bütün olumsuzluklara, yılmıklara rağmen nasıl direnileceğini öğrettiniz herkeşe. Esir olmuş beyinlere esaretten kurtulma fırsatını sundunuz. Umarım bu fırsatı kullanırlar. Umarım sizin direnişinizi anlarlar kızım.

Tüm dünya anlamalı sizi. Emperyalistlerin borusunu son nefes öttürdükleri bu ortamda çılgık çılgılığa gidiyorsunuz. Dünyanın Türkiyesinde devrimcilerin yaşadığını, düşünceleri için en değerli şeylerini, canlarını verdiklerini görmeli herkes. Baskı varsa direnenler de olur denirdi ya; işte siz onlarsınız. Teslim alınmak istenen bir halkın direnen yanısınız kızım. Ne mutlu size, ne büyük onurdur taşıdığınız biliyorsun değil mi? Niye soruyorum ki; bilmesen bu kadar güçlü olur muydun? Sana da ne mutlu Ahmet. Böyle güçlü, inançlı kızların var. O da şehit düşerse, Zehra da içerse ab-ı hayat suyunu. Peki Ahmet sen kızların kadar güçlü olabilecek misin? Dimdik dura-

bilecek misin dosta düşmana karşı? Evet evet... durmak zorundasın. İçinde patlayan volkan yatağını bulup akar gider. Kapılmayacaksın acının akıntılarına. Bak kızların o tarihin en onurlu yerine adlarını yazdırıyorlar. Direnişler tarihi, devrimlerin tarihi de böyle yazılmıyor mu; herkesin sustuğu, ses seda çıkmadığı, sosyalizm adına mücadele ediyorum diyenlerin kıytırık kıytırık bir yerlerde oturduğu bir dönemde senin kızların da, hem bu kokuşmuş düzene hem de koskoca Amerika'ya kafa tutanlar arasında. Onlar çok ciddi bir tarihsel misyonu üstlendiler. Hiç çaren yok, sen de layık olacaksın.

Kimini sessiz düşündü, konuştu, kimini de kıızıyla konuşur gibi sesli düşündü. Farkında değildi, ama düşünürken, bir yandan da kızının alnını süsleyen kızıl bantını okşuyordu avuçlarıyla. Kızının soğuk tenine dokunur gibi dokunuyordu saten beze. Arkasında kardeşi ve diğer akrabaları gözyaşlarını tutmaya çalışarak onu izliyorlar. Onlara döndü.

- Yüreğinde biraz insan sevgisi varsa insanların, devrimci olmalarına gerek yok, eminim yürekleri kabarak heyecan duydular. Hala Anadolu'nun sağına soluna savrulmuş, kimsesiz kalmış, örgütsüz kalmış, umudu yokedilmek istenmiş insanlara, umut olduklarını düşünüyorum. Hiç merak etmeyin. Yoldaşları kızımın mirasını alıp daha da ileri taşıyacaklardır. Ben huzurluyum. Evet sizin kadar, daha da çok üzülüyorum. Kalbim sızlıyor, volkan gibi kaynıyor acım. Ama şimdi o volkanlara kapılmamak gerek. Bırakalım kaynasın. Bırakalım acıyla kavrulsun yüreklerimiz. Bir baba olarak ben Canan'la onur duyuyorum. Siz de, amcaları, halaları, siz de gurur duymalısınız. Sa-

kın boşuna ölüyorlar diye bir şey geçirmeyesiniz aklınızdan. Ödenen hiçbir bedel boş değildir. Hele böyle bir direnişte hiç değildir. Bu çark kırılacak, gönlnüzü hoş tutun. Ben görür müyüm, görmez miyim, orası ayrı, ama mutlaka kırılacak bu zulüm çarkı. Daha bir şey görmeden yaşamını feda eden kızımın hayal ettiği ülkeyi Anadolu halkı, Canan'ın yoldaşları yaratacak. Haydi şimdi çıkalım dışarı. Hiçbirinizin gözünden yaş akmasını istemiyorum. Canan'ımızı üzmenizi istemiyorum. Güzel gözleriyle size bakacaktır, emin olun. Dimdik olsun başlarınız, öfke dolmalı bakışlarınız.

Akrabalarıyla konuştuktan sonra, katafalka yatırılmış Canan'ın öte yanında bekleyen Sultan'a baktı.

- Ölümü rezil eden cesur yürekli kızıma, her şey O'na ve direnişe layık olmalı.

Öyle oluyor. Üniversitelerden, mahallelerden, fabrikalardan, memurlardan cenaze için gelenlerle, o gün Armutlu'da yapılacak olan 16-17 Nisan şehitlerinin anması için gelenler birleşiyor. Evin önüne gelenleri "Canan Kulaksız Ölümsüzdür" pankartı karşılıyor. Sloganlarla, zılgıtlarla Canan çıkıyor evden. Gelenek haline gelmeye başlayan meşaleler yakılıyor birer birer. Hep gecenin karanlığını aydınlatacak değil ya; biraz da güneşi ısıtsın meşaleler. Musalla taşının üzerine konuluyor. Güzelliği, güneşin ışığıyla daha bir ortaya çıkıyor. Babası kendine ve kızlarına verdiği sözü şimdiden yerine getirmeye başladı bile. En önde yürüyor. Başı dik. Kızına layık bir konuşma yapıyor başucunda. Alnından öpüyor kızının. Karanfil-lerin kokusuna karışmış Canan'ının kokusunu çekiyor içine. Sonra diğer direnişçiler sırayla öpüp uğur-

luyorlar direnişin en genç savaşçısını.

Son gece Canan'ın söylediği türküyü şimdi yüzlerce insan hep bir ağızdan söylüyor.

Gidenin ardından / Analar ağıt yakarmış / Bizim ellerde / Ya gelene anam / ya gelene düğünler kurulmaz mı doğumlarda!

Ahmet Kulaksız'ın konuşmasıyla yoğunlaşan duygular boşalıyor türküyle birlikte. Suçluluk duygusu bir rüzgar gibi suratları yalayıp geçiyor. Gencecik bir insanın ölümüne seyirci olmak rahatsız ediyor. Eylemsiz duyarlılığın ruhunu öldürdüğünü hissediyor kalabalığın içinden biri. Zılgıtlar bozuyor kısa süren sessizliği. Armutlu'nun üzerinde dalga dalga zılgıt sesleri yükseliyor. Rize'ye gönderilmek üzere ambulansa koymak için tekrar omuzlara alınıyor Canan. Tv'ler ve gazeteler bu son yürüyüşü de görüntülüyorlar kortejin önünden. Bir resim karesi donup kalıyor foto muhabirinin gözünde.

Önde Canan, yüzü açık tabutunun üzerinde. Arkasından yüzlerce insan resimlerini taşıyor. Ve kalabalığın en arkasında büyükçe bir tabela. Mahalledeki Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin tabelası. Tabe-
lanın üzerinde Pir Sultan'ın sazını havaya kaldırdığı figürü el sallıyor görüntüsü veriyor. 400 yıl önce zulme isyanın çığlığı olan, bugün yolunu miras bilen Canan'ı uğurluyor Karadeniz'in yoksul toprağına. Yolun açık olsun yiğit kız, yolun açık olsun. Gözün arkada kalmasın, senin de yolundan gidenler mutlak olur, direnenler hiçbir daim unutulup gitmezler.

Gaziantep dönüşü uçakta gazetede okudu Canan'ın ölüm haberini. Ağladı. Ölüme lanet okudu. O

küçük ev, Zehra, Canan ve diğerleri... film şeridi gibi geçti gözlerinin önünden. Üşüdüğünü hissetti. İsyan etti, kahretti... ama yaşananların bir rüya olmadığını biliyordu Ferhat. Taşıdığı bir sızıydı.

İstanbul'a indikten sonra soluğu aynı evde aldı. Zehra'yı düşündü. O ölmemeli dedi kendi kendine. Hayatın bu kadar insafsız olmamasını istedi. İnsafın bir koşuda hayattan çekip gittiğini anladı.

Zehra gülümseyerek karşıladı Ferhat'ı yattığı yerden. Sanki hiçbir şey olmamış gibi, sanki Canan'ını yitiren o değilmiş gibi gülümsedi. Onu kardeşinin ölümü daha bir dirençli kılmış diye düşündü. O tebensümlü yüz ifadesini görünce umutlandı ve hemen yanibaşında yatan Şenay'a takıldı gözleri. Şenay da Canan gibi zor konuşabiliyor onunla. Birlikte "Yaşamak Direnmektir"i söylediler. Ferhat'a eşlik etti Şenay sessiz ve donuk gözlerle. O gün Şenay'ı da son görüşüydü... Ölümder kendini de sorgulamasına neden oluyor, buna engel olamıyordu. Olmak da istemedi. İnsan olarak önce suçlu biziz, sensin dedi kendine. Belki suçlu değiliz ama bu ölümleri durdurmak için yetersizliklerimizle biz de suçluyuz.

- Tarih ne yazar bilmem dedi Ferhat, ellerinden tutarak Şenay'a. Rahatsız etmekten korkan bir sesle sürdürdü konuşmasını. Ama tarihimizin önemli bir direniş i bu. Büyük bedeller ödedik, hatta tarihimizin en önemli bedelleri ödendi. Bunun yarattığı coşkuyu ve kazanımı elbette ki çok önemsemek gerekiyor. Bu toprakların direniş geleneğine olan güvenimizi bir kez daha yineledik sizinle. Sizin yarattığınız bu direniş karşısında, her alanda büyük bir çöküntü yaşayan Türkiye; tarihinin önemli bir sınavından geçiyor

bence. Sadece Türkiye değil bütün dünyanın bu olaylardan insanlık adına önemli dersler çıkartacağını umuyorum ben. İnsanlara güveniyorum. Güneşi balçıkla sıvayamazlar ya. Sizin için değil, ama herkes için söylüyorum. Morallerimizi bozmamamız gerekiyor herşeye rağmen. Sizin büyük bir moralle, coşkuyla direndiğinizi görüyorum. Hepimiz de biliyoruz ki, son sözü yine siz söyleyeceksiniz.

- Benim düşündüklerimi de anlattın Ferhat dedi Cezmi Ersöz. O da direnişin ilk günlerinden itibaren duyarlılığını hiç yitirmeyenlerden biri. Başlarda bilmediği ama giderek ne olduğunu anlamaya başladığı bir güç çekiyordu onu direniş mahallesine. Yittiğini, kaybolduğunu düşündüğü değerlerin büyük bedeller ödenerek yaşatıldığını görüyor burada. Bencilliklerin dünyasının ortasına düşen bir top mermisi gibi direnenler. Çıkarsızlığın destanını yazıyorlar gecekondu mahallesinde. Ve o bir aydın olarak bu destana tanıklık etmenin sorumluluğu olduğunu düşünüyor. Çalıştığı dergide yazdığı yazılarla kendi diliyle direnişi anlatıyor, ziyaretlerde bulunuyor, ziyaretlerde bulunmaya çağırıyor okurlarını ve katıldığı panellerde, toplantılarda anlatıyor tanıklığını. Ertesi günü gelmek üzere, Ferhat ile birlikte evden ayrılırken, konuşmasına ara verip sokakta yanından geçenlerle mahalleden bir insanın tanışıklığıyla selamlaştı.

- Gördüğüm, buradaki insanlar çok dirençli diye devam etti Ferhat'a anlatmaya. Mükemmel bir iradeleri var. Hayran olmamak mümkün değil. Ama öyle görmek içimi sızlatıyor. Kolay değil ama bizlerden daha umutlular sanki. Daha hayata umutla bakıyorlar, sevgiyle bakıyorlar. O halleriyle bize şaka yapı-

yorlar. Bizlerle konuşmaya çalışıyor, bize umut veriyorlar. Aydınlarımız burada yaşananların bilincinde mi değil mi, yoksa bilinçlerinin altındaki korkuya mı teslim oluyorlar? Ama burada bir tarih yazılıyor. Şu an Türkiye'nin koşulları gereği insanlar bunun çok fazla bilincinde değiller. Ama gerçekten yıllar sonra tekrar bugünler konuşulurken bir tarih yazıldığı anlaşılabilecek. Düşünce için verilen bu müthiş savaşı anlayacaklar. F tipleri düşünen her insan için yapıldı. Bunun için aydınlarımız ellerinden gelen bütün desteği direnen insanlara vermeli değil mi? Çünkü tarih acımasızdır, suçlar. Zaman da hızla geçiyor. Her saniyemiz önemli. Ölümü kovalayan insanların yanından ayrılmışken bundan söz etmek bile gereksiz aslında. Şenay'ın soluk alıp verişini anlatıyor, Zehra'nın gülme-yi elden bırakmayan gözleri anlatıyor.

Ferhat dinlerken bir yandan da "yaşamak direnmektir" türküsünü mırıldanmaktan alıkoyamıyor kendini.

Mevsimin yaza dönüşünü müjdeleyen bir gün. Evin önüne atılmış bir masanın etrafında Fatma ve Zehra oturuyor. Gençler Zehra'yı dinliyor. Canan'ın şehit düşmesinden sonra O'nun da kendini bırakacağını, ölüme gidişini hızlandıracaklarını düşünenleri yanıltmak istercesine liseli gençlere matematik dersi veriyor. Solgun yüzü canlanmış, sanki Canan'ın canı ona gelmiş, incelmış bedenine hayat vermiş. Okuldan arkadaşları da Canan'ın şehit olmasından sonra ilk kez ziyarete geldiler. Ne diyecekleri, nasıl konuşmaya başlayacakları konusunda aralarında epeyce bir tartıştılar. Kardeşini kaybeden bir insanın ruh ha-

linin ne olacağını düşündüler. Sessizce selam verip masanın bir kenarına iliştiklerinde Zehra'nın gülümsemesi cesaret verdi.

- Sizlere Canan'ı anlatacağım, dedi Zehra. Anlattı uzun uzun. Soğuş kış günlerinden sonra, arka arkaya verilen şehitlerin peşisıra yüzünü gösteren güneşin kemiklerini ısıttığını hissetti.

Aynı sınıftan arkadaşı Zübeyde, suskun oturmalarına birazdan kızacağını bilerek konuşacak bir konu açmam gerekir diye düşündü. Ama neyi konuşacaktı, ne anlatacaktı Zehra'ya. Bunu bilememenin sıkıntısını yaşadı bir süre. Sonra içinden geldiği gibi, saf duyguları döküldü ağzından.

- 1 Mayıs'a, İTÜ şenliklerine birlikte gideceğiz. Orda kocaman bir halay kuracağız Zehra.

Gülümsedi Zehra. Arkadaşının kendisinin ölmesini istemez ruh haliyle söylediklerine gülümsedi ve elini tuttu sımsıkı.

- Tabii, tabii, dedi sıkça yaptığı gibi. Zaferi biz getireceğiz. Cenazemde kızıl bayraklar dalgalandıracaksın sen de. Şu karşı kıyıları görüyor musun? İşte o yalılarda, o atlı köşklerde oturanların kulaklarına kadar gitmeli haykırdığınız sloganlar. Saltanatınızı yıkacak bir gülle mermisi daha fırladı bu kıyidan, boş yere sipere yatmayın diyeceksiniz. Bazen elime bir dürbün alıp karşı kıyıyı izliyorum. Atlı köşkteki hayatlara bakıyorum mide bulantımı tutmaya çalışarak. Bizim de köşkümüz var diyorum kendime. Hem de ne köşk, Küçükarmutlu'nun ortasında direniş köşkü. Ve bizim hayatlarımız. Namusun, erdemin, saflığın, dürüstlüğün hayatları. Hayatlarımızı ortaya koyuyoruz, başka hayatlar yokolmasınlar, Hülya abla-

nın dediği gibi, “yoksullar bir dilim domates yesinler” diye. Hayatlarımız... gidenlerimiz ve kalanlarımız. Gülsüman abla ve Canan. Biz yürüyoruz artlarından, İzmir’de yürüyenler var peşimizden, sonra Mersin’de Uğur’umuz. Bir avuç insanız görünürde değil mi Zübeyde? Ama yükümüz ağır, bir avucumuzla milyonları sıgdırdığımızı o kadar güçlü hissediyorum ki, sabah kalktığımda saatlerce kesilmeyen “günaydın” sesleri kulaklarımda çınlayıp duruyor sanki. Anadolumuzun insanları, Karadenizimin insanları geçip gidiyor gözlerimin önünden. Bunca zulmü reva görenler, ülkemizi IMF’nin eline teslim edenler zannediyorlardı ki, bu halk sahipsiz, bu halkın yiğitleri susar. Nasıl da sessiz, sedasız yürüdük ve yaşadık zulmün kıyısına. Gülsüman abla, sonra Canan... Gülsüman ablanın katafalkının başında Sinan’ın gözlerine bakmıştı Canan. Genç bir delikanlı gibi nöbeteydi Sinan. Ertesi günü çağırdı Sinan’ı ve dedi ki, “senin için annenin nasırlı ellerinden, Anadolu kokan ellerinden öpeceğim...” Öptüğüne eminim. Ben de öpeceğim Gülsüman ablanın elinden ve canım kardeşimin tertemiz alnından.

Zehra yaşamanın coşkusu sonuna kadar yaşayarak kendini ölüme hazırlıyordu.

- Dün sağcı, daha doğrusu islamcı bir gazetenin köşe yazarı direnişimiz için ne diyordu biliyor musun; “*Anlaşılması gereken şu: insanların ölmeye yattığı, ‘ölüm hücresi’ ve ‘ölüm evi’ bulunan bir ülkede, her oda bir ölüm hücresine, her ev bir ölüm evine dönmüş demektir.*” diyordu. Gerçekleri herkes daha çok görmeye başlayacak. Biz öldükçe kafalar aydınlanacak, biz öldükçe neden öldüğümüz sorgulanacak. Bu ara-

da, sanki biz yüzlerce gündür burada açlığı köşeye sıkıştırmıyormuşuz gibi, hiçbir haber yapmayan basının şu “ölüm evi” sözlerine de, en güzel cevabı Bilgesu abla verdi. Hayır, “insanlık okulu burası” dedi.

Zübeyde ne söyleyeceğini bilemedi Zehra’yı dinlerken, “hı.. hı..” diye onaylamaktan başka. Yaşamla-
rıyla konuşan insanlara başkaca ne söyleyebilirdi ki!

Zehra ölüme hazırlıyor kendini ama, soluk alıp verişleri son iki gündür hızlanan Şenay ölümün eş-
ğine büyük bir hızla yürüyor. Yürümüyor koşuyor. Mitinglerde, gösterilerde polis barikatlarını aşmak için coşkuyla öne atılışı gibi atılıyor ölümün kucağı-
na. Yüzellidokuz günlük açlık elmacık kemiklerini belirginleştirmiş, gözaltları hafiften çökmüş, gözle-
rindeki kızarıklık belirginleşmişti.

Kapıdan Semra girdiğinde başını o yana dönüp gözlerini kırparak güldü Şenay. Dernekte uzun süredir birlikteydiler. Hücrelere karşı mücadele kampanyasının başlangıcından itibaren neredeyse her eyleme birlikte gittiler. Birlikte gözaltına alındılar, dövüldüler, sövüldüler, birbirlerinden güç aldılar. Şenay’ın durumunun kötüleşmesiyle birlikte Semra da daha sık gelmeye başladı Armutlu’ya. Bugün de gelirken yine birlikte yaşadıklarını yaşadı kafasında.

Hüsamet’in şehit düştüğü gün, gözyaşlarını tutarak, acılarını içine atarak Armutlu sokaklarında dolaşmaları, ertesi günü İsrail siyonizmini lanetmek için çağrılar yaparken gözlerinden ateş gibi fışkıran öfkesi, Amerikan konsolosluğu önündeki eylemde, “Burada Hüsamet’in gibi Sadık’larımızın da kanı var” deyişi, sonra polisin saldırısına karşı kolkola girerek direnişleri, çevik kuvvet otobüsüne atıldıklarında

küçücük camlardan kollarını çıkararak zafer işareti yapışları gözlerinde canlandı. O gün polisler Şenay'ın saçlarını yolmuştu. Ve kimsenin beklemediği bir anda tam bir panter çevikliğiyle polisin elindeki silahı alarak, “katiller bundan mı güç alıyorsunuz?” demişti. Ellerini arkadan kelepçelediler. Otobüsün ortasına yüzüstü yatırmaları da susturamadı Şenay'ı. Sloganları hiç susmadı o gün. Sırtına tekmeler indikçe o sloganı daha güçlü atıyordu.

Şehitlerden öğrenmek deyince Semra'nın aklına ilk olarak Şenay gelirdi. Şenay'ın tanıdığı şehitlerden öğrendiklerini davranışlarında, onlara ilişkin konuşmalarında her zaman görüyordu. Şehitleri anma günlerinde açmayı düşündükleri, şehitlerin resimlerinin sergileneceği bir yer ararken, Şenay'ın hemen atılarak, “ne arıyorsun benim evim olsun” demesinden çok etkilenmişti. Öyle de yapmışlardı. Birlikte evin duvarlarını tertemiz boyamışlar, salonu boşaltıp şehit resimlerini ve özel eşyalarını özenle yerleştirmişlerdi. Şimdi aynı odada yeni şehitler veriliyor, Şenay abla da şehitlikte yerini almak için çırpınıyor, diye geçirdi aklından.

Kapıdan girdi ve Şenay'ın yatağının yanına oturdu, ellerinden tuttu Semra. Refakatçısı Fidan kapıya yakın yerdeki sandalyede hapishaneden gelen mektupları okuyordu.

- Bugün nasılsın abla dedi Semra. Gözleri Semra'nın görmediği bir noktaya bakıyordu. Elini hafiften sıkarak cevap verebildi sadece. Konuşabilse, üç gün önce aynı soruya verdiği cevabı verirdi mutlaka.

- Gülsüman gibiyim derdi. Hapishaneden gelen bir mektupta geçen bir sözü hatırlatıp, “tıpkı atlar gi-

bi dimdik ayakta öleceğim.” derdi. Ama bak ağlamak yok! demişti o gün. Duyarsan halaya dur. Bu odayı şehitlik yaptığımızı hatırlıyorsun değil mi? Eğer ben şehit düşersem yine benim evimi şehitlik yapın. Benim resmim de olsun. Ben devrimciliği, insanları sevmeyi, fedakarlığı hep onlardan öğrendim. Gülsüman’a yetişmem lazım. Nilüfer’i anlat bana demişti. O gün de son gücünü toplayarak konuşuyor gibiydi. Başucuna resimlerini astığı Gülsüman ve Nilüfer’i bir kez daha dinlemek için kullanmıştı gücünü.

- Nilüfer’i anlatayım mı sana Şenay abla? Hayır demeyeceğini bilerek sormuştu bunu. Gidip gelen bilincini canlandıracak sihirli bir kelime olarak medet ummuştu aslında sorarken.

- Biliyorum Gülsüman ablayı seviyorsun, O’na yetişmek için hızlı koşuyorsun. Ben de sözlerine layık olacağım, dedi Semra.

Şenay, acı çekerek gülümsedi ve anlatmasını istediğini başını sallayarak belli edebildi. Eminim ve size güveniyorum der gibiydi Semra’nın ellerini sıkarken. Gözleri uzaklara dalıp giderek dinledi O’nu. Nilüfer’in hediye ettiği boncuk oyalı kırmızı başörtüsü yanındaydı. Hiç çıkarmadığı bileklikleri hala kolundaydı. Bayrampaşa hapishanesinden verilen hediyelerdi bunlar. Şehitlere ve özellikle tutuklu devrimcilere olan sevgisini, onunla oturup konuşmadan anlamak zor. Özlemine duyduğu bir ülkeyi yaratma kavgasının ödenen bedellerini ifade ediyordu onlar. Son saatlerinde dahi, vefa, minnettarlık, bağlılık duygularını alabildiğine yoğun yaşadığı belliydi.

- Eğer beni anlayabiliyorsan elimi sık dedi Semra. Hafiften parmaklarını oynattı Şenay. Bu son gün-

lerdeki anlaşma biçimiydi. Sonu gelmez saatler süren sohbetlerinin yerini böyle bir derin sessizliğin alması Semra'ya da acı geldi. Parmaklarının eline dokunuşunun söylenecek binlerce şeyi anlattığını bil-mese dayanamayacaktı.

Oğlu Erdem kapı önünde, Pınar her zamanki gibi annesinin yanında yere diz çökmüş kızarmış gözlerle izliyor annesini. O da sessizce dinledi Semra'yı.

- Ben de Nilüfer abla gibi olabilir miyim, dedi Semra'nın annesinin elini tutan elini okşayarak. Ben de devrimci olacağım abla. Anneme söz verdim. Devrimcileri çok seviyorum. Benim annem de devrimci.

Çocuk yüreği direnişçilerin hücreleri eridikçe büyüdü. Annesinin ölüme yaklaştığını o da görüyordu ve bunları söylerken ağlamamak için kendini zor tutuyordu Pınar. Ziyaretçilerin sevgilisi olmuştu Pınar. Tombul yanakları, canayakınlığı ile annesinin yanında acılarını paylaşacak kadar güçlülüğüyle, yaşından daha büyük bir genç kız gibiydi. Erdem için belki yarı oyundu yaşadıkları. Binlerce oyuncunun oyuna girip çıktığı direniş, ölüm ve yaşam oyunu. O da bu oyunun ortasında ilgi odağı olmaktan zevk alan afacan. Ama Pınar'ınki öyle değil. İlk günden bu yana annesinin yanbaşı, anlattıklarıyla geçirdi günlerini. Yüreği kabullenemese de, neden kendilerinden ayrılacağını öğrendi annesinden.

Semra, ertesi gün yapacakları 1 Mayıs hazırlık pikniğinin çalışmaları için ayrıldı evden. Bir hafta sonra direnişin sesini kızıl bayraklarla, şehitlerin resimleriyle 1 Mayıs alanına taşıyacaklardı. Ayrılırken bocaladı. Ayakları gitmek istemedi. Ama gitmek zorunda olduğunu bilerek gözü arkada çıktı evden.

Pikniğe beklediklerinden de fazla insan geldi. Gelenlerle konuştukça direnişin doğal etkisinin onları oraya çektiğini daha net gördü Semra. Öbek öbek olmuş sohbetlerde hep onlar vardı. Bir çoğu Armutlu'ya da gelenlerdi. Kimisini tanıyor, kimisine yüz aşinalığı vardı. Kimisini de ilk kez burada görüyordu. Gülseren de oradaydı. Yine kafasında bir sürü soru biriktirmiş, kimi yakalasa merakla soruyor. Hep birlikte söylenen marşın gürültüsünden telefonun çaldığını zor işitti. Sultan'dı arayan. İçi sızladı. "Yoksa" dedi. Sultan neyi kastettiğini bilerek, "evet" dedi.

- Şenay abla şehit oldu...

Semra'nın kulağına gürültülerin, müzik seslerinin hiçbirini ulaşmadı o andan sonra. Sadece o cümle kulaklarında çınlayıp duruyor. Gözü, büyük bir çember olmuş halaya ilişti.

- Duyarsan halaya dur demişti Şenay abla dedi. Kendi kendine konuşuyor, kendine haydi sözünü şimdiden tutmaya başla diyordu. Girdi halaya. Bir süre acısını böyle dindirmeye çalıştı. Birkaç kişinin haberi vardı henüz. Söylemenin zamanı gelmişti artık, kendini toparladı ve sessizlik sağlandıktan sonra duyuruyu yaptı.

Binlerce insan donup kaldı yerinde. Bekleniyordu. Biliyorlardı. Ama yetmiyordu bilmek. Beklemelelerinin, ölümleri ölümle durdurmak, hücreleri can vererek parçalamak için yola çıktıklarını bilmeleri yüreklerine söz geçiremiyordu. Ölüm haberi bir kasırğa gibi esti Kemerburgaz ormanlıklarının ortasında. Hortumlaştı, herkesi içine alıp götürdü Şenay'la yaşadıkları anlara. Yüzlerce insanın kafasında anılar canlanıyor, ama kimse kimseye bir şey söylemeden

öylece duruyor, sessiz gözyaşları dökülüyordu sadece. Sessizliği, 19 Aralıkta kendini feda eden direnişçilerden birinin annesi bozdu. Sol yumruğunu kaldırdı havaya. Sloganın boğazına düğümlenip kalmasını engellemek için çaba harcadı.

- *Şenay Hanoğlu Ölümsüzdür...!*

Hepbir ağızdan tekrarlanan sloganla, ağaçların üzerinde tünemiş, yere düşen ekmek parçalarından yavrularına parçacıklar götürmek için bekleyen kuşlar ardı ardına uçtu. Börtü böcekler dikkat kesildi se-se. Meraklandılar. Kim bu Şenay. Direnenlerin adlarını duymayanın sadece kendileri olduğuna hayıflandılar. Şimdi şanslı hissettiler kendilerini. Yanıbaşlarına kadar gelmişti dünyayı güzelleştirmek için canlarını ortaya koyanlar.

Otobüsler Armutlu yolunu tuttu. Evin yakınında otobüsten indiklerinde Semra bir an önce Şenay'ın yanına girmek için sabırsızlandı. Evin önünde Şenay'ın komşuları, her hafta elinde dergiyle kapılarını çalarak, "haydi bakalım, kapatın şu televizyonları, bir haftadır kulağınız yalanla tıkabasa dolmuştur. Biraz da gerçekler girsin" diyen öğretmenlerini kaybeden Armutlulu kadınlar oturmuş ağlaşıyordu. Pınar Semra'yı görünce ona doğru koşmaya başladı.

- Annem şehit düştü biliyor musun? O'nun başında bekledim. Çok ağladım, dedi Pınar ve sınıksı sarıldı Semra'ya.

Birlikte annesinin yanına girdiler. Kızıl bir ışık hüzmesi gibiydi Şenay. Katafalkında huzurlu bir uykuya dalmıştı. Gözleri hala açıktı. Daha öğrenecek ve öğretecek çok şeyim var der gibiydi. Ağlamaktan gözleri şişmiş Pınar'ın. Diz çöktü annesinin başucu-

na. Odanın içinde her an kopmaya hazır bir çılgılığı bekleyen sessizlik hükmünü sürüyordu. Birileri çıt dese, gözlerde biriken öfke patlayacaktı. Pınar usulca küçük parmaklarını annesinin gözkapaklarına uzattı. Annesinin dünyayı en iyi gören açık gözlerini incitmeyen yumuşaklıkta kapattı. Hangi ressam çizebilir bu anın tablosunu, hangi şair dizeleriyle anlatabilir? Acının ve güzelliğin coşkun bir sel gibi aktığı bu tablo karşısında, odadakiler ne düşüneceklerini bilemediler. Çocukları, analarının açık gözlerini kapatmak zorunda bırakan zulme lanet okumaktan başka şimdilik ellerinden bir şey gelmemesinin çaresizliği yüzlerine vurdu. Belleklerinin en korunaklı yerine alıp astılar bu tabloyu.

Pınar'ın dinginliği karşısında gözyaşlarını tutamayanlar utanıp sıkılıyor, sessizce gözyaşlarını siliyor mahalleli kadınlar. Dünyanın ve yakın tarihimizin en büyük direnişini minicik yüreğine sığdıran Pınar'ın omuzuna Bilgesu'nun elleri sevgiyle dokundu. Pınar tüm masumiyetiyle baktı Bilgesu'ya.

- Haydi Pınarcığım, annenin en sevdiği türküyü söyleyelim onun için.

*"Karahisar kalesi yıkılır gelir
zülûfler gerdana dökülür gelir"*

- Bizi dinledin değil mi anne? Bak senin türkünü söyledik. Anne!.. Gülsüman teyzeme, Nilüfer teyzeme selam söyle...

Çocuk yüreği daha fazlasına dayanamadı. Gözlelerinden yaşların dökülmesine engel olamadı. Söz vermişim anneme dedi. Dudakları büzüştü.

Bilgesu, sizin kötüleşmiş halinizi görmeye dayanamam diyerek birkaç gündür gelmiyordu. Ama Şe-

nay'ı son anında görmemeye dayanamadı.

- Bak güzel kızın yanında Şenay. Benim kimsem yok diyordun ya, binlerce insan dışarıda seni bekliyor. Senin evine "ölüm evi" diyorlar. Ne aptalca, ne kadar sığ ve mantıksız oysa. Ben buradayım, sizleri görüyorum. Ne yaşadıklarınızı biliyorum. İnsanlık okulunun öğretmenleri ve öğrencilerisiniz siz. Bu, bir batılının asla anlamayacağı bir şey. Bizim topraklarımızda bir turist gibi yaşayan insanların da, kendi insanlarımızın da anlaması zor. Onlar hep kendilerini düşünmeyi öğreniyorlar, siz tam tersini. Tekellerin dünyası, insanlara kendilerinden başka hiçbir şeyi düşünmemelerini, paylaşmamalarını, hem de be-bekliklerinden başlayarak öğretiyor. Siz insanların özünde olan paylaşımcı genleri su yüzüne çıkarıyor, sorgulatiyorsunuz. Beni de sorgulattınız Şenay. Hiçbir yer bulamayıp, senin evinde direnişe başlayabilir miyiz diye sorduğunuzda nasıl da bencil davranmıştım. Anadolu geleneğince "başımın üzerinde yeriniz var fakat, gözümün önünde erimenize dayanamam, no'lur 10 gün sonra gidin, sizi o halde görmekten beni koruyun" demiştim.

Bencil olmayan, olmamayı öğreten Şenay'ım. Ne mutlu bana, size dokundum. Dokunduğum sevginiz, yürekleriniz. Ne kadar da büyük! Yitirilen değerleri sımsıcacık koruyan düşünceleriniz ve yaşam tarzınız dokunduğum. Tıpkı şimdi cansız bedenine dokunduğum gibi en somut haliyle hissettim. Çok sağolasın Şenay. Sevgiyi ne kadar da sınırsız ve çekinmeden yaşıyorsunuz. Kucaklaşmalarınız, birbirinize dokunmalarınız öyle sıcak ve samimi. Size dokunmak ateşe, isyana dokunmak gibi bir şey. Size doku-

nanı tutup götürüyorsunuz o diyara. Sevginin, fedakarlığın, yoksullukların paylaşıldığı dünyanıza çekip alıyorsunuz adeta. Sizleri anlattım Şenay. Anadolu insanına has değerlerin kaybolduğundan yakınıp duran arkadaşlarıma bıkmadan sizden sözettim. Gidin görün, hala bu toprakta bunlar yaşıyor. Bir sanatçı için göğsünü kabartan şeylerdir bunları görmek, tanımak. Ben tanık oldum. Gelecek için, çocuklarımız için, ülkemiz için yeniden umutlandım, yeniden coştum, kabına sığmaz hale geldim.

Biliyor musun Şenay, neden isyan ettim şu “ölüm evi” lafına? Burada yaşadıklarımın sonrakendi kendime sordum, “bugün daha nasıl insan olunur?”. Cevabım hazır, siz bunu yaşıyorsunuz ve öğretiyorsunuz. İnsanların dünyasından kısacık yaşamındaki kaygıları, korkuları uzaklaştırıyorsunuz. Onuruna düşkün insanlardır sosyalistler. Siz bunu da yaşama geçirdiniz. Sözde bırakmadınız onuru. Ben de bir sosyalist insan olarak büyük saygı duyuyorum, sizden öğreniyorum. Bir kez daha sağolasın Şenay.

Küçük küçük de olsa, Eylül darbesinin dört bir yana savurduğu aydınları bile topladınız, yüreklerini ısıttınız ya, helal olsun size. Hapishaneler de yanyana getirmese bizi, yaşadığımız acılara dayanamazdık, ayakta duramazdık. Siz güç verdiniz. Belki daha sokağa çıkacak gücü bulamadılar kendilerinde. Korku duvarlarını siz yıktınız, ama onlar kalan yıkıntıların dibine hala sınıyorlar. Olsun. Yine de açtınız ya önlerini, gösterdiniz ya gerçeği. Değerlerin yokedilemeyeceğini kızıl katafalklara uzanmak pahasına kanıtladınız ya. Gerisinin geleceğine inanıyorum,

inanmak istiyorum. Ben eminim, romanlarınız yazılacak, öyküleriniz anlatılacak, filmlerinizi çevrilecek bir gün. Şimdi egemenler dünyası bizi çaresiz bırakmak istiyor. Keşke, şimdi sesim tüm sanat insanlarına ulaşsa. Şöyle derdim onlara Şenay'ım:

Haydi, çaresizlikten çare üretelim. Kapısına gittiğimiz Çankaya'lar kocaman bir F tipine dönüşmüş, kendini halkına kapatmışsa, biz halkın yanında olalım. Elimizden hiçbir şey gelmiyorsa Armutlu'da nöbete duralım derdim. Bir gün müzik adına, öbür gün edebiyat adına, ertesi gün tiyatro adına direnişçilerin tükürük taslarını dökelim, ne işe yaradığını bilmediğimiz, ölümleri bir adım geciktireceğini umarak masajlarını yapalım. Herkese ilan edelim, gelenektendir son görev, tiyatro son görevini yerine getiriyor, sinema son görevini yerine getiriyor, diye ilan edelim, derdim.

Resmin nöbetini tutan, en güzel resmini burada yapsın. Müziğin nöbetine gelen enstrümanlarını yanında getirsin, en coşkun marşlarını, en hüznü ağıtlarını burada yaksın isterdim. Sinemacı kamerasını taksın, hiçbir senaryo yazmaya gerek olmadan, sadece burada yaşananları çekip tüm dünyaya göstersin derdim. Ah Şenay! Şimdi duysalar sesimi bunları söyledim bütün sanat insanlarına. Ne zaman patlayacağı meçhul olan, biriken öfkelerini sanatın diliyle buradan anlatsınlar isterdim. Ben buradan ayrılamıyorum, dışarıda rahat edemiyor, yiyemiyor, gülemiyorum. Ama şimdi çıkıp gelse birileri ve, Bilgesu bu görevi müzik, tiyatro, edebiyat adına biz alacağız, sen biraz evine git, dese gönül rahatlığıyla giderim. Ah bir ulaşsa şimdi sesim onlara.

Buraya gelirken defterler getirdim yanımda. Yaşananları yazmak için notlar alırım dedim. Olmadı. Elim dokunamadı kağıtlara, kaleme. Yalnızca yaşananları hayranlık içinde izliyor ve yaşıyorum sizlerle. O kadar büyük ki yaşananlar, o kadar büyük ki, kız kardeşlerimin destanı... Bir gün Zehra bana dedi ki, hale bak abla, sen de neler yapmak zorunda kalıyorsun, dedi. Ben artık sanatçılar olarak yapacağımız bir şey kalmadı, bu durumdan rahatsızım, çok rahatsızım, yüreğim sızlıyor, içim acıyor, kendimi çaresiz hissediyorum, ama olmadığımı, olmaya hakkımın olmadığını biliyorum diyerek geldim ve hiç olmazsa, tükürük taslarınızı temizlerim, ellerinizi tutarım diyerek izin istedim sizden. Yüreğinizin en güzel yerini açtınız bana. Zehra'ya dedim ki, bu işlerinize yardımcı olmak onurdur benim için. O gencecik kızım ölüme koşar adım giderken o güzel zekasıyla beni düşünüyor. İşte O benim onurumdur. Çoluğuma çocuğuma daha sonra bırakacağım çok büyük bir yapıt bugün yaşadıklarım. Sağolasın Şenay, sağol...

Gülseren gözlerini hiç ayırmadan dinledi Bilgesu'yu. Yeni tanımaya başladığı bu dünyayı anlamaya çalıştı. Kafasında yine onlarca soru dolanıp duruyor. "Gençler" derlerdi, toy insanları aldatıyorlar derlerdi hep. Ama burada her yaştan, her meslekten insanlar var. Artık eminim, yaşamı ve birbirlerini çok seviyor buradaki insanlar. Zehra'nın Şenay ablanın alnından öperken içinde kaynayan volkanın ateşleri gözlerinden fışkırıyor gibiydi. Özgürlük tutkusu nasıl bir duygu ki, böylesine insanları ölüm yatağında yanyana getiriyor ve kardeşten öte bir beraberliği, sevgiyi yaratıyor. Babam hep beni özgürce büyüttüğünü söy-

lerdi. Ama bu çok farklı bir şey. Babamın dediği özgürlük değil bu. İstediyimi yaparak rahat bir ortamda büyüdüm. Hiçbir kurala uyma zorunluluğum yoktu. Babamla arkadaş gibiydik, bu çok hoşuma gidiyordu ve yetiyordu bana. Ama burada sıkı bir disiplinleri var. Yaşamları, oturup kalkmaları, içecekleri şekerli suları, akşam uyuma saatleri her şey bir program içinde. Ve özgürlük dillerinden düşmüyor, yaşamlarının her anı bu tutkuyla dolu. Ondan sözederken kutsallığı hiç bozulmayan bir sümer tanrıçasından ya da hasreti hiç bitmeyen bir yavukludan söz ediyor gibiler. “Zulüm” derken de, tam tersine firavunlardan, diktatörlerden duyulan nefret gözlerini çakmak çakmak ediyor hepsinin. Kavramlar dillerinde canlanıyor gibi. Kelimeleri yaşayarak konuşmak nasıl bir duygu acaba? Bu davranışları da inançlarının bir parçası sanırım. Yapmacık olan, göstermelik olan hiçbir şey yok bu evde. Sevdikleri ve uğruna ölümü göze aldıkları var, bir de yoketmek istedikleri çirkinlikler. Muğlak olan bir şey yok yaşamlarında. Babam ne derdi bana; “ak ve kara yoktur, griler, değişik tonlar vardır” demez miydi? Kim gerçeği söylüyor peki? Ama benim babam hiç yalan söylemez ki! Peki burada, bu direnişin içinde, bu evde, bu gecekondu mahallesinde gri olan ne var? Ama.. Ama yok işte gri olan bir şey. Hayır babam yalan söylemez bana...

Gülseren Canan’la konuştuğundan bu yana zaten sorulardan bir türlü kurtulamazken, şimdi bir de Şenay’ın başında süren saygı nöbetleri, vedalaşma törenleri sırasında o atmosferden kafasının uzaklaşmasına kızdı. O anı bütün ayrıntılarıyla beynine yerleştirmek istiyor, o görüntülerden sorularına cevap-

lar bulmayı düşünüyordu. Bencillik yaptın dedi kendi kendine ve daha sonra kafasındaki soruları Zehra ile konuşmaya karar vererek yeniden Şenay'ın kırmızıları içindeki yüzüne döndü gözleri.

Kapı önünde binden fazla insan omuzlarına bu kez de Şenay'ı alıp meşaleleriyle karanlıkları aydınlatmayı sabırsızlıkla bekliyor. Kapıdan önce Pınar çıktı. Minicik yumruğunu kaldırmıştı. Ritmik bir şekilde kolunu dirseklerinden büküyor, sonra sert bir hamleyle dimdik yapıyor, bu sırada sloganın en vurgulu yerini haykırıyordu.

“Kahramanlar ölmez, halk yenilmez”

Dışarıda bekleyenler bir an incecik tiz bir sesle atılan sloganı anlayamadılar. Neden sonradır ki, ön sıralarda kapıyı gözleyenlerin sloganı atmaya başlamasıyla bir dalga halinde en arkaya kadar ulaştı slogan. Canan ve Gülsüman'dan sonra Şenay'ın yüzü de açık halde, ateşin ortasındaki bir meşaleyi andıran görüntüsüyle kapıdan göründü.

“Şenay Hanoğlu ölümsüzdür”

“Yaşasın ölüm orucu direnişimiz”

“Beni de Armutlu sokaklarında meşalelerle doluşturun, sonra da Gülsüman'ın yanına gömün” demişti vasiyetinde. Vasiyetinin ilk bölümü için düştü binden fazla insan yollara. Gülseren kalabalığın içinde attığı her adımla birlikte, karanlığın ucunda belli belirsiz ışıldayan bir ışık hüzmesine doğru gittiğini hissetti. “Babam yalan mı söyledi bana” düşüncesinden şimdilik uzaklaşmış, vargücüyü o da atılan sloganlara katıldı. Kortejin en önünde beyaz başörtüleriyle analar takıldı gözüne. Dalgalanan bir okyanusun üzerinde biriken köpükler gibiydiler. Sadece baş-

larındaki beyaz başörtüleri ve üzerine bağladıkları kırmızı bantlar bir iniyor bir kalkıyor, dalgalana dalgalana akıyorlardı. Gördüğü cenazelerde tabutu genelde erkekler taşırdı ama burada bir ucundan erkekler, öbür ucundan kadınlar tutmuştu. Yorulan yerini hemcinsine terk ederek sıraya geçiyor ve sloganlara katılıyordu. Sanki önceden birileri düzenlemiş gibi uyum içinde yapıyorlardı hem de bunu. Yoksa görmediğim bir “orkestra şefi mi var” düşüncesi geçti kafasından. Bu kadar farklı yerlerden gelen, farklı yaşlardan insanlar giderek nasıl da benzer düşüncelere, yaşam tarzlarına sahip oluyorlar acaba?

“Katil devlet hesap verecek”

Büyük bir öfkeyle atılan sloganla birlikte düşüncelerinden sıyrılarak o da katıldı slogana. Korktuğunu hissetti bir an. Nasıl hesap sorulacaktı?...

Bir ucu Emek Bakkalın köşesinden kıvrılırken, kortejin başı cemevine ulaştı. Şenay, çok sevdiği sokakları son kez dolaştı. Sabaha kadar cemevindeydi artık. Başında ikişerli gruplar halinde nöbet bekledi. Nöbeti devralan kutsal bir görevi yerine getirmenin ciddiyetini takınıyor, gözlerini Şenay’ın tertemiz yüzünden ayıramıyor.

Nöbette olan sadece onlar değildi. Cemevinin bahçesinde büyük bir ateş yakıldı. Ateşin etrafında toplanan yüzlerce insan sabahın ilk ışıklarına kadar türküler, marşlar söyledi.

Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte yeni bir hazırlığın sesleri duyulmaya başladı. Şimdi yeniden yapılacak bir yürüyüşle birlikte Şenay ambulansa bindirilecek, adli tıp kurumuna gönderilecek, oradan da Gülsüman’ın yanına defnedilmek üzere Gazi mahallesine

götürülerek orada tören yapılacaktı. Planlandığı gibi uğurlama yerine getirildi.

Vakit öğle saatlerine yaklaşırken Gazi cemevinin bahçesinde bekleyenlerin sabırsızlıkları sloganlarına, öfkeyle söyledikleri marşlarına yansiyordu.

"Kim demiş ölüm var diye bize / kardeş kardeş atan bu yürek bizim / Heeyyy!..."

Bize ölüm yok / bu yürek hiç durmayacak!"

Şenay'ı getiren otobüs konvoyu Köşe Durağı'nı döndü. Zılgıtlar tüyleri diken diken etti.

Tilililliii!...

Cemevi içinde son yolculuğuna hazırlanmak için yıkanırken, bileklik hala kolunda. Dışarıda türkülerin öfkesi daha bir arttı.

Cebeci mezarlığına gelindiğinde duygular yoğunlaştı. Bu kaçınıcı şehitti bu mezarlığa getirilen. Ve kaçını daha getirmek zorunda kalacaklardı. Şenay'ın alnını kızılıbantı süslüyor. Nilüfer'in verdiği başörtüsünü geri götürmek için yanına almış. Pınar ve Erdem, "son kez" diyerek koklayıp, öptüler annelerini. Ağladılar gözyaşlarını annelerinin yüzüne sürerek.

- Bir kez daha görmek istiyoruz annemizi, doyamıyoruz, dedi Pınar. Yeniden baktı Şenay çocuklarına. Uzanabilenler Şenay'a son kez bakabilmek için birbiriyle yarıştı, açılan mezarın başında. İlk toprak atılmıştı ki mezara, yüzlerce kol birden kalktı havaya, yumruk denizi dalgalanarak, o marş dökülmeye başladı dillerden.

"Kim demiş ölüm var diye bize..."

açlığın kucağındaki Anadolu

Fidan, Şenay'ın şehitliğini yeniden yaşıyor, Armutlu'nun bir direniş odağına, halka zulme karşı direnme morali veren bir mevziye dönüşmesine tanıklık etmiş olmaktan da gururlanarak soluk soluğa dinledi Selim'i. Hücresinde süren direnişin, halkın gözlerinden uzakta olması, sansür duvarlarının kalınlığı, haberleşme, iletişim olanaklarının cezaevi idareleri tarafından kısıtlanması gibi nedenlerle, ayrıntıları yeterince yansıtmamıştı. Oysa Armutlu tüm dünyanın gözleri önünde yaşandı, tüm ayrıntılara, kahramanlıklara, ihanetlere, feda ruhuna ve iktidarın zulmüne herkes tanıklık etti. Ama içinde yaşamak başka. Çok sevdiğin insanların soluk alış verişlerini dinlemek ve son nefeslerinde ellerinden tutmak, ellerinin avuçlarının içinde soğuyuşunu yaşamak bambaşka bir duygu. Fidan işte bu duyguları şimdi yeniden

yaşıyor. Gözleriyle gördüklerinin sadece ölümler, eriyen hücreler olmadığının da farkında. Armutlu'nun önemini, zulüm iktidarının ve ihanetin karşısına Çin seddi gibi dikilmesini ve insanlar üzerindeki etkilerini yaşayarak gördü.

Selim elinde tuttuğu bir defteri uzattı Şerif'e.

- Bu ne? diye sordu Şerif.

Direnış evlerini ziyarete gelenlerin duygu ve düşüncelerini yazdığı defterlerden biriydi.

- Bunun gibi daha birkaç tane defter var. İşçiler, memurlar, gecekonducular, islamcılar, yurtdışından gelen heyetler, aydınlar, kadınlar, genç kızlar ve hatta çocuklar ne düşündülerse yazdılar bu defterlere. Aslında herkes yazmakta zorlandı. Ölme yatmış insanlar için ne söyleyebilirim ki diyenler çok oldu. Tümünü biraraya getirdiğimizde ise, direnişin ilk etkilerinin nüveleri ortaya çıktı.

Şerif elinde tuttuğu defterden rastgele seçtiklerinden bir kaçını okumaya başladı.

- *"Ölüm orucunun 254. gününde ben de yine tüm insanlar gibi zafere olan inançla dopdoluyum. En güzel insanlarımızı verdik bu uzun yolda, belki bir o kadarı da yolda, ama biliyoruz, yine son sözü direnenler söyleyecek, haklı olan kazanacak..."*

- *"Bir tarih yaşanıyor bu evde, tarihin en görkemli direnişı, onlar bizlerden biri, bizim için gelecek güzel günler için yatırdılar bedenlerini ölüme... Ve inanıyorum ki değişecek halkımızın kaderi. 252. gün bugün ve gözlerdeki umut ilk günkü gibi canlı, hergün zafer günü sanki. Onlarla tanıştığım ve bu büyük olaya tanıklık ettiğim için onur duyuyorum."*

- *"Benim Armutlu'ya ilk gelişim ve bu güzellikleri*

görünce çok duygulandım. Bizler için mücadele eden bu canlarımızı unutmayacağız.”

- “Buraya ilk defa geliyorum ve açıkçası bayağı etkilendim. Ben aslında bu tür şöylere hiç katılmamıştım ama böyle görüntülerle karşılaştığım için gerçekten bayağı üzüldüm. Ama gerçekten üzmekten başka da birşey yapamıyorum. Benim ailem, beni çok farklı yetiştirdi, böyle ortamlara giremedim. Hepinizi tüm samimiyetimle sonuna kadar destekliyorum. İnşallah zafer sizin olacaktır.”

- “Armutlu olağan bir mahallenin çok ötesinde insanlık onurunun ve namusunun yaşam pahasına savunulduğu bir direniş mevzisi oldu artık. Yeryüzü var oldukça bu mahalle, direnişçiler unutulmayacak. Bu uğurda yaşamını feda eden kahramalarımızın önünde saygıyla eğiliyorum.”

- “Armutlu'yu öyle bir seviyorum ki, ayrıldığımda sanki dünya üzerime çöküyor. Gerçekten Armutlu başka bir ülke, buraya geldiğimde Munzur'u Nurhak'ı dolaşıyorum sanki. Sevgi Erdoğan'ın Feda kasetindeki resmini alıp öpüyorum ve diyorum ki, zafer bizim olacak yoldaş.”

- “Söylenecek sözlerin bittiği yerde ve zamanda yaşamının ağır bedelini ömürleriyle ödeyen bir insan yenilmez ve eğilmezdir. İşte siz insanlık onurunun bugün bu mekandaki taşıyanları emin olun ki, yarın sonsuza kadar insanlığın gönlünün en güzel yerinde yaşayacaksınız.”

- “Sizlerin bu üç mevsimdir süren direnişi bilincimizi daha da netleştiriyor, bizleri güçlendiriyor. Verdiğiniz direniş, yalnız halkımızın değil, yüzyıllardır süregelen, dünya halklarının adalet adına verdiği di-

renişin bir devamı, temsilidir...”

Şerif sayfaları çevirdikçe bu satırları yazanların yerinde olmayı daha çok istedi. Selim’i dinlerken de aynı duyguya kapılmıştı. Tutsaklığının hiçbir anında pişmanlık duymadı, hayıflanmadı. İlk kez, keşke tutsak olmasaydım da Armutlu direnişinin içinde olabilseydim düşüncesi geçti aklından. Hele son mesajı okuduğunda, yıllar önce mücadele alanlarında yanyana olduğu Sevgi’nin gözlerine bakamamış olmaktan kahroldu.

- *“Sevgi ablanın gözlerindeki ışıltıdan bir çok şeyi çözdüğüme inanıyorum. İnancı, iradeyi gerçek insan olmanın bedelinin nasıl ödendiğini, herşeyi görmeme tek bir ışıltı yetti.”*

- *“Bugün yaşanan bir direnme savaşı. Bu savaşta ancak kararlı ve inançlı olanlar ayakta kalabilir. Bu tarihi savaş ileriki kuşaklara örnek olacak. Bu kutsal savaşta halk için hayatını hiç çekinmeden büyük bir fedakarlıkla ortaya koyabilenlere selam olsun.”*

Diğer illerdeki direnişleri sormak için defteri okumayı başka bir zamana bıraktı. Gökhan’ın Sevgi ile birlikte ilk tahliye edilen grupta olduğunu ve hainlere rağmen devletin direnişi kırma manevrasının onlar sayesinde boşa çıkarıldığını söylemişti ki, Rıza’nın küçük oğlu Cengiz, Selim’in sözünü kesti.

- Selim abi, ben o günlerde de çok sormak istedim, ama bir türlü fırsat olmadı dedi ve babasına bakarak sustu Cengiz.

Ortaokulu yeni bitirmişti Cengiz. Yaşıtlarına göre kısa boylu, mahallenin öteki çocukları gibi sıskacaydı. Okuldan çıkar çıkmaz direniş evine koşan yeni yetişen gençlerindendi. Devrimcileri küçük yaştan

beri tanırdı. Yıkımlarda, direnişlerde, mahalleye faşistler saldırdığında hep görmüştü devrimci abilerini ve ablalarını. O da, büyüyünce devrimci olacağını diyen mahallenin afacan çetesindendi. Sultan'ın peşini hiç bırakmazlar, sürekli kendilerine birşeyler anlatmasını, görevler vermesini isterlerdi.

Selim, Rıza'ya dönerek, kızmamasını, istediği soruyu sorabileceğini söyledikten sonra Cengiz'e devam etmesini söyledi.

- Yani demek istediğim Selim abi, hani... onlar da yüz gün aç kalmış, ikiyüz gün aç kalmışlar ya!..

- Neden hain olsunlar, böyle demesek olmaz mı demek istiyorsun sanırım?

- Evet. Ablası dışarıda devam etmeyen bir arkadaşım ile tartıştık. Ben tabii ki, senin ablan Şenay ablama ihanet etti dedim.

- Bak şimdi Cengiz! Doğru söylemişsin, o arkadaşının ablası Şenay'a, Gülsüman'a ve içeride, dışarıda şehit düşen insanlara ihanet etti. Direnişe başlarken söz verdi ve kazanana kadar ölüm için yola çıktı. Bu kadar süreceği bilinmese de, direnişin zorlu olacağı daha başından biliniyordu. Bunu bilerek yola çıktılar. And içtiler. Ölmek var, dönmek yok dediler. Ama onlar döndüler! Direniş sürerken kaldıramayan, düşenler de olabilir. Ama bunları başka Cengiz. Çünkü onları tahliye edenlerin beklentilerine cevap vermiş oldular direnişi bırakarak. Devlet, onlara dedi ki, haydi sizi bırakıyorum, siz de direnişi bırakın! Yani rüşvet verdi ve onlar o rüşveti kabul etti. Ne oldu o zaman? Rüşveti verenlerin başarısı oldu değil mi? Tabii tahliye edilenlerin hepsi aynı kategoride değil. Gerçekten sağlık durumu direnişi sürdürmesine izin

vermeyen çok sayıda insan var. Biz onlara biliyoruz, gazilerimiz diyoruz. Ama direnişi sürdürebilecekken, sözkonusu olan sadece bir mekan değişikliği iken, sürdürmeyenlere hain diyoruz. Bunları birbirine karıştırmamalısın. Bak, bunlar bir nevi devletle anlaşma yapmış oluyor. Oturup karşılıklı sen böyle yap, ben böyle yapayım türünden bir anlaşma değil. Hainler de neden tahliye edildiklerini biliyor ve kabul ettiler. Anlaşma burada. Yani, tamam sen bizi bırak yeter ki, direnişin kırılması umurumuzda değil dediler. Ödenen bedellerin üzerine basarak çıktılar derken de bunu kastediyoruz. Birileri ölüyor, birileri de o ortamda verilen rüşveti alıp cebine koyuyor. Ezilenlerin her başkaldırısında bu türler olur ve halkların mücadelelerine zararlar verir. En kötü olasılıkla moral bozuklukları yaşanmasına neden olur.

Sevgi ablaların önemi de burada. Onlar devletin bu planını bozmakla kalmadılar, böyle bir moral bozukluğuna da kararlılıkları ve şehadetleriyle engel oldular. Biz sizin rüşvetinizi kabul etmiyoruz, alın başınıza çalın dediler. Düşünebiliyor musun? Daha yıllarca hapis yatacak insanlar özgürlüğüne kavuşuyor ve onlar diyor ki, hayır bu özgürlük gerçek özgürlük değil. Milyonlarca halkımız esirken, yoldaşlarımız zulüm altındayken, onlarca insanımız bu yolda canını vermişken biz bu özgürlüğü kabul etmiyoruz. Verdikleri söze sadık kaldılar. Söz nedir, bilirsin. Onurdur, namustur. Sözünden dönen kişi, devrimci olmasına bile gerek yok, toplum içinde de hiçbir saygınlık, değer sahibi olamaz. Nefes alır, ama hayalet gibidir insanların arasında. Varlığı yokluğu belirsizdir.

- Selim abi, ben bir örnek anlatabilir miyim?

- Tabi Fidan, buyur anlat.

- Tahliyeler başlamıştı ve hepsiyle tek tek konuşuyorduk. Nebahat adında biriyle konuşmaya gittim. O gün bir insanın nasıl çürüyüp yokolabileceğine ve mide bulandırıcı bir hain kişiliğine tanık oldum.

İçeride satmıştı düşüncelerini. Tedavi olmayı kabul ettiğini duyuyorduk, ama kendisiyle konuşmadan, kendisinden duymadan hain demedik. Damarlarına akacak bir damla serum karşılığında kişiliklerini, onurlarını satanlar, ancak onurlarını kaybettikleri yerde kazanabilirlerdi. Yani zayıflık göstermiş olabilirler ve yeniden ayağa kalkmak isteyebilirlerdi. Bunun yolu direnişe dönmekti. İhanet nasıl olur, nasıl bir kişiliktir diye merak ediyordum. Anlamak zordu ve inanamıyordum. Yani sen gönüllü ol, buna kimse zorlamamışken seni, ben devam için öleceğim de ve bir anda her şey değişsin. Sonradan anladım ve gördüm ki, ihanet bir anda çıkmıyor. İyiyle kötü, güzelle çirkin olan insanın içinde hep çatışma halinde. Kararlılık varsa, inanç güçlüyse ihanetin kaynakları kurutulabiliyor. Yoksa yenik düşüyor ihanete götüren bencilliklere. Ve Nebahat kişiliği ortaya çıkıyor.

Nebahat, yıllardır bu büyük ailenin içinde biriydi. Düştüğünde elinden tutulan, ayağa kaldırılan, bir kişilik kazandırılmaya çalışılan biriydi. Ben önceden de tanıyordum. Diyebilirim ki, bırakın devrimciliği insan olmayı öğretmek için neler yaşamadık ki! Neyse bu uzun bir konu. Ha! O da bandını takarken “namusum” demişti. İşte bunları düşünerek, önce telefon açıp evde mi müsait mi diye sordum. Evde olduğunu söyledi. Saat belirledik. Ama sonradan anlaya-

caktım ki, ev adresini yanlış vermiş. Evi bulamayınca yeniden telefon açtım. Adresi istedim. Telefonda "konuşacak bir şey yok, hem ne diye geliyorsunuz" diye bağırmaya başladı. Kapattım. Niyetini anlamıştım. Telefonunun dinlendiğini bilecek kadar tecrübeliydi. Bana böyle bağırarak, telefonu dinleyen kulaklara sesleniyordu. Bakın, siz beni tahliye ettiniz, ben de, beklediğinizi hem de fazlasıyla yapıyorum, diyordu. Ama yine de konuşmalı, kendi ağzından duymalıydım.

Ertesi gün evi bilenlerden öğrenerek kapısını çaldım. Evde yoktu. Ailesinin söylediğine göre, sıkıldığı için sık sık gezmeye gidermiş. Anlaşılan kendi başına gezmeye gidecek kadar da sağlıklıydı. Aynı binada oturan akrabalarına telefon açtırdım. Yarım saat sonra geldi. Beni görünce şaşırdı. Başını dik tutmaya çalışıyordu. Konuştukça gördüm ki, utanma duygusu kalmamıştı. Rahat ve pişkin pişkin cevaplar verdi. Kendi iradesi ile ölüm orucunu içeride bıraktığı netleşti. Bunun ne anlama geldiğini anlattım. "Biliyorum" dedi. "Evet ben namusumu sattım, ben onların etlerini yiyorum, onların kanını içiyorum, onların etlerini çiğneyerek çıktım var mı diyeceğin?" dedi.

Onlar diye sözünü ettiği, birlikte bir dilim ekmeği, yaşamı, güzellikleri paylaştıkları, kendisine geceli gündüzlü emek veren, değer veren insanlardı.

Tahmin ediyordum ama yine de şaşırmaktan kendimi kurtaramadım. Direniş mahallesinde, F Tiplerinde, işkence altında hastanelerde beyaz önlüklülerin baskısına karşı ölüme biraz daha yaklaşan insanlar gözümün önünden geçti. Pislik saçan ağzını kapatması için sadece bir tokat attım. İnsan değeri

tümden yitmişti. Artık satamayacağı hiçbir şey olmadığı açıktı. Beynini satan, ölümü paylaştığı, aynı sofraya diz kırıp yoldaşım dediği insanları satan biri her şeyi, ama her şeyi satabilirdi. Bütün güzelliklerden nasıl nefret ettiğine gözlerimle tanık oldum. Nefret ettim. Tiksindim. Ve sadece, “işte hain” dedim.

Ayrıldıktan sonra buraya gelene kadar düşündüm. Neydi vazgeçemediği? Yaşam mı? Peki ya gün gün ölüme, ölümleriyle gelecek zafere koşanlar. Onlar hak etmiyor muydu yaşamayı? Gülsüman abla oğlunun elinden tutmayı haketmiyor muydu? Şenay abla haketmiyor muydu Pınar’ın gelin olduğunu görmeyi? Berrin ateşlerin ortasında tutuşmak yerine dağlarda reyhanlar toplamayı haketmiyor muydu? Bütün ömrünü devrime adanmış olan Sevgi abla, Osman abi haketmiyor muydu?... Bunları düşünerek sabırsızlıkla geldim Armutlu’ya. Bataklıktan kaçıp temiz sulara ulaşmak isteyen bir balık gibi hissettim kendimi...

- Şimdi anladın mı, diye sordu Selim.

- Anladım abi, dedi Cengiz. Annesinin hazırladığı çayları getirmek için odadan çıktı.

Saatler geçmişti aradan. Kimsenin gözünde uyku yoktu. Şerif’le birlikte yeniden Armutlu direnişini, katliamı, kahramanlıkları ve ihanetleri yaşamak bütün yorgunluklarını unutturmuştu. Selim’in diğer direniş evlerini anlatmasından sonra kısa süren sessizliği Rıza bozdu.

- Biz de cemevinde destek açlık grevi yaptık. İyi bir katılım da oldu. Başka mahallelerden gelenler de vardı, sadece biz değildik. Neredeyse unutuyordum, Filistin için fidan diktik cemevi bahçesine...

Yaşam direnişin etrafında şekilleniyor. Direniş onurlu bir yaşamın resmini çiziyor. Kalın hatlarla çizilen resmin güzelliği direnişe karşı duyulan gıptayı büyütüyor. Rengarenk pastel boyalarla yapılan bir resim, kızılı ağır bassa da, yaşamın bütün renkleri ölümüne direnişte gözleri kamaştırıyor. Ölüm üzerinde şekillenen bir direnişin, yaşamı bu kadar çarpıcı anlatmasının örnekleri tarihte azdır.

Ülkede, dünyada ne oluyorsa, Armutlu'nun gündeminde. Direniş odağı, dünyanın bütün acılarını yüreklerinde hissediyor, bütün yüklerini sırtlayacak denli omuzlarının güçlü olduğunu siyasal olarak kanıtlamış olmanın güveniyle bakıyor dünyaya.

Mayıs ayı yine sıcak. En kızgın ateşlerin yandığı Ortadoğu'dan esiyor sıcaklık. Filistin halkı tüm dünyanın gözleri önünde kıyıma uğrıtılıyor. Filistinliler

direnif silahlarını bedenleriyle, taşlarıyla ellerinden düşürmüyor. Zulme uğrayanlar olur da, acısı Armutlu'dan duyulmaz mı! Armutlu'dakiler, "biz Filistin çiçeğiyiz" diyen çocukların yaşamlarının ortasına inen ölümün acısını, ölümlerin ortasında hissediyorlar. Acılarına, Filistinin acısı karışıyor, acı acıyı dağılıyor. Anadolu'nun her karışına feda ettikleri bedenleriyle umut tohumları serpen direnişçiler, özgürlüğü uğruna kendini feda etmeye hazır olduğunu tüm dünyaya kanıtlayan bir halkın tohumlarını da direniş toprağı Armutlu'ya taşımaya karar veriyor.

Sultan'ın gözlerinin içi gülüyor. Bir o yana bir bu yana koşturup duruyor. Kapıları çalıyor birer birer.

- Filistin için fidanlar dikeceğiz.

Telaşlı, yüreklerini kıpır kıpır eden bir hazırlık, Filistinli çocuklar için genç, taze, körpe fidanlar dikmek için sürüyor. Direnişçiler de fidan dikilecek yere taşıyor. Direnişlerinin bütünleştğini hissediyor Zehra. Filistin halkını en iyi anlayan, parçalanan bedenleri, yıkılan evleri, "ocağı düşen ateşi" en derinden hisseden, Filistinli feda savaşçılarının direnişteki yerini en iyi tahlil eden onlar. Cemevinin önündeki büyükçe alanın bir bölümünü Filistin fidanlığı yapmak için toplananların yürekleri aynı duygularla çarparak diktiler fidanları. Güneş ısıttı küçük fidanlığı, yağmur besledi. Toprakla bütünleşti, kök saldı Filistin fidanları. Haziran'ı toprağı sarmalayarak karşıladı fidanlar. Direnişler birleşti direniş mahallesinde.

Bu arada direniş mahallesine yeni direnişçiler ayak basıyor. Direniş daha bir güçleniyor. Armutlu, sahiplenmenin kalesiyken, yeni değerlerle anılmaya başlanıyor. Devletin siyasi manevralarına karşı ölü-

müne kararlılık, ihanete karşı hücre hücre örülen kahramanlık barikatının, verilmiş sözün, sadakatin, düşüncelerinden tavizsizliğin kaleleri örülüyor.

Devletin umutsuz bir hamle daha yaparak, bir çok direnişçiye tahliye ederek direnişi kıracağı düşüncesiyle dışarıya saldırdığı insanlar geliyor Armutlu'ya. İlki 25 yıllık devrimci yaşamıyla bir çınar gibi dimdik ayakta duran, kardeşlik ormanımızın Sevgi ablası. İzmir'den sonraki durağı oluyor Armutlu. Gelmeden önce haberi geldi Sevgi'nin. '70'li yıllardan, 1980 cuntasına, cunta sonrası mücadelenin örgütlenmesinden Susurluk'un en cafcıflı dönemlerine ve 2000'li yıllara uzanan bir tarih Sevgi.

Ambulans gecekondunun önünde durdu. Sedyeden önce kocaman bir göz baktı, ambulansın etrafında toplananlara. Güneş tanrısı, bütün ışıklarını doldurmuş bu gözlere. Sonra incecik bir kol, çocuk narinliğinde kırılğan bir vücut izledi bir çift gözü. Katliamın, işkencenin yıldırıamadığı gözlerdeki sevginin ateşi, Haziran'ın sıcağıyla yarıştı. Bunca zulme rağmen gözünde büyüyen zulüm değil, umut oldu.

- Sevgi ablanın kararlılığı bizde oldukça direnişi kırabilmeleri mümkün mü! dedi Sultan, yanında diki len Elmas'a. Tahliye ederek güya direnişi kıracaklardı. Görüyor musun, bir direniş evi daha açtık. Bu gidişle bütün Armutlu'nun evleri direniş evlerine dönüşür.

Elmas Sultan'ı dinlerken heyecanını dizginlemeye çalışıyor. Sevgi'nin yaşamına ilişkin ilk devrimci olduğu günlerden bu yana çok şey duymuştu. Merak ediyor, tanışmak için sabırsızlanıyor. Odasının dün hazırlanmasına yardım etmiş, en güzel çiçekleri yer-

leştirmişti başucuna. Hemen şimdi girmek olmazdı yanına. Yorgundur diye düşündü. Zehra'nın yanına gitmeye karar vererek ayrıldı oradan. Hem yarın yeni ölüm orucu ekibi direnişe başlayacaktı, bant takma töreni için hazırlık yapmalıydı. Sultan ise çoktan Sevgi'nin yanına girmişti bile.

Zehra kapının önünde kırmızı montunu giymiş çayını yudumluyordu. O da duymuştu Sevgi'nin geldiğini, gözlerinin içi gülüyordu.

- Kuşakları birleştirdik direniş içinde, diyerek karşıladı Elmas'ı. Yorulmayan kuşaklarız biz. Kuşakların çürüyen damarı değil, isyan damarıyız. İşte bak tüm kuşaklar burada. Düşünebiliyor musun Elmas, kardeşim altı aylık devrimciydi, Sevgi abla 25 yıllık. Ne güzel değil mi! İnsan kendini daha da güçlü hissediyor böyle anlarda. Ömür boyu devrimci olmak ne güzel bir şey olmalı. Sen ne düşünüyorsun Fatma?

- Elbette dedi Fatma, güldü sonra.

Fatma'nın gülüşü Elmas'ın gözücunda donup kaldı. Samimi olmadığı geçti kafasından, ama bir direnişçi hakkında böyle düşündüğü için kendine kızdı ve Zehra'ya bugün babasının gelip gelmediğini sordu. Elmas ne zaman Zehra'nın yanına gelse, babası mutlaka yanında olurdu. Babası ile ilişkisi gözünde çok saygındı. Arkadaş gibiydiler. Zehra ilk ölüm orucuna başladığında babası ile tartışmasını duymuştu. "Baba komik olma" demiş, "sen bunları bize öğretmedin mi..." diye başlamıştı anlatmaya. O günden sonra babası yanından hiç ayrılmaz olmuştu. Kızının aldığı karara saygı duyuyor, destekliyor ve sonsuz bir güvenle yaklaşıyordu. O'nu görenlerin saygı duymaması mümkün değildi, insanların gözünde bir

metanet abidesi olarak büyüdükçe büyüdü. Direnişçileri ziyarete gelen insanlar onunla da mutlaka konuşmak istiyorlardı. O da bunu severek yapıyor, herkese direnişi, taleplerini desteklemeleri gerektiğini, zaferin eninde sonunda kazanılacağını, boşuna ölünmediğini anlatıyordu. Şimdi büyük kızına moral ve güç veriyor. Zehra'nın biraz durgunlaştığını görse hemen müdahale ediyor, "olmadı prenses, niye hep yatağında oturuyorsun, bak dışarıda hava çok güzel, herkes dışarıda sohbet etmek için seni bekliyor, haydi gel dışarıya çıkarayım seni. Balkonda boğaza karşı bir çay içelim" der, ya da başka bir bahane bulup canlandırırdu Zehra'yı.

- Henüz gelmedi ama, birazdan burada olur, sendikaları ve sol partileri gezmek için gitti. Çok kızıyor onlara. Bir kısmını eskiden tanıyor, onlara daha çok kızıyor. Devrimcilikleri ne hale gelmiş diyor. Hele geçenlerde Evrensel gazetesinde bir yazı çıkmıştı ya, saatlerce burnundan soludu babam. Kalem kağıdı alıp oturdu cevap yazdı. Bıraksak yazıyı yazana gidip düşündüklerini yüzüne söyleyecekti... Gelir gelir birazdan. Amerikalı gazeteci yine buradaydı biliyor musun? Yine şaşıra şaşıra oturdu, sorular sordu. Bize çok doğal gelen şeyler adamcağızın neredeyse aklını başından alacak. Nasıl böyle düşünebiliyorsunuz, nasıl böyle acılara katlanabiliyorsunuz diye diye gözlerini fal taşı gibi açmıyor mu bir de. En çok da Fatma ile konuştu.

- Ha! söylemeyi unuttum, biraz önce Tayad'dan aradılar, İrlanda'dan bir heyet daha geliyormuş, akşam üzeri mahallede olur dediler. Eski IRA'lı bir tutuklu ve İrlanda Sosyalist Partisi'nden temsilcilermiş

söylendiğine göre. Birkaç gün içinde de İtalya ve Almanya'dan gelenler olacakmış. Sesiniz uzaklardan da duyulmaya başladı görüyorsun değil mi? Direnişin uluslararası boyutu gün geçtikçe daha da anlaşılacak, ben buna eminim. Boş yere hücreleri emperyalistler yaptırdı demedik, bu gerçeği herkes görecek mutlaka ve anti-emperyalistler tecrit politikasına karşı durmanın önemini anlayacaklar.

- Tabii! Söylediklerinin olması için de daha çok bedeller ödememiz gerekecek. Bak şimdi o Amerikalı duysa, bana dönüp şaşkın şaşkın bakardı mutlaka. Ölümden nasıl da sıradan bir şeymiş gibi sözediyorsunuz derdi. Evet ölüm beyinleri teslim alan bir silah olmaktan çıktı Elmas. Şimdi o silah bizim elimizde. Ölümlerimizle bombardımana tutuyoruz, halkımıza açlığı ve zulmü reva gören düzeni. Sen bakma ölümlerimizden etkilenmiyor havalarına. Aldığı yaraların acısını sonradan hissetmeye başlayacak. Şimdi kurşun sıcaklığından farkında değil. Kurşun yiyen asker de önce anlamazmış, sonra yara soğudukça sızılar başlarmış ya, düzen de öyle olacak, eminim buna...

- Sen eminsin de biz emin değil miyiz kız!? Kapıdan gülerek çıkan Hülya'ydı. Bir solukta Zehra'nın yanına oturdu, ellerini Zehra'nın omuzuna doladı.

Hülya, Zehra'ya takılmaya devam etmeye niyetlenmişti ki, sokağın başında iki otobüs durdu. Güneşlik çadırın altında oturanlar o yana baktı.

- Kim bunlar Elmas diye sordu Hülya?

- Ziyarete gelmişlerdir, hem de iki otobüs. Yine Gazi mahallesi mi yoksa diye soruyla karşılık verdi Elmas.

Gelenlerin gecekondulardan olmadığını görmek

için çok beklemeleri gerekmedi. 18'li 20'li 22'li yaşlarda, kızılı erkekli gençlerdi. Otobüsten ilk inen grubun yüzünden, hiç bilmedikleri bir diyara düşmüşlüğü şaşkınlığı hemen belli oluyor. Nereye gideceğini bilmez halde sağa sola bakınıyorlar. Hülya'nın yüz hatlarından çok sevindiği belli. Hep gençlerin direnişe sahip çıkmasını anlatıp durdu.

- Seninkiler geldi dedi Hülya, Zehra'ya dönerek.

Daha önce geldiği anlaşılan bir gencin rehberliğiyle ne yöne gideceklerini bulan gençler sokağa bir yürüyüş havasında daldılar. Bir tek sloganları eksik. Şaşkınlık ve heyecanları her hallerinden belli. Ayağı tökezleyip düşmekten son anda kendini toparlayanlar oldu. Evin önüne geldiklerinde ön sırada kalanlar kendilerini şanslı hissederken, arkada kalan bazıları da uzun boylarını bir avantaja dönüştürmek için şöyle ayaklarının ucundan da yükselerek bakışlarıyla çadırın altında oturan başı bantlı üç kadını tutturmaya çalıştı. Sağa sola eğilerek aradan bir boşluk bulup görmeye çalışanlar daha şanssız. Neyse ki, rehberlerinin aklına bu işi düzenlemek geldi. Tek tek direnişçilerin ellerini sıkıyor, sarılıp öpüyorlar. Kutsal bir törenin havası hakim merhabalaşmalara. Gençlerin çoğu direnişçilerin ellerini sıkarken, onlara direnme gücü veren iradeyi ve inancı yakalayıp cebine atacakmış gibi.

Zehra ve Fatma'yı resimlerinden tanıdıkları hemen belli oluyor. Ne de olsa ikisi de gençlik mücadelesinin içinden geliyor. Evin önündeki brandalı sekiğin etrafı insan duvarıyla çevrili şimdi. Sohbet başlayınca, yere çömelmiş gençlerin Anadolu'nun çeşitli illerinden gelen üniversite gençliği olduğu, gençlik

şurası için İstanbul'da toplandıkları anlaşılıyor.

Gençler heyecanlı, çok şey sormak istedikleri belli, ama heyecan ve mutluluk sadece onların gözlelerinden yansımıyor. Direnişçiler de heyecanlandı. Onlar da, ziyarete gelenlerin kalabalık hem de gençlikten olmasına sevindiler, sevinçleri gözlelerinden okunuyor, hepsiyle tek tek sohbet etmeye, okullarındaki mücadeleye, geldikleri kentlerde ne olup bittiğine ilişkin kısa kısa bilgiler almaya çalışıyorlar.

Kısa sohbetin ardından rehberlerinin uyarısıyla kalktılar. Gidişlerinde de aynı heyecan, direnişçilerle aynı havayı solumuş olmaktan duydukları haz aralarındaki konuşmalarda dile getiriliyor.

- İşte bak, gençlik dediğin böyle olacak dedi Hülya kalabalık grup otobüse biniyorken. Gençler gördüm kendinden bihaber. Ne yiyip içmesini, ne oturup kalkmasını biliyor. Mücadele etmek, hakkını aramak dersin hak getire. Üzülüyorum Zehra'm. Nasıl da çürütmüşler. Gözlerinde fer bırakmamışlar körpe-cik insanlarımızın. Vurmuşlar tepesine, vurmuşlar ha vurmuşlar! Kitap okuma terörist olursun, dernekle ilgilenme tutuklanırsın, kültür çalışması yapma beynini yıkarlar, eee ne yapsın bu çocuklar! Sadece okullarına gidip gelsinler. Olmaz ki canım, olmaz ki. İnsan bunlar, ot değil ki! Gözlerini gördün mü, hepsi ıslıl ıslıl yanıyor. Canıma can geldi vallahi. Aydınlık beyinlerin yüzü de başka oluyor. He mi Zehra!

- He Hülya abla!

- Bu gençler bizim geleceğimiz. Sen şehit olacaksın, ben şehit olacağım, Fatma şehit olacak. Ammaa! Aha o gençler peşimizden gelecek. Ben gördüm. Gözlerinde, yüzlerinde gördüm. İçim ısındı.

Hülya gençlerden umutla söz ettikçe, Elmas'ın göğsü kabardı. Gözucuyla Zehra'ya baktı, aynı gururu onun da yaşadığını, göğsünü şöyle geriye doğru çekişinden anladı. İzin isteyerek Sevgi'nin ziyaretine gitmek için kalktı. Hülya da kendini yorgun hissettiğini söyleyerek içeri girdi. Fatma ve Zehra kalmıştı sadece.

- Zehra, sence zaferi görebilecek miyiz?

- Hayır Fatma! Sen de ben de diğer direnişçiler de zaferi göremeyeceğiz. Çünkü zaferi biz getireceğiz. Ölümlerimizle getireceğiz. Biz şehit düşeceğiz. Benim de kanım canım bu ülke topraklarına akacak, tıpkı şehitlerimiz gibi.

Zehra, Fatma'nın son günlerde durgunlaştığını, gelen ziyaretçilerle çok fazla konuşmadığını, sadece her zaman yaptığı gibi gülerek insanların gönlünü almaya çalıştığını farketmişti. Kendi kafasında şehitlik netti, ölüme kilitlenmişti. Zaferi kazanmanın başka bir yolunun olmadığı bir süreçti ve zaferi kazanmak istiyordu. Dün gece de Fatma'nın yatağında kendi kendine, "haydi zafer gel artık, ölmek istemiyorum" dediğini duymuş, ama sayıkladığını düşünmüştü. Böyle bir soru sormasını, kafasında keskin bir hesaplaşma içinde olduğunun delaleti olarak yorumladı. Anormal karşılaşmadı hesaplaşmasını. Biliyordu bu hesaplaşmayı. Kendisi çoktan geride bırakmış olsa da, Fatma'da ölümle yaşam arasındaki hesaplaşma son ana kadar devam edebilirdi. Ölüm bu direnişte O'nun için ne ifade ediyorsa, nasıl bir yaşam şekilleniyorsa kafasında, hesaplaşmanın sonucunun da buna göre olacağını düşündü.

- Ben biraz dinlenmek istiyorum, dedi Zehra. Bir-

kaç saat sonra ziyaretçiler yoğunlaşmaya başlar, dinç olmalıyım.

Hülya'nın odasının kapısından geçerken, içeri bakmak istedi. Kapıyı açmaya yeltendiğinde başı döndü, sendeledi, duvara tutunmuştu ki, Sibel hemen yanında bitiverdi. Son günlerde sık sık yaşanıyordu bu. Bunun için ani hareketler yapmamaya çalışıyordu. Fatma'nın durumuna biraz da morali bozulmuştu, Hülya'nın yüzünü görürse moralinin düzeleceğini düşünmüştü. Sibel başını Zehra'nın omzunun altına sokarak odasına götürdü. Yatağına oturduktan kısa süre sonra toparladı kendini. Sibel'in elinden tuttu.

- Sağol dedi gözleriyle severek.

- Bu benim görevim, severek yapıyorum, keşke yanında olsaydım, Reşit abinin yanına uğrayım demiştim...

Özlem'in yanısıra Zehra ve Fatma'nın refakatçiliğini Sibel de yapmaya başlamıştı. İlk gün odasına girdiğinde, kendisini beklediğini söylemiş ve "bak aylar sonra yine birlikteyiz, yine ayrılmadık" demişti. Sibel şimdi Zehra'nın sonsuza dek ayrılmaya hızla hazırlandığını görüyordu. Boykotlarda, forumlarda birlikteydiler. Zehra'nın güçlü kişiliğini mücadele içinde tanıdı. Birkaç gündür de sık sık Zehra ile birlikte yaşadıklarını düşünür oldu.

Zor koşullarda bile soğukkanlılığını yitirmediğine tanık olmuş, eline aldığı her işi, küçük büyük ayırmadan aynı titizlikle yaptığını görmüştü. Kendisinden de aynı titizliği beklediğine bir kaç kez yanlışlara karşı tahammülsüzlüğünde gördü. Kızmasına, bağırmasına hiç içerlememişti yine de. Bu haline aslın-

da kendi de şaşırmış, başka biri olsa gururunun kaldıramayacağını farketmişti. Böylesi durumlarda Zehra mutlaka bir yolunu bulur, neden kızdığını anlatır, kavratır ve eleştirinin yerini bulmasını sağlardı. Kendine de öyle yapmamış mıydı! Şimdi ateşiyle çevresini aydınlatan bir mum gibi eriyordu gözü önünde.

Sibel düşüncelere dalmışken, Zehra çoktan uykuya daldı. Eğilip alnından öptü. Ne de güzel uyuyor diye düşündü. Bu sırada kapıdan girene dönmüştü ki, Arzu'nun sesi duyuldu.

- Ben de Zehra'ya masaj yapmaya gelmiştim. Dün yine ağrıları arttı. Başına masaj yapınca rahatlıyor, seviyor.

Sibel, eliyle sessiz olmasını işaret etti. Arzu'nun kolundan tutarak birlikte çıktılar. Arzu, kardeşi Ayfer ve Serpil ile birlikte dışarıdaki ikinci ölüm orucu ekibi olarak kısa süre önce başladı direnişe. Gülsüman'ın, Canan ve Şenay'ın yerini doldurdular. Üçü bir odada kalıyor. Fatma ve Zehra bir odada, Reşit ayrı bir odada, Hülya ise atölye haline getirdiği mutfak kendine mekan edinmiş durumda.

Yeni demledikleri çaylarını alarak brandanın altına oturdular. Direniş üzerine bir süre konuştuktan sonra ikisi de sustu. Sibel'in gözleri, biraz da öykünerek Arzu'nun yüzünü daha da güzelleştiren bantına takılmıştı ki, Arzu farketti.

- Bantımı Zehra taktı, anlatmışlardır. Şimdi daha büyük sorumluluk hissetmeye başlıyorum gün geçtikçe. O zafere bir adım daha yaklaştıkça benim alnım ateş gibi yanıyor. 20 gün oldu band takalı ama o anı hala yaşıyor gibiyim. Keşke sen de olsaydın da görseydin o günkü halimi. Elim ayağım birbirine do-

laştı, kalp çarpıntısından bir an düşüp bayılacağım zannettim. Sahi, törenimizi anlattılar mı sana?

- Tam olarak sayılmaz. Sen anlatır mısın?

- Basın kalabalıktı. Ne de olsa, öle öle ölüme yatmaktan vazgeçmeyen insanlar onlar için de merak konusu. Hoş, çoğu yayınlamadı, ama olsun arşivlerine girdi, günü gelecek tümünün raflardan ineceği günlerimiz de gelecek. Neyse. Reşit Abi okudu açıklamayı. Açlığın 200'lü günlerine dayanan tüm direnişçilerin, o gün ilk kez açlığın mutluluğunu yaşayan bizlerin düşüncelerini anlattı...

- *"Devlet taleplerimizi yerine getirmediği, haklarımızı, düşüncelerimizle birlikte yaşamayı kabul etmediği sürece de ölmeye devam edeceğiz."*

Sonra vahşeti, yanan bedenleri, parçalanan uzuvları, hastanelerde zincirlenen kolları, katlettikçe tüketemeyen ama kendi tükenen iktidarın zulmünü anlattı. *"Devlet öldürüyor, yok ediyor"* dedikçe flaşlar patladı. *"Devlet, yalanla ve şiddetle direnişi yok etmek istedikçe bize daha fazla ölmekten başka yol bırakılmıyor, hayatı savunmak için, düşüncelerimiz için ölmeye devam edeceğiz"* dedikçe kameralar bize, üç yeni direnişçiye yöneldi. Sözün kanıtı bizdik çünkü. Vahşete, ölümlere sessiz kalanlara da seslendik. *"Bu vahşete sessiz kalan herkes tarih önünde sorumludur. Kendisine insanım diyen yarın geriye dönüp baktığında, onurlu bir insan olarak yaşadığı konusunda vicdanı rahat olmalıdır"* dedik.

Tam bantlarımızı takma sırası gelmişti ki, soluk soluğa bir araba durdu evin önünde. Elinde kocaman kamerasıyla bir muhabir indi. Kapının önündeki ziyaretçilerden biri Kanal D televizyonundan olduğu-

nu öğrendiğinde yüzünü biraz buruşturmuştu ki, muhabir, *“biliyoruz”* dedi. *“Ama bu yukarıdakiler... Yani biz de mutlu değiliz bu haberlerin yayınlanmamasından.”* dedi. Ama bizim görüşçünün memnuniyetsizliği daha köklüydü. F tiplerinin reklamını yapanların başında geliyordu bu kanal. Neyse ki, muhabir gerçeği az buçuk görmüş. Bu da törenimizin bir enstantanesi olarak geçti.

Sonra kapı önüne çıktık. Kadınlar zılgıt çekmek için hazır vaziyette bekliyordu sanki. Zehra, ardından Hülya ve Fatma çıktılar. Ve bir tepsinin üzerinde kızıl bantlarımız... Direnişe başlamadan önce Armutlu’ya ziyaretlerim sonrasında rüyalarım giren kızıl bant. Başegmemenin ve özgürlük düşümün simgesi kızıl bantlar geldi. İlk bantı Hülya Abla taktı. Serpil heyecanlıydı alına bant takılırken, Hülya Abla da farklı değildi ya. Onun da eli titriyordu, heyecandan tek kelime konuşmadı abla. Sonra ben taktım. Dediğim gibi Zehra’nın elinin sıcaklığı değdi alnıma. Öyle güzel bir duygu ki, anlatamam. Kendimi tutamadım ve *“zaferi kazanacağız”* diye bağırdım. Bizim zılgıt için bekleyen kadınlar sanki o anı bekliyormuş gibi, tüylerimi diken diken eden bir zılgıt kopardılar ki... Son olarak da kardeşim Ayfer’e takıldı. Canan ve Zehra ilk ekibin iki kız kardeşiydi, biz de ikinci ekibin.

Benim çocukluğum hep devrimcilerin içinde geçti biliyor musun? Bu bantın ne anlama geldiğini ilk önce onlardan dinledim. Bizim oraların yiğitleri hiç tükenmedi. Bu bant Sibel, onlardan devraldığım bir bayrak, bir miras. Ben de sadece bantımı takanlara, 19 Aralık şehitlerimize, Gülsüman ablalarımıza değil, bizim dağlarda şehit düşenlere de söz verdim

bu bantla birlikte. Ant içtim, bu bandın temsil ettiği değerlerimiz, düşüncelerimiz, halkımızın, vatanımızın geleceği için şehit düşeceğim diye. Çok düşündüm, çok tartıştım kendimle. Bu kararı almak hiç kolay olmadı benim için. Şunun şurasında daha 20 gün oldu belki, ama her gün kendimi daha güçlü hissediyorum. Ben ölmeye geldim buraya. Bunu biliyorum. Ölümümün anlamını da biliyorum. Yıllardır eziliyoruz, sömürülüyoruz, direnmekten başka yol olmadığı için geldim. Dersim’de halkımın çektiği acıları dinlerdim büyüklerimden. Anlatırken dedem o günleri yaşar gibi olurdu. “Kan” derdi “kızım, oluk oluk aktı. Dağ taş cesetlerle doldu, günlerce akbabalar döndü derelerin üstünde...” Unutulabilir mi bu zulüm! Sadece Dersim değil ki. Zulüm her yerde ve bugün de yaşanıyor. Bunun için buradayım...

Arzu konuşmasına devam edecekti, ama mahalenin kadınlarından Fadime çıkageldi.

- Nasılsınız kızlarım benim. Hülya’yı merak ettim. Kaç saattir evin penceresinden gözledim burayı, Hülya güneşlenmeye çıkmadı. Tasalandım?...

- İyi, dedi Sibel. Resim yapıyordu biraz önce. Resit’i soracaksınız, hemen söyleyim, o da bilgisayarın başında... İşte Sultan da geliyor. Yanında biri var?..

- Gülseren ile yolda karşılaştık. Zehra’yı görmeye geliyormuş. Sakın bana sormayın sadece Zehra’yı mı diye, çünkü ben de sordum. Kendisi belki cevap verir de, ben de öğrenmiş olurum dedi Sultan sandalyeye oturmuştu.

- Yooook! dedi Gülseren utana sıkıla. Suç üstü ya kalanmış da, gizlemeye çalışıyor gibi yüzü kulaklarına kadar kızardı. Ne diyeceğini bilemedi. Sadece yan-

lış anlamayın ben hepinizi seviyorum diyebildi.

Sultan tahmin etti neden Zehra'yı görmeye geldiğini. Direnişi, devrimcileri Canan ile tanıdı son günlerinde. Zehra'yı da mirasçı gibi görüyor olsa gerek ki, Canan ile bitiremediği konuşmalarını, doymadığı sohbetleri onunla yapmak istiyor, onu da kaybetmekten korkuyor.

Soruların sadece bir şaka olduğunu neden sonradır anlayınca kulaklarının kızarması biraz geçti.

- Ben aslında dedim ya, hepinizi çok seviyorum. Armutlu'dan uzak kalınca bir boşluk hissediyorum. Buraya gelirken, mahallenin girişindeki polisin bari katlarını görünce korkuyorum, ama ayaklarım yine de bu tarafa doğru kendiliğinden yöneliyor. Canan beni çağırıyor gibi hissediyorum. Benim yaşımdaki bir insan nasıl bu kadar cesaretli, yürekli oluyor da, ben bir polis panzerini görünce ayaklarım titriyor diye kızıyorum, utanıyorum.

Bu sırada Selim de brandalı köşke gelmiş, masanın bir köşesine ilişerek Gülseren'i dinliyordu.

- Canan ile sohbetlerimizde kafamda sorular vardı. O şehit olduktan sonra sorular daha da çoğaldı. Haberleri izliyorum televizyonlardan, daha önce bana çok doğal gelen bir yığın olaya bakışımın değişmeye başladığını görüyorum. Önceden bakar geçerdim, kimine de gülerdim. Bir anlamı yoktu benim için. Sanki gözlerimin önünde bir perde vardı ve Canan o perdenin ucundan tutup araladı. Ama daha açık değil perde, biliyorum. Açmak isteyip istemediğimden de emin değilim. Açtığımda ne göreceğimden korkuyorum bazen. Ama ben ölemem ki!

Gülseren'i dikkatle dinleyen Sultan, son cümle-

sini bitirdikten sonra elini omuzuna koydu ve hafiften tempo tutar gibi vurdu omuzuna.

- Zehra'nın yanına gidelim mi?

- Rahatsız etmeyiz değil mi?

Sultan ile birlikte Zehra'nın yanına girdiklerinde babası yine yanında, elindeki dergiyi okuyordu kızına. Zehra'nın gözleri yorulalı beri bir süredir babası gözü olmuştu. Dergileri, kitapları o okuyordu. Böylece omuzlarına binen yükün de biraz olsun hafiflediğini hissediyordu.

- Hoşgeldin Gülseren dedi Zehra. Yastığını duvara dik hale getirmiş yarı oturur yarı yatar haldeydi. Her zamanki gibi, saçları düzgün taranmıştı. Gözleri, çukurlaşmış gözaltlarına isyan eder gibi pırıl pırıl yanıyordu.

- Ahmet abi, nasılsın? İyi görünüyorsun.

- İyi olacağım tabii Kara Kız!

- Baba! Bak misafirimiz var, onun elini sıkmadın, diye uyardı Zehra. Mahçup bir ifadeyle Gülseren'in elini sıktıktan sonra kızının yatağından biraz uzakta ki yataktaki Fatma'ya yöneldi.

Gülseren ve Sultan Zehra'nın yatak ucuna oturdular. Gülseren oturmadan önce battaniyenin boşluk olan bir yerine kestirmek için eliyle yokladı ve oraya oturdu.

- Canan'ın yatağıydı burası dedi Gülseren. Bakışlarıyla Fatma'nın yatağını göstermişti. Son ziyaretimde yeniden görebilecek miyim demiştim. Göremedim. Oysa ne kadar çok konuşulacak şey vardı. Bir sürü soru bırakıp gitti.

- Demek sana da yaptı yapacağını!

Gülseren Zehra'nın ne demek istediğini anlama-

miştı. Gözleriyle sordu Zehra'ya.

- Benim kafamdaki soruları cevapladı, senin kafana da sorular bırakmış gitmiş, canım kardeşim, yoldaşım benim. Eee?

- İlk ziyaretimden sonraki sorular yok. Sizin için ölümün anlamını biliyorum artık. Neden öldüğünüzü burada gördüm... Ama ben ölemem!

- Devrimcilik sadece bu değildir Gülseren. Ölüm, zamanı geldiğinde ödemekten kaçmadığımız bedellerden biridir. İnsanlık tarihinin gelişimi hep bedeller ödenerek olmuş. Düşün, o bedeller ödenmese, toplumların gelişimi nasıl olurdu? İlkçağdan ortaçağa ve sonraki dönemlere bak, hep aynı gerçeği bulursun. İleriyi temsil eden düşünceler ve o düşüncelerin bütün topluma hakim olması için vuruşanlar var. Kavganın yolu, yöntemi değişse de özü hep aynıdır. Karşılığında ise varolan düzeni korumak için akla hayale gelmedik zulümler uygulayan egemen sınıflar. Derebeyleri, padişahlar, krallar, tiranlar, firavunlar, diktatörler hepsi o düşünceleri yoketme umuduyla, düşüncüyü temsil edenleri yoketmeye kalkışmışlar. Hiçbiri başarılı olamamış. Engizisyon mahkemelerinde, eski Yunanda, katliamlarla bastırılan Anadolu isyanlarında düşüncelerini savunanlar yaşamış, bugün direnenlere yol gösterir olmuş. Tabii ki, düşünceleri de bir sonraki toplumun tohumlarını oluşturmuş. İlkel, kölecî, feodal, kapitalist toplumlar böyle böyle gelişmiş. Ve dünyanın dört bir yanında kapitalist sömürüye ve zulme son vermek için bugün de vuruşanlar var. 70 yıllık sosyalizm deneyinden dersler çıkarmışlar, kavgalarını bırakmamışlar.

Biz de onlardan biriyiz Gülseren. Bütün dünya

artık görüyor ki, zulme karşı direnenler bitirilemez. Amerika'nın dünya halklarını kendi egemenliği altına almaya çalıştığı, açlığı ve onursuzluğu dayattığı, hakkı hukuku yokettiği bir dünyada; IMF'nin talanı, emperyalist uşakların zulmü altında inleyen, milyonlarcası açbiilaç olan bir ülkede, düşünen ve gerçekleri gören her insan için devrimcilik yapmaktan başka gerçekte hiçbir yol yoktur. Onurlu ve namuslu olacaksak, devrimci olacağız. Özgürlüğü bütün halk için istiyorsak, özgürlük uğruna, İkarus gibi, eriyeceğimizi bilsek de güneşe koşacağız.

Dünyayı bir çöl olarak düşün. Emperyalistler bu hale getirmek istiyor çünkü. Biz, çölün ortasında bir 'vaha'yız. Yerin derinliklerinden fışkıran, umut ve sevdâ suyuyla yeşertiyoruz dallarımızı. Dünya halklarının ruhunu, beynini bizden toplanan meyveler doyuruyor. Biz olmasak aşsız, susuz kalır halklar. Egemenler düzenleri sürsün diye, gördüğünüz vaha değil seraptır diye anlatıyor bizi halka. Bitti diyorlar, yeryüzünde vaha koymadık tükettik diye anlatıyorlar. Oysa beyinleri doyurmamıza engel olamadıkça kimseyi inandıramazlar. Bir hiç haline getirilmek istenen insanı, kavgamızla yeniden yaratıyoruz. Dalları budanan ağaç gibi, her dalımızdan sürgünler fışkırıyor. Ve kavganın gerçeğidir bu, topraklarımızın bereketi, ancak kanımızla artıyor. Ama akan kan sadece toprağı sulamıyor Gülseren, aynı zamanda kanımızı akıtanın çaresizliğini haykırıyor, nefesinin daralmasına neden oluyor. Boğulacağı gün de gelecek. Bu direnişte ölümlerimizle vuruşmak zorundayız. Kanımız akmak zorunda toprağı. Ama dediğim gibi, bu bizim tercihimiz değil, sadece önümüze konuldu-

ğunda, karşılığında vaha olmaktan vazgeçin denildiğinde kabulümüz olan bir bedel. Topraklarımızın çölleşmesine nasıl izin veririz Gülseren? Nasıl susuz, meyvesiz, aşsız bırakırız halkımızı? Tarih baba bize sormaz mı, size ne görev vermiştim, siz ne yaptınız diye yakamıza yapışmaz mı? Görevimden kaçarsam bana sormaz mı? Nazım'ın dediği gibi, aydınlığa çıkmak için birilerinin yanması gerekmiyor mu?...

- Ve siz tepemize çöken karanlığı aydınlatmak için tek tek hücrelerinizi yakıyorsunuz şimdi, değil mi Zehra? Cevap beklemediği bir soruyla Zehra'nın son cümlesini tamamladı Gülseren. Zehra'yı yordüğünü düşündü, ancak perdenin biraz daha aralandığını hissederek sevindi. Bu sırada Fatma ve Zehra'nın babası bir yandan fısıltıyla konuşurken, bir kulaklarının da burada olduğunu ara ara dönüp bakarak belli ediyordu. Sultan'la gözgöze geldi. Bu kez O başladı anlatmaya.

- Bana yolda bahsetmiştin ya, babam yalan mı söylemişti senelerdir diye. Tam öyle sayılmaz Gülseren. Baban çarpık düşüncelerin yalancılığını yapıyor sadece. İletişim araçlarıyla, eğitimle hep bu çarpık düşünceler şırınga ediliyor beyinlere. Bencillikler körukleniyor. Bencillik bir yağ külçesi gibi gelip oturuyor yüreklere ve ciğerlere temiz hava dolmasına engel oluyor. Tıpkı büyük bir yangının dumanlarının üstümüze çöktüğü andaki gibi oksijen değil karbon-dioksit solumaya benziyor bu.

Özgürlük, şu telefon reklamındaki "özgür kız" gibidir diye öğretiyorlar mesela. Sorumsuz, dejene-re, aşkı bile bir o yana bir bu yana savrulmaya açık bir tip. Boş yere böyle bir tipteninin adına "özgür

kız” demiyorlar. Baban gibileri bu yalanı çocuklarına öğretsin, gençler özgürlük diye bunu örnek alsın istiyorlar. İdeali, felsefesi, düşüncesi olmayan insanlar olsun istiyorlar. Sadece sevgilisi ve kendisi var. Bütün dünya bundan ibaret. Gerisi kar boran misali. Aslında ona sorumsuz kız demek daha doğru. Sırtında çanta dağ bayır dolaşırsan demek ki özgürsün. Sevgilinin telefonunu bile unutma özgürlüğüne sahip olacaksın, nasıl bir sevgiyse! Mantıklı mı?

Zehra’nın söylediği, tarihin verdiği sorumluluk çok daha yüce bir değerdir, bunu bir yana bıraksak bile bugüne ilişkin sorumluluklarımız var. Benim sana, senin bana karşı sorumluluğun var. Bizlerin halkımıza karşı sorumluluğumuz var. Görmesek, bilmesek amenna, ama böyle bir düzeni görebiliyorsak sorumluluk daha ağırlaşıyor demektir. Her sorumluluğun olduğu gibi, bunun da riskleri, bedelleri elbette var. Ailesine bakma sorumluluğuyla bir torna tezgahında çalışan da risk alıyor. Kolunu makinaya kaptırabilir örneğin, ama yapmak zorunda hissediyor kendini. Devrimciler omuzlarına çok daha büyük sorumlulukları aldığındandır ki, bedelleri de büyük oluyor. “Özgür kızı” düşün. Neye ne kadar duyarlı olabilir, çevresiyle, yaşamla ne kadar ilgili olabilir? Örneğin yoksullar, zulüm altında inleyenler “özgür kız” için ah yazık denilecek kadar basite alınır. “Özgür kız”ın bir adım ilerisi belki biraz daha duyarlı, belki kimi toplumsal faaliyetler içinde yer alan kişilerdir. Ve bu tipler çağdaşlık, modernlik adına solcu tipi olarak sunulur. Çevreci, hayvansever, protestocu, ama o kadar. Gerisi yok. Ne yaşamlarında ezilenlere dair en küçük emare vardır, ne de pratiklerinde. Çarpıklıkla-

rı, zulmü ve yoksulluğu sadece protesto eder, değiştirmeyi düşünmez. Değiştirme işini yine zulmü ve yoksulluğu yaratanlara bırakır. No'lur reform yapın da, şu işler biraz düzelsin demeye getirirler. Biraz ileri gittiklerinde düzenin sahipleri sert yüzünü bir gösterir, otururlar oturdukları yerde.

Biz bunları reddediyoruz Gülseren. Biz ülkemi zi, dünyayı kazanmak istiyoruz. Sömürü ve zulüm çarkını kırmak istiyoruz. Kolay mı diyeceksin. Evet zor. Biz de bunun bilincindeyiz. Ama tarih boyunca hangi değer, hangi güzellik kolay yaratıldı ki! Bugün günlük yaşamın parçası olan bilimsel buluşları kabul ettirmek için bile insanlar öldü. Düşünmenin, sorgulamanın bir erdem olduğunu anlatabilmek için baldıran zehirleri içtiler kendi elleriyle. Ama işte bugün o bilimsel buluşlar parçamız, düşünen ve sorgulayan insanlar olmalıyız demeyen kimse yok. Bugün zor ve imkansız görünen yarın yaşamımıza hakim olduğunda da böyle bakılacak. Yine diyeceksin ki, iyi de ben görmedikten sonra... Evet bütün mesele de burada işte. Belki sen de, ben de göremeyeceğiz, belki de Zehra'lar sayesinde görmemiz daha yakınlaşacak. Ama evlatlarımız, onların evlatları mutlaka görecektir. Bencilliklerimize karşı bir savaş bu aynı zamanda. Erdemli, ahlaklı bir savaş...

- Ben zaten insanların doğuştan bencil olduğuna inanmıyorum.

- Elbette değil Gülseren. Eğitimin, içinde yaşadığı toplumun, kültürün şekillendirmesi. Bugün için söylersek, kapitalist sistemin düşüncede, yaşam tarzında yarattığı bir hastalık. Hani hep öğütlerler ya, "her koyun kendi bacağından asılır" diye. İnsanlar

koyun değil ki! Seni bacağından asan çengel yarın beni asar, bugün senin derini yüzen kasap, yarın satırı benim derime sürecektir. Ve bu düşünceyi yaydıkça, örgütlendikçe aslında çok daha büyük bir güç olduğumuzu göreceğiz Gülseren.

- Evet, anlıyorum.

- Hakan abi geliyor, yanında yabancılara benzeyen birileri var dedi Sibel. Kapıdan eğilerek Sultan'a seslenmişti. Sultan kapı önüne çıktı. Yanılmamıştı, İrlanda'dan gelen heyetti gördüğü. İri yarı 40 yaşlarında, sarışın olanı eski bir tutukluydu. İrlanda'daki ölüm orucu günlerini yaşayan, Bobby Sands'lerle birlikte direnişte yeralan yurtsever İrlandalılardandı.

- Merhaba dedi Jim Mc Veigh, öğrendiği tek Türkçe kelimeyi bozuk aksanıyla gülerek söylemişti. Tek tek tokalaştılar. Bu kez yanlarında tercümanla birlikte gelmişlerdi. Hakan, onların da daha önce gelen bazı heyetler gibi, Armutlu'da bir süre kalmayı düşündüklerini söyledi. Bir iki hafta sonra da İrlanda'dan başka bir heyet daha gelecekmiş. Direnişi desteklemek için İrlanda'da yaptıkları eylemleri anlattı, genç olanı. O'nun öğrenci olduğunu söyledi tercüman. Üçüncüsü ise sosyalist partidenmiş. Daha önce gelen bir kaç heyete yaptıkları gibi, onları da havaalanında kısa süre gözaltına alıp sorgulamışlar. Neden geldiniz, ne yapacaksınız, gelmeyin, onlar terörist gibi şeyler söylemişler. Bir kaç heyeti korkutmayı başarmışlardı ama anlaşılan bu kez başaramamışlar.

- Biz bu şansı elde edememiştik.

Eski bir tutuklu olanı, kapının önündeki çadırılı yerde oturan Arzu'nun bantını göstererek İngiltere hapishanelerindeki direnişlerinden sözetti.

- İrlanda halkı sizi çok iyi anlıyor. Biz de yaşadık. Sizin direnişiniz çok daha büyük bedelleri şimdiden ödedi. Partimiz halkımızı sürekli bilgilendiriyor direnişinizle ilgili olarak. Baş bantlı direnişçi resimleri yaptık İrlanda sokaklarına. Baby'nin anmasında sizin direnişinizi de konuştuk. Yanımdaki bu genç kardeşimizin babası da 1982'deki direnişimizde şehit düştü. Mutlaka sizi görmek istiyordu. Mümkün olsa tutsak direnişçileri de görebilsek ne kadar iyi olurdu. Biz aslında onlar için getirmiştik, size vermek istiyoruz.

Çantasından, mavi üzerine beyaz yıldızlardan oluşan bir bayrak çıkardı ve Sultan'a uzattı.

- Bu bizim bayrağımız.

- Babam bu bayrak için şehit düştü. Şimdi siz kendi düşünceleriniz için şehit düşüyorsunuz. Babam, biz dünyanın her yerindeyiz derdi, şimdi daha çok inanıyorum.

Zehra, Fatma, Reşit ve Hülya'yı da görmek için İrlandalılar eve girdi. Kırmızı bir bez üzerinde Canan, Gülsüman ve Şenay'ın resimleri olan panoyu gördüler odalara yönelmeden önce. Eski tutsak olan, panonun önünde durdu, diğerleri de onu takip etti. Kısa bir süre sessizce durup, sonra başlarını hafifçe öne eğerek saygılarını dile getirdiler. Panonun üzerindeki kartonda yazan sözün ne anlama geldiğini sordular tercümana.

"İnançsız, amaçsız yaşanmaz" sözünü İngilizceye çevirdi tercüman.

- Çok doğru, çok doğru dedi sosyalist partili.

Zehra'nın odasına girdiler. Babası Gülseren'le konuşmaları bittikten sonra yeniden kızına kısık ses-

le dergi okumaya başlamıştı. Tokalaştıktan sonra etrafı incelemeye başladılar. Duvarlarda şehitlerin resimleri, karanfiller vardı. Zehra'nın yatağının yanındaki komodinin üzerinde duran genç kız resmine ilişti gözleri. Kardeşi Canan olduğunu öğrendiler.

- Demek onlar sizsiniz, dedi eski tutsak. İki kız kardeşin direnişte olduğunu duydukları belliydi. Kitap okuyanın babaları olduğunu öğrenince, tekrar elini güçlü bir şekilde bir daha sıktı.

- Kutluyorum sizi, yanınızdayız dedi.

Zehra'nın odasından Hülya'nın yanına geçtiklerinde bir daha şaşırdılar. O'nun yanındaki ak saçlı kadının annesi olmasıydı şaşkınlıklarının nedeni. Birinin yanında babası, ötekinin yanında annesi. Hem de Hülya'nın kendisi orta yaşlarda bir kadındı.

Annesi Sakine, saygıyla kalktı yerinden misafirlerini karşılamak için. Buyur etti baş köşeye. Hülya annesini izliyor yan gözle. Köyündeki evine misafir gelmiş gibi ne yapacağını şaşırmaya gülümsedi.

- Arkadaşlar İrlanda'dan geldiler Hülya abla, dedi Sultan. Hani sen diyordun ya, onlar da bize benzeyen bir halk diye. Önceki gelen gruptan dinlemişler sizi, bunlar da sonraki gelecek olan heyete anlatacak. Burada bazı demokratik kitle örgütleriyle, baro ile sendikalarla görüşecekler.

- Hoşgelmişler, sefalar getirmişler. Başımız gözümüz üstüne. Anlatsınlar elbette dünyaya. Biz onlar için de direniyoruz. Hep kardeş değil miyiz.

Annesi kızına hak vererek başıyla onayladı.

- Herkesi kardeş bilen kızım diyerek konuşmaya dahil oldu. Ben hep parayı çok sever, gözetirdim, bu kız dağıtmak, açları doyurmak için elde avuçta para

bırakmaz, kızım bize kalmıyor dedikçe de, olur mu ana, onlar bizim kardeşlerimiz derdi. Kim olursa olsun kardeşlerimiz der. Bir tek onlar hariç... neydi kızım onların adı?

- Burjuvalar anne, burjuvalar. Bizi ve tüm dünya-daki yoksul insanları ezenler, haklarını çalanlar, ekmeklerini yiyenler.

- Hah! işte onlar hariç. Hülya hep anlatıyor bunları bana. Sağolsun Hakan oğlum da hep anlatır. Hülya nereden giriyor nereden çıkıyorsa, Hz. Ali'ye getirip dayandırıyor lafı. Yalan yok. Yapmasın demiştim, kendi kendime. Hülya'yla da konuştum. Ben dayanamam kızım, ölme, yapma dediydim. Dinletemedim. Yine ölmesin diyom, ama o zamanki gibi değil. Buradakilerin hepsi benim Hülya'm oldu. Ama yüreğim!...

Saçının aklarına aklar katarak kızının ölümünü izleyen ananın sessizliğin ortasındaki çılgılığı onunki. Ne yapabilirsem söyleyin yapayım diye eylemlere, ölümleri durdurmak için iktidara yapılan çağrılara, acılarını acılarına ekleyerek koşturup duruyor. Yapılanın yetmediğini gördükçe bir an umutsuzluğa düştüğünde kızının yanına koşuyor yeniden. Bir daha umutlanıp yine düşüyor yollara. Bu işler böyle oluyormuş demek. Ölmeyince duyan yok diye düşünüyor kendi kendine. Son günlerde daha bir dinginleşti. Kızına duyduğu saygı daha da büyüdü.

- Öğretmenim benim dedi kızı için, eliyle kızını göstererek. İşte bakın Kerbela şehitleri gibi direnen benim kızım der gibi.

- Kızımın selamını söyleyin halkınıza, kardeşiniz deyin diyerek uğurladı İrlandalı heyeti.

Ertesi günü, bir sonraki gün yine geldiler Armut-

lu'ya. Direnişçilerin, direniş evinin ve gecekondu-
ların duvarlarına siyah, beyaz, kırmızı boyalarla yazıl-
mış yazıların resimlerini çektiler. Zehra'nın yataktan
kalkamaz hale geldiğini görünce geldiklerinin ikinci
günü destek açlık grevine başladılar. Bugün geri dö-
nüyorlar. Tek tek tüm direnişçileri, refakatçıları sımsıkı kucaklayarak vedalaştılar.

- İrlanda halkına anlatmaya devam edeceğiz. Zafere olan inancınızı onlara ileteceğiz. Bobby'ler dünyanın her yerinde yaşıyor diyeceğiz. Burada çektiğimiz resimlerden, Gazi mahallesindeki meşaleli yürüyüşten, şehit mezarlarının resimlerinden ve Sevgi'nin baskıya karşı inancını yorumsuz anlatan resimlerinden bir sergi açacağız, dia gösterimi yapacağız. Acının ve umudun koyun koyuna yattığı ülkenizin havasını tüm halkımız solumalı. Şunu daha net gördük ki, emperyalistler dünyanın her tarafında gerici rejimlerle işbirliği yaparak devrimcileri yoketmek istiyor. Direnişiniz çok büyük. Sizinle konuşmalarımızdan, burada gördüklerimizden emin olduk ki, sizi yenebilecek hiçbir güç yok. Zafere ulaşacağınızdan kuşku duymuyoruz. İrlanda'ya ayak basana kadar destek açlık grevini sürdüreceğiz, bilmenizi istiyoruz. Bilmenizi istediğimiz bir şey daha var, Bobby'nin dediği gibi, "bizim de günümüz gelecek!"

Son cümleyi söylerken sol yumruğunu havaya kaldıran eski IRA'lı tutsak duygulanmıştı. Sosyalist Partili olanı da, bir cümleyle anlattı düşüncelerini, "er geç sizin halkınız ve bizim halkımız sosyalizmi kuracak" dedi, o da yumruğunu sıkarak.

Hülya'nın kapısının önünde sendeleyeli beş gün

oldu. Zehra artık yataktan kalkamıyor, Sibel başından hiç ayrılmıyor. Babası odasına giremiyor, kapının önünde, brandanın altında dönüp duruyor, sigara üstüne sigara yakıyor, kızlarına söz verdiği gibi güçlü olmaya çalışıyor. Zehra'nın durumu kötüleşince, Fatma, etkilenir düşüncesiyle Sevgi'nin bulunduğu eve götürüldü. Bu arada Zehra'nın babaannesi de geldi Rize'den. Başından beri ölüm orucuna şiddetle karşı çıkıyor, oğluna kızıyor. Hep senin yüzünden, kızların kolundan tutup götürmedin diye hayıflanıyor. Oğlunun, "kızlarım yetişkin, ne yaptıklarını bilecek yaşta, düşüncelerine saygı duymak zorundayız anne" demesinin de çok faydası olmuyor. Gelme-yecekti aslında. Ama gidiyordu işte. Zaman elinden parça parça uçup gidiyor ve onu durdurmanın, tutup yakalamanın, avucunu sıkarak hapsedmenin imkanı yoktu. Sevgili torununu vazgeçiremeyeceğini anlamıştı artık. Bari huzurlu olsun, yanında olayım, saçını tarayıp okşayayım diye geldi Armutlu'ya.

Mahallenin bir başka köşesindeki direniş evi, Sevgi'nin İzmir'den geldikten bu yana direnişi sürdürdüğü, şimdi yanında Fatma'nın olduğu ev. Sevgi'nin orada olduğunu duyan birçok insan onu görmeye geliyor. Gelenler arasında her zamanki ziyaretçiler olduğu gibi, Sevgi'yi yıllar öncesinden tanıyanlar da var. 25 yıllık devrimci yaşamında binlerce insan gördü Sevgi. Kimisinin soluğu yetmedi, kimisi 12 Eylül fırtınalarında savruldu, kimisi yazar, kimi gazeteci oldu. Yitirdikleri ne olursa olsun vefa duygusunu yitirmeyenler arayıp soruyor, olanağı olanlar yazılarıyla Sevgi'yi ziyarete çağırıyor. Bugün de gelenler yoğun. Sevgi kocaman gülen gözleriyle karşıladi

onları. Açlıkta 250'inci günlere bir soluk kalmışken, yangınların işkencelerin ortasından çıkıp gelmişken, Sevgi'nin dipdiri düşüncelerinden, pürüzsüz konuşmalarından etkilendiler. Hele gözleri!.. O'nu görenin bu gözleri unutabilmesi mümkün değil.

Ferhat ve Suavi'den sonra Cumhuriyet gazetesinden Işıl Hanım geldi dün. Yanıbaşında durdu dakikalarca. Ucuna kurdela bağlanmış kapkara, gür saçlarının yıkanışını, örülüşünü izledi. Pırıl pırıl yanan gözlerinin içine baktı. Gelirken aklından geçenler başkaydı. Bırak diyecekti. Kızın var, yeterince acı çektin diyecekti. Diyemedi. Başucundaki komodinin üstünde, ölüm orucundaki gününün yazılı olduğu kağıda baktı ve bunca gün direnen ve hala yüreği, beyni inançla dolu Sevgi'ye bunları söylemenin haksızlık olacağını düşündü. Hayretini gizlemedi, saklamadı. Erimiş kasların, küçük bir çocuk gibi kalmış bedeninin ortasında parlayan gözlere şaşkınlıkla, sevgiyle bakıp durdu.

Sevgi gökyüzünden, aşktan ve hayattan söz ettikçe şaşkınlığı daha bir büyüdü Işıl Özgentürk'ün. Ölüme gidiyordu oysa. Böyle bir zaman parçasında sözcüklerin, ukalaca akıl vermelerin, savunmaların hiçbir anlam ifade etmeyeceğini anladı. Yanıbaşında oturan kara pelerinli ölüm meleğiyle yüzlerce gündür alay ederek gülen bu kocaman gözlerin ne çok şey gördüğünü, nelere tanıklık ettiğini geçirdi aklından. Görebiliyordu. Ölüm ilk kez bunca utanç içinde yüzünü gizliyordu insanlardan. İlk kez böyle çaresiz, umutsuz kalmış teslim olmuştu gülen gözlere. Oysa ne heybetliydi kara peleriniyle. Kimin yanına yanaşsa, bir kez olsun yüzünü gösterse teslim almış,

kulu kölesi yapmıştı. Şimdi yorgun, bitap düşmüştü umudunu katık edip lokma lokma yiyen Sevgi'nin karşısında. Gözleriyle tanık oldu tüm bunlara.

Bugünkü Cumhuriyet'teki köşesinde anlatıyor ziyaretini. Sevgi'nin gözleri artık net seçemediği için refakatçısı okudu Işıl Hanım'ın yazısını. Yazının sonuna Sevgi'nin telefonunu yazmış, “telefonu çevirdiğinizde Sevgi'nin o neşeli sesini duyacaksınız ve hayata dair kimbilir size neler söyleyecek.” demesi hoşuna gitti. Demek, biraz olsun anlatabilmişim neden direndiğimi diye düşündü. Az evvel de Savaş aradı. O da yarın gazetedeki köşesinde bir yazı yazacağını söyledi. Keşke korkmasaydın bu kadar Savaş dedi, telefonu kapattıktan sonra. Üniversite yıllarından tanıyordu, biraz da delikanlıydı. İyi güzel, yazması da güzeldi, ama o A takımı kamerasını kapıp, bu direniş benim ülkemde yaşanıyor, bundan daha önemli bir olay yok şu anda. Ben bunları belgeleyeceğim diyerek mahalle girişindeki polis barikatının önünden göğsünü gererek geçebilseydi. Olsundu, yine de gülümsedi Sevgi. İnsanlar anlasın, görsün de bir Sevgi gitmiş, bir Sevgi kendini feda etmiş çok değil.

Kapıdan bir grup ziyaretçi daha giriyor işte. Sevgi, eskiden tanıdığı insanların ziyaretlerine memnun oluyor, durmadan onlara bir şeyler anlatmak istiyor. Telefon elinden neredeyse hiç düşmüyor. Ziyaretçiler kapıda görüldüğünde O yine telefonda biriyle konuşuyor, direnişi anlatıyordu. Yeni gelenlerden birini tanıyor ama nereden, tam çıkaramadı. Hafızası yanıltabilirdi. Uzun açlık günlerinin en bilinen etkilerinden biri, hafıza zayıflaması. Oysa ne kadar güçlüydü hafızam diye düşündü. Yine de zorladı kendi-

ni ve sonunda hatırladı. Orhan bu. Uşak hapishanesinde iken, 19 Aralıkta birbirine sarılarak alev alev tutuşan Yasemin ve Berrin ile birlikte otururlar, şiirler okurlardı. Orhan'ın şiirlerinden de okudukları olurdu zaman zaman.

- Hatırladın mı beni Sevgi? dedi Orhan. Yatağının yanındaki sandalyeye oturdu.

- Hoşgeldin arkadaş dedi Sevgi. Gülümsemesi konuşmasının ayrılmaz parçası gibi. Artık durumu çok da iyi değildi. Vücudunun her yerinde yaralar çıkmış, yaraların çoğu iltihaplanmış, eti çürümeye başlamıştı. 19 Aralıktan bu yana yataktan kalkamaktan, zorla müdahale etmek için hastanede ellerinin kollarının bağlanmış olmasından dolayı sırtında, omuzlarında yaralar oluştu. Zulüm, O'nun ve daha nice direnişçinin huzur içinde ölmesine bile izin vermiyor. Yaşatmak için değil. Son anlarını bile işkenceye çeviriyor. Bu nedenle direnişin talepleri bir yana direnişin kendisi için, direnme hakkı için büyük bir savaş yaşıyor hücreler ve hastanelerde.

Sevgi işte o koşullardan çıkıp, ziyaretçilerin hiç eksik olmadığı, etrafında sevgi çemberinin yumuşacık ellerini hissettiği bir ortamda direnişini sürdürmeye başlayalı öyle mutlu ki Gülsüman ve Şenay'dan sonra kendisinin refakatçılığını yapan Fidan'a sık sık anlatıyordu. "Ölüm" diyordu, "şimdi daha yakın, ama acılarım daha katlanılır oldu. Yoldaşlarımın sevgisiyle, özenli bakımıyla acılarımı birden unutuverdim."

- Yirmi yıl hiç değiştirmemiş seni Sevgi. 1970'li yılların sonunda, o karabasan günleri eşiğimize dayanmadan da böyle hayat dolu, böyle coşkun akan bir sel gibiydin. Tutsaklıklar, eş, yoldaş acıları, ayrı-

lıklar, özlemler eksiltmemiş büyötmüş sanki yüreğinde yanan ateşi.

- Elbette öyle olmalıyız Orhan. Devrimciyiz biz.

Orhan yıllar vardı ki, hissetmediğı bir duyguyu yaşıyordu. Tuttuğı incecik elden tenine, damarlarına, iliklerine doğru bir nehrin aktığını hissetti. O nehrin ruhuna taşıdığı duygular, 20 yıl öncesinden çıkıp gelmişti. Meydanlarda, boykotlardaki coşkuydu bu. Bacılarımız, kardeşlerimiz deyip sarılmışlardı birbirlerine. Sevgi'nin düne, bugüne dair ne varsa düşünme, vicdanları yoklama çağrısına hiçkimsenin kulak tıkayamayacağını orada anladı Orhan. O yıllarda devrimci saflarda yer almış, bugün örgütlü olmayan, ama tümünden yitmeyen, kendini çürötmeyen insanların hepsi bu çağrıya mutlaka kulak verecektir diye düşündü. Bir saat Sevgi'nin elini hiç bırakmadan, gözlerinin anlattığı destanı dinlemekten bıkip usanmadan oturdu. Belediye işçilerinden bir grubun ziyarete gelmesinden sonra gözleri arkada, ayrıldı.

Bağcılar'dan gelen gençlerin ardından elinde şiir kitabı ve bir de deniz kabuğıyla 75'lik şair Arif Abi geldi. Sevgi ile kısa konuştu, ziyaretçi defterine kısa yazdı duygularını. Sevgi, o gittikten sonra deftere yazdığı mesajı okuttu Fidan'a.

- *"Kardeşlerime, oğullarıma kızlarıma... Yurdu-
mun en yiğit özverili çocuklarına derin sevgilerimi,
savaşımalarına saygılarımı sunmaya geldim. Ben şimdi
75 yaşımı doldurmuş bulunuyorum. Uzun yıllar
var ki, bu kadar yaşadığım için utanıyorum. Son 250
gün, daha önceleri de o büyük kıyıda, içimde içten-
likle belirtmek isterim, yaşamak bana dayanılmaz
acılar yanı sıra, mahçubiyet içindeyim. Giden, kalan*

bu güzel gençlerin gözlerinden öpüyorum...”

- En azından aydınlarımız hiçbir şey yapamıyorsa, “benim yurdumun yiğitleri” diyebilmeli, dedi Sevgi, Fidan’ın mesajı bitirmesinden sonra. Bunu dedikten sonra gerisi önemli değil. Bunu söylemek hissetmektir, sahiplenmektir, insanına duyulan güvendir, acıları hissetmek, zaferde yüreği pırpır etmektir.

Fidan, Sevgi’yi dinlerken kendini çok huzurlu hissetti. Her kelimesinin yılların tecrübesi olduğunu düşünerek sünger gibi emdi. “Halkımız için” sözünün O’nun ağzında karşılığının tam ve tereddütsüz olduğunu düşündü. Halk için, vatanımızın bağımsızlığı, insanlarımızın özgürlüğü uğruna adanmış bir yaşam gözlerinin önündeki. İhanete böyle öfkeli bir yüreği görmek kolay kolay nasip olmaz. İhanet fırtınalarının ortasına yüreklice dalıp çıkmasına, ihane-tin O’nu da çağırmasına sadece gülüp geçen bir devrimci Sevgi. Kendi kızı da direnişçi olan ziyaretçilerden birinin ihanet edenlere ilişkin sorusuna nasıl da sinirlenmişti. Sultan morali bozulmasın, sorma diye uyarmıştı kadını, ama öyle olmadı. Morali bozulmak bir yana, sanki daha da güçlendi. Hele, “sen bakma benim vücudumun böyle incecik ve kırılgan olduğuna, bir silindir gibi ezer geçerim ihanet edenleri” sözünü hiç unutmuyacaktı. Aklının bir köşesine kaydetti. Cezmi Ersöz’ün yazısından sonra, hiç susmayan telefonunun bir boşluk anını yakalayıp, bir ihtiyacı var mı diye yanaştı yanına.

- Çay içebilecek misin abla?

- İçerim canım. Zehra nasıl?

- Bilinci gidip geliyormuş abla.

- Sultan gelince, sen Zehra’nın yanına git ve al-

nından benim için öp. Kulağına fısılda. Sevgi ablanın nefesi ensende. Gittiğin yerde seni yalnız bırakmayacak. Kolkola halaya duracağız de! Kızıma söyle, onu çok sevdiğimi söyle kulağına. Peki Osman tahliye olacaktı, geldi mi, ne zaman gelecekmiş?

- Henüz işlemleri bitmemiş, adli tıp kurumundan rapor bekleniyormuş abla. Bak Fatma da geldi. Ben Fatma'nın gözlerine çay ile masaj yapacağım, bir isteğin olursa...

- İyi yap, ama bu tür ağrılar normaldir. Ölümeye yatan bir insan kendini bu kadar dinlememeli. Zaten ben öleceğim demişsin, gözlerin ağrımış ne ki. Neyse. Tamam.

Sevgi'nin biraz da sinirli bir ses tonuyla konuşmasına Fatma alındı. Fidan da, acaba niye bu kadar kızdı diye düşündü kendi kendine. Oysa ağrıyan yerlere masaj yapılmasına daha önce bir şey demiyordu. Belki açlığın doğal etkisi, sinirleri yıpranmış olabilir. Belki de Fatma'ya birşeyler söylemeye çalışıyor. Neyse, sonra anlatır bana mutlaka diye geçirdi içinden.

Yanılmamıştı. Sevgi iki gündür Fatma'nın davranışlarının ölümü göze alan bir insanın davranışları olmadığını görüyordu. "İhanetle kahramanlık arasındaki" o ince çizgide dolanıp duruyor Fatma. Fidan'a sürekli Zehra'yı sordu bugün. Çok acı çekiyor mu dedi. Fidan bunu, Zehra'ya olan sevgisine yordu. Ama, "Ahmet abi için üzülüyorum" sözüne çok anlam veremedi. Bir direnişçi için Zehra'nın babası hakkında düşünmesi gereken ilkin üzüntü mü olmalıydı diye düşünmekten de kendini alamadı. Bu sabah annesi ve babasıyla konuşmalarını da garipsemişti Fidan.

Babası ve annesi geldiğinde uyuyordu. Uyandı.

Babası, “seni götüreyim, hemen serum takalım” dedi. Önceleri de bu tür teklifler yapmıştı ve Fatma çok sert bir şekilde kararına saygılı olmalarını söylemişti. Bu sabah hiç ses çıkarmadı. Sonra, kendisine zaten serum takıldığını söyledi. Herhalde uyku sersemliğiyle konuşuyor diye düşündü Fidan. Kendisine sonra sorduğunda, mantıklı olmayan cevaplar verdi.

Haziran sıcaklığı direnişçileri bunaltmaya başladı. Neyse ki, direniş evlerine takılan klimalar biraz rahatlamalarına yardımcı oluyor. Serin hava yüzlerine vurdukça Ağustos sıcaklığında serin bir denize girmiş gibi hissediyorlar. Sevgi su içimini azalttı son bir hafta içinde. Sıcakla birlikte su ihtiyacı da artıyor-ken, vücudu fazla suya direniyor. Kokulu çayları kabul ediyor ancak boş mide. Günlük temizliğini hiç ihmal etmiyor. Fidan’ın yardımıyla az önce dişlerini fırçaladı biraz rahatlamış hissetti kendini.

Zehra’nın babası göründü kapıda. Geldiği günden bu yana her gün mutlaka bir kaç saatliğine uğrar, uzun uzun sohbet ederdi Sevgi’yle. Aynı yaşlarda sayılırlardı. 1980 öncesinden sözedeler, o günlerden bugüne dimdik ayakta kalanlardan biri olan Sevgi’ye saygı ile bakardı.

Gülerek girdi içeri Ahmet Kulaksız. Sevgi’nin gülen gözlerinden ilk kez iki damla yaş döküldü O’nu görünce. Biraz önce Fidan, Zehra’nın bir deri bir kemik kalmış son çekilmiş resimlerini göstermişti. Babasına bakınca o görüntüleri hatırladı ve bir an kendini tutamadı.

Armutlu gecekonduarı açlığı, yoksulluğu bilir. Ama açlığın böylesini hiç yaşama-mıştı. Açlığın isyanına, açlığın ortaklaştırdığı kardeşliklere, açlığın feda ruhuyla donanmış olanına hiç tanık olmamıştı. Armutlulular, pırıl pırıl güneşin boğazın dalgalı sularını gözlerinden öptüğünü her yaz ayından bilirdi, ama ilk kez haziranın bu kadar sıcak, ilk kez gecekonduarın yönünün bu kadar güneşe dönük olduğunu farkediyordu. Güneş hep tepeden doğar derlerdi, aylar var ki, Şenay'ın direniş evinden doğuyordu. Gözler, yanmaya, kamaşmaya aldırmadan güneşe bakıyordu.

Haziran son demlerini yaşıyor. Acıları içine damıtarak, onuru yücelterek, sahiplenmenin en yüceni yaşayarak son demlerini yaşayan bir de Zehra var bugünlerde. Dünden bu yana bilinci gidip geliyor. Bugün tümünden kapandı bilinç. Artık hareketleri kontrolsüz, hıçkırıkları hiç durmuyor. Yoldaşları ve baba-

annesi yanından hiç ayrılmıyor. Düne kadar yanından ayrılmayan babası ise yanına giremez oldu. Da-
yanmak güç diyor kızının çırpınışlarına bakarak.

Saatlerdir babaannesi ağıt yakıyor, dualar ediyor. Zehra inlemelerin arasında bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Yüzlerce gündür anlattıkları yetmedi, öğrettikleriyle yetinmedi, son anlarında da zaferi anlatıyor. “Zaferi şehit düşmeden kazanırsak eğer, tüm Karadeniz’i bir baştan bir başa gezeceğim” derdi. Şimdi Karadenize çok daha uzun bir yolculuğa çıkmaya hazırlanıyor. Toprağa karışıp, bir baştan bir uca kimseler görmeden gezip duracak. Vakit erişince de çatlatacak toprağı, ben ölmemiştim ki diyecek yine hınzırca gülerek.

Son hafta Zehra’nın özellikle sol gözünde kayma başladı. Sık sık kusma ve ishalden uyku uyuyamaz hale geldi. Doktor kontrol için geldiğinde, şehitliğinin yaklaştığını söyledi.

- Ben zaten ölmek için buraya geldim, dedi doktorun söylediğini öğrendiğinde.

Sibel ve Özlem gözlerini üzerinden ayırmadan Zehra’yı izliyor. Acısını hafifletmek için dört dönüyorlar ortada. Selim girip çıkıyor durmadan. Babaanne, acı çektirenin şeytan olduğunu düşünerek, şeytana lanetler okumaktan, dualardan umudunu kesti kesecek. Saatlerdir okuyor bildiği duaları, Zehra’nın hıçkırıkları kesilmiyor. Bir ara gülümsüyor. Sonra yeniden inlemeler başlıyor. İlk geldiği günlerde babaanne yoldaşlarına kızgındı, Zehra’nın başucunda oturdukça kızgınlığı da geçti. Özlem ve Sibel’e kızlarım diyor artık.

Bilincinin kapandığı ikinci güne de yoğun ziya-

retlerle girildi. Zehra'yı son kez görmek için gelenler saatlerdir evin önünde bekliyor. Okuldan arkadaşları da var. Canan ve Zehra Dev-Gençlilerin onuru, günler var ki, Zehra'nın ağırlaştığını duyduklarından beri Maslak'tan Armutlu'ya bakıyorlar. Kilometrelerce öteden ölüm yatağında umutlarını büyüten yoldaşlarını görmeye çalışıyorlar. Ayakları bu yana yöneldikçe, "yok hayır" diyorlar, en iyisi okullarda kalıp onlar için birşeyler yapmak. Forumlar, afişler, bildiri-ler, anfilerde yapılan konuşmalar hep onları anlatıyor. Zehra'nın gülen fotoğrafı süslüyor okulların koridorlarını. Bir de bu fotoğrafın hemen yanında son günlerinde çekilmiş zayıf düşmüş resmi. "Bu gülüşün solmasına izin verecek misiniz" yazdılar resmin altına. Gülüşü soldurmamak hücrelere, tecrite karşı çok daha güçlü sesle haykırmaya bağlı. Bunu anlattılar her eylemde gençliğe. Şimdi bir grubu Armutlu'da. Zehra'nın elinden tutmak ve daha yapacak işlerimiz var, boykotlarımız, forumlarımız, yürüyüşlerimiz senin öncülüğünü bekliyor, haydi kalk demek için.

- Kalabalık girmeniz doğru olmaz!

- Ama...

- En iyisi aranızdan bir haydi iki kişi seçin.

Selim'e kızgın kızgın baktılar ellerinde olmadan.

Bir köşeye çekilip karar vermeye çalışıyorlar.

Bir tek Makbule giriyor Zehra'nın yanına.

- Sen konuş, o seni anlar.

Makbule Sibel'e dönüp baktı.

- Tamam dedi ve incitirim korkusuyla usulca eğildi Zehra'nın kulağının dibine. Bu sırada babaanne, gözleri öfke ve sevgi dolu olan bu minyon yapılı,

kısa küt saçlı, düzgün giyimli, incecik elli kızı izlemek için dövünmesine ara verir gibi oldu. Birileri sus dedi sanki. Nereden geldiğini bilmediği emre uydu babaanne. Makbule kemikleri eline batan Zehra'nın elini tuttu usulca.

- Okulda senin için kampanya başlattık Zehra. Beni duyuyor musun? Gülen gözlerin bütün öğrencileri selamlıyor kampüslerimizde. Duyuyorsun beni değil mi?

Zehra, önceki şehitlerin son günlerindeki gibi, parmaklarını oynatıyor. Makbule emin oluyor artık, dinliyor kendisini. Dönüp Sibel'e bakarak gülüyor, başını sallayarak, gördün mü, duydu beni diyor.

- Dev-Gençliler seninle gurur duyuyor Zehra. Bu büyük fedakarlığın bize hep örnek olacak, inan. Yaşamını bir solukta ortaya koyuşundaki cüretinle ülkemizi satanların yakasına yapışacağız. Hatırlıyor musun? "Ben şehit düşeceğim" diyordun. Biliyordun öyle kolay kazanılmayacak, bedelleri ağır olacaktı. Katliamdan sonra daha da emin oldun buna. Yine eline aldığın işi yarım bırakmıyorsun. Yine kararlılık kasılıp duran bedeninin her hücresine damgasını vuruyor. Haydi, yine önümüze geç Zehra. Hızlı hızlı yürü, yol göster bize. Yine Filistin halkı için eylemler yapalım, öğrenci meclisi çalışmalarımızı organize et, yine ben "olmuyor" dedikçe güç ver bana. "İYÖ-DER Ankara'ya yürüyor" pankartımızı hazır bekletiyoruz, yine yürüyelim zulmün başşehirine. Soralım birbir bunların hesabını. N'olur aç gözlerini Zehra!...

İlk tanıştığımız günlerde itiraf edeyim, senden çekiniyordum. Kızgın bakışlarının ardına sakladığın o büyük sevgiyi göremiyordum. Ve tam bakışlarını

yakalayıp sana gülümsemeye başladığımda sen ölüm orucuna başladın. İnsan kimi geç kalınmışlıkların ardından ah çeker. Bazen en yakınımızdaki insanlarla o kadar çok şey paylaşma imkanı varken düşünmeyiz bunu. Şimdi geç kalmışlığımı nasıl bağışlatacağımı biliyorum sana. Senin yoldaşlarını sahiplenmen gibi sahipleneceğim kavgayı, senin öğrettiğin gibi paylaşacağım yaşamın bütün güzelliklerini, senin sabrınla ilmik ilmik öreceğiz Anadolu'yu. Hani derdin ya, "Dev-Gençliyiz, biraz da deliyiz, beklenmeyenleri yapar, başarırız" diye. Yine öyle yaptın, Dev-Gençlilerin gururu. Sana layık olacağız. Söz!

Makbule'nin heyecandan sesi titriyor. Daha fazlasını söyleyemeyeceğini düşünüyor. Elini dudaklarına götürerek öpüyor Zehra'yı. Babaanne suskunluğunu bozmadan izliyor. Torununu bu kadar çok seven kıza, kalkıp sarılmak geçiyor içinden. Dayanamayıp ağlarım, Zehra duyar üzülür diye vazgeçiyor.

Makbule dışarı çıktı ama gidemedi, brandanın altında oturanların yanına ilişti ve Arzu'nun yanına oturdu. Zehra'yı ellerinden alan düzene kinini, öfkesini anlatamıyor, anlatamadıkça kendisini çaresiz hissediyor, bunalıyor. Göğüs kafesinin tam ortasında saatli bir bombanın tık tık seslerini duyan var mı acaba diye düşündü. Arzu duyuyor muydu?

- Zehra gençliğin mücadelesinde hep en öndeydi dedi Arzu'nun gözlerinin içine bakarak. Beyazıt Meydanı O'nun sıkılı yumruğunu çok iyi tanır, alanlar-meydanlar, yollar. Son 6 Kasım boykotunda Ankara yürüyüşümüz olmuştu. Gençliğin emperyalistlere, faşist düzene teslim olmayacağını haykırdık. Sonra dışarıda ölüm orucu başladı. Bir arkadaşımız akşam

toplanacağımızı söyledi, biraz sıkıştıınca Zehra'nın ölüm orucuna başlayacağını öğrendim. Sonra O'nun yanına gittim, yüzüne baktım, içim doldu, ne diyeceğimi bilemedim. Gülümsedi O. "Ben biliyorum" dedim. "Akşam neden toplanacağımızı biliyorum" deyince yeniden güldü... O gün ifade edilemeyecek duygularla gittik toplantıya. Her zamanki gibi gülüyor, konuşuyorduk. Ama her zamankinden farklıydı. Gözlerimiz her sözden sonra Zehra'ya takıldı. O çok sakindi ve gülümsüyordu. Bir pasta geldi ortaya. "Birinin doğum günü mü?" diye takıldı bir arkadaş. Herkes anlamlı bir şekilde "sus" dedi. Sonra bunun Zehra için, Zehramızın ölümlerden yeniden doğması için olduğunu öğrendik. Yemek yedik birlikte. Yemekten sonra Zehra konuştu.

"Kendimi çok hafif hissediyorum. Bizler Dev-Gençliyiz. Biraz da deliyiz. Bu yüzdendir ki ölüme giderken bile gülerек gidiyoruz", dedi ve gülümsedi. O an biz de çok hafiftik, arıydık, duruyduk. Gözlerimiz doluydu ama gözyaşlarımız bile boşlukta takılı kalıyordu. Halaya durduk. Şaşkınız, arkadaşımızı ölüme uğurlarken. Hem de gülerек uğurluyoruz.

Zehra, İstanbul Üniversitesi'nde iktisat eğitimi alırken, tutsakların ölümüne bir direnişe girdiğini, bu direnişin kendi geleceğini ilgilendirdiğini görmesi üzerine, kitaplarını yakarak cephenin en önüne koştu. Şimdi okunacak en güzel kitap onurlu insanın kitabıydı. Zehra, bu kitabın yazarlarından biri olmakta çok güçlü bir kararlılık sergiledi. O hep güzel gülmelere yaraşırdı. Bu duygularımızın, düşüncelerimizin boşluğu anlık sürdü. Sonra yeri doldu; halk sevgisi, vatan sevgisi, yoldaş sevgisi, dava-

ya bağıllıkla...

O ölmeyecekti ki...

Sustu Makbule. Şehit düşmeden, Zehra'yı sloganlarla, öfke seliyle uğurlamadan, öyleymiş gibi konuştuğuna kızdı. Ama kardeşinin yanına gitmesi artık an meselesi. Belki bir daha Arzu'ya anlatma fırsatı olmaz diye düşündü.

- Armutlu'ya gelmeden önce direnişin sürdüğü yerlerden mektuplar yazdı bize. Hepimize tek tek seslendi. Hepimizin gözleri doldu. Bize oradan cesaret veriyor, gücümüze güç katıyordu. Biz de onun gibi bir arkadaşımız olduğu için hem seviniyor hem de tanımayanların da onunla tanışması için ziyarete götürmeye çalışıyorduk. Tecrite karşı bir eylemde ilk kez gözaltına alındıktan sonra geldim Zehra'ya. Oturttu beni yanına. Sanki sabırsızlığımı anlamış gibi sordu;

“Nasıldı ilk gözaltın?”

Ben, 6 Kasım'da çok çalışmıştım birlikte alınlım diye olmadı. Sensiz olunca hemen gelip anlatayım dedim... Anlatmaya devam ettim. Heyecanlanmıştım, o mutlu bir ifadeyle dinledi beni.

Mücadeleyi, inatçılığı, kararlılığı, bağıllığı, sevgiyi, mücadeleye dair, aileme dair herşeyi O'ndan öğrendim. Tüm bunlar O'nun özellikleriydi. Bir iş olmadığında sinirlenir, layıkıyla yapılmayınca kavgaya tutuşurdu bizlerle, yeri gelir anne şefkati ile sarardı... Hele de gençliğin aile sorunları...

“Bak olmuyor böyle. Tamam ailemizdir, seviyoruz ama nice ailelerimiz var”, derdi. Bir sorunum olduğunda soluğu her zaman yanında aldım. Moral verir, hallederiz, ama senin de halledeceğin işler var di-

yerek kendime güvenmemi sağlardı.

O gün halaylarla, gülererek ölüme uğurladığımızda da çok kararlıydı. Herkesin gözü Zehra'da, O da gülen gözleriyle bakıyor hepimize. Her ziyarete geldiğimizde okulu sordu, ölüm orucu için düşüncelerini anlattı. Ama ille de kendi okulunun öğrencilerinin durumunu sorup, "çok özledim sizleri" derdi. İnanaarak konuştuğunu gözlerinden, ses tonundan anlamak hiç zor olmuyordu.

Canan şehit düştükten 10-15 gün sonra gelmiştim ziyaretine. Onu dinlemek, çalışmalarımızdan konuşmak ihtiyacı hissetmiştim. İçeri girdiğimde odasındaydı. O gün fazla ziyaretçi olmadığı için işte tam zamanı diye düşündüm. Refakatçısı üzerini giydirdi. Canan'ın kırmızı montunu giymişti ve rengarenk bir battaniyeye sarılıydı. Tekerlekli sandalyeyle kapının önüne çıktık. Şaşırdım önce tekerlekli sandalyede görünce, şaşkınlığımı ve üzüntümü belli etmemeye çalışarak konuştum. Zehra yine gülüyor. Oturdum yanına, elini ellerimin içine aldım. Yumuşacık bir bebek eli gibiydi elleri, narin. Zayıflamıştı, küçülen bedeni bir hafta önceki gibi değildi artık. Dalıp gittiğimi anlayınca, "ne düşünüyorsun böyle yüzüme bakıp", dedi. "Muayene ediyorum", dedim ve birbirimize sarıldık. İlk kez kuralları çiğnemişti. Vücutları dirençsizleştiği için, hastalık bulaşmasın diye direnişin ilerleyen günlerinde sarılmak yasaklanmıştı. Dayanamadık bir kez daha sarıldık. O gün, şehit düşme kararlılığını çok daha belirgin olarak gördüm. Zafer mutlaka gelecek diyordu. İki sözünden biriydi. Ve hemen ardından ekliyordu, ama ben göremeyeceğim ve Canan beni geçti, O'na da yetişmem lazım, doya-

sıya sarılmam gerekir, diye.

Gün Haziran 28'e döndü. Gecenin yarısı geçti, Zehra'nın başında bekleyiş sürüyor. Sibel an an zulmü ölümüyle teslim alışı kaydediyor defterine.

Gece 01:30 nabız düzensiz atıyor, akşamdan bu yana durumunda değişiklik yok.

01:40 sol elini kıpırdattı. Ayaklarında morluklar başladı ve buz gibi soğuk. İki kez kasılmalar oldu. Yarım saat sonra yeniden kasıldı bedeni.

02:15 gözünden bir damla yaş geldi. 45 dakika sonra yeniden gözünden yaş geldi.

03:30 incecik bedeni bir kez daha kasıldı.

04:10 sürekli hıçkırmaya başladı.

08:10 arada hıçkırıyor. Eller ve ayaklar soğuk.

10:00 inlemeler kesildi. Sessizce yatıyor. Göz kapakları oynuyor. Arada derin nefes alıp veriyor. Ağızda köpük var.

12:10 nabız atışları daha da yavaşladı ve düzensizleşti. Ayaklar soğuk, eller bir soğuyor, bir ısınıyor.

13:00 bir kere inledi. Ayak ısısı normale dönüyor. Direniyor. Ayak parmaklarındaki morluklar kayboldu.

13:05 hıçkırıklar yeniden başladı.

13:12 gözünden yaş aktı, hıçkırık devam ediyor.

13:15 ağzından bir anda su boşaldı. İki dakika sonra arka arkaya dört kez hıçkırdı. Bir dakika sonra hıçkırıklar sıklaştı.

13:25 ağzından hıçkırdıkça su boşalıyor. Hıçkırıklar devam ediyor.

14:00 hıçkırık kesildi. Arada derin nefes alıyor.

14:10 derin derin aldığı nefesler arada bir kesi-

liyor, kısa kısa soluklanıyor.

14:15 karın bölgesinde dün akşam başlayan şişme belirginleşti. Pamukla verilen suyu kabul etmiyor. Dudaklarını sımsıkı yumuyor.

14:30 Babaanne Zehra'nın bu kadar uzun bilinci kapalı kalmasını istemiyor. Acı çektiğini düşünüyor. Tüm arkadaşlarını ve yakınlarını helalleşmeye çağırıyor.

- Oğlumu çağırın, gelsin kızının elinden tutsun, helalleşsin, benim oğlumsa güçlü olacak.

Ahmet Kulaksız içeri girdi. Zor geldiği belli. Eli titriyor. Yaklaştı annesinin yanına, Zehra'nın başucuna oturdu. Ne yapacağını bilmez bir durumda kızını izledi kısa bir süre, sonra annesine dönüp baktı.

- Zehra'nın elini ovala hakkımı helal ediyorum de, dedi Babaanne.

Zehra'nın elini tutup ovaladı babası. Kızına verdiği sözü tutamamaktan korktu.

- Kalamam burada fazla dedi, ama babaanne izin vermedi ayrılmasına.

- Oğlum sen annenin oğlusun, benim gibi güçlü olacaksın.

Biraz daha toparladı kendini baba Kulaksız. Annesine döndü, Canan'ın cenazesinde yaşanan olumsuzlukları hatırlatırcasına konuşmaya başladı.

- Ben kızıma söz verdim dedi, O bir devrimci, Rize'de bir devrimci gibi gömülecek tamam mı? Dişlerini sıkarak tekrarladı.

- Ben kızıma söz verdim. Zehra'yı alnından öptü. Son kez diyerek, gözünden bir kaç damla yaşın dökülmesine izin verdi. Gözyaşını belli etmek istemedi. Sonra Özlem'i çağırdı kapıdan çıkarken.

- Kızımı çok güzel yapacaksınız, saçını güzelce tarayın, çok güzel yapacaksınız kızımı, tamam mı, dedi ve çıktı. Hülya'nın odasının önünden geçerken, kapıdan eğilip baktı Hülya'ya.

- Sana sigara vereyim mi Hülya?

Hülya sigarayı aldı, elinden tutup sıkı gözlerini yumarak.

14:45 elleri, ayak parmakları yeniden soğudu.

15:30 göz kapaklarını açıp kapadı. Arada bir hafif inledi. Ağzında köpükler çıktı. Hala hareketsiz. Sadece göz kapakları oynuyor.

16:00 ayak ısısı normale döndü. Derin derin soluyor. İrlanda'dan iki gün önce gelen heyet yanına girdi. Zehra'nın durumu onları çok etkiledi.

16:40 sanatçılardan Ferhat Tunç geldi. Zehra'nın ellerinden tutup seyretti. Ölümüne direnen Zehra'ya baktı uzun uzun. Ziyarete geldiğinde en çok sohbet ettiği Zehra'ydı. Gözyaşlarını tutamadı.

17:00 sanatçı Suavi geldi. Duygulandı, ellerinden tuttu. Hıçkırıkları sürüyor.

17:55 doktor geldi. Hıçkırıkların mide ve akciğerlerden kaynaklı olduğunu söyledi.

19:08 sakinleşti. Gözleri yarı açık durumda uyuyor. Ara ara göz kapakları kıpırdıyor. Ağzından sıvı gelmeye devam ediyor.

19:15 yüz ifadesi bazen acı çeker hal alıyor, bazen de gülen bir çocuk yüzüne dönüşüyor.

07:55 Babaanne elini öpüyor. Zehra ara ara gözlerini açmaya çalışıyor ve çok derin nefes alıp veriyor. Babaanne torunuyla konuşmaya devam ediyor.

20:55 gözlerini açtı. Yüz ifadesi acı çektiğini anlatıyor, derinden çok net duyulan bir iç geçirdi. Göz-

leri yeniden yarı açık hale döndü.

21:15 Babaanne Zehra'nın başında. Zehra ve Canan'a söylediği sözleri ağıtlaştırıyor.

- Başladığın bir işi yarım bırakmayacaksın...

Bilgesu babaannenin yanında dikiliyor, güç vermeye çalışıyor.

21:30 Şenay'ın kızı Pınar, Zehra'nın elinden ve bandından öptü. Annesini ölümsüzlüğe uğurladığı günden bu yana Zehra'yla arkadaş gibi.

29 Haziranı üç saatlik uykuyla karşıladı.

01:28 derin soluk aldı.

05:41 gece boyunca aynı tepki ve reaksiyonlar ara ara görüldü. Zaman zaman nefessiz kaldı. Kalbini dinledi oradakiler. Ardından derin derin nefes alıp gözlerini açıp kapadı.

06:14 hıçkırıklar yeniden kendini gösterdi. Her hıçkırıktaki odadakiler de derin soluk alıyor sonra nefesini tutup Zehra'yı dinliyor.

07:23 gözlerini açtı. Bir şeyler mırıldandı, anlaşmıyor. Daha gitmek istemiyor. Söyleyeceği çok şey var. Yoksa veda konuşması mı yapmak istiyor?...

09:55 nefes alıp vermeleri derinleşti. Dışarıda bekleyen kalabalıktan sadece Dev-Gençlilerin içeri girmesine izin verildi. Dev-Gençliler sırayla alından öpüyor.

10:00 ağızından köpükler çıktı. Bir kaç kez hıçkırdı. Nefes alıp vermeleri derin, gözlerini açtı. Dev-Gençlileri görmek istiyor, adeta onların gelişini hissetti, duydu soluk alıp verişlerini ve soluklarından tanıdı yoldaşlarını.

14:15 Baba Kulaksız girdi içeri yeniden.

- Dayan kahraman kızım benim! Annesinin ya-

nında durdu bir süre.

14:40 Babası yeniden çıktı dışarı. Çıkarken kapıdan geri döndü.

- Direngen kızım, dayan dedi yumruğunu sıkarak ve çıktı. Zehra hareketsiz yatıyor.

17:25 nabız 60 atıyor. Derin bir iç geçirdi. Elleri sertleşti, ayaklarında morarma oluştu.

17:30 derin derin bir kaç kez nefes aldı.

17:48 kollarındaki tüyler diken diken oldu. Derin derin kısa aralıklarla nefes alıp vermeleri devam ediyor. Gözleri açık, bilinci yerinde değil. Elleri soğuk, tırnaklarında ve ayak parmaklarında morarmalar var.

18:25 ayaklarındaki morluklar arttı. Ayak sıcaklığı normal. Elleri soğuk. Hala derin derin soluk alıp vermeleri ve ağzından çıkan köpükler sürüyor, nabız alınamıyor.

18:43 kollarındaki damarlar daha da belirginleşti. Ölüm morluğu ayak ve ellerine yayılıyor.

19:00 hafif kendini kasti, omuzlarını hareket ettirdi. On dakika sonra tekrar kasıldı.

19:25 nefes hissedilmiyor. Nabız yok, gözleri kapalı.

19:33... şehit düştü!...

Karanfillerin ortasında bir gelin Zehra. Haziran sığağıyla ısıtan güneş mi parlayan, yoksa O'nun yüzü mü, ayırt etmek güç karanfillerin arasında. Kızılığın ortasına düşmüş bir renk cümbüşü yüzü. Bir tutam gökkuşağı. Artık yumuk gözleriyle bakıyor geleceğe, harcına kanını, canını koyduğu ülkemizin geleceğini görüyormuşçasına gülümsüyor hafiften. Hülya bilge-

ce sözlerle uğurluyor ölümü paylaştığı yoldaşını. Sonra, Zehra'dan bayrağı devralanlar geliyor. Ağırbaşlı, vakur bir eda içinde sürüyor ilk tören hazırlıkları. Ölümün kanıksanmasından değil sakinlikleri. Ölümü yenme iradesiyle yola çıkanlara duyulan saygıdan. Ağlamanın, belki Zehra'yı anlamamış olmakla eş anlamlı olacağını düşündükleri için tutuyorlar gözyaşlarını. Zorla mı? Asla! Bilinçle duyguların çatışmasında bilincin galebe çalmasına yardımcı oluyor sadece. Terside de doğal. Bir anlık yanaklara damlayan gözyaşlarının da bir tek anlamı var bu evde. İsyan. Zulmedene, en yiğitlerimizi elimizden alanlara duyulan öfke. Tecritte insanlarımızı çürütmekten vazgeçmeyi boğmak için akan kanımıza karışan bir damla tuzlu su zerresi belki. Babaanne de dövmüyor artık dizlerini, oğlunu dinleyecek, torunun bir devrimci gibi yolcu edilmesine katılacak. Bunu yaparken belki onlarca yıllık gelenekleriyle çatışacak içinde, ama anlayacak o da zamanla. Nasıl son iki günde birçok gerçeği anladı, gördüyse.

Son gece, *"biraz daha, biraz daha sıcaklığını yitirmeden yanında olalım"* diyen Dev-Gençliler Zehra'nın başında son görevlerini yerine getirmek için büyük bir telaş içindeler. Kafalarında tek düşünce var şimdi; Zehra'ya layık olmak. Coşkısına, kararlılığına, sahiplenmesine, militanlığına ve fedakar kişiliğine layık olmak. Dev-Gençliler Zehra'nın tüm hazırlıklarını kendi elleriyle yapıyor. Bayraklar, pankartlar ve cenazeye katılacak binlerce insana gülümsemeye hazırlanan resimler, hepsine emeklerinin en değerlisini kattılar. Bütün okullara, gecekondu mahallelerine haber uçu. Gelin dostlar, kardeşler, genç-

ler dediler, gelin ve sizin geleceğiniz için, ülkemiz için, insanlar düşünceleriyle birlikte özgürce yaşasın diye kuşca canını ortaya koyan kızımızı uğurlayalım. Karadeniz'in asi ormanları gibi isyankar yüreğinin üzerine toprak serpmeden son kez dolaştıralım Armutlu sokaklarında.

Saygı nöbeti sırası refakatçılarda. Selim ve Sultan'ın yanında Özlem ve Fidan. Kucaklarında taşıdıkları son günlerinin anıları belleklerinde. Bir tüy kadar hafiflemiş bedenini incitmemek için gösterdikleri ihtimamı şimdi son görevlerini yerine getirmek için gösteriyorlar. Sol yumruklar sıkılı. Daha da ötesi, parmakları birbirine kenetlenmiş, avuç içine döndedikleri tırnakları etlerine oturuyor.

Marşlar söyleniyor kavgaya ve zafere dair. Ferhat yeniden giriyor odasına.

*"Yaşamak direnmektir
ölmektir hem yaşamak"*

Zehra'nın en çok sevdiği türküsüydü, başucunda son kez mırıldanıyor, direnerek yaşayan, son anına kadar direnişiyle örnek olan Zehra için.

Dışarıda sabırsız bir bekleyiş var. Meşaleler tuşturuldu, kızıl gelin bekleniyor kapı önünde. Baba yorgun ama başı dik kızını bekliyor. İki kişi koluna girmiş halde gözleri kapıda. Adettendir, dayanışmadandır, acıyı paylaşmanın, güç vermenin ifadesidir yakınıni kaybedenin koluna girmek. Güçsüzlüğünden değil. Tam tersine, çocuklarının kararlarına saygı göstermeyen, kimisi devletin yönlendirmesi, yalanlarının etkisi altında kalan ailelerin tersine, kızlarının devrimci kimliğine sonsuz bir saygı duyan, onların düşüncelerine değer veren, kendi ifadesiyle on-

ları mülkü olarak görmeyen bir baba olarak direniş boyunca Armutlu'nun bir parçası oldu. Kızdığı, kabullenmek istemediği tek şey, kızının son anında, direnişin sesini dünya duymuşken, bir dönem birlikte kavga arkadaşı olan insanları yanında görememek.

Sabah yapılacak törene kadar evin önünde bekleyiş sürüyor. Gece boyunca Armutlu sokakları sloganlarla, gümbür gümbür adımlarla inliyor. Sabahın ilk ışıkları ile birlikte yapılacak cenaze töreninin hazırlıkları yapılıyor. Zehra'nın kırmızı bantlı, kırmızı başlıklı montuyla, gülen gözleriyle baktığı fotoğrafları büyütülmüş halde, ellerde. Gençlik şimdi bu resmi taşıyacak koynunda. Evin önündeki kalabalık giderek artıyor. Üniversitelerden, gecekond mahallelerinden, fabrikalardan insanlar geliyor. 1500'den fazla insanın çoğunluğu genç. Zehra gibi. Omuzlarında Zehra, Zehra'nın yolunda yürümeye yeminler etmeye hazırlanıyorlar. Daha düne kadar yanındaki sırada oturan, İstanbul Üniversitesi'nin forum alanını, -ki gençlik Zehra'nın şehitliğinden sonra bu forum alanına Zehra Kulaksız Forum Alanı adını verdi. İstanbul Üniversitesine yeni kayıtlar olacak, yeni yüzler gelecek ve gidecek, Zehra üniversiteli gençliğin mücadelesini dile getirdiği bu alanda, yüzü Beyazıt meydanına dönük, hep varolacak.- gençliğin öfkesini ve taleplerini haykıran konuşmalarla inleyen sevgili yoldaşlarını uğurlamaya hazırlanıyorlar.

Makbule damaklarının ilk kez böylesine kuruduğunu hissetti. Ağzına aldığı lokma boğazının tam ortasında durup kalmış gibiydi. Tam olarak çözümleyemediği, ne olduğunu şu an tam da anlayamadığı duygular içinde. Beynindeki fırtınanın uğultularından

kulakları patlayacak gibi oluyor. Zehra ile birlikte yaşadıklarını aklına getirmeye çalışıyor ama mümkün yok. Bütün gençler gibi onun da gözü kapıda, Zehra'nın omuzlarda çıkmasını bekliyor. Çevresinde algılayabileceği tek gelişme Zehra'nın kızılıklar içinde kapıdan görünmesi olacak. Ne sağından solundan çekiştirip duran Pınar'ın farkında, ne de cenaze hazırlıklarına ilişkin Hakan'ın söylediklerini duyuyor. Zehra'nın resmini göğsüne bastırmış, bakışlarını kapıya kilitlemiş öylece dikiliyor. Gücsüzlükle gücü, acıyla onuru, ağlamaklı olmakla halaya duracak coşkuyu aynı anda yaşıyor. Sırtını dayadığı duvarın yıkılmasıyla sırtüstü yere düşen adamın şaşkınlığını duyuyor içinde. Hep yanındaydı. Şimdi yok. Yokluğuna hazırlamaya çalışıyordu günlerdir kendini, ama o anı yaşamak başka türlü oluyor. O da Zehra'ya bunca bağlandığını farketmemişti. Babasına dönüp baktı. İki kızını şehit vermiş bu yürekli insanın metaneti utandırdı. "Zehra" dedi, "beni böyle görse mutlaka kıyasıya eleştirir, gücsüz olma, benim ne için öldüğümü aklından çıkarma derdi" diye düşündü.

"Zehra Kulaksız Ölümsüzdür"

Sloganı duyar duymaz kapıya döndü. Dev-Gençlilerin omuzunda kapıdan çıkıyor işte. Sarsıldı. Vargücüyle sloganı tekrarladı. Beynindeki fırtınanın birden, durup dururken dindiğini hissetti.

Gençliğin kortejdeki yoğunluğu hemen farkediliyor. "*Gençlik Zehra'larla Geleceğe Yürüyor*" pankartının arkasında sloganlar daha gür ve öfkeyle haykırılıyor, marşlar son satırına kadar en gür sesle söyleniyor. Birer birer Armutlu sokakları geçilerek bir başka direniş evinde duruyor Zehra. Osman bir sedye-

nin üzerinde bahçeye çıkarılıyor.

Ölüm orucuna Ümraniye hapishanesinde birinci ekte başladı Osman. O da tahliye edilenlerden. Zehra'nın şehit düştüğü saatlerde geldi Armutlu'ya. Sevgi ile birlikteler şimdi, tıpkı yıllar önce olduğu gibi. İkisi de 12 Eylül öncesinin devrimcileri, direnişin en yaşlı üç insanından ikisi şimdi Armutlu'da. (Üçüncüsü ölüm orucu şehidi Veli Güneş) Ömür boyu devrimciliğin örneğini hücrelerin karanlığından tüm dünyanın gözleri önüne taşıyor ve yorgunlara, yılmışlara sesleniyorlar eriyen bedenleriyle; *“devrimcilik en amansız zulümlerden, fırtınalardan, tufanlardan ayakta çıkabilmektir. Sendeleseyen de ayağa kalkabilmek, son nefesine kadar devrimci gibi yaşamak, devrimci gibi ölmek demektir. Kesip atın çürüyen yanlarınızı, dönün sırtınızı kokuşmuş düzene. Daha gidecek çok yolumuz, aşılacak çok engelimiz, göğüsleyecek çok fırtınalarımız var”* diyorlar. Seslerinin mutlaka duyulacağına güvenleri sonsuz.

Yüzlerce gün oldu Osman açlığa yatalı. Hem açlığa, hem işkencelere karşı direnen bedeni erimiş, küçülmüş. Normal halinde biraz tombul sayılabilecek avurtları çökmüş, elmacık kemikleri uzun sakalının arasından bir ok gibi fırlıyor. Konuşmakta, hareket etmekte zorlanıyor, yardım olmadan ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Zaman zaman da iradesini, konuşmasını kontrol etmekte zorlanıyor. Ne dediğini bilemez hale geliyor, çocuklaşıyor. Bu anında bile konuşmaları direnişe dair. Direnişin bugüne kadar ulaşmasını açıklamakta zorlanan tıp, bu durumun beyin harabiyetinden kaynaklı olduğunu söylüyor.

Refakatçısının yardımıyla eğilip alından öpü-

yor Zehra'nın ve elindeki bir tek karanfili göğsünün üzerine bırakıyor.

- Konuşabilir miyim diyor yanındaki Sultan'a. O daha cevap vermeden megafon Osman'ın eline ulaşıyor bile.

- *Yoldaşlar, kardeşler, bu düzen öyle bir düzen ki... Ölmezler dediler... Şehit düştük... daha geçenlerde... hapishanelerde... zindanda katliam yaptılar, hastanelere kaldırdılar. Biz ölmezmiştiz... Yiyorlar dediler... Gelip ölüm pazarlığı yaptılar... Biz o hastanelerde öldük. Geldiler dediler ki, imza atın sizi tedavi ederiz dediler. Reddettik. Ve bir kez daha gördüler ki, biz yine ölürüz. İnançlarımız için, davamız için... ve bir gece geldiler dediler ki, davanızı satın. Dedik ki, satmayız...*

Kesik kesik, harflerin kimisine tam dili dönemeden direnişi, yaşadıklarını anlatmaya çalışıyor Osman. Konuşması adeta bir devir teslim törenine dönüşüyor. Devredilen kavga, devredilen direniş bayrağı. Osman o bayrağı en başından taşıyor. Katliamlardan, işkencelerden kurtarıp getirmiş Armutlu'ya. Şimdi Armutlu direnişinin bayrağını da asacak yanına. Yuvasına çökmüş gözlerini açabildiği kadar açıyor, sımsıkı tutmuş megafonu, aylar sonra insan yüzü görmenin mutluluğuyla kahraman yoldaşına karşı son görevini yerine getirmenin onurunu doyasıya yaşamak istiyor. O sırada inançlı insanlar olduklarını söyleyen Akit isimli gazetenin muhabiri, gördüklerini yorumlamaktan, anlamaktan imtina ederek Osman'ın yanında duran Selim'e yaklaşıyor.

- Bir şey söyleyebilir miyim?... Daha cevap beklemekten sürdürüyor konuşmasını.

- Değmez! Kendinizi böyle harcıyorsunuz, bir deri bir kemik kalmış, diyor Osman'ı göstererek.

Direnişe İzmir'de başladıktan sonra, ailesinin yoğun baskısı karşısında çareyi Armutlu'ya gelmekte bulan Abdulbari hemen yanlarında. Genç yaşta olmasına rağmen dökülmüş saçlarının yerini kızıl bantı süslüyor. Vücudunu döndürmeden başıyla Akit muhabirine dönüyor.

- Sende olmayan şeyleri sağlam, beyni ve yüreği.

Anlar mı bilinmez. İnançlardan, müslümanlıktan sözedip, inançları için yüzlerce gündür ölen insanlara, beynindeki kirden, pasdan, kontra düşüncelerden kurtularak bakabilir mi, bilinmez. Ama, direnişçilerin Bahri diye seslendiği Abdulbari'den gereken cevabı alarak susuyor. O ana kadar cenaze törenini görüntüleyen fotoğraf makinasını bir daha çalıştırmadan sadece izlemekle yetiniyor, kutsal töreni.

Osman bu saçmalıkları hapisane idarelerinden, doktor kılıklı mengele artıklarından çok dinledi, devlet günlerce anlattı bunları. Tavizsiz yürüdü yolunda, dönüp bakmadı "hiçbir şey için ölmeye değmez" diyen düzenin sahte nimetlerine. Yine aldırıyor Akit muhabirinin kulağına çalınan saçmalıklarına. Bir deri bir kemik kalmış bedenindeki son gücünü toplayarak konuşmasına devam ediyor.

- *Yiğitlik halkımızın mayasında var. Ne yapalım kardeşim, biz bu halkın evlatlarıyız. Yiğit insanlarız. Bu yiğitliği devam ettireceğiz, ta ki zafere kadar...*

Zılgıtlar... zılgıtlar... Acılarımızı da, sevinçlerimizi de, coşkumuzu da anlattığımız zılgıtlar yeri göğü inletiyor. 1500 kişi Zehra'yı uğurlamanın acısını, Osman'a merhaba demenin sevincini birarada zılgıt-

larıyla ifade ediyor. Ama daha bitmedi, evin önünde, yattığı sedyede Zehra'yı bekleyen biri daha var. Sevgi, yakınlaşan zılgıt sesleriyle Zehra'nın geldiğini anlıyor. Heyecanlanıyor. Binlerce insanın yanında ağlamamak için şimdiden birkaç damla gözyaşını kimselelere göstermeden siliveriyor elinin tersiyle.

Geliyor. Şehit kardeşinin yastığına başkoyarak acısını yüreğine akıtan kahraman kız geliyor. Kızlı erkekli Dev-Gençliler Zehra'nın üstü açık tabutunu Sevgi'nin önünde durduruyor.

- Zehra'm güzel kızım, hoş geldin... diyor Sevgi, elindeki karanfili üzerine atıyor. Elmas daha birkaç gün önce Sevgi'nin konuşmakta zorlandığına tanık olmuştu. Şimdi kucakta çıktığı çiçekli bahçenin önünde, "kızıma söyleyeceklerim var" diyerek dirilmiş, canlanmış, teslim olmayacaklarını haykırıyor.

- Umudumuz hiç bitmeyecek kızım. Güle güle Zehra'm, görüşeceğiz...

Elmas, aynı dirilişe Canan'ın şehit düşmesinden sonra Zehra'da tanık olmuştu. Kendini bırakacak, yürüyüşünü hızlandıracak diye düşünmüş, Zehra'nın daha bir canlandığını, sıkı sıkıya direnişe kenetlendiğini görmüş, şaşırmıştı. Herhalde her şehidimiz güç veriyor direnişçilere diye düşündü.

Rize'ye, Canan'ın yanına götürmeden önce mahallenin küçük meydanlığında baba Kulaksız ikinci kızının arkasından, O'na söz verdiği gibi sesi titremeden, gururla son konuşmasını yapıyor. Dinleyenler, kısacık konuşmasında direnişe dair uğrunda ölünen bütün değerleri iliklerinde hissediyor. Bir babanın acısının yokedemediği umuduna, geride kalanları Canan ve Zehra'nın yerine koyuşuna tanık oluyor-

lar. Son anına kadar elinden geleni yapmak için koşturduğu halde, “onlar için daha fazla şeyi yapabildim” diye kendine kahredişini görüyorlar. Sonra Dev-Gençlilerden birinin konuşmasıyla, coşkunun ve kararlılığın yürekleri kabartan görkemini duyuyorlar.

Kavurucu sıcağını Zehra’dan esirgemeyen güneşin ışıklarıyla daha bir parlaklaşan alın bantından öpenler, Zehra’yı Karadeniz’in hırçın yelinde saçlarını savurmaya gönderirken aydınlık yüzünde bu ülkenin geleceğini yaratacak kahramanların huzuruna tanık oluyor.

Kahramanlık kolay kazanılmaz. Kahraman yiğit olmalı. Atının yelelerinde inancı savrulmalı. İnancıyla, sevgisiyle yürümeli düşman üstüne. Hiç çıkarsız.. tereddütsüz.. Ve gülerek... Zehra genç yaşta büyük işler başaran kahramanlardan biri olmayı son anına kadar sergilediği direnişle kazanıyor.

Dev-Gençliler Rize’ye kadar yanında Zehra’nın. Canan’ın cenazesinde tepkili olan köylüler bu kez sarıp sarmalıyor, sahip çıkıyor gençlere. Zehra direnirken, Canan oralarda öğretmiş köylülere, anlatmış direnişi Karadenizlinin diliyle. Bu direniş senin için. Kemeçlerimiz daha coşkulu türküler söylesin, yoksulluğumuz gelmemek üzere defolup gitsin diye uzun uzun anlatmış, renkli başörtülerini sıkıca sarıp sarmalayan köylülerine.

Canan’ın hemen yanıbaşında avuçlarıyla kazdılar toprağı. Kucak kucağa, yan yana, yaşatmak için ölüme yürüyen kardeşler, aynı toprağa uzandılar boylu boyunca. Babaanneleri ağıtlar yaktı başuçlarında.

“Yavrularım, aynı kundakta mı beledim sizi yav-

rularım”...

“Başladığın işi yarım bırakma” diye diye yolundan dönmeyen torunlarının toprağına gözyaşlarını akıttı.

Yoldaşları toprağına dokundu kahraman Dev-Gençli kızkardeşlerin. Bir avuç alıp yol boyu serptiler Karadeniz eteklerine. Son sözlerini söylediler köylülerin huzurunda. Köylüler yoldaşlık sevgisini tanıdı ateşten geçmiş sözlerinde. Yeniden direniş mahallesinin yolunu tuttuklarında, duyguları türküleşti en duru sesleriyle.

*“Yele verdik, göğşe verdik
güne, güneşe verdik
Geleceğe verdik
gülüşü sıcaklığı bizde kaldı.”*

sen git... ben kendimi bulacağım

Sekiz saattir soluksuz dinliyor. Küçükarmutlu direniş destanını yaşıyor. Omuzunda tonlarca yük taşımışcasına yorgun düşüyor Şerif. Yanlış anlaşılmasın; saatler sabahın ilk ışıklarının birazdan gözleri kamaştıracığını hatırlatmasına rağmen, gözünde tek damla uyku yok. Yorgunluğun nedeni başka. Kuşatmalar, saldırılar arasında, ateşler içinde yaratılan kahramanlıklar ve bir daha adları hiç anılmayacak ihanet çemberlerinden geçilen günleri dinlerken, dizginlerinden boşanmış gibi gürül gürül akan nehir misali kabaran öfkesi, kıyılarına çırpıp duran acılar Şerif'i yoran. Acıların dayanılmaz, öfkesinin kontrol edilemez olması değil, Şerif'in ruhunu bir mengenenin arasında sıkıştıran. Dayanmasını bilir. Dizginler. Acısını öfkesine katarak bilince çıkarır. Ama, göremediği, dokunamadığı güç-

lü bir el omuzundan tutmuş durmadan sarsıyor, bir yandan da göğsünün sol yanına kalın kalın iğneler batırıyor. Garip ki, tek damla kan akıyor iğnelerin battığı yerden. Sadece sızıları hissediyor sekiz saat-tir. Elindeki direniş ve katliam resimlerine dalıp gitti bazen, bazen de ziyaretçi defterinden okuduklarıyla bütünleştirdi anlatılanları.

- *Yiğitlik halkımızın mayasında var. Ne yapalım kardeşim, biz bu halkın evlatlarıyız. Yiğit insanlarız. Bu yiğitliği devam ettireceğiz, ta ki zafere kadar...*

Şerif, direnişi anlatan arkadaşının soluklanmasından faydalanarak, Osman'ın sözlerini dalgın gözlerle tekrarladığında bakışlar O'na döndü. O başı önde, bakışları yer halısının nakışlarında geziniyor. Beynindeki düşüncelerin görüntülerini yakalamak ister gibi. Osman'ın sözlerini tekrarlıyor yeniden, gözleri hala nakışlarda.

- *Biz bu halkın evlatlarıyız...*

Onyıllardır bilinen gerçeği, Armutlu çok daha dolaysız, tartışmasız olarak bir kez daha açıklamış oldu, dedi Şerif. Bu arada gözlerini nakışlardan alabildi. Fidan'a dönerek anlatmaya devam etti. Halkımızın geleneklerini direnişimizin geleneği haline getirdik. Öyle olmasaydı direnişçiler kızıl bantları kuşandıklarında mutluluklarını anlatmak için kelime bulmakta zorlanırlardı mutlaka. Ama ellerine yaktıkları kına söze gerek bırakmıyor. Ne de güzel gelenekleştirmiş halkımız. 'Murad'dır kına demiş. Bizimkiler de muradlarını kinalardan yıldızlar yakarak gösterdiler. 1996 direnişinde ortaya çıktı kına yakma geleneği. Bizim bayan yoldaşlar düşünmüşler, taşınmışlar, ne yapsak halkımızın gelenekleriyle direnişimizi bü-

tünleştirmek diye, kavganın sembolü yıldızı kınayla ellerine yakmakta karar kılmışlar. Ne de iyi etmişler. Zaten bu direnişin her aşamasında halkımızın gelenekleri, özlemleri, umutları, düşleri var. Direniş tepeden tırnağa halkın direnişi. Analar, babalar, çocuklar, dayılar, halalar, gençler, yaşlılar, ölüme gideniyle, direnişin etrafında kenetlenenlerle halk var Armutlu'da. Nasıl da gizlemeye çalıştılar bu görüntüleri. Ben hücrede zor bela alabildiğim gazetelerde bu görüntülere hiç rastlamadım. Hatta özellikle öne çıkarılmamaya çalışıldığını düşündüm. Her konuda konuşan, yazan, araştırmalar yapan sosyologlar, bilim adamları da Armutlu'yu ve Armutlu'da ortaya çıkan bu görüntüyü tartışmadı, bu fedakarlığın kökenlerini araştırmayı düşünmedi. Bilim adına, erdemli insan adına ne yazık! Neyse. Mutlaka bunları yapanlar da olacaktır ileride. Bu direnişin öyle kolay kolay unutulması mümkün değil.

En basitinden şu soruyu sormak, bilimsel namusun gereği olmalıydı; ey devlet sen bu insanlara ne yaptın ki, genç yaşlı kadın erkek ölüme fütursuzca yürüyorlar? demeliydi.

Sormazlar, çünkü cevabında düzenin niteliği var, cevabında devrimciliğin gücü, yenilmez iradesi, kendini hesapsız feda edenler var. Sorarlar mı hiç!

- Sormasınlar Şerif abi. Sormasınlar. Sormayınca gerçek değişiyor mu, üzeri mi külleniyor? Yok!

Şerif, başıyla Fidan'ı onayladı. Rıza'nın Armutlu direnişi boyunca gazetelerde, dergilerde çıkan yazılardan kesip sakladığı dosyanın üzerinde duran bir yazıyı aldı eline. Bak, Cezmi Bey ne de güzel söylemiş; *"inan Zehra sizin çocuklar kazanacak"* diye. Ne-

reden bilmiş, nasıl inanmış buna? Görmüş, tanışmış, konuşmuş Zehra'larla. Duygulanmış, öfkelenmiş belki de, ama onları görmekten kaçmamış. Böyle yapaydı ne bu satırları yazabilirdi, ne de böyle tarihsel bir sürece tanıklık edebilirdi. Armutlu'dan kaçsaydı, kendinden kaçmış olurdu. Özellikle gerçeklerin farkında olan insanların, aydın, yazar, sanatçı, sendikacı her kim olursa olsun, bu yüzden de Armutlu'dan uzak durduklarını düşünüyorum. Kendi gerçekleriyle yüzleşmekten kaçtıklarına inanıyorum. Hücrede bir telgraf almıştım. Bir şairden. Güzel de şiirler yazar hani. Mektubuma kısa bir cevaptı. Kelimesi kelimesine hafızamda tuttum. Şöyleydi;

"Mektubunuzu aldım çok teşekkür ederim, yüreğimin derinliklerine işledi. Bu mektubu ben de en az yüz kişiye göndereceğim. Düşündüm de benim yüz tane ileteceğim dostum yok. Ne mutlu size ki hepinizin yüz dostu var tek tek. Ben bu direnişi izleyinceye kadar şiir yazdığımı sanırdım. Sanırdım sadece. Hepinizi seviyorum. Hepinizin önünde saygıyla eğiliyorum, selamlarımı iletiyorum gençler. Sizi çok kıskanıyorum."

Görüyor, hissediyor... Ama, sordum soruşturdum, Armutlu'ya hiç adımını atmamış. Şiirlerinde Anadolu insanını, isyanları, kavgaları anlatan, bu toprakların acıları ve coşkularını şiirleştiren bir şairin bu mahalleden uzak durmasının nasıl bir izahı olabilir diye düşünüyorum. "Korku", demeye dilim varmıyor. Neyse. Cevabını kendileri bulacaktır bir gün mutlaka.

- Peki Fatma? diye sordu Şerif. Çok merak ettiğinden değildi aslında. Güzelliklere sırtını dönmüş,

bütün değerini yitirmişti. Bunun ötesinde bir anlamı yoktu artık. Hücredeyken Zehra ve Fatma'dan aldığı mektuplardan biliyordu, Zehra O'na güveniyor, seviyordu. O, Zehra'dan sonra Sevgi'nin şehit düşmesiyle birlikte ölümü çok daha yakınında hissetmeye başladı. Hesaplaşması kahramanlık-ihanet kavşağından ikincisine yönelmesiyle sonuçlandı. Bunlar her kavgada yaşanır, bunu da biliyor Şerif. Esas olarak Zehra'dan sonra neler oldu, bunu merak ediyordu.

- Gitti! dedi, Selim. Zehra ile birlikte söz verip yemin etmişlerdi, “zafere kadar hep birlikte” diye. Zehra kahraman oldu, O yaşamaya gitti. Şehit düşmeden zafer mutlaka gelir, ben de yaşarım ve saygı duyulan biri olurum; böyle düşündü. Ama ölüm yanıbaşındaydı artık. Sırası olmaz, ama sırası geliyordu. Birlikte başlayanlardan kimse kalmamıştı geriye.

Her zaman böyle olmadı mı Şerif? İhanetler ve kahramanlıklar hep yan yana ve biribiriyle çatışarak varolmadı mı? Armutlu'da da böyle oldu. Fatma'lar, Serkan'lar, Reşit'ler gitti ve onların adı kalmadı geriye. Direniş ve kahramanlar ezip attı çöplüğe.

Zehra'nın şehitliği hainin gözünü korkuturken, aynı günlerde yeni yeni direnişçiler katıldı uzun yürüyüşe.

Kuşatmalardan, işkencelerden, katliamlardan geçip geldiler. Kuşatılmış mahallenin yolunu tuttular. Üçer beşer geldiler. Onlar, iki yol ayrımındaki tercihlerini birincisinden yana yaptılar.

O ana kadar uğruna bedeller ödediğı, acılar, yokluklar yoksunluklar çektiğı, güzelliklerini, mutluluklarını da yaşadığı değerlerine, düşüncelerine sırtını dönmeyenler direnişe koştu. Onlarla birlikte ziyare-

te gelenlerin uğraması gereken bir direniş evi daha açıldı. Ferhat, Dursun Ali, Özkan, Hüseyin, Ali Rıza, Halil... Onur bayrağını ayaklar altından alıp yüceltme, kendilerini yeniden yaratma savaşıydı bu aynı zamanda. Sonraki günlerde onlara katılan Gülay, düşüp de yeniden ayağa kalkmanın, ihanetin sınırında kendine uzanan eli tutarak çıkıp kahramanlaşmanın timsali oldu. Hepsi eğri yürüyorlar, dengelerini sağlayamıyorlar, konuşmaları zor anlaşılıyordu. Net olan bir şey var, o da kafalarının içindekiler. Çok neşeli ve uyumlu bir grup olmuştu bu evde kalanlar. Hemen hepsi ailesiyle sorunlar yaşayarak geldi Armutlu'ya. Yine de peşlerini bırakmayanlar oldu. Ali Rıza'nın ailesi, son ana kadar Ali Rıza'yı kirletebilmek için ellerinden geleni yaptılar. Ali Rıza'nın eriyen bedenine, gidip gelen bilincinin zayıflamasına rağmen büyük bir güçle karşılarında durması sonucunda amaçlarına ulaşamadılar. Üstelik uzun hapislik yıllarında bir tek gün olsun görüşüne gitmeyen bir aileydi.

Bir gece Ali Rıza'yı direnişi sürdürdüğü evin kapısının önüne çağırmışlar, evin sahipleri de, aileleridir, özel konuşmak istiyor olabilirler düşüncesiyle içeri girmişler. Ki, ailelerin geri yanları düşünülüyorsa, sonraki günlerde bu tür zayıflıklara izin verilmedi. Direnişin iradesi ailelerin bencilliklerine, çocukları üzerinde mülkiyet hakkı iddialarına teslim edilemezdi. İşte o gün, Ali Rıza'nın küçücük kalmış bedenini kucakladıkları gibi arabaya attılar. Sonrası... Ali Rıza yolun ortasında yerlerde yuvarlanarak gözleri yaşlar içinde geri döndü.

Polis buluyor, örgütlüyor ve gönderiyor aileleri

direnışçilerin üzerine. Her Şey direnişi kırmak, zayıflatmak için. Bunun için sadece Ali Rıza'nın değil, direnişi anlayamayan tüm ailelerin kapılarını aldılar. "Oğlunuzu-kızınızı kurtaralım" dediler. 19 Aralıkta kurtardılarla ya!

Yıldız'ın yakınları da böylece geldi mahalleye. Elllerinde sopalarıyla barikatın arasından bir minibüs dolusu geçip geldiler. İhanete çağırdılar kızlarını. Gel dediler, bırak onlar ölsün sen yaşa dediler. Olmayınca, uyku ilacı karıŐtırdıkları baklavayı Yıldız'ın refakatlarına yedirerek, Yıldız'ı kaçırdılar...

Yol ayrımında ikinci yola sapanlar unuttular her Şeyi. YanbaŐlarında yakılanları, kurŐunlananları, siz yaŐayın yoldaşlar diyerek önlerine siper olanları unuttular. Bir de, yine direnişi kırmak için tahliye edilenler vardı...

YryŐlerinden, daha doğrusu yryemeyiŐlerinden tanıyordu herkes onları: Ölüm orucu gazileri. Kimisi yanından geçip gittiği panzerleri hatırlayamıyor birkaç gün sonra. Her gün yeni bir güne başladılar sabahın ilk ışıklarıyla, yıllardır tanıdıkları arkadaşıyla yeniden tanıştılar, sevdiklerini, sevmediklerini yeniden öğrendiler ve bir daha unutmamak için küçük küçük notlar alanlar oldu defterine. GemiŐlerinin tümü ya da birkaç yılı, kollarına saplanan serum iğnelerinin ucunda çekip gitmişti bedenlerinden.

Suat da onlardan biriydi. Abisiyle birlikte geldi direniş evine. O da, kendinden önce gelen gaziler gibi, geçmişini arayıp bulmak ve yeniden ayağa kalkmak için buradaydı. Gördüğü her Şeye yeni keŐif yapan bir mucit gibi seviniyordu. Suat'a zorla müdahale edilen Kocaeli Devlet Hastanesi'nde onlarca Suat

sakat bırakıldı, beyaz önlüklü cellatlarca. Suat direniş mahallesinde gördüklerinin beynindeki bir boşluğu küçük küçük parçalar halinde doldurmak için zorladığını anlamaya başladığında, yanından hiç ayrılmayan, bir an önce devrimcilerden uzaklaştırmak, sıradan bir yaşama döndürmek için elinden geleni yapan abisine *“sen git! Ben kendimi bulacağım, yerim burası”* dedi.

Yıllarını silmişlerdi beyinlerinden ama Armutlu’ya gelenlerin hiçbirine kavgayı, devrimci olduğunu unutturamamışlardı. Bilime mi aykırıydı yoksa? Kimin umurunda. En yakınındaki insanları tanımakta zorlananların kızıl yıldızı gördüklerinde gözlerinin içindeki parlamalara tanık olduk. Bilim buydu işte. Cevabını burada aramalıydı bilim adamları. Sayıları çoğaldıkça iyileşmelerinde her gün gözle görülür bir hıza ulaştılar. El ele yaşamı yeniden kazanma savaşına girdiler. Biz bile şaşırıdık. Bir yandan, biz ne zaman tekrar direnişe başlayacağız diye ısrar ederken, bir yandan da iğneden ipliğe her şeyi yeniden öğreniyorlar, öğrendikçe yaşamlarındaki karanlık bölümlerin ortasına bir ateş topu düşmüş gibi aydınlandığını anlıyorlardı. Çocuklaşanlar vardı aralarında. İradeleri ve inançlarıyla büyüdüler yeniden.

Oğullarını, kızlarını direnişten uzak tutarak iyileştirebileceğini düşünen ailelere kızıyor, ikna etmek için evlerine gidiyorlardı. Hiçbir ilaç, hiçbir tedavi yöntemi, burada soludukları havanın yerini tutamazdı. Direniş, devrimcilik, kavg, sahiplenme, fedakarlık, sosyalizm... uğruna mücadele ettikleri ne varsa burada hayat buluyordu. Lokmanhekim yaşasa, yoldaşlarının sevgilerini emekle yoğurarak damıttıkları

bu iksirin sırrını öğrenmek için neler vermezdi! Sevgimizle, yoldaş sıcaklığımızla sardık yaralarını birbir. Yan yana geldiklerinde zulmün ve iradenin canlı resmi gibiydiler.

Titrek elleri, sağa sola yalpalayan ayaklarıyla, beni bu hale getiren zulmü tanıyın, diyor, yeniden ayağa kalkacağız diye de arkasından haykırıyorlardı. Direnişçilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan, barikat günlerinde nöbetçilerin yardımına koşturmayaya kadar ellerinden ne geliyorsa yaptılar. Önce ucundan tuttular direnişin, sonra parçası oldular. İşgale kadar direniş evlerinden, direnişten hiç ayrılmadılar.

Şerif'in kendisi de 1996 yılındaki direniş sonrasında gazi olanlardandı. Onlar kadar olmasa da yaşadıklarını az çok tahmin edebiliyor, duygularının nasıl şahlanıp yüreklerini oynattığını anlayabiliyordu. Selim anlatırken O da yan hücredeki yoldaşının zorla müdahale sonrasında nasıl da sessizleştiğini, havalandırmadan bağırımlarına eskisi gibi cevap veremediğini hatırladı. O da kimbilir hangi duygu denizinin içinde yüzüyordu o anda diye düşündü.

- Dört direniş evi olmuştu tahliyeler sonrasında, değil mi?

Şerif'in sorusuna başıyla evet dedikten sonra, Selim yeniden Zehra'nın şehit olmasından sonraki günlere döndü.

Ölümü kuşatan çaresizlik günlerdir Küçükarmutlu'nun giriş çıkışlarını tuttu. Ölüm firar etmesin, ölümler denetimden çıkmassın, ölümler isyana kalkışmassın, ölüm ölümü teslim almassın diye gece gündüz nöbet tutuyorlar. Ölümün cangüvenliğini alıyorlar. İçeriye girenin elindeki çiçekleri yoluyorlar. “Yasak” diyorlar, “moral veriyorsunuz” diyorlar. Moralden korkuyorlar. Ellerinden gelse, dışarıya çıkanın da beynindeki düşünceleri, direnişle büyüyen yüreklerindeki inançlarını söküp alacaklar, neyse ki teknolojileri henüz buna izin vermiyor.

Direnişçiler ölüme yatan insanlar olmasa, belki bu ablukanın, havadan uçan şu helikopterlerin, kasklı çeviklerin, otomatik silahlı adamların, eli telsizli sivil giyimli amirlerinin bir anlamı olabilir. Amaçladıkları korku salmaksa belki bunu başarabilirler o

zaman. Garip, garip olduğu kadar nafile olan da bu değil mi; ölümü göze almış, gün gün ölüme yürüyen ve ölen insanları panzerlerle, kasklı, kalkanlı polislerle korkutmak.

Direnışçiler için geçerli olan, bir süredir ziyaretçiler için de geçerli hale geldi. Ziyaretçiler de, onların fedakarlığından aldıkları güçle ablukalar arasında her gün akıp gelmekte Armutlu'ya. Panzer gölgelerinin üzerinde ayak izlerini bırakarak, zulmün yüzüne tükürür gibi ayak diplerine ağız dolusu tükürerek ve hınzırca gülümsemeleri ile MP5 silahlarına gözcüyle bakarak, direnişin sesine kulak veriyorlar. Ablukanın ilk günlerindeki boyutta bir etki, bir korku onlarda da yok artık.

Korkanlar yok mu? Sadece abluka nedeniyle Armutlu'dan uzak duranlar yok mu? Var varolmasına ama zaten yaşamaktan köşe bucak kaçanlar onlar. Yaşamın onurunu korkularının demir parmaklıkları arkasına hapsedenler ablukayı da aşıp gelemiyor. Geçilmez bir barikata dönüşüyor onlar için korku. Boyunlarına bir zincir gibi dolanan korkularına korku eklemekten başkaca da kazandıkları bir şey olmuyor.

Direnışçilerin gözünde, mahallenin girişinde bekleyen, zaman zaman mahalle içlerine girerek provokatif davranışlarda bulunan, Armutlu halkına bildiriler dağıtarak halkı direnişe karşı kışkırtmaya çalışan bu zavallılar bir tiyatro oyununun palyaço kıklık oyuncularından ibaret. Çelikten zırhlarıyla yıldız savaşları filmlerine özenen bu tiplerin, çelikler içinde hiç de çelik gibi olmayan yürekçikler taşıdıklarını biliyorlar. Elleriindeki uzun namlulu ölüm kusan silahları olmasa, kendilerini müthiş güçsüz, aciz

ve korumasız hissettiklerinin örneklerine binlerce kez tanık oldular. Önüne çıkan engelleri yıkıp geçen büyük bir hortumun önünde durmaya çalışıyorlar. Çeliklerinin ağırlığı olmasa, fır fır dönüp hortumun içinde kaybolup gidecekler ya, şimdilik yere panzer paletlerinin ağırlığıyla basıyorlar. Beyinlerinde zerre düşünce taşısalar, hortumun gücünü düşünme olanakları olacak, ama yok. Çelikten kaskların içi boş. Tın tın. Düşünmelerine gerek de olmadığını biliyor direnişçiler. Ağababaları veriyor emiri, onlar yapıyor.

“IMF programını uygulayabilmemiz için, halka örnek olabilecek hiçbir direniş olmamalı. Hele ölümüne bir direniş hiç olmamalı” diyor ağababaları. Onlar “başüstüne” diyen kurşun asker misali tek sıra halinde emre uyuyorlar.

Oldum olası bir uçlarından Amerika’ya bulaşmak pek hoşlarına gider. Rozetlerinin modellerinin, giyim kuşamlarının, kasklarının ve motorsikletlerinin Amerikan modeli olması hep rüyalarına girerdi, sonunda oldu. Amerikan polisiye dizilerinin jönlerinin adıyla seslenirler işkencehanelerde birbirlerine. “Hey Rambo... buyur Maykıl...” Kendi jönlerini yaratmak için iyi polis dizileri yapılsa da, “Memoliler” hiçbir zaman “Ramboların” yerini tutmuyor.

Polis şefleri aslında çok kızıyorlar şu Adalet Bakanlığına. Direnişi kıracağım hevesiyle tahliye ettirdi, sonra bizim başımıza bela oldular diye. Zulme karşı, adalet için, özgürlükler için direnenleri “bela”dan görmek eğitimlerinin özünde var. “Halk düşmanlığı” da diyebilirsiniz siz buna. Herhangi bir vesileyle hakkını arayan birini, bir grubu gördüklerinde nasırlarına basılmış gibi hissediyorlar kendilerini. Çeki-

yorlar copları, yer misin yemez misin... Sonra eskaza medyada şurada burada eleştiriler olursa da, sivil giyimli sözcüleri çıkıp, “bunlar münferit olaylardır... münferitler bitmez” deyiveriyor. Bir de “terör” demagogisini hiç dillerinden düşürmüyorlar. Halka düşman, IMF'ye ve Amerika'ya dost olmayı nasıl gizlerler yoksa. Diyarbakır'dan İstanbul'a her yanda Amerikan üsleri varmış, ülke parsel parsel IMF'ye satılıyormuş, Türkiye dört bir yandan emperyalistlerin kuşatması altındaymış, onların umurunda değil. Onlar Armutlu'yu kuşattılar ya, çok mutlular çok! Vatan millet kurtuldu sayelerinde!

Ama Zehra'yı yakalayamadılar işte. Pusuları yarıp geçen bir savaşçı gibi sıyrılıp gitti aralarından.

Leman dergisinden Cezmi Ersöz de Zehra'yla konuşmuş olmanın onurunu yaşayanlardan. Panzerlerin arasından kucağında kolilerle geldi. Sıkça gelenlerden olduğu için, mahalle halkı da tanır olmuştı, meraklandılar elindeki kutularda ne var diye. Meraklarını gidermek için farketirmeden peşinden seyirtenler oldu direniş evine doğru.

Bir masa kuruldu Zehra'nın şehit düştüğü direniş evinin önüne. Masanın arkasında pano haline getirilmiş kırmızı bir bez. Üzerinde, eve gelenleri karşılayan misafirperver ev sahibi Zehra'nın umutlarını yüz hatlarına sığdırdığı gülen resmi. Masada Cezmi, önünde kartonların içinden çıkardığı kitapları. Masanın önünde kuyrukta bekleyenlere, neden orada olduğunu anlatıyor, bir yandan kitaplarını imzalarken. Yanında, yaşlı bedeniyle direniş mahallesine koşan şair Arif Damar da katılıyor sanatın direnişle buluşmasına.

- Sürece tanık olduk ve içerideki insanların verdiği mücadeleye dışarıdan yazar olarak elimden geldiğince katkıda bulunmaya çalışıyorum. Bunun için buradayım. Çok önemli değil belki ama, gelirini de direniş evine bırakmak istiyorum. Bir sebebi daha var burada olmamın. Zehra'nın anısına saygı adıdır. Bir ay evvel gelmiştim. Zehra'yla konuşmuştum. Aynı zamanda benim okurumdur. Kızkardeşi, Canan da benim okurumdur...

Cezmi'ye kitap imzalatmak için gelenler arasında, o güne kadar Armutlu'ya hiç gelmeyenlerden de var. Belki bir vesile onlar için de, tanık olmamış olmaktan hayıflanacakları bir direnişin havasını soluyorlar böylece. Cezmi'nin Leman'da yazdığı yazının sonuna numaralarını düştüğü direniş evlerinin telefonları da bugünlerde hiç susmuyor. Direniş ve yüreğini direnişten uzak tutmayanlar kopkoyu sansür duvarlarında gedikler açacak yöntemler yaratıyorlar.

Bir başka direniş evinde fedakarlığın zirvesine bayrak dikmek için günleri, belki saatleri sayan var.

- Sevgi abla, bak Orhan Alkaya ziyaretten sonra seni anlatan bir şiir yazmış. Cumhuriyet'in dergi ekinde geçen hafta çıkmış, biz görmemiştik bir arkadaşımız haber verdi. "Yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi" demiş şiirinin adına.

- Aaa! Kahretsin neden görmemişiz. Daha dikkatli okumak gerekiyor gazeteleri.

Dergiyi aldı ve sindire sindire okudu şiiri Sevgi. Bitirdiğinde gözlerinin dolmasına engel olamadı. Kendisi de şaşırıyor, bunca açlık hafızasında en küçük bir etki yaratamıyor. Yıllar öncesinin anıları canlandı gözlerinde. Kesik kesik 20 yıl öncesini, 15 yıl

öncesini, 10 yıl öncesini hatırladı.

12 Temmuzda katledilen eşi İbrahim'in cenazesinde bulunmasına bile izin vermeyen, tam da o günlerde gözaltına alanları hatırlayınca bedenini yakan öfkesi, kasılan yüzüne yansdı. Eşinin 1984'de taşıdığı ölüm orucu bayrağını şimdi kendisi taşıyor olmaksızın inanılmaz bir mutluluk duyuyor. Günler boyu cunta baskısı altında direnişin sesini duyurmak için meydanlara çıkışları aklına geliyor. Kendine ihanet etmeyen belleği 1981'e cuntanın ilk yıllarına götürüyor Sevgi'yi.

İşkence tezgahında Sevgi. Neden gözaltına alındığını dahi henüz anlayabilmiş değil. Yüzbinlerce insandan birisi olduğunu biliyor sadece. Eşinin gözleri önünde Sevgi'ye, Sevgi'nin gözü önünde eşine ve daha çocuk yaştaki kızına işkenceler yapılıyor. Elektrik veren manyetoların gırç gırç eden sesi hiç susmuyor, falakalara yatırılıyor genç bedeni, araba lastiğinin arasına sokarak hamur gibi yoğuruyorlar, idrar içirerek, copla tecavüz ederek iradesini, onurunu kırmak ve boyun eğdirmek istiyorlar. Önce adın diyor işkenceci. Tek istedikleri bu. Gerisi gelir nasıl olsa diye düşünüyorlar. Gelmiyor gerisi. Resim albümlerinden kim olduklarını bulmaya çalışıyorlar çareleri kalmayınca... Kavganın kıyısında köşesinde değil, tam ortasında geçen 25 yılın en acılı günleri belki de. Umutları yoketmek için halkın üzerine bir karabasan gibi çöken cuntanın takipleri, gözaltıları, tutuklamaları, işkenceler ve idamlar... O günlerden bugüne yüreğini sıcak tutanlar taşıyorlar kavgalarını. Sol yanlarında yanan ateşi hiç küllendirmiyorlar. Fidan şiiri yeniden okurken, Sevgi, gururlanıyor onlardan biri oldu-

ğuna. Bugün direnen yoldaşlarının, Uşak'ta birlikte ölüme yatan, katliam günü bedenlerini tutuşturanların birçoğu kızı yaşında. Erkekli-kızlı kardeşlerinin arasında olmak umudunu, inancını bir kez daha, bir kez daha büyütmesi için yetiyor. Böyle direndikçe, sosyalizmin bu ülkede mutlak iktidara geleceğine inancı büyüyor, sözle anlatılamaz hale geliyor. Ölme yürüyüşüyle anlatıyor Sevgi.

- Daldın. Ne düşünüyorsun Sevgi abla?

- Alevleri, Berrin'i, Yasemin'i... Çok aniden bastılar o gün koğu. Kapıyı kırarak girdiler. Biz direneceğimizi Adalet Bakanlığı'na ve başka yerlere yazdığımız dilekçede söylemiştik. Yakarız kendimizi, devrim meşalesi oluruz demiştik. Direnişe geçtik. Koğuşta yangın çıktı. Bizim bulunduğumuz bölüm de alev aldı. Coplayarak yerlerde sürükleyerek bizi sürüklemeye başladılar. Yoldaşlarım beni korumak için copların önüne attılar kendilerini. Sonra hemen alıp kaçırmaya ambulanse bindirdiler. Orada zorla serum takmak istediler, ben gördüm serum iğnesinin ucundan ihanet damlıyordu şıp şıp diye. Direndim, karşı çıktım, taktırmadım. Kelepçelediler. Sonra hastane ve yeniden hücreler ve 19 Aralıktan sonra ikinci defa saldırdılar bize.

Ah Yasemin... dağların kızı Berrin... Saldırıyı engellemek için kendilerini gazete parçaları ile tutuşturdular. Canları bedeninden çıkana kadar slogan atıldılar, alevlerin içinde birbirlerine sarılmışlardı. Alevleri kucaklaştı zulmün karşısında. Öyle huzurluydular ki... Bağlılıklarını haykıran o yiğitleri, kahraman arkadaşlarımı, yoldaşlarımı sadece zafer işareti ile selamlayabildim.

Gerçekten kahramanlar ölmüyor, yenilmiyor. Yani o alevlerin içindeki kararlılık, sonuna kadar umudumuza bağlılık sloganları atılması çok büyük güç veriyor Fidan'ım. Alevler büyüdükçe devrimin büyüdüğünü görüyorsun gözlerinle. Hissediyorsun, içinde tarifi mümkün olmayan, anlatılması zor olan duygular şaha kalkıyor. İnanç ve irade büyüyor o an. Biz böyle feda ettikçe kendimizi... diyorsun. Yenilmezliği görüyorsun. Sonra çıkıp kimileri yok tarıktı, yok kendilerini yaktıldardı da... Ne anlarlar halk için, devrim için bizim kendimizi feda edişimizin altındaki düşünceyi, felsefeyi. Yok hayat kutsalmış. Biz bilmiyoruz sanki yaşamasını. Ama yok kızım yok. Onların anladığı yaşam başka. Huzurları bozulmayacak, geceleri rahat uyuyacaklar, kapılarını çalacak zebanilerin işkence tezgahlarının korkusu olmayacak. Çok akıllılar ya, bize de akıllı olmayı öneriyorlar. Akıllarına bak! Zalimin gözünün içine bakarak siyaset yapmayı devrimcilik mi sanıyorlar. Üç beş sendikacıyı kafalayıp solculuk yapacaklarını zannediyorlar. Kimisi çocuğunun okulu, arabasının tamiri, paneller... Ohooo... devrimcilik yapmaya zaman mı kaldı. Bunlar şimdi tutup bize devrimcilikten, Marksistlikten söz ediyorlar. Dünyaya meydan okuyan bu gücü anlayabilmeleri çok zor. Ben tanık olamadım 25 yıldır anladıklarına. Belki sen görürsün Fidan. Ama zor. Bir kadın savaşçı olarak bu davayı 12 Eylül öncesinden bugüne taşıyan benim mutluluğumu, onurumu ve ölümsüzlüğe koşmamı anlayabilirler mi acaba!..

Acılar çekebiliriz, bedenimizi sızılar, yaralar, sakatlıklar kaplayabilir. Hiçbir şey önemli değil. Önemli olan zafer. Hep beraber ister yaşayalım, ister son

nefesimizi vermiş olalım. Siz gencecik yoldaşlarım, kardeşlerim, kızlarım zaferi kolundan tutup, zulmün başşehirinde ayağa kaldırdıklarında, o zaman anlarlar bugünleri.

- Sevgi abla, sana çok güzel bir hediye getirdim.

Sultan'dı kapıdan gülerek giren. Elinde rengarenk çiçeklerden bir buket vardı.

- Kimden? Kim getirdi?

- Tutsaklar adına geldi. Getirenlerse işte burada, haydi gir içeri Suat.

Suat, zorla müdahale sonrası tahliye olup Armutlu'ya geldikten sonra ilk işi tutsakların isteğini yerine getirmek oluyor. Bir buket çiçek alıp getirmişti Sevgi'ye vermek için. Önceden görmüşlüğü, tanımışlığı vardı, ama yüzü, esmerliği, uzun saçları, alev gibi yanan gözleri hafızasını çoktan terk etmiş, hatırlayamıyordu. Resmini ilk gördüğünde de sormuştu, Sevgi Erdoğan cevabını alınca da çocuk gibi ağlamaya başlamıştı.

Eğilip Sevgi'nin alnından öptü Suat, sarıldı, ellerini tutup okşadı, yanbaşındaki duran şehitlerin resimlerini gördüğünde daha da duygusallaştı.

Sevgi, Suat'tan gözlerini ayıramıyor, Suat Sevgi'nin üzerini özenle düzeltiyor, yorganını, yastığını, bir ananın kızına gösterdiği şefkatle dokunuyor yoldaşına. Başındaki yıldız desenli eşarba, "işte o yıldızdan" diyerek elini sürüyor. Yüzlerce günün açlığının döktüğü Sevgi'nin saçlarını, kırmızı tişörtünün üzerinden tek tek ayıklıyor. Gazilerin içinde bulundukları duygu yoğunluğunu, hatırlayabilmek için gösterdikleri müthiş gayretin ortaya çıkardığı davranışları anlamadan ne Suat'ı ne de Sevgi'nin ona gösterdiği

şefkati anlamak mümkün değil.

- Bahri'nin yanına gideceğim, haydi hoşçakal Sevgi abla.

Suat'ın çıkmasından sonra Sevgi, tutsak yoldaşlarının gönderdiği çiçekleri hala okşamakta, sevmekte. Çiçekleri onların yerine koyuyor adeta.

- Ah, mümkünü olsa da şimdi tutup hepsinin gözlerinden öpebilsem. Çok sağolun yoldaşlarım benim. Çok sağolun.

Tatlı bir gülümseyiş gelip yüzüne yerleşti. "Sevgi ablamıza" diye başlayan küçük notu okurken duygulandı.

- Gel otur yanıma Sultan.

- Şenay ablanın evinde Cezmi Ersöz kitaplarını imzalıyor, oraya gitmem gerekiyor abla. Ben yeniden gelirim.

- Aydınlardan başka gelen var mı?

- Bir de Arif Damar var yanında.

- Ruhi Su'yu hiç anlamamışlar demek ki hala.

Sevgi'nin neden Ruhi Su'dan sözettiğini anlamamıştı Fidan. Anlamadığını da bakışlarına yansıtarak baktı Sevgi'ye.

- Ruhi Su 12 Eylül günlerinde tutsaklar için "idama hayır" imzası toplanırken, onlara saygısını dile getirmek için diz çöküp imzasını öyle atan bir ayındı. Ruhi Su'yu bir kez daha tanımalılar. Aydınlar bu direnişi anlamalılar. Aslında onlara söylenecek çok şey var. Kendilerini avutuyorlarsa da o küçücük köşelerinde iki üç satırla vicdan rahatlatmaya girmişlerse de, hayır vicdanları rahat etmeyecek hiçbir zaman. Aksine bunca şehidin rahatsızlığını hissedecekler. Ağırlığını duyacaklar. Aydın olmak sorumluluk-

tur. Çanların kendileri için çalacağı günü bekler gibiler. Gelsinler görsünler, konuşsunlar bizimle. Ama yok. Birkaç duyarlı aydın dışında. İşte ne bileyim Bilgesu, Cezmi, Ferhat, Edip, Suavi, aklıma gelmeyen birkaçı dışında sanki bu ülkede yaşamıyorlar. Beyinlerini kiraya mı verdiler, köle mi yaptılar ne deyim ben. Üstelik bir de yaşamaktan sözedip duruyorlar. Zulmü, direnişi değil bunları tartışıyorlar. Şehitlerimizin sorumluluğu çok büyük Sultan. Lekelemelerini istemiyorum. Direnişimizi ve kişiliğimizi, devrimci kimliğimizi hümanistlik diye diye... lekelemelerini istemiyorum. Ama huzursuz olmalılar. Kahvaltı ederken, yemek yerken, içkilerini yudumlarken huzursuz olmalılar. Yutkunurken düşünmeliler.

Hücre hücre erimiş, bir deri bir kemik kalmış bedeniyle tam bir tezat oluşturan capcanlı gözleri, ve dupduru beyniyle, Sultan'ı da Fidan'ı da her konuşmada, her sohbetlerinde şaşırtıyor Sevgi. Kurşun gibi, top gibi, gülle gibi çıkıyor sözler ağzından. Baştan ayağa öfkeyle, baştan ayağa kararlılıkla, devrim inancıyla konuşuyor. Sözüünü esirgemedi hem de. Umut-suzlara umut aşıyor.

25 yılda, nice büyük çatışmaların tanığı Sevgi. İhanetleri, kahramanlıkları, imha operasyonlarını, kuşatmaları gördü, yaşadı. Dünyanın en onurlu davasının, halkın kurtuluşu iddiasının terkedildiği nice güçlü rüzgarların önünde dimdik durdu. Direnişçilere “yaşam kutsaldır” diye solculuk adına direnmeme-yi ve bireyciliği kabul ettirmeye çalışanların, “birey iradesi” diye saçma gerekçelerle hücreleri kabul ettirmeye çalışanların, hiçbirisi, Sevgi'nin karşısına gelip bu düşüncelerini savunamadı. Gelselerdi, konuşsa-

lardı, gözlerinden saçılan kıvılcımlara bakabilme cesareti gösterebilselerdi... Sevgi, 25 yıldır içinde olduğu tarihle cevap verecekti onlara. Mevsimler boyu içinde olduğu direnişin diliyle konuşacaktı.

Sultan'a anlatırken de, git onlara söyle der gibi. Aydınım diyene, yorulana anlat benim direnişimi diyor Sevgi. Eriyen bedeni yatağa düşse de, başı hiç eğilmedi, yüreği ayakta diye anlat diyor. Çağrımı ulaştır onlara. Yoksul halkın kurtuluşu için ölüme gidiyor de. Hürriyet için ölüyor diye anlat.

Sultan, Sevgi'nin yanından ayrılırken, kafasında anlattıklarını evirip çevirip düşünüyor, her kelimesinde yaşanmış bir tarihin izlerini taşıyan Sevgi'den daha fazla öğrenememiş olmasına yanıyor.

- Keşke tutsak olmasaydı da, daha başından burada direnişe başlasaydı. Ne çok şeyi anlatırdı bize.

Kendi kendine konuşurken, peşinden koşturup duran "canavarları" fark etmedi bile. Dün akşam öğrettiği marşı okumak için Sultan'ı arıyorlar, direniş evleri arasında mekik dokuyorlardı. Bu kez aralarında Şenay'ın oğlu Erdem de var. Nereden ne hınzırlık yapabilirim diye fırıl fırıl dönüp duran bakışlarıyla Sultan'ın arkasından seğirtip duruyor o da. Sultan Erdem'i farketmese, bu kez "canavarlara" yüz vermeyecek, kafasında dönüp duran düşüncelere müdahale etmelerine izin vermeyecek, ama Erdem'in eline uzanıyor elleri. Şenay'ın incecik kalmış elinden tutar gibi, elinde O'nun sıcaklığını hissediyor.

Bahri, direnişçiler arasında nispeten durumu en iyi olanlardan. Bu yüzden direniş evlerini kendisi kalkıp gezebiliyor. Genç yaşına rağmen dökülmüş saçlarının yerine taktığı kızıl bantını eliyle düzelter-

rek kapıdan giriyor içeri. Sevgi, sırtında çıkan yaraların verdiği acıya aldırmadan yatağında dönmeye çalışırken yüzündeki gülümsemeyle karşılıyor Bahri'yi.

- Hoşgeldin, gel otur şöyle.

- Bizimkiler yine gelecekmiş, telefonla aradılar. Mutlaka yine beni götürmek için planlar kurmuşlardır. Yok diyorlar ama ben inanmıyorum. İzmir'de de böyle yapmışlardı. Önce çok iyi göründüler, seni destekliyoruz oğlum dediler, sonra üzerime saldırıp kaçırmaya çalıştılar. Biliyorsun bunları abla. İzmir'den buraya ne halde geldiğimi anlatmıştır arkadaşlar. Önce ailemi yenmem gerekiyor galiba... Bak! Ben de gelir gelmez kendi sorunlarımı anlatmaya başladım. Sen nasılsın abla?

- Ben iyiyim, yine ki, beni direnişimden alıkoymaya çalışan annem-babam yok. Bizimkilerden de, bu yaşma rağmen akıl vermeye kalkışanlar oldu. Devletin bu kadar propagandası içinde gerçekleri görmeleri de zor oluyor Bahri. Bir de duygusallıklar girince işin içine, tamam. Eminim sen başaracaksın.

Sevgi yılların tecrübesiyle, 19 yaşında olmasına rağmen olaylara bakışı ve konuşmalarıyla bilgeleşen Bahri'nin gözlerinde yanan inanç ateşini görmüş olmanın güveniyle konuşuyor. Bahri yiğit bir Kürt delikanlısı. Görüntüsü hiç de 19 yaşında gibi değil. Hayatın tüm yükünü omuzlarında taşıma sorumluluğuyla daha çocukken karşı karşıya kalmış, midyecilik, boyacılık, tezgahtarlık, inşaat işleriyle geçmişti yaşamı. Yoksulluğu yaşamından tanıyor, kurtuluşu da bunun için devrimcilikte görüyor. O'nu dökülmüş saçları, olgun davranışlarıyla gören, kendisinden büyük de olsa abi diye hitap ediyor, Bahri'nin uyarma-

sıyla zoraki de olsa düzeltmeye çalışıyor. Bir de geldi geleli adı “sorun”. Babası bütün oğulları gibi onun da isminin önüne “abdul” ekini koymuş. Ama söylen yok, herkes ona Bahri diye sesleniyor. Ölüm orucunda şehit düşen Abdullah Bozdağ, O’nun yaşamına yön veren, gerçekleri gösteren bir rehber. Bu yüzden sık sık ondan sözeder, O’nun sadeliğini, mütevaziliği ve doğallığını örnek alır kendine. Canan’ın içinde bulunduğu Tayad’lıların direnişini duyurmak için kapıları çalarken, sonra kendisi başladı aynı yerde ölüm orucuna. Polis baskınlarının, zorla müdahalelerin, İzmir’de direnişi bitiremeyeceğini göstermek istedi. Direnişinin kırkinci günlerinde, ailesi, kaldığı eve 15-20 kişi baskın yaparak kaçırmaya çalıştı. Onlara da direndi. Kaçıp İstanbul’un yolunu tuttu. Şimdi de burada peşinde ailesi.

Geldiği günlerde Zehra ölümün kıyısında dolanmaktaydı. Boğuşmalar ve yolculuk Bahri’yi iyice sarsmış, kendisi de yataktan kalkamıyordu, sürekli Zehra’yı, diğer direnişçileri sorup durdu. Bir an önce kendini toparlayıp yanlarına gitmek istiyordu. Zehra’nın alnından yaşarken öpememek çok zoruna gitti. Cenazesine katılmak istedi, o da olmadı. O günden sonra kendini yeniden toparlamaya başladı. Ölüm orucu böyle bir şeydi. Kimi dış etkenler aniden yatağa bağlanmasına neden olurken, birkaç gün sonra yeniden ayağa kalkabiliyor direnişçi. Şimdi de, daha ayakta iken tüm direniş evlerini dolaşabildiğim kadar dolaşacağım diyor Bahri. Direnişi sürdürdüğü evin üç küçük çocuğu ile ilgilenmekten ve ziyaretçilerden arta kalan zamanlarda sürekli onların yanında oluyor, ölümü paylaştığı insanlarla bir cümle daha

fazla konuşabilmek için gayret gösteriyor. Durmadan telefonlarla rahatsız eden ailesinin mutlaka yine gelip kaçırmak isteyeceklerinden emin. Kürtçe konuşuyor telefonda onlarla, iyiyim iyi diyor, gelmemelerini sağlamaya çalışıyor, ama biliyor, gelecekler. Hele Yıldız'ın ailesinin yaptıklarından sonra mutlaka polis onlara da gidecek ve siz de böyle yapın diyecek. Onların da yapacağını düşünüyor ve sık sık nöbetçileri uyarıyor. Şimdilerde Osman ile aynı evde kalıyor.

- Osman nasıl, diye sordu Sevgi.

- Ellerine yıldızlı kınalar yakılmasına öyle sevin-di ki, her gelene avuçlarının içini açarak gösteriyor. Bir de ziyaretçilerden eşya toplamaya başladı bugünlerde. Yapma diyoruz, dinlemiyor. Fiziken bir şey anlayamıyorsun, ama şuuru gidip geliyor, çocuklaşıyor. Konuşmaları, davranışları doğallığını kaybediyor. Biz de tamam Osman abi diyoruz. Kendine bir şapka yaptırılmasını istedi dün. Üzerine "Ahmet İbili müfrezesi 1. ölüm orucu savaşçısı Osman Osmanağaoğlu" yazın dedi. Yaptık. Başucuna astı. Ahmet'in kendi bedenini tutuşturarak kurşunların üzerine yürüyüşü katliama ilişkin hafızasından hiç silinmeyen bir an. O bizim 1. ölüm orucu ekibinin komutanıydı diye sürekli Ahmet'i anlatıyor.

- Acı çekiyor, dedi Sevgi. Tanırım Osman'ı.

Bahri, ziyarete gelenlere vermek üzere hazırladığı küçük hediyelerin başına dönmek için kalktı. Sevgi yoğun ziyaretçi trafiğinden yorulmuştu, ama gözünde uyku yoktu daha. Büyük bir gürültüyle pencerenin hemen dibindeki yoldan geçen ne olduğunu merak etti. Refakatçısına sordu.

Fidan da Sevgi'ye içeceğini hazırlarken duymuş-

tu o gürültülü sesi. Çiçekli bahçeye çıkarak baktı. Arkasındaki eksozdan şimendifer gibi duman çıkaran, koyu yeşil panzerin ağır ağır ilerlediğini gördü. Son günlerde sık sık mahalle içine giriyor, sokak aralarında dolaşıyor taciz etmeye çalışıyorlar. Mahalle girişindeki abluka da öncekine göre sıkılaştı, gidip gelenlere ahiret soruları, detaylı aramalar dayatılmaya başlandı.

- Bu panzer de ablukanın sokağımıza yansıyan boyutu diye kendi kendine konuştu Fidan ve yere tükürerek girdi içeri.

- Panzer mandası geçiyor yine, dedi merakla bakan Sevgi'ye.

Sinirlendi Sevgi. Başını bir o yana bir bu yana sallayıp cık cık etti.

- Ölümü öldürmeye mi gelmişler? Acizler!

Aynı sese mahalledeki diğer direniş evlerinde günlük faaliyetlerine dalmış olanlar da çıkıp bakmışlardı. Masanın üzerine yaydığı elektronik devreleri elindeki tornavidayla mıncıklayan Ali Rıza istifini bozmadı. Kendisine yardımcı olan Hakan yoldan geçen bir polis panzeri olduğunu söylediğinde de herhangi bir belirti vermeden, önündeki işine devam etti. Bugün bu ikinci radyo tamiri. Artık evdeki bozuk musluk, teyp, radyo tamiratları bitmiş, Küçükarmutlu yoksullarından da tamir için radyolar, teypler gelmeye başlamıştı. Elinde uğraştığı da Fadime'nin küçük el radyosuydu.

Ümraniye'de direnişe başladı Ali Rıza. Sonra F tiplerini yaşadı ve tahliye edildikten sonra da ihane ti elinin tersiyle iterek, tıpkı Bahri gibi ailesiyle de çatışarak geldi buraya. Üstelik abisi, hastane odasın-

dayken, O'nun bilincinin zayıf düşmesinden faydalanarak aldatmıştı. Kürttü. Kürt halkının acılarını en derinden hisseder, hissettiklerini, Ahmet Arif'den, Nazım'dan ve hapishaneden yoldaşı Ümit İlter'den okuduğu şiirlerle anlatırdı. Kendi halkının değerlerini bilince çıkarmış, kürdün özgürlük tutkusuna vurulan prangalara öfke duyuyordu. "Milliyetçilikten, aşiretçilikten ne de çok çektin halkım" derken, halkının yüzlerce yıldır çektiği ihanet acılarını, kıyımları, katliamları iliklerinde hissediyor Ali Rıza.

Teknik işlere yatkınlığının yanı sıra, direniş evlerinin bilsiyarları ile ilgili sorunların da teknik danışmanı. Kendi çabasıyla öğrendiklerini öğretebilmek için yorgunum, şuram ağrıyor demeden anlatır.

Elindeki tamir işine öyle bir dalmıştı ki, Sultan'ın birkaç dakikadır kendisini izlediğini farketmedi. Sultan da ayaklarının ucuna basarak girmiş, sessizce, sabırla çalışan Ali Rıza'yı izlemeyi tercih etmişti. Her zamanki gibi oda düzenli, her şey yerli yerinde. Buraya yerleştğinde ilk işi evin genel düzenliliği ve direnişin disiplini olduğunu bildiğinden Sultan içeri girdiğinde nasıl bir manzara ile karşılaşacağını artık biliyor. Boşvermişliğe, dağınıklığa yer yok Ali Rıza'nın yaşadığı yerde.

- Hoşgeldin Sultan. Fark etmedim geldiğini.

- Yok yok, ben fark ettirmedim. İtalya ve Almanya'dan iki ayrı heyet geldi, buraya da uğrayacaklar, haber vereyim dedim.

- Ben dillerini bilmem ki! Ama olsun ortak dilimiz var ya! Kalkıp taa oralardan geldiklerine göre, ilerici insanlardır, belki de sosyalist ha, ne dersin?

- Belki!

- Biz dünyanın her yerinde aynı dille konuşuyoruz Sultan. Filistin'de, Kolombiya'da, Nepal'de, Türkiye'de, Kore'de, Vietnam'da. Dünyanın en geniş coğrafyasında konuşulan dil bizimki oldukça Amerika halkları teslim alamaz. Biri biter direnişlerin ötekisi başlar. Zulüm vurdukça bağrımıza, sinemizden çıkan sesler yankılanır uzaklarda. Mesela şimdi Amerika beni teslim alabilir mi? En fazla öldürür. O zaman da teslim almış olmaz. Ölümü göze alan insanı yenilecek, teslim alabilecek hiçbir silahları yok. Ben Üraniye'de gördüm. Ellerinde her türlü silah vardı, ama bizi yenemediler. Katlettiler, vurdular, kırdılar, kurşunladılar ama yenildiler. Daha o gün yenildiler Sultan, daha o gün. Nerelere gittik yine. Neyse ben etrafı biraz toparlayım. Biz Türkiye devrimciliğinin aynasıyız. Aynamızda en küçük bir leke olmamalı. Her şey bu görkemli direnişe layık olmalı.

- Arkadaşlar yaparlar, sen yorulma...

- Olur mu, benim elim tutuyor, yatağa düşmedim hala. Senin için vardır, lafa tutmayım.

Sultan odadan çıkarken kapıda Kadir'le karşılaştı. Reşit'i sordu.

- Ne desem bilemiyorum ki. Dün Ali Rıza abi konuştu yine onunla. Uzun uzun sabırla anlattı.

- Neden gerekti böyle bir konuşma?

- Yeni arkadaş gelmişti gençlikten, biliyorsun. Mahalleye gelirken sevinçle coşkuyla gelmiş. Heyecanından yerinde duramıyordu. Yanındaki arkadaş, otobüsten indikten sonra eve kadar sanki uçarak getirdi bizi diye anlatıyordu sevincini. Direnişçilere hizmet etmenin önemli olduğunu, onur ve mutluluk olduğunu söylüyordu. Neyse. Eve ilk girişinde, Elmas

karşlamış. Kendisinin refakatçılık için geldiğini söyleyince Elmas ilgileniyor. Sonra refakatçılığını yapacağı Ümüş'ün yanına giriyor.

“- Nasılsın Ümüş abla?”

“- İyiyim sağol sen nasılsın, seni daha önce hiç görmemiştım burda, ilk kez mi ziyarete geliyorsun?”

“- Ben Ankara'dan geldim, yeni refakatçıyım, burada kalacağım, senin refakatçın olacağım.”

“- Ooo.. çok güzel, hoş geldin aramıza, okuyor musun?”

“- Evet üniversitede okuruyorum. Armutlu'ya çok gelmek istiyordum. Ama imkanım olmamıştı. Şimdi onun heyecanını yaşıyorum.”

“- Yok yok, bizim dışarıda da gençliğe ihtiyacımız var. Biliyoruz yürekleri bizimle, buraya gelip ziyaret ediyorlar, çok mutlu oluyoruz. Bayrağı devredeceğimiz gençlerimiz moral kaynağımız bizim.”

Sonra Hülya ablanın yanına giriyor. Kendini tanıttıktan sonra Selvi'nin elini sıkıyor Hülya abla.

“- Hoşgeldin aramıza. Demek ailemizin bugünden itibaren bir ferdi daha oldu. Bak hemen söyleyeyim sana, sakın bizi görüp de yemek yememezlik yapmayasın. Yoksa karışmam.”

“- Tamam abla, yapmam.”

Ve son olarak Reşit'in yanına gidiyor.

“- Ben yeni refakatçıyım Reşit abi, gençlikten geliyorum.”

“- Durmadan yeni yeni refakatçılar geliyor, birine işi öğretiyoruz tam, başkası geliyor. Umarım işi kavrarsın sen de... Diğer refakatçı arkadaşlarıyla konuş, içeceklerin nasıl yapıldığını öğren, olur da gece nöbete kalırsan nasıl yapıyor diye sorma...”

Morali bozulmuştu. Anlattık. Bu açlık üzerine bir direniş, beyinde, sinir sisteminde çeşitli harabiyetleri olabiliyor. Bu davranışlara yansıyabiliyor dedik. Ama sonuç olarak morali bozulmuştu. Ali Rıza abi de bunun üzerine konuştu.

Kadir'in anlattıklarını Selim de dinlemişti. Önce Sultan'a baktı, bir şey söylemeyince O başladı konuşmaya:

- Anlayışlı olmalıyız. Onlar direnişçilerimiz, belki yarın çok daha farklı bir noktaya savrulabilirler, ama bugünden haklarında yargıya varmak, kirli düşünmek, "çaktım"cı düşünmek yakışmaz. Elbette gözlemleyici olmak herkes için geçerlidir, ama hiçbir zaman, kişiliği, ruh halini, içinde bulunulan durumu gözardı ederek sonuçlara varmamalıyız, beynimizi kirletir böyle düşünmek.

- Tamam Selim abi. Ben de gerekirse Selvi'ye yeniden böyle anlatırım dedi Kadir.

14 Temmuz günü erkenden uyandı Sultan. Son günlerde polisin direnişe karşı provokatif davranışları yoğunlaşmıştı. Aileler sürekli rahatsız ediliyor, mahalle içinde panzerler, sivil ekip otoları dolaşüyor, insanları taciz etmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu nedenle direniş evlerinin etrafında, ani bir saldırıya karşı nöbetler tutuluyor.

Dikkatli olmalıyız dedi kendi kendine. Bir yandan da üzerini hızla giyinip bir an önce Sevgi'yi görmeye gitmek istiyor. Gece en son ayrıldığında gözlemindeki parlaklık hala ilk günkü canlılığını korusa da, konuşmakta zorlanıyordu. İki saat uyumak için zorla ikna olmuştu Sultan, yoksa yanından hiç ayrılmak

istemiyordu.

Sokağa çıktığında henüz işe gitmek için erkenden yollara düşen temizlikçi kadınlardan eser yoktu ortada. Nöbetçilerin kapı önlerinde umut dolu sohbetlerine de takılmadı bu kez, hızla herhangi bir aksilik olup olmadığını öğrendikten sonra çiçekli evin bahçesinden girdi içeri.

- Uyuyor dedi kapıyı açar açmaz Fidan. Sen gittikten sonra uyanmadı hiç. Bir ara Berrin ve Yase-min'in isimlerini sayıkladı, sonra sanki biriyle konuşuyor gibi, ihanet edenlere, yılgınlara kızdı. *"Onlar ancak hazır reçete ile hareket ederler. Ama ben her zaman süreci takip ettim. Biz süreci belirleyen olduk. Biz kazanacağız"* dedi. On dakika kadar daldıktan sonra yeniden mırıldanmaya başladı. "Bize ölüm yok" marşını söylüyordu. 12 Temmuz'dan sözetti, İbrahim abiye bir şeyler anlatıyor gibi ona hitap ederek konuştu, ama ne dediğini tam anlayamadık. Daha sonra vasiyetinde söylediklerini tekrarlar gibi yaptı bir an. Ve yeniden uykuya daldı.

Sultan endişeyle girdi Sevgi'nin yanına. Uyuyordu. Ellerini tutmayı düşündü, uyanır diye vazgeçti. Yatağının yanındaki sandalyeye ilişti. Başucunun hemen arkasında asılı olan şehitlerin resimlerine baktı. Küçük bir resim çerçevesine özenle yerleştirilmiş eşi ve kendisinin birlikte çekilmiş Metris günlerinden kalma bir resim hemen komodinin üzerinde, ziyarette gelenlere bir tarihi anlatır gibi bakıyordu. Geçen gün ne kadar şanssız olduğunu düşünmüştü, Sevgi'yi geç tanımış olmaktan. Şimdi tersine, tanıdığı için şanslı olduğunu düşündü. Elini dahi oynatmakta zorlanır hale gelmişken beyninin bu kadar berrak,

açık olmasını o da anlamakta zorlanıyordu. B-1 vitamininin etkisini biliyordu. Bütün organlar ölene kadar beyin faaliyetini dumura uğratmıyordu. Kelimenin tam anlamıyla vücut kendini yiye yiye tüketiyordu bu süre içinde. İlk kez bir direnişte yaşanıyordu bunlar. Ama yine de Sevgi'ninki başka bir canlılık gösteriyordu. Konuşamıyor, hareket edemiyor, acılar çekiyor, ama söylenen her şeyi anlıyordu. Uyandır-sam, gitmeden biraz daha sohbet etsek, ne olur! Ama yok dinlenmeli, saatlerdir gözünü kırpmadı. Bilinci ni kaybetmeden şehit düşmeye kilitlenmenin sonucu olsa gerek diye düşündü. Uykuya dalar gibi, günlük işlerini yapar gibi ölümü alt etmek için öylesine motive olmuştu ki, buraya geldikten sonra da hastane-deki ruh halini değiştirmekte zorlandı.

- Ey zulüm alacağın olsun. Yoldaşlarımıza huzurlu bir ölümü bile reva görmedin. Nicelerinin cansız bedenlerine kurşun dolduran zulüm, alacağın olsun... Bedrettin diyarının Hakikat Bacıları dirilmiş de bin yıllık uykusundan uyanmanın sancıları ile kıvrıyor yatağın üzerinde. Anadolu'nun yiğit bacılarının ruhu Sevgi ablamızın 19 kilo kalmış bedenine nasıl da sığmış.

Sultan kendi kendine mırıldanırken, pencerenin kenarındaki sandalyede Fidan O'nu izlemekte. Sırtına doğmakta olan güneşin ışıkları yeni yeni düşmeye başlıyor, siyah saçları parlıyor Fidan'ın. İki çift göz, baktığı her yere umut ve sevgi aşılayan Sevgi'nin gözkapaklarının kalkmasını, yeniden bir daha bakmasını bekliyor sabırsızlık içinde. Ama bu düşüncelerini ikisi de birbirine söylemiyor, sessiz olalım diye birbirlerini bakışlarıyla uyarıyorlar sadece.

Fatma ihaneti seçtikten sonra onun yattığı oda boşalmıştı. Şimdiyse Sevgi'nin son anlarında yanında olmak için bekleyenlerin nöbetleşe uyudukları bir yatakhaneydi. Sultan rahatsız olmasın diye onlara da Sevgi'nin odasına girmemelerini, ses yapmamalarını tembihlemişti sabahtan.

Beşyüz metre ötedeki ikinci boğaz köprüsünden geçen büyük araçların gürültüleri de olmasa sessizlik bütün mahalleyi hükmü altına alacak, boğazın sularının şorultuları duyulacak. Temmuz sıcağı bahçe-deki tomurcukları çatlattı geçen hafta. Pencerenin saçaklarına kadar uzanan güller, kasımpatılar, gelincik çiçekleri söğüt dalının arasından sızan güneşle hayat buluyor. Ziyaretçilerin getirdiği envai çeşit çiçekleri kışkandıran güzellikteki gülleri evin küçük kızı annesine göstermeden koparıp Sevgi'ye getiriyor. Dikenlerin kanattığı parmağını emzik gibi emiyor hiç sesini çıkarmadan, daha kimse ne oldu diye sormadan acımadı ki, diye cevabını yapııştırıyor. O da öğrendi sessiz olması gerektiğini. Sevgi son bir haftadır sese ve kokuya karşı daha bir duyarlılaştı, rahatsız etmeye başladı. O da, arasına unutsa da, kural-lara uymakta büyüklerinden geri kalmıyor, ilk gün-lerdeki meraklı sorularını dahi Sevgi'ye değil başka-larına soruyor.

- Uyandı galiba, dedi Sultan. Nasılsın Sevgi abla, beni duyuyor musun?

Sevgi başını sallayarak cevapladı Sultan'ı.

Fidan hemen koşup içecek sıvısını hazırladı. Naneli çay rahatlatıyor, boş midesine nefes aldırıyordu. Yine naneli içecek hazırladı. İçmesine kolaylık olsun diye pipeti de bardığın içine daldırarak getirdi.

- Abla biraz içmelisin, haydi zorla kendini dedi Fidan. Ses tonundaki acılı tınlamaları gizleyemiyordu. Günlerdir birlikteydiler ve alışmış, çok sevmişti Sevgi'yi. Yoldaşlarının ölümleri hep öfkesini büyütmüş, acı duymuştu. Ama yanında, tanıdığı bir yoldaşını adım adım ölüme uğurlamak başka bir acıyı saplıyordu yüreğine. Neden ölüme yattığının bilincine varmasa dayanmasının zor olacağını düşündü.

Sevgi'nin 19 kilo kalmış tüyden hafif bedenini Sultan'la birlikte sağ yanına döndürüp, sırtında yatmaktan iltihaplanmış yarasını temizledi. Hafif hafif inilti çıkardı Sevgi. Aslında daha büyüktü verdiği acı, ama belli etmemek için ayrı bir gayret gösterek, son günlere kadar yaraların verdiği sızıyı kimseyle hissettirmemiş, sadece Fidan'a anlatmıştı. Pansuman pamuklarına bulaşan sarımsaklı sıvıyı, bir işkenceciye tokat atar gibi, kaldırıp attı çöp kutusunun içine. Bileklerini incitmeden yeniden eski haline getirdiklerinde Sevgi kocaman gözleriyle onlara baktı. Ağzının içinde bir şeyler mırıldandı, Sultan duyabilmek için kulağını dayadı, ama duyamadı.

Konuşmasına da gerek olmadığını düşündü Fidan. Dünyanın bütün umutlarını, isyanlarını, halkların çektikleri acıları topladığı göz bebekleri her şeyi anlatıyor. Şehitliği ise bir haykırış olacak. Yılların devrimcisi Sevgi, ölümüyle yorgun yüreklere yeniden umut, kavgadan uzak kalanlara kavgaya davet, oligarşinin demagojilerine en okkalı bir cevap. Toplumun zulümle dize getirmek isteyenlere ölümle cevap veren bu bir avuç topluluğun en yaşlısı olan Sevgi, kendilerini direnişin dışında tutmanın bir oyunu haline gelen "çocuklar... gençler..." söylemlerine de

cevap olacak. Aslına bakarsanız, güya ilgilenen, yakınlık gösteren bir havada söylenen bu sözlerde öyle görüldüğü gibi bir acıma, vicdan da yok. Öyle olsa “çocuklar ölmesin” diye birşeyler yapar. Yok onu da yapmıyor ve sadece “çocuklar... gençler...” diye diye kendini rahatlatıyor. Bu direnişin halkın direnişi olduğunu yadsımak istiyor. Bunu farkında olmadan yapanlarsa, sağdan soldan etkileniyor.

Saat öğleye yaklaşıyor. Sevgi'den tek bir nida duyulmuyor. Açılıp kapanan gözleriyle konuşmaya devam ediyor Sevgi. İçeride ve kapı önünde, Sevgi'nin ölümle kavgasını sessizlik içinde bekleyenler arasından bir tek ses, mırıldanarak bir türkü söylüyor.

“Hoşgeldin ölüm, buyur otur

saklımız kalmadı, dök eteklerinden taşları”

Ümraniye'nin eski özgür tutsaklarından ölüm orucu gazisi Suat bu. Firari bir güvercinin kanatlarına binerek beynini terkeden yaşanmışlıkların içinden süzülüp bugüne kalan belki de tek Ümraniye anısı. Ölüm orucunun ilk ekiplerinin türkülerinden. Titrek sesiyle sessizliği hüzne dönüştürdüğüünün, isyan duygularını körüklediğinin farkında bile değil belki.

Bu arada bir grup üniversiteli genç yüzlerine öfke oturmuş olarak çıkıyor içeriden. Son kez Sevgi'yi görmek için gelmişler. Sadece susuyor, birbirlerine bakıyorlar. Sessizliği fısıltılı konuşmalarla kısa boylu olanı bozuyor.

- Ne kadar tuhaftı. Hala bizi anlayabiliyor. Gözleri hala gülüyor, insanın inanası gelmiyor. Keşke bu yürekli insanlar ölmeseler... Ama çaresi yok, kazanmak zorundalar.

14 Temmuz, saat 14:00... Ağır ritmik atışlar göğ-

sünü indirip kaldırıyor. Bir ara durur gibi oluyor, sonra yeniden inip kalkıyor. Yumruğu sıkılı. Sultan kilitlenen elini açmayı deniyor, başaramıyor. Son gücünü parmak uçlarına toplamış sıkıyor Sevgi. Hayatı tutuyor avuçlarının içinde, umudun, sevdanın ve kavganın birazdan göğe savuracağı tohumlarını tutuyor avuçlarında. Öylesine sımsıkı sarılmış.

Odanın içinde bekleyenlerde bir şey yapamamanın çaresizliği, Sevgi'yi katleden düzene duyulan öfke ellerde yumruğa, gözlerde kine dönüşüyor. Sevgi parmaklarını sıktıkça, Fidan da sıkıyor yumruğunu. Sevgi'nin bilinci, beyninin kıvrımları arasından kendine yol buluyor, kimseler görmeden Fidan'ın ellerinden tutuyor, Şirin'e nasıl sarılırsa Ferhat, öylesine sarılıyor Fidan'a. Anılarını belgelemek için video çekimi yaptıklarında, Sevgi'nin söyledikleri kulaklarında çınlıyor durmadan.

"Halkım seninle ekmeğimizi bölüşemedik, ölümü bölüşüyoruz" demişti. Sevgi bugün 19 kilo 200 gram, direnişin de 267'inci günü, bilinci kapalı, gözleri pırıl pırıl. Ölüm onu kollarına alıp götürmeden, o kınalı avuçlarını son kez açıyor. Avucundaki yıldızlı kına, insanlık tarihinin gördüğü en güzel simgelerden biri. Kavgayı, zalime boyun eğmemeyi, umudu anlatıyor.

Selim ve Bahri, daha fazla kapı önünde beklemeye dayanamayarak içeri girdiğinde Sevgi son nefesini veriyor.

Saat 14: 50...

Ölüm ondan çok uzakmış gibi son saatine kadar gözlerindeki ışığın hiç eksilmemesi, daha dün bilincinden süzülüp gelen en duru anılarını zor da olsa anlatması diğer şehitlerde yapılan, resim, pankart gi-

bi hazırlıkların yapılmamasına neden oluyor. Beklemiyorlar şehitliğini çıkarın. Daha görülecek işlerimiz var diyor, Sevgi ile birlikte olma fırsatını bulanlar. O'nun direnişteki anlamı bambaşka. Bir tarih O'nun nezdinde direnen. Selim'in eti çakır dikenleri batar gibi acıyor. Aynı acının Sultan'ın bedenini de sardığını göz göze geldiklerinde anlamakta zorlanmıyor.

- Sevgi ablamıza karşı son görevlerimizi O'na layık şekilde yerine getirmeliyiz arkadaşlar.

Selim'in sesi sessizlikle örülmüş büyüğü bozuyor. Koşturmaca, görev paylaşımı diğer odaya taşınırken, Sevgi'nin başucunda ilk Selim saygı nöbetine duruyor.

- And olsun sana Sevgi abla, and olsun! Kavganı, zafere olan inancını, kocaman yüreğine sığmayan hesap soran öfkeni ve sevdanı hiç yorulmadan omuzlarımda taşıyacağım. Sen rahat uyu yoldaş. Vasiyetinde dile getirdiğin her şeyi harfiyen yerine getirmemize hiçbir güç engel olamayacak...

Sonra Sultan, ardından Fidan ve ötekiler...

Yarınki cenaze töreninden önce, bu gece mahallede yapılacak meşaleli yürüyüşün hazırlıkları sürerken ölüm orucu gazilerinden bir grup giriyor yanına.

Edirne F tipi hapishanesinden birkaç gün önce tahliye edilenlerden Mustafa, Sevgi duyacakmış gibi kulağına doğru eğiliyor.

- Sen Partimizin, Cephemizin onurusun, diyor yumruğunu havaya kaldırarak.

Sırayı İsmail'e bırakırken gözleri hala arkada. İsmail yardımla yürüyebiliyor ancak. Ayakta tek başına duramıyor. Ama şimdi yardım istemiyor. Kolundan tutan yardımcısının elinden bir çırpıda sıyrılıyor.

- Hayır istemiyorum.

Sevgi'nin alnından eğilip öpüyor. Kızıl bandına sinmiş direnişin kokusunu bir iki saniye ciğerlerine doldurmak için öylece bekliyor. Sonra dizlerinin üzerine çöküyor ve sol yumruğunu kaldırıyor. Saygı duruşunu dizlerinin üzerine çökerek yapan İsmail'in yüz hatlarında acılardan nasır bağlamış öfkenin izleri, saygı duruşu için bekleyenlerin yüzüne vurdukça öfke daha da büyüyor.

Gazilerin ardından diğer direniş evlerinden direnişçiler geliyor birer birer. Refakatçılarının kollarında sokakları geçip gelirken Armutlulular peşlerine düşüp Sevgi'ye saygılarını sunma sırasına giriyorlar. Direnişi takip ediyor yoksullar. Günlerdir gözleri kulakları direnişçilerde, direnişin mahallelerine taşıdığı değerleri tartışıyorlar. Bencilliklerin ağır bastığı yerde tek tük memnuniyetsizliklerini dile getirenlere de yine komşuları cevap veriyor. "Onlar bizim için direniyorlar" derken, aynı köyden ya da aynı kentten olmanın samimiyetiyle küfürleri sıralıyorlar.

Alnı kızıl bantlılar sırasını beklerken, gözler kızıl bantlıların öpüşmesinde. Sevgi'nin soğuk alnından öpen yumruğunu sıkıp yeminler ediyor. "zafere kadar... ölene kadar..." diyen son direnişçiden sonra hep birlikte sloganlarını haykırıyorlar oracıkta.

"Ya zafer, ya ölüm"!

Bu slogan direnişin kararlılığını ve iradesini en iyi özetleyen slogan. Dalga dalga Sierra Maestra'lardan F tiplerine, F tiplerinden Küçükarmutlu'ya yankılanıyor.

Sevgi'nin şehit olduğu haberi mahallenin girişini tutanlara da ulaşıyor... Aramalar, ablukalar sıkılaştı-

rılıyor, takviye güçler mahalle girişine çelik zırhlarının ardındaki küçük yürekleriyle doluyor. Sevgi de firar ediyor sımsıkı örülü barikatların arasından. Yine yakalayamıyorlar ölümü. Ölüm yine ölümlerini çağıran bir haykırış oluyor.

Artık gelenek haline gelen meşaleli yürüyüş için mahalleye gelmeye çalışanları içeri almamak için ana girişlerin dışında ara sokaklar da tutuluyor. Ama halkın yaratıcılığına engel olmak mümkün mü? Armutlulular, dışarıdan gelenleri içeri almak için seferber oluyor, her bir evin yanından küçük küçük geçitlerden dizi dizi insanlar geliyor. Genci yaşlısı yüzlerce insan Sevgi'nin ateşiyle karanlığı aydınlatmaya koşuyor. İstanbul'da şu ya da bu şekilde mücadele ile tanışan kim varsa, Sevgi'yi de mutlaka tanır. Bu nedenle şu ana kadarki cenazelerde hiç görülmeyen yüzler belirliyor Armutlu sokaklarında.

Sevgi'yi en iyi anlatan resimlerinden biri, altına "ölümsüzdür" yazılarak afiş haline getirilip çoğaltılıyor. Yüzlerce Sevgi, binlerce insana incecik kalmış yüzünün ortasındaki kocaman gözleriyle gülmeye hazırlanıyor. Meşalelerin tutuşmasından bir kaç dakika sonra, üzeri, kıızıl bez ve kıızıl karanfillerle örtülen Sevgi omuzlara alınıyor. Son hazırlıklarını, tahliyeleri sonrasında direnişe katılan Nurgül ve Özkan'ın bantının takıldığı yerde yapan Fidan ve Sultan, tabutun bir ucuna omuzlarını yerleştirdiklerinde, Sevgi'nin 19 kiloluk bedeninin ağırlaştığını hissediyorlar. Öbür ucundan Selim tutuyor. Kortejin önünde, Anadolu üniversitelerinden gelen gençler var. Şaşkınlıklarını isteseler de gizleyemiyorlar. Yüzlerce gündür gazetelerden okuyup, Tv'lerden dinledikleri

direnişin içindeler işte. En önde uğurluyorlar direnişin kahramanlarından birini. Bu öfkeyi, kazanma kararlılığını, Sevgi'nin iradesini Anadolu kentlerine taşımak için sabırsızlanıyorlar. Armutlu direniş okulunda kısacık zaman içinde öğrendiklerini öğretmek için hiçbir ayrıntıyı kaçırmamaya çalışıyorlar. Sloganları ise en gür sesleriyle haykırıyorlar.

Tek tek direniş evlerinin önünde ölüm orucu direnişçilerini selamlıyor Sevgi. Kortej direniş evlerine yaklaşırken, gençlerin adımları daha sert vuruyor yere. Ellerindeki karanfilleri kızılık tarlasına tohum diye atan direnişçiler de Sevgi'yi selamlıyor son kez;

- Bayrağını yere düşürmeyeceğim diyor Hülya, göz pınarlarından düşen birkaç damla yaşı kimseye göstermeden siliyor.

Sevgi ölüm orucunun birinci ekibindeydi. Kısa aralıklarla tahliye olanlardan diğer birinci ekip direnişçisi de Osman. O'nun kaldığı evin önüne geldiğinde kortej durdu. Osman yürüyemediği için sedye ile getiriliyor. Kortejdekiler susmuş, Osman'ı bekliyor. Yoldaş yoldaşa kucaklaşmaları izlemeye hazırlanıyor. Kızıl bayraklar ve meşaleler uğultulara ayak uydurarak ahenkle rakediyor. Ara ara atılan sloganları susturmak, öfkeye sessizlik kelepçesi vurmak mümkün değil. Sevgi'nin hemen ardındaki meşaleli grup hareketleniyor, ışıktan iki sıralı bir koridor oluşturuyorlar. Kalabalığın arka kısımları ne olduğunu anlamadan önde zılgıtlar, coşkuyla el sallayan bir direnişçi selamlıyor.

Osman meşale koridorunun arasından iki elini havaya kaldırmış, avuçlarındaki kınalı yıldızı herkese göstererek, sedyede doğrulmuş geliyor. Sedyede-

ki, son yolculuğuna yüzü açık, alnı ak gideni uğurlamak için geliyor. Osman'ın Sevgi'nin naaşına yaklaştıkça artan coşkusu bütün kitlede zılgıtlı bir dalgalanma yaratıyor. Yüreklere kıpır kıpır eden yüzlerce insanı her an boşalmaya hazır coşku selinin gözeleri haline getiriyor Osman. Bıraksalar Munzur'dan bu yana akıp Anadolu'yu baştan başa sulayacaklar. Osman sarı kırmızı bilekliklerinin sardığı bir deri bir kemik kalmış incecik parmaklarıyla Sevgi'nin bantını okşarken zılgıtlar daha da yükseliyor.

Sevgi bir ırmak gibi çağlayan zılgıtlara boğuluyor bu gece.

Zılgıtlar, alkışlar ve sloganlar yarış halinde birbirini kovalıyor. Her sokakta Sevgi'nin kızılbaşan bedeninin ardındaki kortej uzuyor. Mahallenin ilk kurulduğu yıllardan bu yana tanıdıkları Sevgi'yi uğurlamak için kadın erkek, çocuk, yaşlı, genç korteje ellerini birbirine kenetleyerek katılıyor. Kürtlerin yoğun olduğu bölgeden geçerken, zılgıtlar notalaşılıyor. Her evin kapısından bir zılgıt yükseliyor, zılgıt çeken korteje katılıyor.

Sevgi, geçmedik sokak, hoşçakal demedik tek bir ev bırakmıyor Küçükarmutlu'da. Cemevi bahçesine süzüldü kalabalık, önde Sevgi, arkada yoldaşları, gecekondulu halkı kol kola tutuşan bir halayda buluşuyor. Şimdi şiirlerle marşlarla, töreni Sevgi'nin direnişine layık şekilde, bugün için sonlandırmaya geldi sıra. Yarınki tören Karacaahmet mezarlığında.

Konuşmanın ardından Fidan, "20 yıl sonra gördüm Sevgi'yi" şiirini okuması için sırası geldiğinde öfke yerini heyecana bıraktı. Elleri titremeye başladı, elinde tuttuğu kağıt havadaki durgunluğa rağmen ti-

piye tutulmuş yaprak gibi zangır zangır titriyor. Yutkundu, Sultan'dan yardım ister gibi baktı, yüz hatları tavizsiz. Gözucuyla Selim'e baktı. Selim Sevgi'nin katafalkının başuçlarında yanan meşaleye gözlerini dosdoğru dikmiş, oynayan alevlerin dünyasında kavgaya dair resimler çizer gibi hareketsiz.

Fidan heyecanını yatıştıramayacağını anlayınca bakınmaktan vazgeçti, meşalelerin ışığında okumaya başladı şiiri.

*"yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
müthişti, yeterince cümleydi
aklı başını aşmıştı çoktan
buruşuk bir hayatı ütüler gibiydi*

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
oldum olası inadın güzelliğiydi
tanrım! gözleri baştan aşağı vatan
Sevgi ihaneti bilir de bilmezdi*

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
ufaktı, keskindi, kıldan inceydi
otuz kiloydu karşımda yatan
arkadaşım, canımın içi Sevgi'ydi*

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
unutulmuş vezin, hayatımız gibiydi
burada hiçbir şey varolmaz yoktan
açlık bacımda bir ziyafet siniydi*

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
yollar çok, istek genç ve birdi
hayatımızın özetiymiş, ta baştan*

gençliğimizi baştan kurar gibiydi

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
kimbilir kaç kez öldüm, hepsi birdi
gördüm, zaman olduğundan zamana akan
kardeşlik, müsavat, adalet diliydi*

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
ne bir roman, ne oyun, ne şiirdi
gözümü arayıp içine doğrudan bakan
yanardağ değil, şu kardeş gözleriydi*

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
Anna Karenina olamaz, basübadelmevtdi
hayatın suyuydu deriden kemiğe sızan
ve kemikten üreyen insan hücrelerdi*

*yirmi yıl sonra gördüm Sevgi'yi
inanmayacaksınız, gördüm, sevgiydi
hayatın atardamarıydı hayata ağan
uzun parmakları kınalı bir ülkeydi*

Sevgi'yi gördüm, yirmi yıl geçmişti aradan.

Derin bir oh çekti son dizeyi okuduğunda. Sevgi için, Sevgi'nin direnişçi yaşamına adanmış bir şiiri okuyarak bir şeyler yapmaktan mutlu oldu.

Şiiri bitirdikten sonra karanfiller arasında, gele-
neklere göre çenesi bağlanmış yüzüne baktı, hala gü-
lümsüyordu, saflığının, temizliğinin, umudunun ve
coşkusunun sinirlerinin artık hareket ettiremediği
yüzüne ne de güzel yansıdığını düşündü.

Anmanın ardından cemevi morguna taşındı Sevgi. Sabaha kadar ikişerli gruplar halinde gençler başında, sol yumrukları havada saygı nöbetleri tuttular, sırasını bekleyenler, cemevi bahçesinde yaktıkları ateşlerin etrafında direnişe, Türkiye ve dünya gündemine ilişkin sohbetler yaptılar.

Sabah tekrar omuzlara alındı. Mahalle içinde son kez slogan ve kızıl bayraklarla dolaştırıldıktan sonra, Köyiçi'nde ambulansa bindirildi. Köyiçi, Büyükarımutlu ile Küçükarmutlu'yu ayıran, birkaç bakkal, kömürücü, kasap, manavın ve otobüs duraklarının olduğu, direnişten bu yana da dizi dizi polis otobüslerinin ve panzerlerinin durduğu yer. Sloganlar robocop elbiseli polislerin barikatlarına kadar hiç susmadı. Ambulans hareket ettiğinde de alkış ve zılgıt tufanı Tem otoyolunun karşı tarafındaki büyük sitelerin lüks evlerinin balkonlarında oturanların kulaklarına kadar ulaştı.

Karacaahmet mezarlığında yeniden omuzlara alınmak üzere yolculandıktan sonra, Tayad'lılar önce başka bir eylem için Sultanahmet'e hareket ediyorlar. Aynı gün, yani 15 Temmuz günü düzenlenmesi planlanan "Direnme Hakkı Kutsaldır" mitingi İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı. Miting, ölüm orucu direnişçilerine hastanelerde zorla müdahale edilerek, direnme haklarının tıp bilimini kullanarak yokedilmek istenmesini protestoyu amaçlıyordu. Direnme hakkını yokedenler, protesto edilmesini de yasakladı. Sultanahmet Adliyesi önünde hem suç duyurusu, hem de basına bir açıklama yapmak için toplananlara katılmak için Sevgi'nin ardından polis barikatlarını geçerek yola koyuldular.

Sultanahmet önünde toplananlar, 5 otobüsle gelen Tayad'lıları bekliyor. Ama zorba beklemiyor, bu ülkede direniş olmayacak, herkes susacak diye önüne geleni coplayanlar, tutuklayanlar beklemiyor. Saldırdılar. Yerlerde sürüklediler, dağıtmaya çalıştılar Sultanahmet adliyesine suç duyurusunda bulunmaya gelenleri. Hukuk da neydi ki faşizm için. Tayad'lılar saldırıyı duyar duymaz, Beyazıt'ta inerek Sultanahmet adliyesine doğru yürüyüşe geçtiler. Bir yandan çevrede "kim bunlar" diye izleyenlere ölüm orucunu anlatırken, bir yandan az sonra Karacaahmet'te yankılanacak sloganlarını adliye önüne taşıyorlar. Sendikalar, demokratik kitle örgütlerine, öğrencilerden, mimar mühendislere, hukukçulara binlerce insan biraraya gelmeyi başardığında polisin yapacak bir şeyi kalmıyor artık. Suç duyurusu ve açıklamanın ardından, Sevgi'nin şehit olduğu anons ediliyor. Şimdilerde çeşitli sendika ve demokratik kitle örgütlerinin yöneticileri olanların, aydın, yazar sanatçıların çoğu tanıyor bu adı. Bu, 1970'li yıllardan bu yana kavganın hep ortasındaki Sevgi.

Sevgi'yi bir grup Adli Tıp'tan almak için giderken, geri kalanlar toprağa verileceği Karacaahmet'e gidiyor.

Karacaahmet... Kimbilir kaç yiğidimizi verdik bağrına. Sıksalar toprağını oluk oluk kanımız akar, gecenin sessizliğinde ağaçlıkların arasındaki mezar taşlarına kulak verip dinleseler, kimbilir ne coşkulu marşların yankısıyla yürekleri kabarır. En yiğit kadınlarımızdan birini daha veriyoruz işte sana. Al! En verimli yerinde sakla. Sevgi dirençtir, günü geldiğinde çatlatır bağrını çıkar yeryüzüne.

- Sevgi Erdoğan geliyor!

Mezarlık girişinde bekleyenler kapıya yanaşan otobüslere gözlerini döndürdüğünde sloganlar, alkışlar Karacaahmet'te yatan yiğitlere de duyuruyor Sevgi'nin geldiğini. Kimbilir onların da kaç tane Sevgi'yi. Sevgi, kaç yoldaşını bu topraklara kendi elleriyle gömdü. Topraklarının üzerine bir damla yaş akmadı. Gözyaşlarını içine akıtarak dağladı yüreğini. Yoldaşlarıyla yalnız kaldığında, düşman gözlerden uzaktayken boşalttı yükünün azıcığını. Çoğunu ise gözlerinde koydu. Bundan dolayıdır ki, son anına kadar gözlerindeki fer hiç sönmedi.

Mezarlıktan atılan sloganlara, otobüs içinden duyulan marşlarla karşılık veriliyor.

Otobüslerden iner inmez önceden provası yapılmış gibi düzenli bir kortej oluşuyor mezarlık girişinde. Sadece 19 Aralıktan bu yana, Sevgi'den önce tamı tamına altmış direnişçiyi ve direnişi destekleme eylemlerinde şehit düşenleri omuzlarına alarak, kortejler oluşturdular, omuzları tabutları taşımaktan nasır tuttu, yüreklerinde kinden, öfkeden dağlar oluştu, her an patlamaya hazır. Büyük bedellerin getirdiği bir "tecrübe" bu kortej.

Sevgi bir çağrı idi. Çağrısını duyan 3 bin insan Karacaahmet'e geldi. Selim megafondan sloganları haykırırken, 3 bin insan hep bir ağızdan yineledi:

- *"Kahramanlar ölmez, halk yenilmez!"*

Sosyalizmin ölümünü ilan etme gafletinde bulunanlar, 3 bin kişinin kızıl bayraklarla yürüyüşüne, Sevgi'nin gençlik yıllarından bugüne atılan "Mahir Hüseyin Ulaş kurtuluşa kadar savaş" sloganlarına tanık oluyor bugün. Yüreğindeki ateşi yıllar önce kül-

lendirenler yeniden harlıyor, devrimcileri kitaplarından okuyan genç nesiller bir devrimcinin gücüne, kurtuluşa kadar savaşına tanık oluyor.

“Vasiyetinin her harfi yerine getirilecek” demişti Selim. 12 Temmuz 1991’de Amerikan başkanı Bush’un Türkiye’ye gelişinde, efendilerine kurbanlar adamak için katledilen eşi İbrahim Erdoğan’ın mezarının üzerine defnediliyor Sevgi. Anaların ağıtlarına, uğruna ölümü kucakladığı devrimci hareketin sloganları karışıyor. Orak çekiçli bayrak, sevdalarını kavgalarında birleştiren eşlerin üzerine örtüldüğünde 3 bin kişi benzer duygulara kapılmadan kendini alamıyor:

“Sevda, yoldaşlık dediğin böyle olur, devrimciler böyle yaşar, böyle sever, böyle direnir, böyle düşerler toprağın bağrına...”

Sevgi 10 yıl önce tiranların katlettiği eşiyle aynı mezartaşının altında şimdi. Yıllardır olduğu gibi, devrimcilerin sevdasına bu kez çok daha büyük anlamlar katarak örnek gösterilmeye devam edecek. Sevgi’nin ellerde taşınan o resmi açlığın ve zulme karşı ölümüne direnişin simgelerinden biri haline gelecek, devrimcilerin yenilmezliğinin resmi olacak.

Aynı günlerde İtalya’daki G-8 zirvesinde resimleri taşınıyor Sevgi’nin. İrlanda sokaklarında devasa duvar resmi oluyor, resmi, İrlandalı devrimci ölüm orucunda yaşamını yitiren Bobby Sands’in resimleriyle yan yana tişörtlere basılıyor.

Gülseren Karacaahmet’ten ayrılırken, Sevgi’nin cenazesinde gördüklerini arkadaşlarına anlatabilmek için, koluna girdiği Tayad’lı Saime’den ayrılarak hızlı hızlı yürüdü. Mutlaka anlatmalı, Sevgi’yi ziyaretle-

rimde öğrendiklerimi, bugün gördüklerimi mutlaka paylaşmalıyım birileriyle diyerek sabırsızlıkla evinin yolunu tuttu.

- **S**evgi'miz! Sözlerine, gözlerine şaşırdı görenler, duyanlar. Ama öğrenecekler. Devrimi ve devrimciliği senden öğrenecekler. Yeni nesiller, ömür boyu devrimciliğin resmi diye senin resmine bakacak.

Zeynep, Selim'in getirdiği video kasetini izlerken kendi kendine konuşuyor. Yoksa ekrandaki cansız Sevgi ile mi sohbet ediyor! Armutlu'ya gelişinden bu yana Sevgi'nin ara ara çekilmiş görüntülerinden biraraya getirilmiş kasetten gözlerini ayıramıyor. Yanında Selim'in oturduğunu unutmuş gibi hiç dönüp bakmıyor O'na. Kendisinden önce tahliye olduğunu hastanedeyken duyup sevinmişti. Ümüş ve Yıldız ile küçük bir eğlence bile tertiplemişlerdi kendi hallerine aldirmeden. Armutlu'ya ilk gelişinde de Sevgi'yi sordu, sedye üzerinde ziyaretine götürüldüğünde yatağının yanından ellerini incecik ellerine uzattı,

birbirlerinin alnından öptü iki kadın direnişçi.

Avrupalı bir gazetecinin Sevgi ile röportaj yaparken görüntüleri geliyor ekrana. Başka bir dilde konuşulduğunu duyunca daha bir dikkat kesiliyor Zeynep.

- Sevgi abla şehit olmadan bir hafta önce, yani bir aya yakın bir süre önce gelmişti bu gazeteci.

Selim'in bilgilendirmesiyle varlığının yeniden farkına varıyor. Yeniden ekrana dönüyor bakışları, daha bir dikkatli izlemeye, tercümanın çevirilerini anlamaya çalışıyor Zeynep.

Belli ki, gazeteci şaşkın, anlamakta zorlanıyor.

Bir insan nasıl böyle güçlü olabilir diye düşünüyor? Vücudunda tutulacak yeri kalmamışken, organları fiziken iflas etmiş durumdayken, beyni bu kadar nasıl güçlü olabiliyor, nasıl inançlarını, ideallerini, acılara aldırmadan kararlılıkla savunmayı sürdürüyor diye şaşıyor.

- *"İnanmam, gönüllülüğüm, herşeyim bana güç katıyor. Haklı olduğumuzu biliyoruz, kazandığımızı biliyoruz. Ve bugün bu yenilgiyi tattıracağız."*

Sevgi'nin cevabının kendi cevabı olduğunu onaylarcasına, kara kaşlarının sürmelediği kapkara gözlerini kırıştıran Zeynep, gazetecinin biraz da utanarak, *"peki ama öldüğünde birşey söyleyemeyeceksin artık"* sözlerine gülümsüyor. Sevgi'nin ona da verecek cevabını tahmin ediyor ve yanılmıyor.

- *"Tam tersine, ölümümle konuşturacağıma, tartıştırabileceğime inanıyorum. ... Yoksa yaşamayı çok seviyorum. Ama, inançsız hayat, hayat değildir."*

- *"Ama... Ama bir anne çocuğu için yaşar"* diye söze başladığında Avrupalı gazeteci, daha sözün devamı gelmeden, ne demek istediğini, gözlerini koca-

man kocaman açıp gülümseyerek belli ediyor Sevgi.

- *"İsterim tabii. Çocuğum için, herkes için yaşamayı isterim. Bu ülkede devrimci olmanın bedeli çok ağır. Ölümü göze almadan, bir takım sakatlıkları göze almadan devrimcilik yapamazsınız. Ve ister istemez feda ediyorsunuz kendinizi; çünkü bir halk gerçeği var. Çocuklara mutlu bir dünyayı armağan etme gerçeği var. Fedakar olmak zorundayız."*

Zeynep Sevgi'nin cevabıyla birlikte Kazım'ı düşündü. Kazım, Zeynep'in eşi. O ölüm orucundayken, Kazım Almanya'da, Avrupa'nın F tiplerinin mimarı ve Türkiye'de yapılmasını teşvik eden olmasını protesto etmek için, bir Avrupa hapishanesinin önünde bir bidon benzinle kendi bedenini tutuşturdu.

- Özgürlük için ne çok canlarımızı veriyoruz Selim. Mutlaka bir gün tutup alınandan öpeceğiz özgürlüğün. İşte o zaman bizim ölümlerimizden yeni bir yaşamı nasıl yarattığına tanık olacak herkes.

- Tevfik Fikret'in söylediği gibi, dedi Selim ve şiirden ezberinde kaldığı kadarını okumaya başladı.

*"Evet, sabah olacaktır, sabah olur, geceler
Tulu-i haşre kadar sürmez; akıbet bu sema,
Bu mai gök size bir gün acır; melul olma...
Silin bulutları, silkin zilal-i ehvali,
Ziya içinde koşun bir halas-i meşkura.
Ümidimiz bu: ölürsek biz, yaşar mutlak
Vatan sizinle şu zindan karanlığından uzak!"*

Şiirler, türküler hep sizi anlatıyor Zeynep. Halklarının özgürlüğü, vatanları için canlarını feda edenleri ölümsüzleştiriyor. Çoğu zaman türkülerini, şiirlerini anlamını çok fazla da düşünmeden okur geçeriz, okullarda çocukluğumuzda ezberletirlerdi. Ama son-

radan hikayelerini öğrendikçe daha çok kahramanlıkların ve acıların anlatıldığını anlarız. Ozanlarımız da kendi dillerinde ölümsüzleştiriyor, halk ve vatan için kendini feda edenleri. Sizin de türküleriniz, şiirleriniz yazılacak. Düşünceleri için ölüme yürüdüler diyecekler, topraklar çoraklaşmasın diye toprağa düştüler diyecekler. Yaşamayı onurlu kıldılar, amaçsız yaşama, yozlaştırmaya, bencilliklere isyan ettiler diyecekler.

Siyah uzun gür saçları kemikleri görünen omuzlarının üzerine dökülmüş, zaten çıkık olan elmacık kemikleri iyice belirgin hale gelmiş, esmer yüzünün ortasında simsiyah gözlerinden hiç eksilmeyen sert ve derin bakışlarını Selim'e dikmiş olan Zeynep, refakatçısının, elinde günlük şekerli su karışımı ile içeri girmesiyle yumuşacık yastığın içine gömülmüş başını kapıya çevirdi.

Zeynep'in ailesinin evi ziyaretçi yoğunluğundan dar gelmeye başlamıştı ilk geldiğinde. Sonradan açılan bu dördüncü direniş evinde eylemlerini sürdürüyor Zeynep. Yanında Gülay, Gamze, Madımak ve Nurgül de var. Onlara da belirlenen günlük ihtiyaçları olan şekerli suları dağıtan Fidan, Selim'i burada görünce sevindi. Osman'ın son günlerde iyice çocuklaşması, hatta ziyaretçilerden bozuk paralarını toplaması, ben dağlara gideceğim diye tutturması üzerine konuşmak istiyordu. Ne yapabiliriz, nasıl yardımcı olabiliriz diye günlerdir düşünüyor, bir türlü çözüm bulamıyordu. Konuşmak istediğini Selim'e söyledikten sonra odadan çıktı. Birkaç dakika sonra da Zeynep'i Sevgi'nin video görüntüleri ile başbaşa bırakarak Selim ayrıldı odadan.

- Yine çocuklaştı. Kızıyor, bağılıyor, bazen kendi elini ısıyor. İlle de partiden birini görmek istiyorum deyip duruyor.

Ölüm orucunun ilerleyen günlerinde bu tür davranışların olabileceğini Fidan'a anlattıktan sonra, Osman ile konuşacağını söyleyip, evden ayrılmadan diğer direnişçilere de kısacık hal hatır sormak için yandaki odaya yöneldi Selim.

Gülay, her zamanki gibi gülerek karşıladı. İlk günlerdeki gibi, başını öne eğerek bakmıyordu artık. Selim de, moralini düzeltmek, güçlendirmek için özel olarak ilgileniyordu. Gülay'ın, alnındaki kızıl bantın üzerine diğer tahliyecilerdeki gibi yıldız koyabilmek için gösterdiği çaba, ihaneti yenererek geldiği günden bu yana sessiz ve derinden kendini hissettiriyor. Ufacık kalmış bedeni, kısacık kesilmiş saçlarıyla yeniden ayağa kalkmanın örneğini yaratma yolunda yürüyor.

Gülay da Ümraniye Hapishanesi'nin birinci ekiplerinde direnişe başladı. Katliamdan sonra da sürdürdüğü direnişi, ilerleyen günlerde tahliye olmadan önce hastanede bıraktı. Selim, yanına Saime anayı da alarak Zeynep, Ümüş ve Yıldız'ı tahliye olduklarında Bayrampaşa Hastanesi'nden almak için gittiklerinde tanıdı Gülay'ı. Otuzunu çoktan geçmiş bu genç kadının bir çocuğa dönmüş bedeniyle hastanenin kapısına bırakıldığında gördü. Tahliye olanlar ailelerine teslim ediliyordu, Gülay'ın ailesi yıllar vardı ki, aramamış sormamıştı. Yıllar önce bir evde kurşuna dizilen Erol ile evlendiğinden bu yana neredeyse hiç görmemişti ailesinden birini. Ayakta zor duran Gülay'ı Ümüş'ün annesi düşmemesi için tutarken utangaç

bakışlarının içinde gizlenmiş umut ışığını görebilmişti Selim. Diğer direnişçilerin Armutlu'daki ölüm orucuna dahil olmak için gideceklerinden haberdar olan Gülay, günlerdir kafasında yaptığı hesaplaşmanın son noktasını orada koydu. İncelmiş bacaklarıyla büyük bir adım attı direnişe doğru.

- Beni de alın! dedi onlara dönerek.

Yaşam, ölüm, çürüme, yeniden doğma ve ayağa kalkış... Selim, Gülay'ı her görüşünde bunlar geliyordu aklına. Yeniden ayağa kalkışında elinden tutabilmek için sık sık sohbet ediyor, dinliyor, anlatıyor, büyük ailenin sıcaklığıyla ısıtıyordu yüreğini.

İlk günlerdeki sohbetlerinden birinde "o an bütün geçmişimi, geleceğimi dipsiz bir kuyuya düşerken gördüm" demiş, onurunu kazanma, şehitliğiyle kahramanlaşma tercihinin nasıl yaptığını anlatmıştı.

- Umutsuzlaşmışım. Direniş uzuyor, zafer geciyor, bedenimin acıları beynimi kemirmeye başlıyor. Aslında birinci ölüm orucu ekibinde yer alarak, zafiri ölümlerimizle kazanma yürüyüşünde bir adım öne fırladığımda çok düşünmüştüm, değerlendirmiştim kendimi. Ama bir anlık boşluk, bir anlık bencilliklerime kapıyı aralık bırakmak, direnişimi kırmak için başımda dört dönen zebanilere güç verdi. Tereddütümü hissettiler ve beni ihanete daha güçlü çağırmaya başladılar... Kendimi cehennem ateşlerinin ortasında durmadan yanan her yanı eriyen bir mahlukat gibi hissettiğim günlerdi. Yaşamayı, onurlu bir ölüme tercih etmiştim, ama yaşayamadığımı görmek için çok fazla beklemem gerekmedi. Nefes alamıyordum. Vicdanım, duygularım, düşüncelerim kör testere ile kesilircesine, kerpetenle koparılırcasına sıkıştırılıyor,

acıyor, hiçbir şeyden tad alamıyordum. Bu, bedenimin acısından çok daha büyük, çok daha yakıcı bir acıydı. Bir elimin kuyunun ucunda hala asılı olduğunu da biliyordum. Ayaklarım karanlıkların içine salınırken, ruhumun korkunç acısı söylüyordu bunu bana. Gitme yanarsın, gitme kaybolursun diyordu. İhanetin cilveli oynaşmasına, altın tepsilerde nimetler sunmasına aldanma, zayıflığını kullanıp etini pazarda satılık mala dönüştürecek diyordu o ses. Öte yanda ise... Kesin olmasa da büyük bir olasılık gibi karşımda duran ölüm. Ama geriye bırakılacak onurlu bir yaşamı avuçlarımda içinde hissettiğim bir ölümdü bu. Bir gece rüyamda çıktı karşıma. Ama ne filmlerdeki gibi kara pelerinli, elinde tırpanı olan kuru kafalıydı ne de korkutucuydu. Gelinlik giymiş genç bir kız gibiydi. Yaklaştım, gelinliğin içinde beyaz iplikle işlenmiş şehitlerimizin görüntülerini gördüm. Uzakta bakılınca hiç farkedilmiyordu oysa. Gelinlik Ahmet'ten, Gülseren'den, Niyazi'den, Erol'dan.. dikilmişti sanki. Sonra düşündüm. Mantığının ortasına inandığım değerleri koyarak sakın bir kafayla düşünmeye çalıştım. Tercihimin yaşam ile ölüm arasında bir tercih olmadığını anladım. Onurlu yaşamla, onursuz yaşam arasında bir tercih yapacaktım. Ölümlerimizimize saçma sapan anlamlar yükleyenlerin anlaması zordu bu tercihi. Ya öleceksin ya da yaşayacaksın der işin içinden çıkarlar kesin. Evet, şimdiki yolu seçmesem Gülay yaşayacak... Peki sonra? Sonra Gülay günü geldiğinde ölecek. Peki sonra ne olacak? Hiç. Ne yıllardır uğruna bedeller ödediğim düşüncelerim, ne geriye bıraktığım bir miras, ne halk ve vatan için verilen kavgada bir nefer olarak adım kalacak. Tırnakla-

rımın arasında kırıntıları kalmış yoldaşlarımın çürüyen bedenlerinden kopardığım et parçaları. 19 Aralıkta beni korumak için üzerime kapaklanan yoldaşlarımın gevişlenmiş etlerinin korkunç tadıyla gideceğim velhasıl... Yok dedim. Ben düşünce insanıyım, ben dava insanıyım. O gün hastane önünde sizleri görene kadar hesaplaşmamın son kertelerine gelmiştim. Son noktaya orada koydum. Diğer yoldaşlarımı sarmalıyışınız, şefkatiniz, sevginiz, som bir altına dokunur gibi Ümüş'e dokunuşunuz... Benim yerim burası dedim kendime. Benim ailem bu dedim...

Selim, Gülay'ın anlattıklarını düşünürken, bu arada Osman'ın odasına dalmıştı bile. Bir süre yoğun ziyaretçi trafiğinin azalmasını bekledi, ziyaretçilerle ilgilendi. Ziyaretçi defterinden bugün 250 kişinin ziyarete geldiğini görünce, "bugün de günlük standartı bulmuş şimdiden" dedi kendi kendine. Ziyaretçilerin getirdiği hediyeleri yatağının kenarında duran sehpayaya yerleştirmekle meşgul olan Osman'ın yanına oturdu. 298 günde Osman'ın fiziki görünüşündeki değişimi anlamak için başucunda asılı duran Ümraniye günlerinde "Veli Dayı" ile çekilmiş resmine bakmak yetiyordu. Kısa tıknaz yapısından eser kalmamış, elmacık kemikleri ortaya çıktıkça, adeta boyu da uzamış gibi görüntüye bürünmüştü.

- Ben geldim Osman abi, konuşmak istediğini söylemişsin.

Kaşlarını çatarak kınalı elini uzattı.

- Refakatçi arkadaşlar hediyeleri benden geri alıyorlar. Para vermiyorlar bana. Ben para biriktiriyorum. Kızdırıyorlar beni. Ben de protesto ediyorum onları...

- Osman Abi biliyorsun birlikte karar aldığımız kurallar var. Bir ihtiyacın varsa bize söyle, ziyaretçilerden isteme.

- Tamam. Ama ben Karadeniz dağlarına gitmek istiyorum. Savaşçı olacağım.

- Sen burada zaten savaşçısın Osman abi, ölüm orucu savaşçısısin.

Sustu Osman. Düşüncelerini toparlayamıyor, yolculuğunun sonuna doğru attığı hızlı adımlar davranışlarına yansıyor. Gözlerini, korkulu bir rüya görmüş gibi açıyor konuşurken. 12 Eylül öncesi günlerden, cunta yıllarına, katliamdan, copla tecavüzle direnişinin kırılmak istenmesine karşı direnen Osman, her direnişçide olmasa da sıklıkla rastlanan bir durumu yaşıyor. Açlık bedendeki tüm organları parça parça yiyip bitirdikçe davranışlar çocuklaşıyor, ruh halini, düşüncelerini, duygularını kontrol edemez oluyorlar. Kimisi ağlıyor, kimisi aniden çok fazla konuşmaya başlıyor, kimisi de susuyor sadece.

- Beni anlamıyorsun. Ben para biriktireceğim diyorum. Zaferden sonra dağlara gitmek için lazım.

Selim, biraz rahatlaması için sedye ile bahçeye çıkarıyor. Hava yazın sıcağına teslim olmamış, hafiften esen yel rahatlatıyor bir süreliğine. Denizi gören bahçede bir süre denizi seyredip sohbet ettikten sonra Osman yine konuyu Karadenize, dağlara getiriyor. Selim, bu durumun konuşarak giderilebilecek bir şey olmadığını anlıyor. Direnişçilerin son günlerini huzurlu geçirebilmeleri için daha başka yöntemler bulmak, onların bu gibi durumlarını da gözeten çözümler bulmak gerektiğini düşünerek ayrılıyor yanından.

Gece geç saatlerde telefonu çaldı Selim'in. Osman'ın durumunun ağırlaştığını söyledi Sultan. Mahalle dışındaydı, sabah otobüsler çalışmaya başlar başlamaz soluğu Armutlu'da aldı.

Osman hiç kıpırdamadan yatıyor ve artık konuşmıyor. Ağrıları çoğaldı. Ellerini ağzına götürüyor, ısırmaya çalışıyor. Kendine zarar vermesin diye refakatçılar ellerini tutup çekmeye çalışıyor. Bir ara gözlerini açarak Selim'i görüyor. Öylece bakıyor. Selim'in elini tutarak sıkıyor sıkabildiği kadar. Sesi yettiğinde bağılıyor, ama ne dediği, ne demek istediği anlaşılmıyor. Dünkü konuşmanın hala kafasında olduğunu düşündü Selim. O bağırdıkça, acı çektikçe refakatçılar ne yapacağını bilemedi. Biraz olsun acısını dindirebilmenin yollarını bulmaya çalışıyorlar. Kimi bacaklarına, ellerine masaj yapıyor, kimisi Osman'ın çok sevdiği papatya kokulu çaydan ağzına damlatmak için elinde pamuk bekliyor başında.

- Konuşsam anlar mı? diye refakatçısına sordu Selim. Anlar cevabını aldıktan sonra kulağına eğildi.

- Osman abi bak ben geldim. Bugün 299. gün. Büyük ailemizin sana sevgilerini getirdim. Sen 299 gün boyunca onur ve namusla yürüttüğün direnişinde alnına kuşandığın bantına leke getirmedi. Seni çok çok seviyor seninle gurur duyuyoruz. Ahmet, Veli Dayı, Aşur, Fidan seni almaya geliyor. Sevdiklerimize kavuşacaksın. Özlemini çektiklerinle hasret gideceksin. Karadeniz dağlarının şahanları tutuyor elinden görüyor musun? Ne mutlu, ne mutlu sana. Güneşimize daha da yaklaştın. Hasretini çektiğimiz nazlı zaferimizin gamzelerinden öpeceksin. Haydi yolun açık olsun Osman Abi. Seni çok seviyorum.

Selim konuşurken, Osman'ın acılı yüzüne huzurlu bir gülümseme yerleşti. Selim alnından öperken, kendini zorlayarak elini tuttu, sıktı. Güçsüzleşen bileklerinden damarları kabarıyor.

Nefes alış verişleri zorlaşıyor. Diğer direnişçiler eve gelmeye başladılar. Hepsi tek tek alnından, bantından öperek yumruklarını sıkıyor, konuşmalar yapıyor. Vedalaşmalarda, O'nu çok bekletmeyeceklerini, arkasından gideceklerini söyleyip and içiyorlar. Her biri başına geldiğinde gülümseyen gözlerini dikeyiyor kızıl bantlı yoldaşlarına. Mahallenin haylaz çocuklarından kardeşini koruyan bir abinin şefkatle okşaması gibi, bakışlarıyla okşuyor onları.

Direnişçiler, Osman'ın ölümü yenmesini odanın bir köşesine oturup bekliyorlar. Bir yıla yakındır soluklanmadan sürdürdüğü koşusunda ilk kez soluklanıyor. Ölümü kapısının önünde bekletiyor. Yoldaşlarını, birlikte ölüme yattıkları direnişçileri son kez görmek için ölüme kınalı yıldızlı elini kaldırıyor.

Ölüm orucu gazileri geliyor yanına. Çoğunu tanıyor Osman hapishane yıllarından. Alaattin alnından öpüp kulağına eğildiğinde gülmeye başlıyor. Yüzünde huzur ve mutluluk. Nazım'ın "resmini yapabilir misin" diye Abidin Dino'ya sorduğu cinsten.

- *Osman abi, ben Alaattin, geldim yanına, komutan Osman Abi. Devlet benim yıllarımı çaldı, ölmeme bile izin vermedi. Ama herşeye rağmen yine büyük ailemizin içerisinde olacağım, mücadelemizi sürdüreceğim...*

Sıra, yanından hiç ayrılmayan abisine geliyor. Hapishane kapılarında, tutukluların direnişlerinde dışarıdaki kampanyalarda kardeşinin peşini bırak-

mayan abisi Osman'ın alnından öpüyor, son sözlerini henüz kulakları işitirken söylüyor.

- Osman yiğidim! Sen Ahmet İbili müfrezesi 1. ölüm orucu ekibi savaşçısısın, sen halkına yoldaşlarına verdiği sözünü tuttun. Seninle gurur duyuyorum, inandığın şeyler uğruna bugüne kadar direndin, bayrağı yoldaşların devraldı. Asla yere inmeyecek, gözün arkada kalmasın. Bugün sevdiklerine kavuşacak-sın yolun açık olsun.

Osman bütün gücünü toplayarak bağırdı, konuşmaya çalıştı, coşkusunu anlatmaya çalıştı, ama yapamadı. Sadece “aaa...” diyebildi, ardından gülümsedi.

- Haydi, dedi Sultan. Son kez vur kanatlarını, bak yoldaşların seni bekliyor.

Fidan nabzını kontrol ederek, nefesini dinledi. Durumu anlamaya çalışıyor. Artık uzaktan bakılarak anlaşılmıyor. Uzun yıllar birlikte mücadele ettiği, hapisanede bir yaşamı paylaştığı yoldaşları, düşman gözlerden uzakta gözyaşlarına engel olmuyorlar.

Göreceklerini gördü Osman, bekledikleri tek tek başına geldi. Eşikte beklettiği ölüme uzatıyor kınalı ellerini. İpi göğüslemenin zamanıdır şimdi. Ağustos sıcaklığının toprağı yakıp kavurduğu gün, 14'ünde, 11:45'de son kez vuruyor kanatlarını. Başını hafifçe kavga erlerine çevirip gülümsüyor. Son esprisini yapıp gidiyor.

- Osman abi şehit düştü arkadaşlar!

- ...

Sultan'ın ağzından dökülen kelimeler bir çağrıya dönüşüyor. Direnişçiler, gaziler saygı duruşuna geçiyorlar. Az evvel konuşmaların yapıldığı odaya sessizlik hakim oluyor. Duyguların en yoğun yaşandığı

an şimdi. Her şehitte duyulan acı, öfke ve gurur dalgası sarıyor bedenleri. Osman'la döşenmiş anılar içinde yolculuk yapanlar var.

Selim, Osman'ı hazırlama işine koyuluyor. Karanfiller, kırmızı örtüler, Osman'ın tertemiz silinip, kokular sürülen cansız bedeni katafalka yerleştiriliyor. Siyah sakallarını tarıyorlar özenle.

Osman esprili, sinirli, bir o kadar da inatçılığıyla direniş mahallesinde herkesin Osman Abisi olmuştu. Bazen nerede şaka yaptığını, nerede ciddi konuştuğunu anlayamadılar. Zamanla alıştılar. Ziyaretçilerle sohbet etmekten, onlara sarı ve kırmızıya batmış, inancını sembolleştirdiği eşyalarını göstermekten hoşlanır, coşkulu ses tonuyla direnişi anlatır, etkilerdi. Ziyaretçiler de mutlaka onunla sohbet etmek isterdi. Ama son günlerde, istediğini alıp gelmedilerse vay hallerine. Kızar, bağırır, bazen de *“çık çık dışarı siz bizim sağlığımızı düşünmüyor musunuz, kurallarımızdır, git ayağına galoş giy öyle gel.. Haydi!!!”* diye esprisini yapar, kimse O'nun kızmalarına alınmaz, gücenmez, onyıllardır devrimci mücadelenin içinde olan bu insana saygısını göstermek için ne yapacağını şaşırdı.

Son günlerde “300. gün” deyip durdu. Selim, ne olacak 300. günde dedikçe sustu ya da güldü ve tekrarladı, “300. gün, 300.”...

300. güne bir kala gitmeye karar veriyor Osman. 300. günde toprağın bağrına, direniş mezarlığına dönüşen Cebeci mezarlığına gitmeye hazırlanıyor. Ama bu gece Armutlu'da, bu gece yollar yürünecek, Armutlu halkı evlerinin önüne çıkacak, zılgıtlar çekilip ağıtlar yakılacak, sloganlar mahalleyi ablukaya alan

zebanilerin kulaklarında yankılanacak, zulmün başşehirdekilere telsiz haberleri geçilecek; “biri daha firar etti” diye.

Öyle de oluyor. Meşaleli yürüyüşten sonra, kırmızı üzerine sarı yazılarla Osman’ın en çok sevdiği renkleri buluşturan pankartların asıldığı cemevi bahçesinde yanan ateşler, saygı nöbetleri ve halay... Gençler ateşin etrafında. Selim, morgda sabaha kadar bekleyecek olan Osman’ın yanından çıktığında bir süre seyrediyor gençlerin halayını. Bitmesini bekledikten sonra hepsini ateşin etrafına topluyor.

- Arkadaşlar, elbette bizim için halayın tek anlamı sevincimizi göstermek değildir. Ateşlerin ortasında üzerimize kurşunlar yağarken de halaya dururuz. Biliyorsunuz, 19 Aralıkta bir çok hapishanede kendiliğinden böyle sahneler oldu. Zulme isyanın, öfkenin ve kararlılığın bir ifadesidir bu. “Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin hoş geldi sefa geldi” demenin, halkımızın gelenekleriyle birleştirilmesidir bir anlamda. Ama ölümlerimizde güle oynaya halaya durmamalıyız. Davranışlarımızda, yüzümüzde, bakışlarımızda, sloganlarımızda, yürüyüşlerimizde acımız, öfkemiz, kararlılığımız yansmalı...

Gençler Selim’i dikkatle dinledikten sonra, hep birlikte marşlar söylemeye başladılar.

Sabahki törenin ardından, sıklaştırdıkları bariyerlerin arasından bir ölümün daha firar etmesine engel olamayanlar, Osman’ı çaresizlik içinde izlediler. Yoldaşları, yoksullar, adli tıptan Osman’ın gelmesini Gazi mahallesinde sloganlarla beklediler. Gazi Ulucami’de son yolculuğuna hazırlandıktan sonra yüzlerce insan otobüslerle Cebeci mezarlığına Os-

man'ı uğurlamaya geldiler.

Yoldaşlarının yanına defnedilen Osman'ın üzerine avuçlarıyla toprak atarken, bir yandan da O'nunla konuşuyor Alaattin.

- Osman Abi, ben seni Ümraniye'de bizleri "Günaydın Yoldaşlar" diye çağırışından hatırlıyorum.

Günaydın Osman Abi.

Günaydın güzel günler. Günaydın.

Devlet benim yıllarımı çaldı. Şimdi ben yarım beynimle yine ailemizleyim. Kanımın son damlasına kadar ailemin içinde olacağım...

Günaydın Osman Abi...

Her söz bir ok gibi batıyor yüreklere. Acıtıyor. Biri direnişin gazisi, diğeri şehit. Birlikte sevinçleri, acıları, katliamları, işkenceleri yaşadılar. Ekmeklerini bölüşüp, tahliye olacakları güne hazırladılar kendilerini. Alaattin'in silik sinema karelerine dönmüş hafızasından süzülüp geliyor her söz.

"Günaydın Osman Abi..."

yüzyıllık dut ağacının gölgesi

O dadan Selim'in sesi geliyor. Birkaç gün önce tahliye olan Bülent'in içeride olduğunu biliyor, ama neden O'na böyle kızsın ki diye düşündü. Sultan merakla kapıyı çaldı. İçeri girdiğinde Selim'in bir ileri bir geri daracık odada volta attığını gördü. Bir yandan konuşuyor bir yandan önündeki sehpaye çarpmamak için yay çizmeye dikkat ediyordu. 1996 ölüm orucu gazisi olan Bülent yer minderinin üzerine oturmuş, başını yukarı kaldırarak Selim'i dinliyor. O'nun da sinirli olduğu bakışından belli. Volta yönünün kendisine dönmesini beklemeden yumuşak bir ses tonuyla seslendi Sultan.

- Hapishane günlerini mi hatırladın, ne oldu?

Selim voltasını kısa kesip döndü.

- Ankara'da ve burada sendika, parti ve demokratik kitle örgütleriyle görüşmeler yapan arkadaşlar-

la toplantı yaptık sabah. Telefonlarda kısa kısa bilgi almıştım, ama ayrıntılarını öğrenince sinirlendim. Yüzbinlerce üyesi olan kurum ne diyor bak; “destek olmak isteriz ama baskı altındayız.” Bir başkası, bir memur sendikası diyor ki, “kapatılma kaygımız var, yardımcı olamayız, ama maddi yardım yapalım”. Ötekisi, “içişleri bakanlığı dava açmaya hazırlanıyor” gerekçesini öne sürüyor, güya kendine solcu diyenlerin yönetimde olduğu bir işçi sendikası, başka gündemleri olduğunu söylüyor. “Zulme karşı gelerek bulacağım ölümü şeref sayarım” diyen alevi geleneğini temsil etme iddiasında olan bir dernek de, manevi olarak destekliyormuş... Arkasından bir sürü gerekçe. İnsan hayatı üzerinde bir direnişe karşı doktorlar örgütü de, ben şuna karşıyım, buna karşıyım diyor hep bildiğimiz gibi, ama bununla da yetinmeyip, “her yere gelirsek, her eyleme katılırsak ağırlığımız kalmaz, biz ağırlığı olan bir kurumuz” diyebiliyor.

Nasıl sinirlenmezsin. Daha partileri anlatmadım. Anlattıklarım zaten o partilerin çevresinde olan kişi ve kurumlar. Kendi ülkesindeki ölümleri seyreden bir solculuk düşünebiliyor musun? İşte bugün böyle bir manzaranın en koyusu yaşanıyor arkadaş. Solculuk buysa ben solcu değilim diyesi geliyor insanın. Aynı amaç uğruna, farklı yollardan da olsa yola çıkmış olanlar birbirlerinin ölümünü izleyebilir mi? Her ölen, amaç için eksilen bir can değil mi? Yanıbaşındaki devrimcilerin ölümünü izleyenler halkı nasıl kurtaracaklar acaba?

- Selim, biz de işte bu tablo ülkemize hakim olmasın diye direniyoruz ya. Devrimcilik işte bu hale getirilmek isteniyor. Bedel yok, özveri yok, kollektif-

lik, dayanışma yerine bencillik var, halkın direnişini örgütlemek yerine üç beş protesto eylemiyle solculuk yapmak var. Başkaldırmak yerine sistemi zorlamayan muhalefetçilik oyunu var. Devrimciliğin onuru ve güzelliği de burada değil mi! Biz düşüncelerimiz için, halkımız için ölüyoruz. Sözlerle anlatılmayanı ölümlerimizle anlatmanın sınavını alımızın aklıyla geçiyoruz. Duymayanlar, duymamazlıktan gelenler yarın ölümlerle anlatılan sözlerin ağırlığı altında kalırlar. Acılarımızı onurla sarmaktan yorulmayız biz. Yorulanlar, yarın neden yorulduklarının hesabını kendi insanlarına da, halka da vermek zorunda kalırlar da veremezler.

- Hücrelerdeki arkadaşların moralleri çok yüksek. Bülent, kalın kaşlarını çatarak gözlerini yukarı dikti. Bu kadar büyük bedel ödemişken yeni yeni ölüm orucu ekiplerinin direnişe gönüllü olmasına tanık oldum ben. Siz de biliyorsunuz ya. Yani özgürlük tutkusu, direniş geleneği öyle köklü, ideolojimizin ve düşüncelerimizin kökleri öyle derinde ki, insanlar ölüme gönüllülük için sıraya giriyor. Tarih bilmeyenler, fedayı da anlayamıyor. İnançlar sınavdan geçiyor bu direnişte. İnançlar zor koşullarda savunulduğunda kökleşir. Sınavı başarıyla geçen düşünceler dava olur. Dava insanı olanlar ancak ölümü yenebilirler. Ölümün yenildiği yerde, zafer yürüyüşünün önünde kimsenin durması mümkün değildir. Direnişin yarına bıraktığı miras, böyle bir direnişi zorunlu kılan hasmını da pişman edecek büyüklüktedir. Bunu sol adına neden görmezler, neden bu mirası büyütmenin çabası içine girmezler. Anlamak mümkün değil.

Bülent, tutuklu yoldaşlarından bahsederken ku-

laklarındaki uğultuların yüreğinin atışlarının yankısı olduğunu anlamadı. Büyükçe bir meydana onbinleri coşturmak ister gibi yumruklarını havada savurarak heyecanla konuşmasını bitirdi. Sultan çoktan sehpanın kenarındaki sandalyeye oturmuş, yay gibi kaşlarının ortasında iki küçük derecik oluşturmuş, dinliyordu. Biraz evvel aldığı haberi paylaşmak için Selim'e döndü.

- Sabahtan itibaren yine ablukayı artırmışlar. Takviye polisler Köyiçi'ne yığılmış. Sevgi ablanın kırk yemeği için sanırım. Ama yine de dikkat etmeliyiz. Çoktandır direnişe saldırı için zemin hazırlamaya çalışıyorlar. Yine de yemek içindir diye düşünüyorum.

- Hem onun için hem de Tayad'ın "bir karanfil de sen al gel" kampanyasına katılmak için gelenleri engellemek içindir. Dün de girişte insanların ellerindeki karanfilleri almışlar. Onlara moral veriyorsunuz demişler. Engellemişler karanfillerin mahalleye girmesini. Komik değil mi? Gecekondulardan gelen gençler ara sokaklardan gün boyu karanfil taşıdılar. Nazilerden öğrenmişler bu yöntemleri. Hatırlıyorum, Almanya'daki hücrelerde bu tip gerekçelerle resmen mahkeme kararları alındığı oluyormuş. Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi davasından tutuklu iki kişinin çorap meselesini bilirsin. Bülent belki duymamıştır. Anlatayım...

Biri, başka bir hücredeki arkadaşına elinde ördüğü çorabı göndermek istiyor. Hapishane idaresine teslim ediyor. Bir süre sonra kendisine resmi bir mahkeme kararı iletiliyor. Yaklaşık şöyle bir şey diyormuş kararda: *"teröristler arasında dayanışma duygularını geliştireceğinden, çorabın iadesine..."*

Fıkra gibi değil mi? Ama değil. Bencillik kültürü ve yalnızlaştırma hakim kılınmak isteniyor. Beyinleri böyle teslim alacaklarını zannediyorlar. Yüzlerce psikolog bu konularda araştırma yapıyor emperyalistler için. Raf örgütünün önderlerinin beynini çalıp yıllardır inceleme yapıyorlarmış ya; ne arıyorlarsa devrimcilerin beyninde. Anlamaları mümkün değil o beyinlerin içindeki aydınlıkları. Kıvrımlarındaki büyük fedakarlıkları en gelişmiş mikroskop altında dahi göremezler. Sömürü düzenlerine başkaldıran herkesi “hastalıklı” ilan etmeye alışmışlar, şimdi kendilerince onlara kanıt yapacaklar. Hücrelerde başlarına kurşunlar sıktıklarını böylece unutturacak nazi artıkları. İşte bu ablukadaki karanfil avcıları da nazilerden öğrenmiş herhalde...

- Eh! Ne de olsa Avrupa hayranlığı!..

- Çocuklar nasılsınız? diyerek Canan ve Zehra'nın babası göründü kapıda. Sözüünüzü kestim sanırım. Sevgi ablanın kırk yemeği hazırlıkları tamam sayılır. O'na layık bir etkinlik olmalı değil mi. Hülya'nın yanına uğradım gelirken. Canan ve Zehra için yazdıklarımından okudum biraz. Durumu iyi değil. Beni dinlerken duygulandı. Elmas da yeniden refakatçısı olmuş ha. O da yanındaydı. Boynuma sarıldı benim güzel kızım. Ne çok Canan'ım, Zehra'm var benim. Hepiniz benim çocuklarımsınız... Neyse hadi bakalım şimdi Sevgi abla için en güzelini yapalım.

Sultan, yaşadığı son birkaç ay içinde alnında beliren çizgilere, onurlu bir babanın hayat hikayesini okur gibi baktı. Elini öptürmezdi. Kalktı. Kucakladı şehit arkadaşlarının babasını. Vücudu titredi. Kendini sıktı. Bu sırada mahallelerden gruplar halinde an-

ma için gelenlerin girişte bekletildikleri haberi geldi. Baba Kulaksız başını salladı. Fesupanallah çekti.

- Biz de toplanıp bu taraftan yürüyelim ablukaya doğru.

Sultan'ın önerisini bir an düşündü Selim. Şimdilik biraz beklemekte karar kıldılar.

Barikatların önünde ise tartışmalar sürüyordu:

- Şehitlerimizi anmak bizim hakkımız. Engellemezsiniz. Gözaltına aldığınız arkadaşlarımızı bırakın. Armutlu'ya girmeyi yasaklayan bir kanununuz mu var? Öyleyse?..

- Bak sen çok konuşuyorsun!..

Armutlu köprüsünde yüzlerce insan önlerine kurulan barikatı aşmakta kararlı, bekliyorlar. Karanfillerini direnişçilere iletecekler, Sevgi'yi anacaklar kırk gün sonra. Günlerdir karanfilleri toplamaktan helak oldu ablukacılar. Ablak suratlarındaki şaşkın bakışlarından, çoğunun bu işi neden yaptığını anlamadıkları da belli. Aklı başında kim şaşırmas böyle bir şeye. Can Yücel'in faşizmin mantığını hicvettiği şiirindeki sardunyanın tutuklanışını gülümseyerek okumuşuzdur. Sardunya olmasa da karanfiller tutuklanıyor Armutlu ablukasında. Zulüm direnişin sahiplenilmesi karşısındaki aczini komediyle örtmeye kalkışıyor. Daha da acizleşiyor. Ama tehlikeli karanfiller kararlı.

- Mahalleye girene kadar burada oturma eylemi yapıyoruz arkadaşlar.

Tok ses yüzlerce insanın bir anda yere oturmasına neden oluyor. Sessizlik ve hareketsizlik içindeler. Sadece gözlerdeki öfke uzun konuşmalar yapıyor. Grubun ortalarından bir yerden yükselen ısılk

coşkulu bir ezgiyi seslendiriyor. Çoğunluğu gecekondu mahallelerinden gelen insanların rap rap yürüyüşler eşliğinde söylediği marşın ezgisine büzüşen yeni dudaklar ekleniyor. Havada binlerce düdüğün ötüşü gibi çın çın çınıyor ısıklık sesi. Ellerini yere rap rap vuruyor gençler. Barikatın önündeki eli telsizli sivil giyimli olanlar aralarında tartıştı beş dakika kadar. Yüzü çopurlu olanı cep telefonu ile konuştuğundan sonra gruba yaklaştı. Telsizinin antenini avucuna vurarak emir veren bir tonda konuştu.

- Sessizce gideceksiniz mahalleye. Yoksa gösteri ve toplantı yürüyüşleri kanununa göre suç işlemiş olursunuz. Müdahale ederim...

Isıklar kesildi. Gururlu yüzler gülümsedi. Kervan yoluna kaldığı yerden devam etti.

- Ahmet abi sesleri duyuyor musun?

Cemevinin bahçesinde kalabalığın önünde bekleyen Sultan, burnundan soluyan baba Kulaksız'ın kolundan sarsarak uzaktan gelenleri gösterdi.

"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"

Sevgi'nin kırk yemeği de, 25 yıllık devrimcilik yaşamı gibi kavgayla başladı. Barikatı aşan yüzlerce insan cemevi bahçesindeki öfkeye kesmiş öbikle buluştu. Sloganlardaki kararlılık anaforlaştı gökyüzünde. Ablukadakiler rahatsız oldu, yerinde dönüp durdu eli telsizli olanı.

Armutlu halkı sabahtan bu yana seferberlik içinde. Evlerden bulgurlar, pirinçler, yağlar toplandı. Bir gün önce toplanan paralarla alınan koyunlar kesildi bahçenin ortasında. Sıvaslı, Tokatlı, Erzincanlı, Tuncelili, Maraşlı, Amasyalı kadınlar kazanların başında yarıştılar. Her yörenin tadı karıştı, ölümü açlıkla ye-

nen Sevgi'nin anısına. Gelenektendir. Bir yedinci gününde, bir de kırkinci gününde yemekler dağıtılır, ölenin ardından yeniden ağıtlar yakılır. Direniş, zulümlerin en büyüğüne karşı en büyük isyanları yatağında beslerken, gelenekleri bağrına basıyor.

- Arkadaşlar! ünlemesiyle kahraman kızların babası gür sesiyle konuşmaya başlıyor. Kargaşa duruldu. Sessizlik gökten yere indi. Gözler babada, kulaklar isyanın, acının ve umudun dilinde.

- Ben iki kızımı verdim bu direnişte. Acımı anlatmam mümkün değil. Cananım şehit düştükten sonra düşündüm. Zehra bıraksa ne yaparım diye sordum kendime. Bunca acı çekilmişken, bu canlar verilmişken dedim, kendi kafama sıkardım o zaman. Canan'ın ölümünden daha büyük bir acı çekerdim. Kahraman kızımın acısını kaldırabildim, göğsüme taktığım bir onur nişanı oldu. Ama...

"Canan Zehra ölümsüzdür"

- Ama böyle bir şeyin acısını taşıyamazdım. Şimdi iki kızım da kahraman. Babayım, acılıyım ama gururluyum. Ne güzel kızlarım varmış, ne büyük yürekleri varmış, nasıl da sıgdırmışlar o küçük bedenlerine o yürekleri...

"Kahramanlar ölmez halk yenilmez"

- Ben Sevgi ablaya söz verdim dostlar! Bu direniş kazanacak ve ben kızlarımın onurunu bir ömür boyu taşıyacağım, anılarını yüceltmek için vargücümle hep haklıların yanında olacağım. Hiç kimse kalmasa bile, ben yatarım ölüm orucuna. Hepinizi çok seviyorum. Hepinizi Canan ve Zehra'm gibi görüyorum.

"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz"

- Direnişçiler geliyor! Direnişçiler geliyor!..

“Yaşasın Armutlu direnişimiz”

Bütün başlar bahçenin girişine döndü. Başı kızıl bantlılar girişte görüldü. Kimisi iki elini birden zafere kaldırmış. Kimisinin bir elinden yardımcıları tutmuş, boшта kalan ellerini zaferlemişler. Kimisi sedyelerinden selamlıyor merakla, sevgiyle kendilerine dönük bakışları. Yüreğini zılgıtlayanların senfonisi selamlıyor direnişçileri. Coşkuyla kucakladı ölümü Sevgi, coşku seli içinde anılıyor.

- Hepinizi Türkiye tarihinin en büyük direnişinin Küçükarmutlu direnişçileri adına selamlıyorum. Eli kınalı direnişçilerden en genç, gözlüklü olanı konuşuyor.

- Aylar var ki, ölümlerimizle konuşuyoruz. Direnişimiz birinci yılına yaklaşıyor. Kaç mevsim aç kalamamızı tartışmıştık içerideyken. Katliamı yaşadık. F tiplerinde açlığımıza yalnızlık eklediler. Ölümü işkenceli ölüme dönüştürmek için ellerinden geleni yaptılar. Hala onlarca yoldaşımız bu koşullarda direnmiyor. Direnişte olmayanların kulakları direnenlerde. Her şehitte F tiplerinin üstüne bulut yerine öfkeden bir yorgan örtülüyor. En sevdiklerimizden ayırdılar. Davamıza bağlılığımıza, halkımıza, size verdiğimiz sözlere halel getirmedi. İşte Sevgi abla da bu yolda bizim kar makinamız oldu. İncecik bedeniyle tonlarca karı sağa sola püskürten bir kar makinası. Şimdi yolumuz daha düz. Önümüz açık. Dikensiz değil biliyoruz. Ama ayaklarımız kanlar içinde kalsa da, tırnaklarımızın arasını dikenler kanırtsa da, değil diken, ateşlerle de döşeseler bastığımız yerleri, bu yol yürünmek zorunda, biz bu yolu yürümeye devam edeceğiz.

“Yaşasın direniş yaşasın zafer”

- Evet arkadaşlar! Zaferi mutlaka kazanacağız. Kazanmak zorundayız. Geleceği yokedilmek istenen mazlumlara adına kazanmak zorundayız. Kundaktaki bebelerimiz, sokak başlarındaki telefon kulübelerini kendine ev yapan çocuklarımız adına kazanmak zorundayız. Tarlasından hasadını toplamadan borca yatıran köylüler adına kazanmak zorundayız. Bu ülkenin onurlu, namuslu insanların gözleri, yürekleri bizimle. Onlar adına kazanmak zorundayız. Dünya kurulalıberi insanlığa yön veren en güzel düşüncelerin temsilcileriyiz biz. Düşüncelerimizi yaşatmak, düşlerimizi gerçekleştirmek için kazanmak zorundayız. Dilleri, kültürleri unutturulan halkım adına kazanmak zorundayız. Şovenizmin esaretine vurulmuş halkımız adına kazanmak zorundayız. Kardeşliğimiz için kazanmak zorundayız...

Tarihin önümüze koyduğu bu zorunluluktan kaçmayacağız. Yan çizmeyeceğiz. Durup dinlenmeyecek, tereddüt etmeyeceğiz. Üç mevsimi çoktan geçti açlığımız. Üç mevsim daha geçse direneceğiz. Onlar içeride... Biz dışarıda... Hücre duvarlarını ve ablukaları parçalayacağız. Gülsümanlarımıza, kardeşliklerini yoldaşlık eyleyen, oyuncaklarını paylaşırken ölümü paylaşan Canan ve Zehralarımıza, nasırlı elleriyle gencecik kızının alnını okşayan Şenaylarımıza ve tüm kahraman şehitlerimize söz veriyoruz. Sözümüzün altına imzamızı canımızla attık. Bize ya canınız, ya düşünceleriniz diyenlere, işte buradan bir kez daha sesleniyorum. Buyur al canımızı. Uğruna ölüm sırasına girilen düşüncelerimiz yaşadıkça bir değil yüz canımız olsa feda olsun...

“Kahramanlar ölmez halk yenilmez”

- Ben de gidebilseydim. Bak Elmas da benim yüzümden gidemedi anmaya.

Annesiyle konuşan Hülya'nın sesini duydu Elmas. Bir anda bitiverdi yanlarında.

- Hülya abla hiç sözü mü olur. Ne demek senin yüzünden. Sen canımızsın. Senin sesin de orada meraklanma. Dinle! Marş sesleri buraya kadar geliyor.

Selim meraklandı. Anmanın sonunu beklemeden Hülya'nın yanına ulaştı. Sultan da, birazdan geleceğini söyleyerek selam yolladı Hülya'ya. Odaya girdiğinde annesini ve Elmas'ı, Hülya'nın yatağının ucuna oturmuş buldu. Yanlarına vardı. Hülya'nın elinden tuttu. Hülya elini sıktı, gözlerini yumup açtı.

- Kara Kızın selamı var. O da birazdan gelir. Grup Yorum yeni bestelediği direniş türkülerini söyleyecekmiş, dinlemek istedi, dedi Selim.

Gülümsedi Hülya.

- Mutlaka ezberleyip bana da söyler. Bizim oralar gibi kokuyor Sultan. Dağlarımızdan, ovalarımızdan kekik, reyhan, sümbül kokuları hiç eksik olmaz. Türü türü yabancı çiçeklerin asi kokuları yayılıp durur evlerimizin içine kadar. Hah! İşte bu kız da öyle kokuyor vallahi! Asi bir çiçek gibi. Hem Elazığ ile Sivas ne kadar uzaklıktaki. Dahası, her ikisi de İstanbul'a uzak ya...

- Abla neden böyle deyip duruyorsun. Ben İstanbul'u seviyorum, diye itiraz etti Elmas.

- Yoksuluna, insan olmayı bilen insanına diyeceğim yoktur. Ben nankörüne, haramzadelerine diyom ne diyosam. Hemi sen niye alınıyorsun. Ben de bili-

yom “kavgamızın şehri” derler. Gülay gelmişti geçen gün. O kız da İstanbul delisi! Her yerine kanımız aktı diyor başka bir şey demiyor.

Sultan, öğrendiği türküyü mırıldanarak girdi odaya.

- Hah işte geldi.

- Hülya abla, bak senin için Grup Yorum'un türküsünü ezberledim. 19 Aralık şehidimiz Fırat Tavuk'un şiirini bestelemişler.

Hülya, ben size dememiş miydim der gibi baktı Elmas'a ve annesine. Selim hınzırca gülümsedi Sultan'a bakarak. Sultan ne olduğunu anlamadan şaşkınlıkla baktı onlara. Ölüme bir adım daha yaklaşan Hülya ile göz göze geldiğinde, konuşmadan anlaştılar. Söyle dedi Hülya. Slogan atmaktan gıcıklanan boğazını temizledi Sultan.

Yine düştük yollara

Yine uzun yollara

Yine çıktık yollara

Yine zorlu yollara

Uzun ve zorlu ama onurlu

Yattık ölüm orucuna

Açlığımız kadar onurlu

Açlığımız kadar gururlu

Açlığımız kadar dik başımız

Açlığımız kadar

İnancı ve sevgiyi

Halkımızı düşlerimizi

Umut dolu beynimizi

Tedarik ettik, bileyledik

Onlarla beslenecek, direnecek

Onlarla öleceğiz

*Göçmen kuşlar giderken uzaklara
 Hoşçakalın diyecek bizlere
 Uğurlarken onları aç olacağız
 Döndüklerinde aç olacağız
 Belki az kalacak, belki hiç kalmayacak
 Kalırsak dik, ölürsek yiğit olacağız
 Bu mevsim aç olacak
 Bu mevsim öleceğiz
 Zulmü yere serecek
 Boyun eğmeyip öleceğiz
 Ölüm bizim gelecek sizin olsun
 Hoşçakalın halkımız
 Bir mevsim aç olacağız
 Her mevsim onurlu olmak için*

Sinsi bir çakal gibi pusuya yatmış olan ölümü öldürmeye hazırlanan yaman bir avcının sessizliğine büründü Hülya. Derin bir aah çekti.

- Üç mevsim geçti. Dört mevsim de geçer. Ne de güzel yazmış. Eline sağlık. Yüreğinin ateşini çaktığı çakmakla büyüten kardeşim sağolsun. Biz de boyun eğmeyip ölürüz ya!

Anası yaşını akıtmaya hazır gözlerle baktı Hülya'ya. Yine bu kız bir şeyler anlatıyor ama ne dedi kendi kendine. Dalıp giden gözlerin büyüsüne kendini kaptırdı. Hülya'nın genç kızlık çağları geldi aklına. Gelinlikler içinde düşledi biricik kızını. Işıl ışıl yanan gözlerle baktı Hülya'ya. Nicedir ki, bırak demiyordu artık. Hele şu iki kızın babasını gördükten sonra...

- Şu Reşit bir garip adam çocuklar, dedi. Kutsal bir sessizliği keskin bir bıçakla kesti ortasından. De-diğine de pişman oldu hemen oracıkta. Hülya'nın

kızgın bakışlarını anında okudu. Yani ne bileyim işte... dedi gerisini getiremedi.

- Ne oldu ki, Sakine teyze? diye sordu merakla Selim.

- Kadir çocuğum çay yapıp götürüyor. İstemem ada çayı getir diyor, onu götürüyor bu kez de başka bir bahane buluyor. Vallahi çocuklar sanki... İşte ne bileyim... Odasına girmeye çekiniyorlar gibi geliyor bana. Ziyaretçiler geldiğinde hep o konuşuyor. Kimseyi konuşturmuyor. Hele bir de yabancı memleketten gelen olursa...

- Anladım dedi Selim, ama eksikleri gedikleri olabilir, sinirli olabilir, o bir direnişçi teyze.

- Tamam. Unuttum oğlum. Bir kez daha söylediğine pişman oldu. Selim ve Elmas Ümüş'ün yanına gitmek için ayrıldılar. O kızının göğsüne başını koydu kokladı, öptü yanaklarından.

- Benim vaktim uzak değil ana, dedi Hülya. Ölüm şuracıkta oturuyor, biliyorum. Sen de görüyorsun. Bir direnişçi anası olduğunu unuttuğundan bu yana dargındım sana biliyorsun. Kirletmene izin veremedim. Ama sen de gördün artık bir çok şeyi...

- Sayende kızım... Sayende..

- Demem şu ki, kazandığımızı göremeyeceğim. İmam Hüseyin beni çağırıyor. Duyuyorum. Dönme yolundan diyor. Yaşamak da istiyorum. Ama başka yolu yok, dönmem yolumdan demiştim, işte dönmedim. Zalimin önünde başımı düşürmem yere.

Başörtüsünün ucuyla, kızına göstermeden dökülen iki damla gözyaşının yanaklarında uzamasına izin vermeden sildi hemencecik. Kızının acısını dindirmek için elinden bir şey gelmediği için dövdü yü-

reğinin dizini. Günlerdir ermişler gibi yaşayan kızını dinlemeye devam etti.

- Vasiyetim odur ki, köydeki dut ağacının altında bekletin gömmeden önce. Hani şu yüzyıllık dut ağacı var ya. Orada. Koca Seyit'in oraya gömün. Toprağı kıızıdır oraların. Aha şu bant gibi kıızıl bir yorgan gibi örtsün üstümü...

- Deme öyle kızım. Yavrum deme öyle.

- Niye öldüğümü anlat köylülerimize. Sün köylüsü bilir zalime direnmenin ne demek olduğunu.

- Bir şey ister misin Hülya abla?

Elmas kapıdan kafasını uzatarak sordu. Ana kızı rahatsız etmek istemedi. Hülya'nın istediği kokulu çayı getirdi birkaç dakika sonra. Hülya yanına çağırdı, "otur" dedi. Oturdu.

- Vasiyet ettim anama. Yüzyıllık dut ağacının gölgesinde dinlendirecek beni. Açlık yormadı ama buradan Elazığ'a yorulurum belki. Sonra Koca Seyit toprağına ekecek bir güzel. Sen bilmezsin elbette. Kim bu Koca Seyit? Dut ağacının ne özelliğı var? Dinle. Anlatayım nefesimi daha toplayabiliyorken.

Bu dut ağacı yüzyıldır durur orada. Belki ikiyüz. Ama öyle anlatılır bizim oralarda. Mahir'i, Cevahir'i ilk öğrendiğimde, hep o dut ağacının altına giderdim. Adlarını ağacın gövdesine kazırdım. Gövdesinde kimselerin okuyamadığı yazıları okurdum. İsyanlar, yoksulluk, açlık, çilekeş halkımın öfkesi yazar gövdesinde. Tarihtir o... Tarih... Ben isterim ki, orada durup soluklanırken canımdan can katayım gövdesine. Direnişimizin adını da yazayım. Benim gibi gölgesinde soluklanıp, gövdesinde geleceğini okumaya çalışanlar bizi okusun. Zulmü, açlığı, çileyi gördük-

ten gayrı, dermanını bulsun. İsyanımızın destanını bellesin oracıkta.

Koca Seyit'e gelince...

Durdu, dedesinin anlattıklarını yokladı hafızasında. Durumu kötüleşeli zorlanıyordu çokça şeyi hatırlamakta. Ama çocukluğunda öykülerini dinlediği Koca Seyit'i unutmamıştı.

- Koca Seyit bir bilgedir, dervıştır. Anadolu'da aleviliğin ilk yıllarında onun da izleri vardır. Kancık Osmanlı yazılı kaynakları yokettiği için... İnsanlarını yokeden yazılı kaynakları ne yapmaz ki. Neyse... Koca Seyit dilden dile söylencelerle bize kadar ulaştı. İşte bu söylencelerden dinledim ben de...

Koca Seyit Hazar'ın güneyinden, Horasan diyarından 1200'lü yıllarda kardeşleriyle birlikte göçmüş bizim oralara. Dergahını Sün köyüne kurmuş. Fikirlerini, inançlarını buradan yaymaya başlamış. Kardeşlerinin biri, adı Seyit Mencek olanı, Hozat'ın Bargen köyüne, ikincisi Mir Seyit olanı, Erzincan'ın Şıhıs Köyüne ya da Çemişgezek'in Ulu Kale köyüne gitmiş. Orada inançlarını yaymışlar. Üçüncü kardeşi Köse Seyit'in nesli sürmediğinden nereye gittiğini bilen yokmuş. İşte Koca Seyit'in türbesi bizim oradadır. Ziyaret yeridir. Türbeye hep ziyarete gelirler, kurbanlar keser, adaklar adarlar, cem törenleri yapar, semahlar dönerler. Söylenceye göre Zeynel Abidin neslindedir Koca Seyit. O'nun neslinden olanlar alevi inancımıza göre dedelik makamına sahip olurlar. Alevi kültürünü, inancını genç nesillere öğretirler. Koca Seyit ve kardeşlerinin kültürüyle yoğrulanlara, "ağuiçenler" denir Anadolu aleviliğinde. Bunun da rivayeti var, ama hatırlayamıyorum.

Koca Seyit ve kardeşlerinin doğaüstü güçlerinden sözedilir. Dönemin Anadolusunda, bir yandan doğayla boğuşan, kıtlıklar çeken, öte yandan hükümlerinin zulmü altında inleyenlerin yaslanacak birini arama gayretiyle rivayet olunmuş bu güç. Türbede büyükçe bir taşın üzerinde Koca Seyit'in eli olduğu söylenir, bir el sembolü vardır. Emegi ve insan oluşu anlatır. Bizim inancımızda Pir Sultan'dan Hacı Bektaş'a, emek hep en değerli olanıdır, insan en büyük nimettir yeryüzüne. Bilirsin, aleviliğin de kendinde türlü türlü olanı var. Koca Seyit'in düşüncesi ve alevilik yorumu Pir Sultan'inki gibidir. İlericidir...

Daha çok uzun söylencesi, ama...

İşte o toprağa gömülmek isterim.

Dört direniş evi ziyaret yeri. Direniş evleri arasında işleyen trafik mahalleye hiç olmadığı kadar bir hareketlilik getiriyor. Ziyarete gelenler her direniş evine mutlaka tek tek uğramadan gitmiyorlar. Eğer ellerinde, kuşatmadan kurtarabildikleri karanfiller de varsa, ki çoğu böyledir, bir anda Armutlu sokaklarında elinde karanfillerle dolaşan onlarca insan bulunabiliyor. İlk kez gelen biri için bu manzara şaşırtıcı ve aynı zamanda etkileyici. Televizyonlardan izleyenler, gazetelerden okuyanlar, daha önce devrimcileri hiç tanımamış olanlar da çok ziyaretçiler arasında. Trabzon'un bir köyünden kalkıp gelen bir imam da var, azınlıklardan olanlar da... 1984 ve 1996 ölüm orucunda hiç olmayan bir haberleşme yöntemi de Armutlu'nun sesini dünyaya duyuruyor durmadan. İnternette izlediklerini söyleyip, ne yapabilirim, elimden ne gelir diye sormaya gelenler de ziyaretçiler

arasında hiç de az değil. Direniş evlerine, internetten canlı yayın yapan Halkın Sesi Televizyonu'nun kameraları kuruldu bir süre önce. Her gün direnişçiler canlı yayınlarda direnişin amacını anlatıyor. Kimisi kızarıyor, utanıyor. Çoklarının hayal bile edemeyecekleri bir direnişi yaratmalarına rağmen, mütevaziliklerini hiç yitirmiyorlar. Bir dava uğruna ölebilmek için böyle bir erdeme sahip olmak öteden beri önemli bir etken değil mi zaten. Bir sıra neferi olmak, böylesine bir mütevazilik içinde ben değil biz diyebilmek...

Ümüş de ilk kez kameranın karşısında konuştuğunda kızardı, dili tutuldu, ne diyeceğini bilemedi. Canlı, hatta bir bülbülün ötüşü gibi tez tez konuşan Ümüş'ten eser kalmadı ilk anda. Sonra sonra alıştı. Zeynep, Gülay ve ailesinin kaçırdığı Yıldız ile birlikte aynı günlerde tahliye oldu. Katliam öncesi Ümraniye hapishanesinde de hiç ayrılmazlardı birbirlerinden. Hele ölüm orucu başladıktan sonra, yoldaşıkları ölümüne oldu. Birbirlerinin nefeslerini dinler oldular. Aynı yolda uzun bir yürüyüşe çıkmanın yarattığı ortak ruh halini doyasıya yaşadılar.

Selvi elinde bir kremle Ümüş'ün odasına girdi.

Kalın gözlüklerinin arkasından baktı Ümüş. Güldü. Gülümsemesinin yüzünden eksildiği enderdi. Ümüş'ü tanıyanların ilk anlatacakları yanlarından biri bu. Hep gülen bir yüz. Kısa kıvırcık saçlarının arka kısmı günlerdir yastıkla kucaklaşmaktan ezilmiş halde. Canlı, hızlı hızlı konuşma temposu yüzlerce gündür aç kalan o değilmiş gibi ziyaretçileri şaşırtırken, gözlerine ve sözlerine yansıyan canayakınlığı ve insan sevgisi mıknaş gibi çekiyor kendisine.

Açlık Ümüş'ün kaslarını eritmeye, bedenini kene gibi kemirmeye başladıkça rahatlamamanın yolunu masajda buluyor. Biraz olsun ağrıların dindiğini hissediyor. Selvi de düzenli olarak masajını yapıyor. Ümüş sevinçle karşıladi Selvi'nin teklifini.

- Yoruldun mu? diye sordu. On dakikadır masaj yapıyordu Selvi.

- Hayır, Ümüş abla, ben severek yapıyorum ve yaparken de mutlu oluyorum.

Selvi'nin cevabı zaten duygusal bir yapısı olan Ümüş'ü daha da duygulandırdı.

- Biliyorum, yoldaş sıcaklığını hissedebiliyorum. Bazen kardeşim yaptığında bu duyguyu hissetmiyorum. Ama sen ya da Sultan yaptığında sizin eliniz olduğunu hissederek, severek yaptığınızı biliyorum. Bu çok güzel bir duygu. Ben her ihtiyacımı sizin yapmanızı istiyorum. Çünkü yoldaşlarımla başkası bir olmuyor. Ama yine de yorulursan söyle, tamam mı?

- Tamam Ümüş abla...

Selvi, Ümüş'ün söylediklerini düşünürken, refakatçılığına başlayalı çok zaman olmamasına rağmen, kendisinin de O'na karşı sevgisinin ve saygısının büyüdüğünü hissediyordu. Ümüş'ün temizliğinden, bakımına, masajından tuvalet ihtiyacının giderilmesine kadar her şeyi severek yapıyor. Bir bardak şekerli suyu eliyle içirdiğinde müthiş mutlu oluyor. Ölümü yenmek için çıktığı yolda, bir saat daha fazla yaşatmanın kıvancını duyuyor. Bazen Ümüş'ün etrafından pervane oluyor. Ümüş rahatsızlık verdiğini düşünerek ondan bir şeyler istemiyor, Selvi tam tersine acılarına ortak olabilmenin yolunu arıyordu. Bazen de hiç konuşmadan gözlerinde ışıyıp duran inancını do-

yasıya içine çekiyor, kararlılığının temellerini konuşmalarının her kelimesini özümseyerek anlamaya çalışıyor. Ümüş'ün bitip tükenmeyen umuduna tanık oldukça kendisinin de zafere dair umutları tazeleniyor, büyüyor.

Masajı bitirdi. Kafasından bu düşünceler geçerken başka bir isteği olup olmadığını sordu Ümüş'e.

- Ara sıra da dergimizi alıp okursun. Ama şimdi bana Ahmet abinin Canan ve Zehra için yazdıklarını okur musun?

"Canan ve Zehra" kitabından bölümler okumaya başladı Selvi. Ümüş gözlerini tavana dikip dinledi. Kitapta geçen kimi yerlerde gülümsedi. Selvi soluklandığında, gözlerini O'na çevirdi.

- Ne güzel anlatıyor. Bize güç oluyor. Canan ile Zehra birbirlerine kavuşmak için yarıştılar. Ben de onlara, yoldaşlarıma kavuşmak için. En önde şehit düşmek yoldaşlarıma kavuşmak, ellerini tutup halayın başına geçmek istiyorum. Zaferi kazanacağız. Belki aranızda ben olmayacağım ama direnişin içinde yer almanın mutluluğuyla gideceğim...

Selvi'nin içine derin bir sızı düştü. Hüzünlendi. Ağlamaklı oldu. Ne kadar büyük bir inanç, ne kadar büyük bir sevdalı yürek diye düşündü...

Zafer... Tecritin kaldırılması, zaferin somut anlamı. Peki bu kadar mı? Zaferin tek anlamı bu mu? Ümüş zaferi özlerken, tutsakların tecrit hücrelerinden çıkarılmasını, birarada yaşamalarını mı söylüyordu? O da biliyor bu kadar olmadığını.

- Biz zafer kazanırsak, düşüncelerimizin, halkımızın devrim umudunun yokedilmesinin önüne güçlü bir barikat kurmuş olacağız. Aslında bugünden

kurduk bu barikatı. Her ölümdede bir metre daha yükseliyor barikat. Bir metre de ben yükseltirsem, faşistlerin amaçlarına ulaşması, barikatı aşmaları o kadar zor olacak. Zaferimizle, halkımıza şunu da göstereceğiz Selvi. Hak almanın, insan gibi yaşamının, zulmün karşısında onurunu korumanın, açlığı yoketmenin tek çaresi direnmek. Ve biz direnirsek, büyük bedeller ödesek de, ödemeyi göze alabiliyorsak, yarınlarımız için ölümü hiçliyorsak, mutlaka kazanırız. Sessizlikten söz ediyorlar. Kamuoyunun ilgisizliğinden bahsediyorlar. Yok canım! Ben böyle olduğunu düşünmüyorum. Sokaklarda eylemlerden geçilmiyor değil, biliyorum. Ama milyonlarca insan bu direnişten haberdar ve gözlüyor. Sokağa çıkmamasının nedeni direnişten öte, baskılarla ilgili. Halkımız kendi geleceği için yaşamlarını feda edenleri unutmaz. Görür. Bilince dönüştürmesi zaman alır. Ama mutlaka görür. Şimdi o da bekliyor. Ne olacak diyor. Zafer işte bunun cevabı olacak ve bizim anlatmamıza gerek kalmadan, direnirsek biz de kazanırız düşüncesi bilinçaltında gelişecek. Dün televizyonda seyrettim. Evi yıkılan bir gecekondulu kameralara bağırıyordu; “ölüm orucuna başlayacağım” diyordu. Ölüm orucunun hakları yokedilenlerin, zalimin zulmüne maruz kalanların silahı olduğunu anlamış. Kimse anlatmadan ve hem de devletin o kadar karşı propagandalara rağmen anlamış. Büyük zaferimize de, böyle küçük küçük birikimlerle, küçük küçük muharebeleri kazanarak ulaşacağız. Eh benim de çorbada tuzum olacak ya, bu da bana yetiyor.

Selvi, normal koşullarda da duyabileceği bu sözlerin ölüm yatağından söylenen sözler olduğunu dü-

şündüğünde, her kelimesinin yürekten, bedelleri ödenerek söylendiği yargısına vardı. Usta bir ressam modellik yapar gibi, kılını bile kıpırdatmadan dinledi. Ümüş, tarihin imbiğinden süzölmüş düşüncelerin, halkların tarihinin ateşler içinde sinayarak bugüne taşıdığı gerçeklerin resmini çizirken, annesi ile babasının odaya girmesiyle sustu. Tutsak düştüğü günlerde görüşlerde, tahliyesinden sonra da burada defalarca onlara da anlatmıştı bunları. Bu halk adam olmaz, çıkarcıdır dediklerinde, kızmış ve yeniden sabırla bir daha anlatmıştı.

Babasını sık göremiyordu. Bir kaza sonucu felç olmuştu. Ameliyat geçirdi ve uzun süreden sonra bugün ilk kez görüyor babasını. Kucaklaştılar. Babasının elinden tuttu.

- Baba kendine çok iyi bakmalısın, kendini üzme, biraz dirençli ol, bak biz bir senedir açız, ama düşmüyoruz, ayaktaız, direniyoruz. İrademiz güçlü kendimizi koyvermiyoruz. Sen de biraz dirençli ol! Tamam mı baba?

Parmakları saz gibi ince, bacakları kırılğan bir çalı dikenini gibi kalmıştı. Güç vermek, moral vermek için nefesi, inancı vardı, onu verdi babasına. İnsanın istediğinde büyük güçlükleri nasıl aldedebileceğini de anlatıyordu Ümüş ve öteki direnişçiler. Babası, kızının neden direndiğini biliyor olsa da üzüntüsünü gizleyemedi. Ümüş'ün annesi ve babası tanırdı zulmü. Bir oğulları daha hapishanedeydi. Yıllar var ki, hapishane kapılarında tanıdılar faşizmi. Hak gasplarına karşı direnişlerde gördüler çocuklarının dirençlerini ve haklılıklarını.

Selvi, Ümüş'ün ailesinin bir saatlik ziyaretinin

ardından yeniden odaya daldı. Her gün dirhem dirhem gözlerinin önünde eriyen Ümüş uyuyakalmıştı. Direnişin parçası olmanın gururunu taşıırken, bir mum gibi eriyişlerini izlemenin acısıyla da yoğrulduğunu, büyüüp olgunlaştığını hissediyor. Yakınlaştı yanına. Uyandırmadan yastığını düzeltti. Sabah ziyaretçilerin getirdiği çiçekler yatağının ucundaki vazoda Ümüş'le güzellik yarışına girmişti. Kokusu genzini ferahlattı. Uğruna ölüme yatılan düşünceler yüzleri güzelleştiriyor, beynin güzelliği gözlerle yansıyor bu direnişte. Öylece ne kadar süre Ümüş'ü izlediğini fark etmedi Selvi. Uyandığında, dışarı çıkmak istedi. Kapı önünde bir kanepede vardı ve her gün birkaç saat temiz hava almak için çıkar, orada ziyaretçilerle sohbet ederdi. Koluna girerek dışarı çıkardı.

Kanepede güneşin cömert ışıklarıyla, eriyen kaslarını canlandırmaya çalışırken, Selvi, telefona cevap veriyordu. Telefonu kapattıktan sonra heyecanla Ümüş'ün yanına koştu.

- Ümüş abla, yabancı basın geldi. Seninle röportaj yapmak istiyormuş.

- Git o zaman bantımı getir. Bantım olmadan röportaj yapmam. Direnişimizin simgesi, umudumuzun yıldızını dünya da görsün.

Selvi bantını taktıktan birkaç dakika sonra Fransız basınından biri kadın iki kişi geldi. Direnişe dair sordular, Ümüş anlattı.

- Gönüllü olarak ölüm orucuna başladım. Tüm arkadaşlarım öyle. Asla geri adım atmayacağız. Öleceğiz belki hepimiz, ama asla teslim olmayacağız. Biz esaret dayatıldı. Beyninizdeki düşünceleri atın denildi. Yoksa ölümlerden ölüm beğenin denildi. Kişili-

ğinizi avuçlarımıza teslim edin, sömürü düzenimize karşı direnmekten vazgeçin, halkı sömürmemizin, Anadolu topraklarını emperyalistlere peşkeş çekmemizin önünde durmayın dediler. Biz hayır dedik. Bedeli ölümse, öldük. İşte ben de gidiyorum ölüme. Ama biz şimdiden zaferi kazandık. İrademiz kazandı. Teslim alınamazlığımıza, halkımızın geleceğini teslim etmeyeceğimize herkes tanık oldu. Fransız halkına da bunu anlatmanızı istiyorum. Fransız halkının barikatlardaki yurtseverliğini, komünarların cesaretini, nazi faşizmine karşı direnişinizi de yaşıyoruz biz. Nazileri halklar nasıl altettiyse, Amerikan destekli faşistleri de biz mutlaka alt edeceğiz.

- Biz şimdi özgürlüklerimizi yaşayabiliyorsak, o zaman canını verenler sayesinde, bunu biliyoruz biz.

- Evet, özgürlükleri bize göre yaşıyorsunuz. Ama özgür değilsiniz.

Fransız gazeteci şaşırdı. Ne demek özgür değilsiniz. Her türlü hakka, her konuda özgürlüklere sahip olduğunu düşünüyordu.

- Özgür değilsiniz, çünkü sömürünün olduğu bir düzende yaşıyorsunuz. Sömürü varsa orada özgürlük değil köleliğin modernleştirilmiş hali yaşanır. Düşünürseniz görebilirsiniz. Ama bundan da önemlisi, size bu özgürlükleri verdiğini söyleyen devletiniz ve öteki Avrupa ülkeleri bizim ülkemizde F tiplerini yaptırdı. Hapishanelerinde insanların ölümlerinin gündemde olduğu bir devletle ilişkilerinde bakın hiç sorun yok. Hani Avrupa özgürlükleri savunuyordu, işkenceye, katliamlara karşıydı? 19 Aralık katliamını da destekledi sizin ülkeleriniz. Bu bile sizin özgürlüklerinizin de ne kadar pamuk ipliğine bağlı olduğunu

nu gösteriyor. Sizler de, kendi devletlerinizin direnişimiz karşısındaki politikalarını sorgulamalısınız. Komünarlara, faşizme karşı direnen partizanlara minnettarlığınız böyle belli olur. Faşizme destek vermeyin demelisiniz hükümetlerinize.

Soru sormayı düşünürken, kendilerini sorgulama içinde bulan gazeteciler sadece dikkatle dinlemekle yetiniyor. Kafalarında uçuşan sorulara cevaplar bulmaya çalışıyor. Ümüş'ün anlattıklarının kimine hak verdiler, kimisine itiraz ettiler içlerinden. Süreci izlemişler, Avrupa Birliği'nin tavrından haberdarlar-
dı. Ama o zaman böyle düşünmemişlerdi. Koğuşların insan haklarına aykırı olduğunu, en iyisinin tek tek kişilerin kaldığı odalar olduğuna inanıyorlardı. Ümüş'ü dinledikten sonra yeniden kafaları karıştı. İnsan haklarına uygun olan F tipi ise, bu kadar insan bu acıları yaşamayı neden göze alıyorlardı o zaman? Önceleri düşünmekten kaçtıkları gerçeğin kendisiyle Ümüş'ün inançlı gözlerinde karşı karşıya kalınca, yeniden sordular kendilerine.

Ümüş, fotoğraf çekilirken zafer işareti yaptı. Konuşmasını bitirirken, bayan olanı hala şaşkınlık içinde Ümüş'e bakıyordu. Haberi gazete merkezine gönderdi, ama kendisinin gitmeye ayağı varmıyordu. Akşam yeniden gazeteyi arayarak bir süre daha ölüm orucunu izlemek istediğini söyledi. Ertesi günü yine Armutlu'daydı. Bu kez yalnızdı. Birkaç yıl öncesine kadar solcu bir gazetede çalışan Mirel, Ümüş'ün alındaki kızıl yıldızı dün gördüğünde bedenini ateş basmıştı. Elinden tutmak, kızıl yıldızı okşamak istemişti. Faşistlere karşı direnen partizanları anlatan filmlerin birinden çıkıp Türkiye'ye gelmiş ve şimdi

karşısındaydı sanki. Bir hafta Armutlu'da kalmayı, direnişi daha iyi anlamayı düşündüğünü söyledi Selim'e. O da, Mirel ile ilgilenmesi için Fransızca bilen üniversiteli gençlerden birini bulup, direnişçilerle konuşmasını, direniş evlerini gezmesini sağladı.

Sultan elinde bir kağıdı sallayarak Selim'in yanında bitiverdi.

- Bak bu kez de Armutlu halkını kışkırtmaya çalışıyorlar, dedi.

Selim, polisin Armutlu halkına dağıttığı bildiriye aldı. Okurken gülmekten de kendini alamadı.

- Direnişçilere verelim, onlar da okusun. Geçen hafta da, muhtarları toplamışlar, tehdit etmişler. Anlayamıyorlar elbette. Armutlu halkının abluka altındaki bir mahallede direnişi sahiplenmesine akılları ermiyor. Ermez. Neyse sen direniş evlerine götürür müsün bildiriye?

Sultan polisin altına imzasını dahi yazamadığı bildirisini direnişçilere tek tek okudu. Akşam direniş evlerinden birinde toplanma kararı aldı ölüm orucu direnişçileri. Bir süredir sıklaşan abluka mahalle halkını kışkırtmaya da yönelikti. İki kez de halkı işlerine göndermediler. Sabah mahalleden çıkışlarına izin vermediler. Ya direnişçilere karşı çıkarsınız yoksa böyle yaparız dediler. Sonuç alamadılar, ama pes etmiyor zulüm. Şimdi de bu bildiri.

- Biz de bir bildiri yazarak Armutlu halkına anlatalım. Kim bu bildiriye yazanlar biz de anlatalım. 19 Aralık katliamındaki gerçekler şimdi artık belgelendi biliyorsunuz. Adli Tıp Kurumu'nun, nasıl katliam yapıldığını anlatan raporunu da bildiriye ekleyelim. Ama önce polisin şu bildirisini bir daha okur musun

Sultan?

Sultan, Ali Rıza'nın uzattığı bildiriye aldı ve okumaya başladı.

"SAYIN VATANDAŞIMIZ

Bu bölgede alınan özel güvenlik tedbirleri ve yapılmakta olan kimlik ve diğer kontroller sizin can ve mal emniyetinizin sağlanması amacını taşımaktadır.

Ülkemizde 30 yıldan bu yana yaşanan terör, onbinlerce insanımızın ölmesine ve yaralanmasına, yüzbinlerce insanımızın göç etmesine, trilyonlarca masrafa neden olarak, bütün insanlarımızın yaşamını şu veya bu şekilde etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir.

Terör örgütünün, bu bölgede güvenlik sorunu yaratarak, vatandaşlarımızı bölgeden kaçırtmak ve gecekondularına el koymak amacı taşıdığı bilinmektedir. "Açlık grevleri" ve "gecekonduları yıktırmayacağız" sloganlarıyla kamuoyu oluşturarak asıl amaçlarını gizlemektedirler."

- Bak bak! Sanki çocuklara masal anlatıyorlar. Bu gecekonduları biz yaparken, yıkan kendileri değilmiş gibi halkı nasıl da aptal yerine koyuyorlar. Hep böyledirler zaten. En kaba ve ilkel yalanları söyleyecekler ve herkes inanacak. Neyse devam eder misin...

- "Şimdi çocuklarımız için neler yapabiliriz, onları hiç kimsenin istemediği bu durumdan nasıl kurtarabiliriz, onlara nasıl yardımcı olabiliriz? Diye düşünenin tam zamanı..."

- Yine "hayat kurtaracaklar" demek! 19 Aralık katliamını da hayatları kurtarmak için yapmışlardı. 28 insanımızı yaktılar, kurşunladılar. Sonra da kendileri yaktı, kendileri kurşunladı dediler. Yalanları çok-

tü ama başka silahları da yok. Hep yalan söylemeye, demagoji yapmaya mecburlar. Laf aramızda bildiriyi yazan şeflerinde de hiç zeka pırıltısı yokmuş. Yeni kelimeler, cümleler bile yok, kırk yıldır aynı cümlelerle aynı hikaye.

Bu kez Ferhat kesmişti Sultan'ın sözünü. Katliamı Ümraniye'de yaşadı Ferhat. Yaşadıklarını tam tersine çevirerek anlatmalarına dayanamadı. Sultan okumaya devam etti.

- *"Bu nedenlerle sizinle elele vermek istiyoruz. Bizim amacımız sizlerin desteğiyle evlatlarınızı yeni ve huzurlu bir yaşama hazırlamaktır. Birlikte kurtaralım çocuklarımızı. Onları kurtarmak için birlikte çalışalım. Biz ve güzel ülkemiz Türkiye'miz kazansın. Hiçbir hak, yaşam hakkının üzerinde olamaz..."*

- Bitti, dedi Sultan.

Yatağından bildiriyi dinleyen Zeynep "kutsal yaşam"ı duyunca güldü.

- Direnişimizi anlamayan solculardan öğrenmişler, dedi. Yaş! İşkence tezgahına çektikten sonra bir sandalyeye oturtup, oğlum, kızım bak hayatını yaşa diye yıllardır anlatıyorlardı, şimdi yaşam kutsaldır diyen başkaları da var. Peki nasıl yaşayacakmışız? Düşüncelerimizden vazgeçerek, ideallerimizi, özgürlük düşlerimizi bir yana bırakarak, hatta beyinlerimizden söküp atarak, dayanışmayı, kolektivizmi reddederek, bencilleşerek öyle mi? Yiyeceğiz, içeceğiz bir de ihtiyaç gidereceğiz öyle mi?...

Gözleri belermişti Zeynep'in. Normalden daha da içine çökmüş olan gözçukurlarının ortasında ateş topuna döndü gözbebekleri. Ne diyeceğini bilemedi. Sözünü bitirmemişti ki, imdadına Ali Rıza yetişti.

- Hayvan gibi!...

Gamze bildiriye eline alarak bir daha göz attı. Ne yazacaklarını düşündü. Kalın gözlüklerinin arkasından sevimli bakışlarıyla Özkan yanında oturuyordu. Ali Rıza, diğer direnişçilerin önerilerini dinledikten sonra, bildiride halka ne söyleyeceklerini özetlemeye başladı.

- Armutlu halkının can ve mal emniyetini bugüne kadar yalnızca bu bildiriye dağıtanların tehlikeye düşürdüğünü anlatalım. Hüsnü İşeri'yi, Sevcan'ı anlatalım. Gecekondularımızı yıkmak için kimin defalarca işgal ettiğini soralım. Kurtarmaktan söz ediyorlar, ama yürekleri yetiyorsa, ülkemizi IMF'den kurtarsalar ya. Yapamazlar, tam tersine, IMF'nin hükümeti buyurur onlar yapar. Bunları söyleyelim. Bu bildiriye dağıtanlar sayesinde IMF bizi aç bırakıyor, açların ekmek kavgası baskıyla, zorla, işkencelerle, gecekonduların kuşatılmasıyla bastırılıyor. Armutlu halkı çok iyi bilir aslında; o bildiriye dağıtanlar, gençlerimizin devrimci olmasını engellemek için, fahişe olsun, pezevenk olsun, kumarcı, uyuşturucu bağımlısı olsun isterler. Onların yaşam dedikleri bunlar işte... Sanki Armutlu halkı bizi yeni tanıyormuş gibi, ne kadar beyhude bir çaba içindeler. Zeynep kim? Gülsüman ve Şenay kimdi? Madımak kim? Armutlu halkının çocukları, komşuları. Buradan olmayanlar da onyıllardır gecekondularını yapan, yıkımlara karşı koruyan, İstanbul'un en temiz mahallesi olmasını sağlayan devrimciler. Bilir bunları halkımız. Bin yıldır hakkını arayan herkese eşkiya, terörist diyorlar. Köylerde, gecekonduarda, meydanlarda halkımıza nasıl katliamları, işkenceleri reva gördüklerini anlatalım biz de.

Ali Rıza'dan sonra Madımak konuşmak istediğini belirtir şekilde eliyle işaret etti.

- Armutlu halkı ne köledir, ne de onların istediği işbirlikçiliğini kabul edecek namussuz insanlardır. Bu mahalle, direnmenin, onurlu, namuslu yaşamının adıdır. Bu adı kirletmez benim mahallem.

- Kirletmeyeceğini bildikleri için böyle komik bildirilerden medet umuyorlar. Binlerce insandan bir iki sütü bozuk bulurlar belki, onları da zaten halk bilir, içinden tecrit eder. Tecrübelidir Küçükarmutlu halkı. Zeynep'in sinirleri biraz yatışmıştı. Armutlu'da yaşadı yıllarca. Mahalle halkını iyi tanımanın güveniyle konuştu.

Direnişçilerin verecekleri cevap için yaptıkları tartışmaları sessizce izleyen Sultan, bildiri konusu netleştikten sonra söylemeyi tasarladığı haberi vermenin zamanı geldiğini düşündü.

- F tiplerindeki yoldaşlarımız açıklama yapmışlar. DHKP-C tutsaklar örgütlenmesi adına Ercan abinin imzası vardı altında. Armutlu'ya saldırı olursa hapishanelerden karşılık vereceğiz diyorlar. Çok kısa bir açıklama. Ama o kısacık açıklamada her şey var aslında.

Direnişçiler parlayan gözlerini dikmiş Sultan'ı sevinç ve sabırsızlık içinde dinliyorlar. Çoğunluğu hapishanelerden tahliye olmuştu. Yoldaşlarını içeride bırakmışlardı, ama yüreklerini de yanlarına koyup gelmişlerdi Armutlu'ya. Sözleri, sohbetleri hep onlara dairdi. Onların kendilerini sahiplenmesi direnişçileri duygulandırdı. Gamze sabrına söz geçiremedi.

- Peki ne demişler bildiride?

Sultan'ın aklında sadece bir cümlesi vardı. Bildi-

riyi okuduğu andan beri somut karşılığının ne olacağını tahmin ettiği o cümle beyninde dolanıp duruyor, bütün kıvrımlarını yoklayıp geçiyordu.

- *"Olası bir saldırıya aynı 19 Aralık'da olduğu gibi, 'bir canımız var, halkımıza feda olsun...' anlayışıyla hapishanelerde de karşılık vereceğiz."* dedi.

Zaferleri, acıları, umutları, mutlulukları birlikte yaşayan yoldaş yürekler kalın duvarları, son teknoloji ürünü olsa da köhneliğini yitirmeyen demir parmaklıkları aştı. Birleşti. F tiplerinin kırk kapısında nöbet tutan eli silahlılar, omuzlarının yanından hücrelere koşan yürekleri göremedi. Zulüm yakalayamadı tersine firar edenleri. Tek tek yüzlerce hücreyi dolaştı Armutlu direnişçileri. Ölümü yenmeye koşanların alınından öptüler, direniş sırasını bekleyenlerin ellerini tuttular, kulağı direnişte olanlarla kucaklaştılar.

- Öyle özledim ki, sıcaklıklarını, kucaklaşmalarını dedi Zeynep ve sustu. Her biri bir hapishane koğuşunu dolaşan arkadaşlarının anılarındaki yolculuğunu kesmiş olmaktan kaygılandı. Düşünceleri dalıp gitti Ümraniye koğuşlarına. Alınlarına bantlarını taktıkları günü, hala sıcaklığını yaşadığı kına gecelerinde gürül gürül akan coşku seline bıraktı kendini. Elinde kına tepsisi, tepsinin ortasında yıldız. Yıldızı aydınlatan ölgün ışıklarıyla mumlar... Kına gecesinde Silifke oyunu oynayan Ahmet'in katliam günü aynı endamla, ağaç kaşıkları ateşle karşılıklı şıkırdatışı...

Sultan, direnişçilerin tutuklu yoldaşlarıyla kucaklaşmalarını bir süre sessizce izledikten sonra yaktaktan kalkamadığı için toplantıya katılamayan Gülay'ın yanına gitmek için odadan çıktı.

Canan Kulaksız Direniş Evi'ne gidene kadar her

evin önünde durdu, Armutlulularla sohbet etti Sultan. Akmayan sularından, ufak tefek sorunlardan komşusuyla yaşanan sorunlara kadar dertlerini dinledi, ne yapmaları gerektiğini anlattı. Birkaç aydır Armutlu'daydı Sultan, ama yıllardır oradaymış gibi, kimin ne sorunu var bilirdi. Bugün de çözmesi gereken bir sorun vardı. Mahalleden bir genç kız evinden kaçmış, ailesi Sultan'dan yardım istemişti. Bir süre nerede olduğunu araştırdılar, nihayet dün bulmuşlardı. Gidip kızla konuşacak, televizyonlardan pompalanan kültürün etkisiyle geleceğini karartmasına seyirci kalmayacaktı. Yüz metrelik yolu ancak bir saatte katedebildi Sultan.

Ümüş, Gülay ve Arzu'nun direnişlerini sürdürdüğü Canan Kulaksız Direniş Evi'ne girdiğinde ilk odaya yöneldi, Ümüş, daha sabahtan görmüş olmasına rağmen sevinçle,

- Nerdesin, geldin mi? dedi ve Sultan'a sarılıp öptü. Ne Sultan direnişçilerden bir saat ayrı kaldığında rahat edebiliyor, ne de her sorunlarıyla ilgilenen Sultan'ı göremeyince direnişçiler huzurlu olabiliyor. Neredeyse tüm direnişevlerinin ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumlu olan, her cenazede tabutların altına ilk omzunu koyan Hakan oradaydı. İlk günden beri direnişçilerin yanında Hakan. Gülsüman'ın tabutunu taşıdı önce, sonra Canan ve Şenay'ın, ardından Zehra, Sevgi ve Osman güçlü omuzlarında Armutlu sokaklarını dolaştılar. Her ölümde o da öldü onlarla birlikte. Şimdi de Hülya'nın acısını bekliyor acılı yüreği. Daha çok yer var yüreğimde acıya diyor Hakan.

Ümüş'ten sonra Arzu'nun odasına uğradı Sultan. Kardeşi Ayfer de yanında oturuyordu. Ayfer'in tered-

dütlerinin son günlerde yoğunlaştığının farkındaydı. Hesaplaşma yaşıyor, son ana kadar bu hesaplaşmaların şu veya bu düzeyde olması doğaldır diye konuşma gereği de duymadı şimdilik. Ama ablası Arzu'nun taşıdığı moral değerleri taşımamasının Ayfer'i nereye götüreceğinden de emin değildi. Canan ile Zehra'nın yerini dolduran iki kardeşin yanında beş dakika kaldıktan sonra Gülay'ın odasına yöneldi.

Gülay her zaman olduğu gibi, gitmeden kime ne öğretebilirim düşüncesiyle Selvi'yle konuşuyordu. Sohbet etmeyi sever Gülay. Sohbetlerinde boş gevezeliklere de yer yoktur. Günlük sosyal ilişkilerinde dahi karşısındakine, o hiç farkında olmadan bir şeyler katma düşüncesiyle hareket eder. Sabahları kalktığı anda, ev halkı ilk O'nun sesini duyar.

"Günaydın beni duyuyor musunuz arkadaşlar" seslenişi her sabahın rutinlerinden biri haline gelmişti.

Ziyaretçilerin getirdiği çiçekler komodinin üzerine doldurmuştu. Selvi, Sultan'ın oturması için yer açtı. Benekli yorganın ucunu kaldırarak yatağın kenarına ilişti Sultan. Gülay'ın elinden tuttu, dudaklarına götürdü.

- Ama siz hep bunu yapıyorsunuz, yapmayın ne olur dedi Gülay. Güldü. Çok farklı bir şey bu... diye bildi.

- Ama sen buna layıksın dedi Sultan. Polisin bilirisini ve direnişçilerin toplantısını anlattı Gülay'a. Tek kelime etti sadece Gülay.

- Acizler, dedi tiksinti dolu bir yüz ifadesiyle. Açlığın buruşturduğu yüzü daha da buruştu. Kusacak gibi oldu. İşkence tezgahından, 19 Aralıktan öf-

ke kareleri oturdu gözbebeklerine.

Parti, sendika ve demokratik kitle örgütleriyle direnişe destek konusunda görüşmeler yapmak için bir süredir mahallede olmayan Semra girdi kapıdan. Gülay ile fazla sohbet edebilme olanağı olmamıştı Semra'nın. Çok kez gelmişti odasına ve daha çok Şenay'ı anlatmış, kısa kısa konuşmaları olmuştu. O da yatağın yanına bir sandalye çekti.

- Gülay abla nasıl tutuklandın, kaç yıl hapisshane-
de kaldın, kendini biraz anlatır mısın? dedi.

Ziyaretçilerden kimse bu soruyu direk sormamış daha dolaylı olarak tanımaya çalışmışlardı. Gülay, dobralığını bildiği Semra'ya bakışlarıyla olur tabii cevabını verdikten sonra, anlatmaya başladı. Artık ilk günlerdeki gibi değil, zorlanıyordu konuşurken.

- Ben Dev-Genç'liyim. Ama hiç demokratik mücadele içinde yeralamadım. Koşullar gereği biliyorsun her alanda illegal, yeraltı örgütlenmeleri de olmak zorunda. İşte ben o dünyadaydım. Halkın adaletiydim, bu çok güzel bir duygu. Halkım için hesap soruyordum. Halkımı aç bırakan, sömüren zalimin karşısında olanlardan biriydim. Ama biliyor musun, içimde kalan bir özlemdir, halka kan kusturanlardan birkaçıyla daha karşılaştıktan sonra tutsak düşseydim. Ölüm orucu süreci başladığında günlerce tartıştık. Ölüm orucu direnişinde yer alma onuruna eriştim. Ve 19 Aralık... Büyük ailemiz o kadar güçlü, o kadar büyük ki, bizler çok şanslıyız parti-cepheli olmakla. Ümraniye'de yoldaşlarımız üzerimize kapandı bizi korumak için. Şimdi bu sevgiye layık olmak gerekir. İşte sonra hastaneye kaldırdılar. Önce Bayrampaşa Hastanesi, oradan Haydarpaşa'ya götürdüler. Diğer

bayan arkadaşlar da vardı. Başımıza 10-15 doktor geldi. Tedaviyi kabul ediyor musunuz diye bir sürü şey söyledi. Kabul etmeyeceğimizi, hastanelerde kalmak istemediğimizi söyledik. Baktılar sonuç alamıyorlar, bizi ayaklarımızdan yataklara zincirlediler. Bu zincirler yüzünden hareket etmekte güçlük çekiyordum. Kapıda polisler bekliyorlardı. Oysa biz tutukluyuz, gardiyanlar ya da asker durması gerekirken polis duruyordu. Bayan polisi içeride bizim başımızda beklettiler. Tedavi kabul etmiyoruz, yemek getirdiler. Yemekler masada yarım saat kalacak diyorlardı. İrademizi böyle kıracaklarını düşünüyorlar. Ateş çemberlerinde sınanan iradeleri bir tas çorbayla kırmayı denediler. Sonrasında hücrelere geri götürdüler. İki gün hastaneye iki gün hapishaneye götürüyorlardı. Gecenin bir yarısı hücrelerden sürükleyerek çıkardılar. Kartal Araştırma Hastanesi'ne kaldırdılar. Orası tam bir işkence merkezi gibi çalışıyordu. Özellikle son dönemde hepimizi tecrit ettiler. Ailemizle doğru dürüst görüşemiyorduk. Avukatlarımızla görüşmek istedik, kabul etmediler. Son dönemde tamamen tecrit koşullarında kaldık. Hastanenin bir bölümünü tamamen boşaltmışlar, 5 kişinin kalabileceği odada tek başımıza kalıyorduk. Askerler kaldığımız odada bekliyor. Halkımızın değerleri, ahlakı onların umurunda değil. Bir yanımızda asker yatıyor, can güvenliğimiz sürekli tehdit altında. Psikolog bile getirdiler. Askeri, doktoru, personeliyle tamamen bir işbirliği içindeydiler. İşkencecilerin papazı gibi, "kendine yazık ediyorsun, niye böyle yapıyorsun" diyorlardı. Akıllarınca ikna edecekler. Biz en baştan beri bilincimiz kapansa dahi tedaviyi kabul

etmediğimizi belirtmemize rağmen bilincimi yitirdiğimde serum taktılar. Kendime gelip çıkardığımda bu kez bir daha müdahale ettiler. Resmen işkence yapıyorlardı. Kıpırdayamıyor, hareket edemiyordum, ihtiyaçlarımı karşılamada güçlük çekiyordum. Tuvalete gidiyordum, askerler sürekli kapıyı açık tutuyor. Ne hemşireler ne hastabakıcılar gelmediler. Sonra bana dediler ki, biz size karşı, bu ölüm orucunuza karşı yıllarca eğitim aldık. Kurtulamayacaksınız, başaramayacaksınız dediler. Ölümümüzü istiyorlardı. Şimdi de benim şehit düşmemden korkuyorlar, ama şehit düşeceğim. Hem yoldaşlarımı çok özledim. Yakında kavuşacağım onlara. 1984 ölüm orucu direnişimizin büyük kahramanlığı ile büyüdü bizim kuşak. 1996'da kitlesel kahramanlık destanı yazarak dünyayı sarstık. İdil'in, "yaşamış sayılmaz zaten yurdu için ölmesini bilmeyen" sözlerini rehber edindik. O'nun gibi mitralyöz olup zalimin beyninde patlamak, bir nefer olabilmek okyanuslar kadar, denizler kadar büyük olan ailemizin bir parçası olarak böyle bir onurla halklarımıza ve şehitlerimize karşı duyduğum sorumluluğun zirvesine ulaşarak, görevimi tamamlamak benim en büyük arzum. Yüreğim hep ülkemizin özgürlüğe kavuştuğu günün heyecanı ile çarpıyor. Bu direniş özgürlüğün önündeki lanet duvarlarını eritmede en önemli dönüm noktası olacak.

Gülây yaşadıklarını, özlemlerini, umutlarını, hayallerini anlatıyor. Semra ve Selvi de hayranlıkla ona bakıyor. Devrimciliğe dair, o kadar saf, temiz duygularını, özlemlerini, güzel günlere dair hayallerini en içten cümlelerle anlatıyordu ki, Semra gözlerinden dökülen yaşı, ancak boynuna damlamaya başladığını

da farkedebildi. Utandı. Direnişçilerin yanında ağlayacaktı. Zaten duyguları en üst boyutta yaşayan bu insanlara yüreğini yoracak bir yük de kendisi eklemeyecekti. Öfkesine çifte su verir gibi, bir köşede tek başına akıtacaktı gözyaşını. Tutamadı kendini. Söz geçiremedi, dere yatağından akar gibi gamzesinden akıp boynuna salınan gözyaşına. Gülay da fark etmişti Semra'nın mahcup bakışlarının nedenini. Gülümsedi, elini tuttu. Başka söze gerek kalmadı. Kahrını kaynatan bir ateş tenini sardı. Damarlarında geçtiği yeri sarıp sarmalayan bir sevgi selinin aktığını hissetti. Ölümün kapısını aralamak üzere olan Gülay'ın uzanan ellerindeki metanet karışımı yoldaşlık sıcaklığını kana kana içti. İçmeye doymadı.

- Ben size çok güveniyorum dedi Gülay. Saniyeler içinde bir anafora dönüşen duygulara yön vermek istercesine. Biliyorum dedi, Gülaylar ölmeyecek. Siz varsınız, size, sana güveniyorum. Ben sana, Selvi'ye, Sultan'a baktıkça gözlerinizde o güveni hissedebiliyorum. Ama yine de bana söz ver, bunların hesabı sorulacak.

Cam fabrikalarının ocaklarında yanan kor alevi tutar gibi tuttu elini Gülay'ın. Sözünü elini sıkarak belli etti.

- Söz Gülay abla. Bayrağınızı devralacağız, güveninize layık olacağız, dedi Semra.

“Acizlik” derken nasıl yüzü buruştuysa, “biliyorum” derken yüz hatları gevşedi. Yoldaşına duyduğu güvenle doldu içi.

- Biliyor musun dedi Gülay, uzun süreden sonra rüyamda önderimi gördüm, uzun uzun sohbet ettik. Hastanedeki o lanet gününden beri görmüyordum.

Sultan ve Selvi çıktıktan sonra Semra bir süre daha yanında kaldı. Kalkmaya yeltendi ki, tam kapıdan çıkacakken Gülay seslendi arkasından.

- Hiç yalnız bırakmayın beni. Tamam mı? dedi. Elindeki küçük bir kutuyu Semra'ya uzatmıştı. Bunu senin için aldirttım... Yüzük...

Ne diyeceğini bilemedi Semra. Gülay'ın bağlılık ve sevgiye kesmiş ruhunun derinliklerindeki inceliği onunla sohbet etmeye başladıktan sonra görmüş olmasına hayıflandı sadece. Bir yarım saat daha yanında kalmaya karar verdi. Gülay şehit eşi Erol Yalçın'ı anlattı Semra'ya. Erol'un çerçevesi resmini başucundan hiç eksik etmiyordu. Kavgayla bütünleşen bir sevdayı ölümün bitiremeyeişine ikinci kez tanık oluyordu Semra. Sevgi'de de görmüştü bunu. Şimdi Gülay'ın son isteğinin eşinin mezarına gömülmek olduğunu öğrenmişti.

- Ümüş nasıl? Beni onun yanına götürür müsün? dedi, eşini anlattığı konuşmasının sonunda. Ziyaretçilerin getirdiği çiçeklerin yarısını da alalım. Ümüş'e götürelim onları.

Semra, Selvi'nin de yardımıyla, Gülay'ı elinde çiçeklerle Ümüş'ün odasına götürdü.

- Ümüş ben geldim, bak sana çiçek getirdim diyerek girdi kapıdan. Ümüş çiçekleri aldı kokladı. Ümraniye koğuşlarından Kartal hapishanesine, oradan hastanelere ve nihayet Armutlu'ya uzanan yolda yan yana akan iki nehrin buluşmasına dönüştü sohbetleri. Bir saate yakın gürül gürül aktılar.

Güneşin altında İstanbul'u seyretmek istediğini söyleyen Gülay'ı kapı önündeki sedire kucağında taşıdı Semra. Boğaz köprüsünde birbirini kovalayan

araçları, uzaktan görünen tepelerini dalgın gözlerle izledi bir süre Gülay. İstanbul... Gülay yeraltı yaşamında tüm sokaklarını ezberlemişti bu yaşlı şehirin. Kimbilir şimdi sokakları ne güzel, ne cıvıl cıvıldır diye düşündü. Bu sokaklarda tanıdı kendini Gülay. İnsanlarını sevdi, çocuklarını, yoksul kadınlarını, otobüs kuyruklarında bekleyen o gözleri acılı insanların özlemini çekti, yıllara varan tutsaklık günlerinde. Gültepe'den, Çağlayan Dere'den girip, Yıldıztabya, Bağcılar derken, Üsküdar Pınarbaşı, Fikirtepe'den dört bir yanda özgürlüğü aradığı günlere gitti.

Akşamın alacakaranlığı çökmeye başlamıştı. "Eyyy İstanbul" dedi Gülay. İstanbul dökülmeye başladı dilinden:

Senin boğazında demirleyen gemilerin gibi sakin ve durgun değiliz şimdi. Senin hiç durmadan akan suların gibi gürül gürülüz. Gemiler yol aldı çoktan, uzanıyor yeni limanlara. Vapurlarının bir başka, teknelerinin bir başka, Haliç'in kokusunun bile başka bir tadı var. Seni çok sevdim İstanbul, seninle sevgileri yaşadım, en sevdiklerimi senin kızılığın için akşamüstü, tan atımı vakitlerinde, şafaklarının sökmesi için bağrına uğurladım. Seni sıksam, her yerinden benim insanımın, yoldaşlarımdan kanı fişkirir. Bu yüzden bereketlisin böyle, bu yüzden bizim olmaya hazırlanıyorsun. Senin sokaklarında kavga ettim, hesap sordum, sorulmadık hesaplarımız da kaldı ama biliyorum... Sana, senin bağrına yakışmayan zulüm kaleleri de bir bir yıkılacak. O gökdelenlerin tepelerinde bizimkiler yıldız olacak. O villaların, lüks semtlerin sokaklarında bizim çocuklar koşacak. Mutlu, umutlu. Aç artık bağrını bize. Senin toprağın acık-

mış. Daha ne bekliyorsun İstanbul? Bağrında ölüm-süzleşmeyi özledim. Senin has bahçelerinde bir tohum olmak istiyorum. Hasköy'ünden umut olmak istiyorum gençliğe, gencecik yüreklere. Sevdiklerime kavuşmak istiyorum İstanbul. Nice yiğitler umudu, özgürlüğü, inancı doldurdular heybeme... Güneşin yolcularıyız, ışığa kavuşmak istiyoruz. Ercan'la saz çalıp türkü söylemek, Rıza ile halaya durmak, Fidan'la yeni ateş toprakları yapmak istiyoruz. Bekliyoruz İstanbul. Biz alabildiğine pervasızız bir yandan, ve bir yandan sabırlıyız. Bekle bizi... Sen bizi beklettin yeterince. Bekle, biz geliyoruz. Selam sana İstanbul, selam bizim kavganın yiğit neferlerine, selam sana İstanbul dağına taşına...

Selim, Ali Rıza'nın olduğu evin kapısında göründü. Bilgisayarın başında Gülay'ı anlatan bir yazı yazarken bulunduğu Ali Rıza ile sohbet ettikten sonra iki katlı evin merdivenlerinden hızla iniyordu. Ev, alt ve üst yolun ortasında olduğu için iki girişi vardı evin. Üstten girildiğinde evin çatısına yakın merdivenler vardı. Ancak oradan inilebiliyordu. Alttan ise yine merdivenleri çıkıp içeri ulaşmak mümkündü. Bahçesi çiçek serası gibi olan evin adı da çiçekli ev olarak anılır olmuştu. Merdivenin başına, bahçeye oturduğunda boğazın güzelliği önünde hiçbir engel olmadan görülebiliyordu. Selim alt yola çıkan merdivenlerden inerken Sultan ile karşılaştı.

- Hülya ablanın yanına gidiyorum, iyi görünmüyordu, dedi Selim. Sultan yukarı çıkmaktan vazgeçti, Selim'le birlikte Hülya'nın bulunduğu eve yöneldiler.

Elmas yatağın yanına oturmuş, çitini çıkarma-

dan Hülya'yı seyrediyordu. Saatler süren uykusuzluğun ve acı içinde çırpınışların ardından yorgun düşüp sızdı Hülya. Saflığı, temizliği ile bir meleğe benzetirdi O uyurken Elmas. Saatlerce izlemeye doymazdı. Anadolu kadınının uyanan değerlerini, zulme isyanını uykuya dalmış Hülya'nın derin yüz çizgilerinde görürdü. And içerdi başında kimseler görmeden, duymadan. Düşen canları unutturmayacağız derdi kendi kendine. Öfkesi büyür, büyür, büyürdü o anlarda. Yerinde duramaz, sancılar ciğerine otururdu. Bu acıları yaşatanlara eli uzansa elleri balyoz olur inerdi tepelerine. Sorardı acıların, kahırların, ezilmişliğin hesabını. Zulüm tarihini tek tek dökerdi önlerine. Tek tek açardı, kıyımların, katliamların, zulümlerin defterini. Açlık, kıtlık günlerinin saraylarındaki sefahatlarına kusardı öfkesini. Saltanatın bedesinin uzağında yaban otlarıyla karnını doyurmaya çalışanların görüntülerini getirirdi karşısına. Adalet için isyanları kan denizinde boğulan Anadolu köylüsünün kanıyla boğardı o anda. Emperyalist ordularını kazma kürekle sürüp çıkardığımız Anadolu'ya, emperyalist tekelleri buyur edenlerden alırdı kurtuluş savaşının ölümlerinin intikamını. Kızılderelelerin, darağaçlarının, 17 Nisanların ateşiyle yakardı CIA'nın ortaklarını. Ah bir eli uzansaydı o anda... Türküyle, kürdüyle, lazı, çerkezi, alevisi, sunnisi, yezidi, süryanisi ile Anadolu'nun kardeşliğini provokasyonlarla, kıyımlarla dinamitlemeye çalışan, Osmanlı geleneğini tüm hücrelerinde yaşatanlardan sormaz mıydı bunların hesabını. İşte o zaman, adaleti zülfikarın çift başlı keskin ucunda arar gibi başucuna imam Ali'nin resmini asan Hülya'nın son günle-

rinde yüreğini bir soğuturdu ki, değme gitsin.

Selim ve Sultan odaya girdiğinde Hülya uyanmıştı.

- Hülya abla nasılsın dedi Selim. Gülümsedi Hülya. O anda da tarifsiz acılarını gizlemek istediği belli oluyordu.

- Çok şükür iyiyim iyi, dedi yine de.

Sultan eliyle saçlarını düzeltti. Hülya'nın ciğerleri köyünün çiçeklerinin kokusuyla doldu. Konuşamadı. Geldin mi diyebildi sadece. Gözlerini tavana dikti öylece boşluğa bakmaya başladı.

- Hadi konuşsana Hülya abla dedi Sultan. Işıl ışıl gözleri ilk kez böyle yorgundu. Sultan Hülya'nın sıvı alıp almadığını sordu. İçemediğini söyledi Elmas. Pamuk istedi, ıslatıp dudaklarından akıtabilmek için. Hülya'nın kuruyan dudaklarına hafif hafif dokundurdu. Dünyanın en değerli yakutlarının, elmaslarının damarlarını parlatır gibi incitmeden yaptı bunu. Susuzluğunu gideren çatlak dudaklar kıvançlandı. Hülya tavana diktiği gözlerini onlara doğru kaydırды. Sultan bilincinin yerinde olup olmadığını kontrol etmek istedi.

- Hülya Abla sen neden ölüm orucundasın? dedi.

Hülya kaşlarını çatdı. Bugün hiç konuşmayan Hülya konuştu.

- Böyle saçma soru olur mu, karşıyım tabii ki dedi zorlanarak.

- Neye karşıydın Hülya Abla?

- Yapılan haksızlıklara, herşeye karşıyım.

Sultan'ın yüzü güldü ve Hülya'ya sarıldı. Yanaklarından öptü, Elmas'a baktı. Birlikte gülmeye başladılar.

Hülya'nın annesinin bir ayağı dışarı gidiyor, bir ayağı gerisin geri kızının yanına yöneliyordu. İstanbul'da yapılacak MGK toplantısının yapıldığı askeri tesislere gidip cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile görüşmek istediklerini söyleyecekler, çocuklarımız ölmesin diyecekler. Yürekleri yoruldu anaların. Seslerini duyurmak için başvurmadıkları yol kalmadı. Eylemden eyleme koştular. Belki bunun verdiği bir umutsuzluğun etkisiyle, belki de, ya biz yokken bir şey olursa, ya mahalleyi günlerdir ablukaya alanlar saldırırsa, ya şehit düşen olursa endişesiyle gitmeye çok da gönüllü değiller. Her birinin çocukları içeride ya da Armutlu'da direnişin içinde. Büyük olasılıkla daha kapıdan gözaltına alınacaklarını bile bile, birbirlerinin kolundan çekiştirerek binip gittiler. Gözleri direniş evine dönüp dönüp daldı.

Kapı önünde itişip kakışmalar sonrası gözaltına alındıkları karakoldan bir kaç saat içinde serbest bırakıldıklarında hemen Armutlu'ya koştular yeniden.

Son günlerde sık sık mahallede kültürel etkinlikler düzenleniyor. Tiyatro gösterimi, türkülerin halaya durduğu geceler halkla direnişçilerin kaynaştığı günlere dönüşmüştü. Ziyaretler o kadar yoğunlaşmıştı ki, tümüyle direnişçilerin sohbet edebilmesi de zorlaşmıştı. Bu etkinlikler sayesinde direnişçilerle yanyana gelmeleri daha kolay oluyordu. Bugün de film gösterimi günü. "Hoşçakal Yarın" filmi izlettirilecek. Bütün hazırlıklar tamam. Büyük bir açık hava sahnesi hazırlandı. Yüzlerce insan filmi izlemek için beklerken film makinasının ablukadaki polislerle taktığı haberi geldi. Sinevizyon aleti ile birlikte iki kişi de gözaltına alınmıştı. Gerekçesi arkasından geldi;

“Ölüm orucunu teşvik etmek, moral vermek...”

“Hoşçakal Yarin” filminin içeriğiyle ilgisi olmayan gerekçe, başka da olabilirdi diye düşündü Sultan. Ama ne yapıp edip bu etkinlik gerçekleştirilmeliydi. Çözümü buldu. Selim büyükçe bir televizyonu kucağında direniş evinin bahçesine getirirken, herkes şaşkın gözlerle ona bakıyordu.

Beyni direnişe kilitlenenler yaratıcılıklarını direniş için seferber ederken medyatik kızlardan Serpil’in ardından ölüm orucu ikinci ekibi olarak başlayan Ayfer, Selim ile konuşmak istediğini söyledi.

Selim daha ne olduğunu sormadan Ayfer başladı konuşmaya.

- Gideceğim dedi. Ne bir gerekçe, ne başka bir söz. Sözler anlamını yitirmişti kirlenmişliğin içinde. Bantını takarken verilen sözleri geride bıraktı, ölüme koşar adım giden ablası Arzu’yu geride bıraktığı gibi. Sevgilerin sınırsızlığını, direnişin yüceliğini anlayamadı. Direnişin ilerleyen günlerinde, Ali Rıza ölümün kapısını çalarken, Ulaş Bütün de ihanetin kapısını çaldı. Direniş safralarını döküyor, arınıyordu.

Ulaş, tahliye olduktan sonra Armutlu’ya geldiği günler neşeli, mutlu, halinden memnundu. Sevimli ve çocuksu davranışlarıyla herkesin sempatisini, sevgisini kazanmıştı. Yaşı da diğerlerine göre küçük olduğu için insanlar ayrıca saygı gösteriyor Ulaş’a.

Direnişçilerin hepsi oradakiler için çok değerli. Onlara duydukları sevginin, saygının tarifi yok. O denli yüce ve kutsallar onlar için. Bütün güzellikleri ve değeri ise alınlarına kuşandıkları bantlarından, o bantlarda simgeleşen büyük ailenin ideolojisinden, kültüründen alıyorlar. Bantın üzerine özenle işlen-

miş yıldız nice koç yiğitlerin, ellerindeki kına solmadan toprakla kucaklaşan genç kızlarımızın, mert civan erkeklerimizin gülen yüzlerini, onuru ve gururu temsil ediyor.

Ulaş, sıranın kendine gelmeye başladığını gördüğünde içindeki kurt uyandı. Onurun, namusun ne olduğunu düşündü, değmez demeye başladı kendi kendine. Alın bantının omuzuna yükledikleri ağır gelmeye başladı. Durgunluğunun nedeninin anlaşılmasından korku duymaya başladı.

- Bir şeyin mi var Ulaş?

- Yok iyiyim, midem bulanıyor.

Selim cevaptan tatmin olmadı. Hesaplaşma içinde olduğunu görüyordu kaç gündür. Yardımcı olmak istedi, Ulaş'ın kapattığı kapıları açamadı. Diğer direnişçilerin Ulaş'la ilgili söylediklerini hatırladı. Ona güveniyoruz, sonuna kadar götüreceğine inanıyoruz demişlerdi bir konuşmalarında. Umarım öyle olur diyerek ayrıldı Ulaş'ın yanından. Ama kafasından atamadı. Bir direnişçinin gözleri önünde yenik düşmesini kabullenemiyordu. Tutulacak bir yanını bulmak için yoğunlaştı düşünceleri.

Armutlu'ya saldırı girişimine karşı "kendimi yakarım" deyişlerini hatırladı, sokaklarda elinde megafonla, insanların saygılı bakışları arasında cenazelerde sloganlar attırdığı aklına geldi.

- Yok yok, mutlaka toparlayacaktır dedi kendi kendine. Peki o zaman Osman'ın başındaki yüz hali neydi? Önceki şehitlerde böyle olmazdı. Benzi sarardı, midesi bulandı. Hülya'nın yanına da hiç gitmiyor. Ölümü yenmek için yola çıkan, ölümden köşe bucak kaçarmı? Yoksa ölüm mü onu yenecek?

Selim kendi kendine boğuşurken karşıdan gelen Sultan'ı fark etmemişti. Sesini duyduğunda dönüp baktı.

- Yok bir şey, gemim yok ki, batsın. Ulaş'ı düşünüyordum da... Kaç gündür bir garip. Kendi içine kapandı, sohbetlere katılmıyor, soruları geçiştiriyor, diğer direnişçilerden kaçıyor...

- Anladım, dedi Sultan. Olmazsa konuşuruz kendisiyle. Biz yardımcı olmaya çalışırız, ama direnişle yollarını ayırmaya karar verdiyse, gitmenin yollarını arıyorsa, yapacak bir şey yok. Kahramanlığı da kendisi seçer insan, hainliği de. Kimse O'na gel ölüm orucu yap demedi. İşin aslı benim de benzer gözlemlerim var, ben de konuşmaya çalıştım ama yanaşmadı. Ha, direnişçilere yeni pantolonlar aldık, onları götürüyorum, sen de gel istersen.

Birlikte gazilerin direniş evine girdiler. Refakatçılar özenle giydirdi pantolonları direnişçilere. Direniş evi bayram yeri gibi, sazlar çalınıyor, türküler söyleniyor.

Telefon çaldı. Selim cevap verdi telefona.

- Ulaş annen arıyor, demeye kalmadı, Ulaş telefonu alıp banyo tarafına kaçır gibi gitti.

Kimse anlam veremedi buna. Birbirlerine şaşkın şaşkın baktılar. Kimse konuşmadı, yorum yapmadı. Aynı şeyi düşündüler, birbirleriyle paylaşmadılar. Birkaç dakika sessizlik hakim oldu odaya.

- Annem, dayım ile buraya gelecekmiş, bir anlam veremedim, dikkatli olalım, diyerek odaya döndü Ulaş.

Bakışlar yine birbirine döndü. Selim düşünmek istemedi. Böyle bir olasılığı aklına getirmek istemedi.

Bir insan beyninin böyle kirlenebileceğini düşünmek istemedi. Kaçtı bu düşünceden. Yok yok yapmaz böyle bir şey. Ailesiyle plan yapıp bize oyun yapmaya kalkışmaz. Bırakacaksa direnişçilere verir hesabını, çeker gider. Peki gerçekten bırakmaya karar verdiyse, ihaneti seçtiyse... İhanetin seçildiği yerde mertlik mi olur... İhanet yolunu seçen tanıdığı birkaç insan geldi aklına. Nasıl da çirkeleşmişlerdi. İhanetin kirlili, karanlık dehlizlerinde bir kez yürünmeye görsün, her türlü hilenin, üç kağdın beynin içinde cirit attığına tanık olmuştu. Yoksa Ulaş da onları mı takip ediyordu? Ama böyle bizi değil, kendini kandırıyor aslında. Neyse, bakalım ne olacak?

Selim'in kafasından geçenleri Sultan da düşünüyordu. Diğer direnişçilerle paylaşmasalar da, birbirlerine bakışlarında anladılar bunu. Oturup konuşmalarına fırsat kalmamıştı ki, kapı çalındı.

Ulaş'ın annesi ve dayısı girdi içeri. Ne bir selam ne bir merhaba demediler kimseye. Merakla olan biteni izliyor odadakiler.

- Ulaş'la konuşmak istiyoruz, dedi annesi. Baştan beri direnişçilere ve refakatçılara hakaretler eden bir kadındı. Yaşanan tecrübelerden dersler çıkaran direnişçiler, yanında bir kişinin bulunması koşuluyla tamam dediler.

Odadakiler, içeride ne olup bittiğinin merakı içinde sessizce bekliyor. Gözleri önünde bir arkadaşlarının bataklığa koştuğunu ister istemez tümü düşünüyor, kaygılanıyor. Kaygıları yüzlerine yansıyor. Gergin ve bir o kadar da sıkıcı bekleyiş bir süre sonra son buluyor. Annesi ve dayısı odadan çıktıklarında yüzlerinden her şeyi anlıyor Selim. Bıyıkaltı gü-

lüşlerinde ihanetin çirkinliğini gördü.

- Konuşabilir miyiz Sultan, diye Ulaş da çıktı odadan.

Bu kez de Ulaş ile Sultan'ın konuşmasının sonucunu bekleyecekti odadakiler. Sultan neyle karşılaşacağını tahmin etse de belki değildir düşüncesiyle girdi yanına.

Süklüm püklüm oturuyor Ulaş. Dönüp yüzüne bakmadı Sultan'ın. Belki de bakamadı.

- Efendim dedi Sultan. Anında cevap verdi Ulaş.

- Ben bırakıyorum!..

Son bir haftaki gelişmeleri düşündüğünde şaşırmadı Sultan. Sadece üzüldü...

- Peki neden?

- Polisler ailemi tehdit ediyormuş. Bırakmazsam kardeşimi kaçırıp öldüreceklerini söylemişler...

- Yalan... Yalan diye bağırdı Sultan. Bu hesaplaşmayı yaptığının farkındayız. Bizi değil kendini kandırıyorsun. Bunlar saçma şeyler. Gözlerimin içine dahi bakmıyorsun bunları söylerken. İstersen yeniden düşün.

- Gücüm kalmadı, yapamayacağım...

Gözlerinin içine baktı Sultan. Ferinin öldüğünü gördü yalan söyleyen gözlerinde.

- Tamam. Kararını sen verdin. Ben direnişçilere açıklayana kadar burada bekle.

Sultan odadan çıkarken öfkeden titriyordu. Bir şişe serum için değer mi diye düşündü. Kızıl bantı düşündü, ölümü gülerek kucaklayan yoldaşları aklına geldi. Sattın Ulaş dedi kendi kendine. Bu sırada odaya dönmüştü. Merakla bakan gözlere bir şeyler söylemek gerekiyordu.

- Sevgilerini, yoldaşlarını, değerlerini sattı Ulaş dedi. Kucaklamalarının, verdiği sözlerin, ettiği yeminlerin sahte olduğunu söyledi. Bir şişe serum.... bir tas çorba... Bunları anlatmama gerek yok, ihanet ile kahramanlık arasındaki çizginin ne denli ince olduğunu bilirsiniz.

- Bu şekilde gidemez. Nedenlerini kendi kulaklarımızla duymak istiyoruz. Biz ölüme gidiyoruz, o bizi yarı yolda bırakıyor. Önce bize anlatmalı. Biz de konuşmak istiyoruz Ulaş'la.

- Tamam. Haklısınız dedi Sultan. Gamze'nin öfkeli konuşmasına ötekiler de katıldı.

Toplandılar bir odada. Ulaş karşılarında oturuyor. Başı önde. Direnişçiler asık suratla tiksinerken bakıyor Ulaş'a. Çirkinleştiğini düşündüler.

- Bu kararı nasıl verdin, bizim bunda payımız nedir, anlat haydi, dedi direnişçilerden biri. Bu evden çıkmak kolay, kimse seni zorla ölüme yatırmadı, işte çıkıp gidersin, peki bundan sonra nasıl yaşayacaksın?

Sustu Ulaş. Kafasını kaldırmadan dinledi.

- Senin gibi pislik yüzünden direniş uzuyor, senin gibileri gören iktidar boş yere umutlanıyor. Kimbilir kaçımızın katili olacaksın.

- Dinine yandığımın bir şişe serumuna, bir tas çorbaya sattın bizi diyen direnişçinin uzamış sakalları titredi.

- Seninle konuşmaya gerek bile yok aslında, yoldaşlarını satan herşeyini satar. Al! Al, kolumuzdan başla etlerimizi yemeye.

Bayan direnişçinin kolu Ulaş'ın öne eğilmiş burunun ucuna kadar sokuldu.

- Neden konuşmuyorsun Ulaş? Verecek cevabın mı yok? Doğru. İhaneti bugüne kadar hiçbir hain savunamamıştır. Demek kardeşini kaçıracaklarmış öyle mi? Vah vah... Öyle ya, bizi leylekler getirdi! Bizim analarımız, babalarımız, kardeşlerimiz yok. Biz yaşamayı senin kadar bilmiyoruz, sevmiyoruz...

- Peki o coşkulu konuşmaların, kendini feda etmeye hazır oluşun yalan mıydı? Direniş zaferle bitseydi sen de kahraman olacaktın öyle değil mi?

- Arkadaşlar, Ulaş'ın bir şey söyleyeceği yok. Sadece şu konuşmalar bitse de gitsem diye geçiriyor dur içinden. O ihanetin omuzlarına çöken ağırlığından bir an önce kurtulmakla meşgul. Kurtulamazsın ki Ulaş! Ömür boyu alnındaki bir damga olacak bu.

- Yaptığının ne anlama geldiğini senden duymak istiyoruz Ulaş. Sonra git, koş yaşama!

O ana kadar hiç konuşmayan Ulaş, artık bir an önce kurtulayım düşüncesiyle konuşmak için hazırlandı.

- Ben, şerefsizim, namussuzum, sizlere ihanet ettim...

- Çok sıradan bir şeyden sözediyor sanki değil mi? Namus... Şeref.. Ne kadar ucuz değil mi Ulaş? Kaldır başını iyi bak bize. Belki bir kaç hafta içinde öleceğiz... Havamızı bu kadar kirlettiğin yeter, seninle aynı havayı solumak artık zor geliyor.

Gitti Ulaş.

Başı önde, günlerdir taktığı kızıl bantını arkada bırakarak çıktı evden. Ama direnişle yüzleşmesi bitmemiştii daha. Biraz ileride, direniş gazilerinden ikisiyle karşılaştı. Haberleri yoktu, ama anlamakta zorluk çekmediler. Alnında bant yok, süklüm püklüm

duruyor karşılarında.

- Yüzüne bile tükürmeye değmezsin sen, diyor gazilerden biri ve ayaklarının dibine tükürüyor.

Mahalleden çıkmadan son kez seslendi direnişçiler arkasından:

- Ulaş! Ulaş! Biz ölüyoruz, sen yaşa, biz onurlu yaşamayı seçtik sen şerefsizce yaşa...

Sokaklarda nöbetler tutan Armutlulular da duymuştu Ulaş'ın ihanetini. Sokakları başı önde yürürken, yuhlamalar, alkışlar çalınıyor arkasından.

- Hain! Hepimizi sattın sen.

Ulaş bir an önce bu yolculuğun bitmesi telaşı ile hızlı hızlı yürüyüp çıkıp gitti. O'na ait ne varsa evde hepsini yakıp attı direnişçiler. Kısa bir süre sonra duydular ki, Nurtepe'liler ellerinde bir şişe serum ve kan ile Ulaş'ın evinin önünde toplanmışlar.

- Bunlar için namusunu, onurunu, yoldaşlarını sattın, saçtığın pislikle Nurtepe'yi, mahallemizi kirletmene izin vermeyeceğiz.

Birkaç gün sonra Nurtepe gecekondularını da ailesiyle birlikte terk etti Ulaş.

Direnışçiler duyduklarında, halkın ihaneti affetmeyeceğine bir kez daha güvendiler. Ne O'nun, ne öteki ihanet edenlerin gerçek ölümün, yolundan dönmek ve düşüncelerine ihanet etmek olduğunu anlamadıklarını konuştular. Böylesine zorlu bir direnişte yolundan dönmenin hoşgörülelemeyeceğini, sıradan bir zayıflık olarak algılanamayacağını tartıştılar. Hoşgörenin, anlamak gerektiğini düşünenin, çürümüş etle yapılmış yahninin mide bulandırıcı kokusuna da katlanmak zorunda olduğunda hemfikir oldular. Ve sildiler onların adını hafızalarından.

İhanetlerden güç alıyor direniş mahallesini ablukaya alanlar. Çoktandır fırsat kolluyorlar saldırılabilmek için. Tacizler, tehditler, mahalle halkına işbirliği teklifleri, yıldırma girişimleri birbirini izliyor. Hiçbirinden sonuç alamıyor ama boş durmalarını ve kabullenmelerini beklemiyor direnişçiler. Saray odalarında halka, hakkını arayanlara karşı planlar yapan, provokasyon tezgahlarını yüzyıllar boyu işleten Osmanlı'nın mirasını devralanların bugün de masa başlarında yeni planlar kurduklarından eminler. Kimbilir şimdi hangi döner koltukların önündeki büyükçe masalara küçük bir mahallenin haritası serilmiştir. Hangi puştun namlusuna yağlı kurşunlar sürülmeye hazır bekliyordur.

Bekledikleri fırsatı bu kez de Ali Rıza'nın ailesinin savcılığa verdiği dilekçe ile bulduklarını düşündüler. Direnişi kendi iradesiyle sürdürdüğünü belirten ifadesini, yürüyecek durumda olmamasına rağmen gidip kendisi verdi savcılığa. Ama onlarca devrimcinin katili polis şefinin hevesi bitmedi daha. Hukuk benden sorulur, savcı kim, mahkeme kim ki diyen polis şefi, ben kendim göreceğim Ali Rıza'yı diye tutturdu. Kanunsuzluğuna izin verilmeyince ablukayı daha da sıkılaştırdı. İstanbul'un ortasında bir gecekondu mahallesinde devlet-i alinin kanunlarının dahi hükümsüz kaldığı günler yaşanıyor. Kanunlarında, hiç kimsenin haksızlığa karşı direnme hakkı yok demiyor ama, onlar direnmeyecek diyorlar.

Gecekondu yıkılmasın diye, ülkemizi IMF yönetmesin diye, düşüncelerimizle yaşayabilelim diye, insanlarımız hücrelere kapatılmasın, tüm bir ülke F

tipine döndürülmesin diye, mazlumların zulme karşı direnme hakkı yok edilmesin diye ölüme yatan direnişçilere ev sahipliği yapan Armutlu nezdinde kuşattıkları bütün gecekondu. “Sosyal patlama” merkezleri olarak gördükleri gecekondu. “kötü örnek” olacak bir odak istemiyor zulmün ve sömürünün sahipleri. Bunun için diğer gecekondu. Tecrit etmeye çalışıyorlar Armutlu’yu. Yetmiyor yoketmek istiyorlar direnişin kendisini. Kanunsuzluklar bunun için, kendi yasalarını savcılarını da bu nedenle paçavraya döndürüyorlar. Ve bu nedenle ölüm orucu direnişçileri, *“saldırırsanız kendimizi yakarız”* açıklaması yapmak zorunda kaldılar.

Şimdi zulüm bunun hesabını yapıyor; yakarlarsa ne olur?... Sorunun cevabını saldırı planları yapanlar da tam olarak bilmiyor. Şimdilik kaydıyla erteleniyor saldırı girişimleri.

Selim ablukadaki kıpırdanmalar ve saldırı olasılığı yüzünden mahalleden bir türlü ayrılamıyor. Bugün uzun süreden sonra ilk kez Yaşadığımız Vatan dergisinin merkezine gitmeyi düşündü. Sonra bir kez daha sendikaları, partileri dolaşıp, ablukaya karşı halkın ablukasını yaratalım, Armutlu bütün yoksulların, emekçilerin mahallesidir diyecekti.

Dergiye vardığında Bekir’i yazı makinasının başında buldu. Hafta sonuna çıkacak sayının hazırlıklarına başlamıştı yine. Bilgisayarın klavyesine artık daha sert vurur olmuştu. İçerisi, dışarıyla altmışlara ulaştı şehit sayısı. O’nun klavyesinden akıp geçiyor direnişçilerin yaşamları. “Özgeçmiş”lerini yazıyor. O özgeçmişlerin bir kenarında, kendisi de var belki ba-

zen. Aralarında yakından tanıdıkları, uzaktan tanıdıkları var yazdıklarının. Her şehitte kabaran öfke siyle vurdu tuşlara. Dergiden ayrılamadığı, gidip direnişçilerin son anlarında yanında olamadığı için çaresiz hissetmişti kendini.

Ölüm orucunun ilk başladığı günlerde “düzenli olur” diyerek, A4 boyutunda bir kağıdı panosuna asmış, buraya şehitlerin isimlerini, şehit düştükleri günü yazarım demişti. Direnişin çetin geçeceği, bedelinin ağır olacağı böyle bir düşünceye sevk etmişti O’nu. Ama bilemezdi ki, kağıtlar yetmeyecekti şehitlerin isimlerinin yazılmasına. Bilemezdi ki, kağıdın ucuna yarım A4 kağıdını ekledikten bir ay sonra bir daha eklemek zorunda kalacaktı. Panodaki kağıda her ekleme yaptığında kağıtla birlikte, yüreğine çöreklenen isyan da uzadı, tüm bedenini sardı. Her kalemde açlığın uzayan günlerini kaydetti panoya. Kalem her eline aldığında bir canı yazdı, ak kağıda. Kaydettiği her ismin bir can, devrim uğruna toprağı kucaklayan bir kahraman olduğu hiç aklından çıkmadı. Şehitlerin bir çoğunu tanımış olmanın acısı eklen-di acısına. İsyanına inancını kattı. Kalemindeki devrimci coşku hiç eksik olmadı. Kahramanlık kitleselleşirken, O’nun kaleminden kahramanlık destanının belgelerini okudu binlerce insan.

Yazıyor... Onların bir rakama dönüşmesini kabul edemiyor, ama rakamları yazıyor yine de. Çünkü rakamlar anlatıyor kararlılığı. Rakamlar anlatıyor zulumün boyutunu.

Belki nicedir haberler, yorumlar yazıyor burada. Ama bilmezdi o da “kelimelerin bu kadar kifayetsiz olduğunu”... O da biliyor, her seferinde yeniden his-

sediyor, artık eski kelimeler, cümleler, bu direnişi anlatmakta yetersizdir. Hatırlıyor; direnişin 50’li günlerinde derginin kapağına “ölüme on gün kaldı” diye yazmışlardı. Rakamlar, alt üst oldu bu direnişte. Artık yeryüzünün neresinde olursa olsun, ölüm oruçlarında ölçü, dünyanın Türkiye’sinde, 2000-2001’li yıllarda (belki daha da uzayacak) gerçekleşen büyük direniş olacaktı.

Resimleri evirip çeviriyor elinde. Şehitlerin resimleri var, ölüm yürüyüşündekilerin resimleri var... Kimi bir bilge, kimi evliya, kimi bir savaşçı, kimi saflığın simgesi, kimi gözlerindeki öfkeyle zulmü yıka-
cak gibi, kimi gözlerindeki sıcaklıkla 70 milyonu kucaklayacak gibi... Bu resimleri diyor Bekir, bu resimleri büyük, daha büyük koymalı dergiye. Ama her seferinde dergi baskı makinesinden çıktığında, yok diyor, resim küçük olmuş, şehitlerimize ayırdığımız yer az olmuş... Yetmiyor, sayfalar onların direnişinin büyüklüğüne yetmiyor, on kat büyütülmüş resimler, onların büyüklüğünün yanında küçük kalıyor.

Armutlu’ya giden muhabir, her gün aynı haberle geliyor; kuşatma sürüyor. Her gün karanfilleri ellerinde Armutlu’ya gelmeyi sürdürüyor insanlar. Onları yazmalı. Ama gelmeyenler var. Onları da yazmalı. Gelmeyenleri yerinden oynatacak bir kelime, bir kavram bulmalı. Dostlara diken gibi batmalı o cümle, bedenlerini acıtmadan, ama yüreklerini sarsarak...

Şehitlerin adını yazdığı kağıt, şehitlerin adlarıyla birlikte hangi gün şehit düştüklerinin, direnişin kaçınıcı şehidi olduklarının, hangi örgütten olduklarının, içeride mi dışarıda mı şehit düştüklerinin de yazılı olduğu liste, defalarca ele alınmaktan, eklemeler

yapmaktan, tekrar tekrar bakılmaktan yıprandı, kirlendi. Ama hayır, bu kağıdı değiştirmeyecek Bekir. Kağıt daha da sararacak belki, altına bir A-4 daha eklemek gerekecek belki, o da direniş gibi uzayacak, ama değiştirmeyecek. O kağıdın son satırında bir tarih ve bir kelime olacak.. Zafer.

Dergide çalan telefonların falanca yerdeki bir infazı, bir işkencede ölümü haber vermesine alıştılar. Bu yüzdendir ki, burjuva basının telefonlarından farklı olarak hep bir heyecanla açılır burada çalan telefonlar. Şimdiyse... şimdi, her telefon acı acı çalıyor. Telefonların düdük sesi farklılaştı artık. Ahizeden ölümlerin haberleri akıyor hep.

Telefon çalıyor, bilgi alınıyor, televizyon daha dikkatli izleniyor (acaba kanallardan biri verdi mi, verecek mi?), teletekslerine bakılıyor, (acaba haberi giren var mı?)... Ve Bekir'in eli, önce kurşun kalemine, arkasından malum kağıdına uzanıyor. Bir rakam, bir isim daha.

Bir isim, onu tanıyor, ama anılara zaman yok... Gözyaşlarına zaman yok... Zaman yok, direniş ve direnenler yazılmalı şimdi, en güçlü kelimelerle.

Selim'in Armutlu'ya ilişkin anlattıklarını dinliyor. Son durumları soruyor, direnişçilerin sağlık durumlarını soruyor, kuşatmayı, kuşatanları, kuşatılanları anlatıyor Selim. Notlar alıyor Bekir. Ama aldığı notların bir çoğu belki yarın geçersiz hale gelecek. Herşey hızlı, hareket halinde, yoğun bu direnişte. Kaç kez şehitlerin haberlerini ucu ucuna koyabildiler dergiye. Kaç kez, dergi baskıya girdikten bir kaç saat sonra, bir şehit haberi geldi, giremediklerine kahroldular... Armutlu'da yeni bir katliama hazırlanıyor

zebaniler. Armutlu'daki direnişçiler döne döne bunu söylüyor. Yazacaklar yine Armutlu'yu. Yine çağrılar yapacaklar. Duyan duyacak. Duymayan kendi sağır dünyasına hapsolacak.

Daha, daha, daha yüksek sesle haykırmalıyız diyor Bekir. Direnişçilerin haykırışını tüm gücüyle yansıtabilsek yeter.

Cep telefonunun acı acı çalmasıyla Bekir'le konuşmasına ara vermek zorunda kalıyor Selim. Arayan Sultan. Sendikalarla görüşme işini dernekten bir arkadaşına devrederek Armutlu'nun yolunu tutuyor.

Selim'i uğurladıktan sonra, tuşlara dokundu Bekir; Direniş mahallesi... Orada, yanıbaşınızda... Asya'da, Avrupa'da, Amerika'da değil!...

Ablukaya takılmamak için ara yollardan girdi mahalleye Selim. Doğruca Hülya'nın kaldığı direniş evine yöneldi. Sokaklardaki hareketlilik Hülya'nın son anlarını yaşadığı haberinin mahalle halkının da kulağına eriştiğini duyuruyordu. Sokakları hızla geçerken Selim'in gözü kimseyi görmüyor, Hülya'yı düşünüyordu.

Süsten, gösteriştten hoşlanmaz Hülya. Hatta direnişi belgeselleştirmek için kamera ile görüntülenmek istenildiğinde, karşı çıkmıştı; "yeter beni çektiğiniz" diye. Yaşamı gibi ölümü de sessiz, sade olacak diye düşündü Selim. Tek lüksü günde içtiği 5 paket sigarası. İlerleyen günlerde 3 pakete düşürdü. Israrlara, eleştirilere rağmen, küçücük mutfak odasından daha düzenli temiz bir odaya geçmedi. Tertemiz yaptı mutfağı. Orası artık mutfak değil, "Hülya'nın odası" oldu. Burası yeter bana deyişi hala gözünün önünde. Yatağının başucuna kurumuş çiçekler, buğ-

day taneleri ve duvarlarına Anadolu insanının yok-sulluğunu gösteren kendi çektiği fotoğrafları ve kara kalemle çizdiği resimler... Tek bir resim karesi yoktu ki, içinde kendisi olsun. Yaptığının çok büyük bir iş olduğunu bilmesine rağmen, sanki yüzlerce gündür aç olan, ölüme koşan o değil. Mütevazî yaşamını, halkın kurtuluşu uğrunda bir sıra neferi olabilmenin mutluluğuyla noktalamanın hazzını duyduğuna tanık oldu her gün. Mutluluğu çakmak çakmak yanan gözlerine, bilgece sözlerine yansıdı. Sessizce direndi, sessizce ölümü yenmenin kıyısına ulaştı. “Bir ölüp bin dirilen” Pir Sultan’ın yolunu yol, inancını kendine bayrak yaptı. İnançlarının beyninin tüm kıvrımlarını doldurduğunu her konuşmasında düşünmüştü Selim. Kızıl sancakların dalgalandığı Anadolu isyanlarının bilge kadınları, Hakikat Bacıları gün be gün incelen bedeninde cisimleşti. Hülya konuştuğunda Bedreddin diyarının ruhu konuşurdu. Özgürlük ve adalet diye diye yollara dökülen Anadolu’ya götürürdü karşısındakini.

Şenay Hanoğlu Direniş Evi’nin kapısına vardığında kapı önünde bekleyenlerin arasından kayarak hızla içeri girdi Selim. Salonda bekleyenlerden Bilgesu’yu gördü. Üzüntülü bakışlarında Hülya’ya duyduğu sevgiyi, saygıyı okudu. Ayaküstü içerideki durumu öğrendi. Usulca araladı kapıyı. Ağır bir gıcırta dikkatleri dağıtmadan savuşup gitti.

Annesi başucunda ağıtlar yakıyor. Sultan, Elmas ve diğerleri acının isyanla karıştığı ağıda yaslamışlar yüreklerini. Gözlerinde öfkeyle hüznün kolkola girmiş Hülya’nın ara ara sarsılan bedenini izlemekteler. Selim de annesinin ağıdına kulaklarını kabarttı.

- *Can yoldaşım, sırdaşım, arkadaşım, dert orta-
ğım. Annem, ben seni yolundan döndürmek istedim.
Ne çok yanlış yaptım. İkrarından vazgeçmedin. Yolu-
na kurban olduğum...*

Annesi yanık sesinin titremesine engel olamıyor.
Ağaran saçlarını yolarken ağıtlar sürüyor.

- Al bari bunu vereyim sana diye ak saçlarını ha-
reketsiz yatağında ölümle konuşan Hülya'nın bed-
ninin üzerine atıyor. Söyleyecek sözün tükendiği an
yaşanıyor. Bütün sözleri Hülya söylüyor, annesi Hül-
ya'nın öğrettiklerini tekrarlıyor.

Duydu annesinin çığlığını. Çatlamış dudaklarını
açamadı Hülya. Ama ölümüyle konuşanların sözünü
söyleyecek yolları bitmez. Annesinin az evvel rahat
etsin düşüncesiyle göğsüne yerleştirdiği elini kaldı-
rıp odadakilere avucunun içini döndürdü. Kınayla
derisine işlenmiş yıldız parladı. İnancın ve kararlılı-
ğın, uğruna ölünen düşüncelerin ifadesine dönüştü
kınadan yıldız. Giderken anlatıyor kalanlara; yolu-
nuz bu. Kutup yıldızı bu. Yolunu kaybedenler, gide-
ceğini yönü bulmak isteyenler onun parlaklığını ta-
kip ettiğinde bulacak yönünü.

Ağustos son gününü yaşıyor. Hülya son saatleri-
ni. Son anına kadar bilinci yarı açık durumda. İtle-
meleri duyulmuyor. İnlese de mutlaka içine atıyor-
dur O. Sessiz yürüyüşü bozulmasın istiyor. Sultan
kulağını dayayarak kalp atışlarını dinliyor. Ha durdu
duracak dünyanın sorumluluğunu taşıyan yürek.
Saçlarının tek tek tellerini ayırıyor, düzeltiyor anne-
si. Sultan belki acısını paylaşırım umuduyla sarılıyor.

- Biz de senin evladınız, diyor göğsüne yaslan-
arak. Bak etrafına, yüzlerce kızın, oğlun var artık.

Avucundaki kınalı yıldızı göstermiyor artık Hül-ya. Yeniden kulağını göğsüne dayıyor Sultan. Acı çöküyor içine. Çarpıyor yüreği. Şehitlerin hepsinin yanında oldu bugüne kadar. Hepsinin son nefesleri hala kulaklarında. Şimdi de Hül-ya ekleniyor onlara.

Annesinin ağdı kesiliyor aniden. Hül-ya'nın erkek kardeşi kollarını boynuna doluyor annesinin, boşaldı boşalacak gözyaşlarını tutuyor, belli etmiyor annesine. Katafalkların en güzelini hazırlamak için hummalı bir çalışma sürerken, annesi saçlarını örüyor şehit kızının. 12 imamların yanına en nurlu, en güzel halinle git diye dualar ediyor içinden. Alevi geleneğine uygun olarak, bir yandan cemevinde yemekler hazırlanıyor dağıtılmak üzere. Açlıkla yakalanan ölümü, yoksulları doyurarak duyuruyorlar.

Meşaleli gece yürüyüşünde son kez çıkıyor sokaklara Hül-ya. Kendi hücreleri açlıktan ölürken, yoksullara yiyecek dağıtan Hül-ya'yı son kez alnından öpüyor Armutlulu kadınlar. Vasiyeti üzerine Elazığ'a götürülmek üzere ertesi sabah kızıl tabutunun üzerine örtülen yazmasıyla yola çıkıyor.

Ölümü kuşatanlar, yine ele geçiremiyorlar O'nu. Sokakların tecrübelisi bir militanın ustalığı ile aralarından sıyrılıp gidiyor Anadolu'nun bilge kadını.

Elmas cenaze arabasının arkasından bakarken içinde bir boşluk hissediyor. Abla gibi, kardeş gibi, ana gibi Hül-ya'nın boşluğunda yuvarlanıyor. Uyurken başucunda ettiği yemini bir kez de yüreğinin haykırışıyla ediyor.

Kimseler duymuyor sesini.

Hül-ya ile birlikte uğurlamaya giden arkadaşlarından dinliyor iki gün sonra. Vasiyetindeki gibi yüz-

yıllık dut ağacının altında soluklanıyor Hülya. Sün köyünden, çevre il ve köylerden yüzlerce insan katılıyor cenazesine. Avucunda sakladığı yıldızı kırmızı bir bezin üzerine işleyip çeyizliğine konuluyor. Jandarma komutanı bir an önce, sessiz sedasız gömülmesi için baskı yapıyor, tehditler ediyor. Ağzının leş gibi içki koktuğunu diyalog kurmaya çalışanlar anlatmış. Başaramıyor. Sloganlarla, bugüne kadar kimse-nin gömülmesine izin verilmeyen türbenin toprağına defnediliyor Hülya. Ziyaret yerine gelenler, bundan sonra Hülya'yı da kızıl bantıyla, elinde kınasıyla görebilecek.

Geleneklere uygun defnedilmesine engel olamayan jandarma komutanı, bu kez de İstanbul'dan giden Tayad'lıları gözaltına almak istiyor. Silahlarını cenaze evine doğrultup bağılıyor; "teslim olun" diye. Ölümü teslim alanların çelikleştirdiği yürekleri teslim almak kolaymış gibi. Köylüler ve yüzlerce gündür kızının yanında direnmeyi öğrenen annesi, ailesi dikiliyor karşlarına. Önce bizi öldürün diyorlar öfke içinde. Kardeşleri ellerine aldıkları çakmakla çıkıyor jandarma komutanının karşısına. Onlara doku-nursan kendimizi yakarız diyorlar.

Köylülerin sahiplenmesi ile Tayad'lılar sağ salım dönebiliyor Armutlu'ya. Şafak anlatırken, *"Neredeyse katliam yaşanacaktı. Ama Hülya ablanın annesinin demesiyle Hülya Ablanın kerameti, bana göre de direnişin kerameti katliamı engelledi"* diye hala soluk soluğa anlatıyor. Elmas alevi inancının güçlü olduğunu bilir Hülya'nın annesinin. Söylediği keramet hikmetinin direnişin kendisi olduğunu düşündü Şafak'ı dinlerken. Sevindi. Yükünün hafiflediğini hissetti.

O'na karşı son görevlerini, vasiyetine uygun olarak yerine getirmiş olmanın kıvancını duydu.

Koca Seyit ziyaretgahında dilekler tutan, yüzyıllık ezilmişliğini şikayet edenlerin görüntüleri geldi gözünün önüne. Haksızlığa uğrayanlar, yetsin bu zulüm diyenlerin bundan sonra kızıl bantlı Hülya'nın da mezar taşına çiçekler koyacağını düşündükçe bir gülümseme gelip oturdu yüzüne. "Gölgesinde soluklananlar benim sesimi duysun" dediği yüzyıllık dut ağacına Hülya'nın neler fısıldamış olabileceğini düşündü. Genç kızlara, yağız delikanlılara miras diye mutlaka şöyle bir şey bırakmıştır kovuğuna dedi kendi kendine;

"Eğmeyin başınızı öne, dik durun zulmün karşısında. İsyan edin adalet için, ekmek için, eşitlik ve özgürlük için."

Duyar sesini yiğitler bilge ablamızın. Haydin gayrı diyerek mezar taşının karşısında semaha dururlar. Türküleştirirler eli kınalı kadınlarının direnişini. Destanlar düzerler söylencelerden söylencelere yayılsın diye. Zulme ve açlığa kesmiş toprakların isyan çığlığı olur semahlarda söylenen deyişler.

Elmas, kafasında Hülya'nın sureti hayali cemevine doğru yürüdü. Yaklaştıkça sloganlar daha da net duyulmaya başladı. Sevgi, Osman ve Hülya için verilecek yemek için gecekondularından, işyerlerinden çıkıp gelen yüzlerce insanın arasına karıştı. Atılan sloganla ciğerlerini patlatırcasına eşlik etti:

"Kahramanlar ölmez halk yenilmez!"

BÖLÜM III

ateş ortasındaki direnme hakkı

Temizlikçi kadınlar yollara düşeli iki saat kadar oldu. Birazdan çocuklar sokaklara dökülecek, gecekondu mahallesi gecenin sessizliğinden sıyrılıp, şen şakrak gülüşlerle dola-
 cak. Gözkapakları, Rıza'nın Armutlu direniş destanı-
 nı yeniden yaşama isteğiyle çatışma halinde. Küçük
 oğlu Cengiz çoktan uyudu, neredeyse uyanmak üze-
 re. Fidan engel olamadığı gözyaşlarını Şerif'e göster-
 meden gizli gizli sildi. Avucunun içindeki kınanın iz-
 leri hala duruyordu. Bu direnişten önce kınayı bilirdi
 de bilmezdi. Hiç eline değmemişti bugüne kadar. Sal-
 dırlılardan önce, direnişçilerin kınalarını tazelemek
 için yapılan gecede o da yaktı eline. Kokusunu sevdi.
 Şimdi yeniden o günleri yaşarken durup durup kok-
 ladı avucunu. Direnişçilerin elini tuttuğunda, Hül-
 ya'nın elini tutup dudaklarına götürdüğünde aynı ko-
 kuyu duyardı. Bundan sonra bu kokuyu nerede duy-

sa, Hülya'yı, Zehra'yı, Gülay'ı, Sevgi'yi ve diğerlerini hatırlayacak, acısı tazelenirken, öfkesi de kıyıları döven dalgalar gibi kabaracak kabaracak akacak yer arıyacaktı.

Şerif uykusuz gecelere alışkın. Hücresinde tek başına kaç gecesini uykusuz geçirdi, o da hatırlamıyor. Gündüz baskınlarından kurtarmak için geceleri yazdığı notlarını küçük küçük parçalar haline getirip, kalles gözlerin göremeyeceği yerlere gizledi. Direnişin her aşamasını tarihe kaydetmek için alıyordu bu küçük notları. Bir gün dışarı çıkartabilirse, belki yaşanan direnişin tarihsel önemi, siyasi niteliği, zulüm ve direniş daha iyi anlaşılacaktı. Ara ara şiirler yazmayı da ihmal etmedi. Kelimelerin, kitap notlarının yetmediği yerde şiirlere başvuruyordu. Şiirin söyleyeceğini çok daha etkili dile getirebildiğini düşünürdü. Şair değildi, şiirin "teknik" yanlarını çok fazla bilmezdi. Ama yaşıyor, hissediyor ve bunları kağıda döküyordu. "Ölümlere alışıldı, kanıksandı" diyenlerden habersizdi hücresindeyken. Duysa en okkalı küfürlerinden birini savururdu kim olduğuna bakmadan. Ölümlere alışanın, bırakalın direnişin siyasi içeriğini anlamasını, duygularının varlığından bile şüphe duyardı. Duygularını yitirenin de, ne işe yarayacağını, doğadaki adının ne olacağını çekinmeden söylerdi. Belki acıların en büyüğünü yaşayan yüreklerin, yeni acılara dayanıklı hale gelmesini anlardı. Bu direniş öyle bir direnişti ki, ödenen bedeller düşünülebilen, öngörülebilenden ve bugüne kadar yaşanmış olanlardan öyle büyüktü ki, ödenen her bedel insanlığını kaybetmemişlerin bedenlerine saplanan ucu keskin bir hançer olsa, saplayacak yer kal-

mazdı bedende. Uykusuz sabahladığı gecelerde bunları da düşündü Şerif. Türkiye halkının geleceğini, umudunu, devrim düşünüyü yoketme saldırısı karşısında direnmekten, ölümlerle, büyük acılarla, bedenlerimiz yaralarla da dolsa, yaralarımızın kabuk bağlamasına dahi fırsat olmadan kan revan içinde de kalsak, başka bir çare yok dedi. Devrim için düşmüştü bu yola. Devrim örgütlü güçle olurdu. Örgütlü gücün yokedilmek istendiği, o güce hayat veren düşüncelerin beyinlerden sökülüp alınmak istendiği zaman geri çekilecekse neden devrimci olmuştu ki! Darmarlarında kan akmayacaksa neden yaşayacaktı ki! Halka zulme karşı direnme mesajını can bedeli taşımayacaksa, halk nasıl direnmeyi öğrenecekti ki!

Yaşlı bir yurtseverin söyledikleri aklına geldi Şerif'in. "İyi ki hapishanelerde direnenler var, yoksa..." demişti...

Selim anlatmaya devam ederken yeniden dikkatini toparlayıp, bütün düşüncelerden sıyrıldı ve Armutlu'ya döndü.

zafere ayarlı kınalı el

Marşlar kulaklarını sıyırıp geçiyor. Öyle hararetli bir tartışmaya dalmışlar ki, son üç şehidin anısına düzenlenen etkinliğin ortasında, ama ondan kopuklar. Biraz ötelerindeki sandalyelerde, sedyelerde anmayı izleyen kızıl bantlıları görececek durumları da yok. Sadece birbirlerini duyuyorlar. El kol hareketleri vücutlarını saran sinirlere henüz tam olarak söz geçiremediklerini gösteriyor. Ama ilk geldikleri günlerden çok farklılar. Hareketlendiler, canlandılar. Yürürken denge sorunu yaşayanları var hala, ama azimle onu da düzeltmeye kararlılar.

Direnişin gazileri Sevgi, Osman ve Hülya'nın anmasında bir köşedeki masanın etrafında direnişi tartışıyorlar. Tartıştıkları kendileri aslında. Biz de ölüm orucuna girmek istiyoruz ısrarları hiç bitmiyor. Sizin göreviniz şimdi iyileşmek, sağlığınıza kavuşmak de-

nilmesinin de faydası yok. Tamam diyorlar, ama kalarlarında direnişin bir ucundan nasıl tutarız düşüncesi hiç çıkmıyor. Direniş, onların sağlığına kavuşmasında, unuttuklarını hatırlamalarında belirleyici.

- İhanet bu, diyor Suat, yumruğunu masaya vurarak.

Selim, gazilerin hararetle tartıştıklarının kim olduğunu tanımaya çalıştı, ama tanıyamadı. Sultan'a sordu, o da bilmediğini söyledi. Gazilerden birisi olmadı ki kesin. Olsa tanırdı.

- Madem tahliyelerin amacının direnişi kırmak olduğunu söylüyorsunuz, o zaman neden bu oyunu bozmak için dışarıda sürdürmüyorsunuz arkadaş?

Alaattin'e ne cevap vereceğini düşünen düz, dalgalı saçlı, elmacık kemikleri çıkık, esmer adam sandalyede ileri geri kaykıldı.

- İyi ama onlar da yüzlerce gün aç kalmışlar, direnmişler, hem dışarıda direnişe destek için çok daha farklı işler yapabilirler...

- Ne yaparlar mesela?

- Devletin tutukluları ne hale getirdiğinin canlı tanığı olarak basını gezebilir, röportajlar yapabilir, teşhir edebilirler...

- Peki tahliye oyununu bozma işini kim yapacak?

- ...

Tartışma tüm hararetiyle sürerken, mikrofon direnişçilerin oturduğu masalara doğru uzandı. Ali Rıza uzatılan mikrofonu aldı. Kürsü olarak kullanılan yere gitmeyi tercih etti. Yavaş adımlarla "Kahramanlar ölmez halk yenilmez" pankartının önüne geldi.

- *"Tam 318 gündür biz konuşuyoruz. Biz tüm bas-kılara karşı hiçbir iradenin, hiçbir gücün halkı, hal-*

kın içinden çıkan devrimcileri teslim alamayacağını gösteriyoruz. Umut taşıyoruz halka, her gün umudu büyütüyoruz... Dün Hülya Şimşek ablamız şehit düştüğünde anası, 'O benim yol göstericimdi' diyordu. Evet, biz anamızın, babamızın, kardeşlerimizin, tüm halkımızın yol göstericileriyiz. Biz gerçek kurtuluşun nereden geçtiğini gösteriyoruz.

Bu direniş büyük bir direniş. Karşımızda yalnızca iktidar yok aynı zamanda emperyalizm de var. Onlara karşı direniyoruz. Ablukalara rağmen, polis baskısına ve terörüne rağmen sloganlarla geliyorsunuz. Sizlerle birlikte diz çöktüreceğiz, zaferi koparıp alacağız."

Ali Rıza alkış ve sloganların coşkusu arasında yerine otururken, yoldaşlarına karşı görevini yerine getirmiş olmanın kıvancıyla başını hafif geriye çekerek vakurla baktı kendini izleyenlere... Ümüş ve Gülay'ın aralarında olmayışına üzüldü...

Günde 7-8 bardak sıvı alıyordu. Ölümü yenmek üzere olduğuna, yoldaşlarının ve eşinin yanına gitmek üzere olduğuna dair hiçbir belirti yoktu. 10 gün önce durumu nasılsa yine öyle. Ümüş'le karşılıklı yarış içindeydiler. Ölümüne ve ölüme koşan yarışın başlangıç bayrağı Ümraniye'de kalkmıştı havaya. İki si de ölüm orucunun birinci ekibinin savaşçılarıydı. Katliam, işkence ve ayrılık günlerinin ardından geldiler Armutlu'ya. Yarış sürüyordu.

Ümüş, Gülay'ın hiç haber vermeden, ansızın yarışı bitirmesini kaldıramadı. Ağır geldi önce duyduğunda. Akli bantlarını taktıkları günlere, katliamda birbirlerine sarılışlarına gitti. Ölümüne kilitlendi Ümüş.

Sıvı almamaya başladı. Yetişmeliyim, birlikte vurmamız zulmün kalesine düşüncesi, şimdi beynini kemirip duruyor.

Selvi, Sultan'ı çağırdı.

- Ümüştü, parti seninle gurur duyuyor, dedi Sultan. Sen görevini en iyi şekilde yerine getiriyorsun, dayanmalısın. Bu direniş kendini koyvererek ölmek için değil biliyorsun. Ölüme de direnmelisin, ölümü her biçimde yenme direnişi sizin direnişiniz. Nasıl hastanede ölümlerinizi engelleyip, sakat bırakarak direnişin dışına atmak istediklerinde insanlarımız müdahaleyi önlemek için durumlarının kötü olduğunu gizlemek zorunda kaldılar, yeri geldi sıvı almayı bıraktılar, sen şimdi tam tersine ölüme de direnmelisin. Ölümü yenme, ölümünle haykırma kararlılığın oldukça kimse seni yolundan döndüremez. Zamanı geldiğinde beyinlerinde patlayan bir bomba olacağını biliyoruz. Ama şimdi kendini toparlamalı, sıvı almalısın.

Yarım saat konuştu Sultan. Ümüştü, Gülay'ın ondan önce şehit düşmesini bir türlü kabullenemiyor. Sultan'ın konuşmasından sonra kendini toparladı, sıvı almaya başladı, ama konuşmuyor sadece bakıyor, gülümsüyor. Büyük bir sevginin tarifi gerekirse, Ümüştü'nün sevgisi anlatılabilir.

Ümüştü'nün dilini lal eden Gülay'ın şehitliği Eylülün 7'sinde yaşandı.

Selim öğleye doğru girdi odasına. Sultan, Selvi ve görevli bir kaç kişi daha başında bekliyor, nefesini dinliyorlardı. Çıktı. Birkaç saat sonra yeniden girdi odaya. Kendi kendine konuşuyor Gülay. Görmüyor onları, belki duyuyor belki de duymuyor, adını ses-

lendiklerini. Elini zorlanarak kaldırdı ve salladı.

- "*Hoşçakal partim, hoşçakalın yoldaşlarım, ben gidiyorum, görevimi tamamladım*" sözleri döküldü ağzından. Bu arada el sallamaya devam etti. Otomobillerin arka camına takılan süs bebeklerinininki gibiydi el sallayışı. Ağır ve yorgun. Sonra diğer elini kaldırdı. Yumruğunu sıktı. Slogan atmaya başladı:

- "*Yaşasın ölüm orucu direnişimiz*".

Bütün çabası bu veda töreni içinmiş. Son enerjisini bu vedaya, bu slogana saklamış. İki elini de sakince indirdi. Sayıklamaları kesildi, sessizleşti.

- Gülay Abla, Gülay Abla diye seslendi Selvi. Ses yoktu. Duymuyor, algılamıyor. Bilinci O'nu terketti. Bir yıla yakındır O'nu ayakta tutan bilinci, çekip gitti. Ama ansızın değil. Gülay'ın kulağına fısıldamıştı ki, son veda için zaman vermişti O'na.

Ses yok! Tepki yok! Sadece kısa kısa nefes alışlarıyla göğsü inip kalkıyor.

Selvi kaçır gibi uçtu gitti Ümüş'ün yanına. Dayanamadı bu acı vedaya. Yüreğine damlayan kanın şırıltılarını duydu. Bağırarak istedi avazı çıktığı kadar. Ölüyordu Gülay ve kendisi bir şey yapamıyordu. Ölmü yenmeye yatmıştı, sabah saatlerinde mutluluk gözlerinde bir tutam ışık olmuştu. Biliyordu ölecekti. Ama yine de çaresizliğin damarlarında dolaşmasına engel olamadı. Öfke bir top alev olup düştü yüreğine. Sabahları "günaydın arkadaşlar" sesini duymadan edemediği Gülay'ı katleden zulmün sahipleri o an karşısında olsa, o ateşle yakar kül ederdi.

Zorla tuttuğu gözyaşlarının esaretine, Ümüş'ün odasında son verdi. Göstermedi Ümüş'e, kapı pervazını siper yaptı kendine.

Ayağa kalkabilen direnişçiler, özellikle tahliye olduktan sonra direnişe devam edenler, salonda toplandı. Sessizliği bozmadan fısıltılarla beklediler Gülay'ın yoldaşlarına kavuşmasını.

Nabız yavaş yavaş atıyor Gülay'ın.

Saat 7:45. İncecik bedeni, mahalleyi ablukaya alanların arasından sıyrılıp koşuyor. Kızılıbantı rüzgarda dalga dalga. Durup el sallıyor barikatı geçtikten sonra:

- *"Hoşçakal partim, hoşçakalın yoldaşlarım... ben gidiyorum..."*

Hazırlanan katafalkta kızılıbantı takılı alnında. Karanfillerden bir bahçenin hasadı yeni yapılmış. Taze, burcu burcu kokuyor oda. Teker teker alnını öpüp, saygı duruşu yapanların kimi içinden, kimi sesli sözler veriyor kahraman yoldaşlarına:

- *"Ant olsun ki Gülay, hesabın sorulacak, ah'ın yerde kalmayacak."*

Meşalelerle aydınlatılan gecede Armutlu sokaklarını dolaşırken, evde kalan refakatçılar ve uzun süre yürüyemeyecek olan direnişçiler bir köşede sessizce, Gülay ile yaşadıkları günlere dalıp gidiyor.

Sabaha kadar morgda, başında saygı nöbetinde beklendikten sonra uğurlama vakti geliyor. O, son vedası için bekletmişti ölümü, Armutlulular da mahalle girişine kadar yanaşan ambulansı bekletiyorlar. Önce mahalle içinde yürüyüş, sonra... Sonrası Gülay'ın istediği gibi olmuyor. Ablası "beni ilgilendirmez" derken, babası polise dilekçe veriyor. Polis gerekirse zorla alacağını söylüyor avukata.

Polisle avukatın tartışmasını dinlerken, Sultan'ın aklına, Gülay'ın üç gün önceki sözleri geldi.

"Beni sakın aileme teslim etmeyin, ben Hasköy'ü istiyorum, ben bu aileye aitim..."

İçinde kocaman bir burukluk oluştu. Armutlu'da şehit düşenlerin vasiyetlerini yerine getirmişti şu ana kadar. Ama Gülay'ınki?...

Tayad'lılardan Saime'ye sarıldı. Gülay şehit düştüğünde göğsü bu kadar sıkışmamış, içine sıkıntı çökmemişti. Selim'in üçüncü kez koluna dokunmasıyla kendine geldi.

- Biz de analar, babalar hep birlikte morga gidelim, eğer Gülay'ın ailesi Zonguldak'a götürmek için polisle işbirliği yapmaya devam ederse, biz de otobüsümüzü hazır bekletelim, defnetmek için gidelim.

Ferahladığını hissetti Sultan.

- Tamam, ben hemen toparlarım dedi. Organize etmesi 5 dakikasını aldı.

Adli Tıp morguna endişeyle ulaştılar. Tayad'lı aileler yolboyu kızlarını istediği gibi uğurlayıp uğurlamayacaklarını konuşup durdular.

Adli Tıp önünde ailesi polisin yanında. Kızlarının katili ile yanyana duruşları bir fotoğraf karesi gibi yapışıp kaldı Sultan'ın beynine. Bilinçsizlik ve bencillikle örülmüş bir duvardı vasiyetin önündeki engel. Trajik, trajik olduğu kadar kızlarına hakaret dolu görüntüyü bir an kafasından atıp, aileyi ikna edebilmek için son bir deneme daha yapmalıyız diye düşündü. Yanına aldığı iki Tayad'lı ile birlikte gitti yanlarına... Olmadı. Aile ikna olmadığı gibi, ne dedilerse cevabı polis verdi. Kızının katillerine avukatlık veren ailenin evlat sevgisini düşündü.

Çok duymuştu bu direniş içinde o evlat sevgisini. Armutlu'daki bazı örneklerde de gördü o sevgiyi!

Çocuklarını çok sevdiklerini söyleyenler oldu ve sevgilerinin karşılığı olarak devrimcilikten vazgeçmesini, direnişe son vermesini istediler. Çok sevdiğimiz için dediler durmadan. Ama iş, o sevgi için bedel ödemeye gelince gözaltına alınmaktan, bir iki cop yemektense çocuklarını kapı önüne koymayı tercih edenler aklına geldi. Çocuklarının cenazelerine dahi sahip çıkmayan sahte sevgileri tanıdı. Kahraman kız kardeşlerin babasının babalık duygularının, ya da Hülya'nın hücrelerdeki kardeşine duyduğu sevgiyi mezarına taşımasındaki soyluluğunun ne denli büyük olduğunu düşündü.

- Saime abla, sen ve bir kaç aile Gülay'ı yıkamak için içeri girin. Geleneklerimize göre, diğer şehitlerimiz gibi hazırlayalım O'nu. Biz de otobüsü morg önüne getiririz, cenazenin arkasından gideriz.

60'ına merdiven dayamış olan Tayad'lılardan Senem'i de alarak, Sultan'ın söylediğini yerine getirmek için içeri girdi Saime. Nicedir ki, hapishanede bir görüşüne dahi gitmeyen, tahliye olduğunda da arayıp sormayan ailesi Gülay'ın ne son isteğine, ne sevgisine saygı göstermemekte kararlı.

- Ne oldu Senem abla, neden hemen çıktınız içerdiden dedi Sultan, burnundan soluyan kadına.

- Yıkamak istemedikleri gibi Gülay'ın katafalkı için kullanacağımız eşyalara müdahale ettiler. Kırmızı bezle sardık alıp attılar. Erol'un resmini koyduk başucuna, resme saldırdılar polisle birlikte. Alına bantı takılı kaldı. Bir de elinde kınası Gülay'ımızın... Üzerine yeşil kumaş örttüler zorla.

Ağlamaklı oldu Senem kadın. Gözlerinin yaşını düşman önünde dökmemeyi tutuklu oğlundan öğ-

renmişti. Ağlamadı. Dayanamadı gördüklerine.

- Ben de anayım dedi, biraz da yüksek ve sinirli bir ses tonuyla.

Zonguldak'a gidecekleri otobüsü polisin bağlamasından kendini suçladı. Bir yedeğini hazırlasak böyle olmazdı düşüncesi beynini kemirdi.

Polisin tuttuğu Kartal marka taksi, Gülay'ı alıp götürürken, morgun önündeki Tayad'lılar son kez vedalaştılar. Gülay'ın kapıda görünmesiyle birlikte, içride yolup yolup attıkları karanfilleri birbiri ardısıra atıyorlar üzerine, yerin yedi kat altında da olsa duyacağı sloganlarını haykırıyorlar aynı anda:

- "*Gülay Kavak ölümsüzdür*", "*Yaşasın ölüm orucu direnişimiz*".

Yüreğine bir hançer saplanmış gibi acı duyan Senem kadının sesi duyuluyor, sloganlar susuyor:

- Gülay! Kızım! Söz seni Erol'umuzun yanına alacağız.

Gülay'ın vasiyetini yerine getiremediklerini Ali Rıza'ya anlatırken Sultan başını yerden kaldıramadı.

- Bakın, benim ailem de benzer bir şey yapabilir diye uyardı Ali Rıza. Üzüldüğünü belli etmek istemiyor, gerici aile yapısının doğal davranışları olduğunu anlatmaya çalışıyor Sultan'a.

- Sana bir şiir okuyayım mı?

Sultan, Ali Rıza'nın niyetini anladı. Zaten başka zamanlarda da O'nun şiir okumasından etkilenir, daha önce okuduğu ya da dinlediği şiirler bile olsa, daha başka duygulara alıp götürürdü. En çok da Ahmed Arif'ten, Enver Gökçe'den ve Nazım'dan okurdu. Son günlerde ise, Ümraniye'den yoldaşı olan Ümit İlter'in

kitabı elinden düşmez olmuştu. Şiir okumadığında ise teypten Ruhi Su ya da Grup Yorum'un kaseti eksilmezdi. Anadolu insanını anlatan şiirler, Anadolu kokan türkülerle yaşıyordu Ali Rıza.

Ümit'in "Karanfil Halayı" isimli kitabını, komodin üzerinden eğilip aldı. Sarı bir kağıt parçası yerleştirilmiş sayfayı açtı. Eli titredi hafiften. Karşısındaki ranzada yatan Ümit düştü aklına, gözü seğirdi. Bir yudum su ile boğazını temizledikten sonra okumaya başladı.

...

ben bu yürüyüşü tanıyorum

inan tanıyorum

*Tanya da böyle yaklaşmıştı alman kampına
ne çok severiz Tanya'yı değil mi?*

Tanya'larımızı

*Olca'yı, Perihan'ı, Fintöz'ü, Eda'yı
ne çok seversin savaş arkadaşlarımızı*

*Biliyorum artık karanfiller sende
ve bundandır karanfil sevmişliğimiz*

*Sevinçten deliye döndün, ay göz kırptı sana
aştın onları*

atlattın

kandırdın

Hangi dağ aşılmaz

getirin kurtaralım yalnızlığından

*Hangi zorba şişinir güçlüyüm diye
getirin ayna turalım ona...*

*Bu topuklular acıtmıyor artık ayaklarını
tırmanıp bir yıldızı öpebilir*

*zıp zıp zıplayabilirdin belki
en çok da gülümsüyordun*

tadına vara vara anlatacaksın herşeyi
yavaş yavaş
meraklandırarak dostları
ne kolay oldu
aştın karanlığın uşaklarını...
Sokak başları çevrilmiş
aramalar sıklaştırılmış
ne çıkar
biz yaşamın soluğundayız
aramalar, çevirmeler atlatılıyor işte
insan böyle zamanlarda mı sever
geceleri

...

Sustu. Sultan şiirin devamını bekledi. Ali Rıza kitabı kapatıp komodinin üzerine özenle yerleştirmişti bile.

- Şimdilik bu kadar dedi, incecik boynunu azıcık ileri uzatarak. Gururlu bakışına büründü yeniden uzakları izlerken.

Adıyaman'ın bir dağ köyünden Ali Rıza. Merttir, gururludur, namusludur. Kaçak tütün pusulardan, sınırlardan aşırıp getiren "Karo"nun torunudur. Asıl adı Hüseyin'dir dedesinin. Sınır boylarında kolcularla, askerlerle çatışmalara girmiştir Karo. Namı yürümüştür dört bir yana. Adıyaman'ın dağı, taşı tanır olmuştur yıllar evvelden beri. Bundandır ki, Kavi aşiretinin yiğit devrimcisi Ali Rıza'yı köyde "Hasani Karo'nun oğlu Alo" diye ünlerler. Mertlikte, yiğitlikte halkının değerlerini, geleneklerini korurken Ali Rıza, feodal yapının gerici yanlarını reddederek devrimcileşti. Feodal delikanlılık namuslu ve cüretli bir devrimci kişiliğe dönüştü. Feodal gururun "pişmanlık

getir çık" tekliflerinde ifadesini bulan yerlerde sürünüşüne tanık oldu. Gülüp geçti. O'nun gururu devrimciliğiyle yoğrulup başeğmezlik oldu. Reddettiği gericilik peşine düştü, direnişten vazgeçirmeye çalıştı, onlara da direnerek geldi bugüne.

Sultan şiiri neden yarım bıraktığını düşünerek çıktı evden. Yolda, iş dönüşünün yorgunluğu yüzlerine yansıyan kadınlardan birini çevirip, ablukanın durumunu sordu. Yine yoğundu. Yine karanfillere el konulduğunu söyledi, evlere temizliğe giden kadın.

Ziyaretçiler de alıştı artık ablukaya. Amacına hizmet etmez hale geldi demir yığını panzerler ve eli kalkanlı-coplu polisler. Direnişe destek olma düşüncesi ve sorumluluğu gecekondlu yoksullarının, gençlerin, kadınların, erkeklerin korkularına baskın geldi. Aylar var ki, Armutlu'nun yolunu bilmeyen sendikalardan, partilerden de ziyaretçiler gelmeye başladı. İşçi, memur sendikaları ile odalardan ve bazı siyasi partilerden toplu ziyarete geldiler Gülay şehit düştükten bir kaç gün sonra. Çağdaş Hukukçular Derneği ve Halkın Hukuk Bürosu'ndan bir grup avukat, "hukuku, adaleti savunmak için Armutlu'da nöbetteyiz" açıklaması yaparak direnişin yanında oldular. "Ben Gülsüman" çağrıları vicdanları, kimlikleri sorgulamaya devam etti. Gecekondlu mahallelerinden gelenler ise ziyaretçi sıfatını artık kendilerine yakıştırmaz oldular. Her gün buradayız, bir de ziyaretçi diyorsunuz diye sitem etti Alibeyköylü yaşlı kadın. Direnişin güvenliği için nöbetlere gelen gecekondlu gençleri direnişin parçası haline geldi.

Her direniş evinde açılan ziyaretçi defterlerinin sayfaları doldukça yerine yenileri konuluyor. Sonra

bir yenisi daha. Ziyaretçilerin en çok zorlandıkları o defterin başına geçtikleri an. Direniş karşısında hissedilenleri anlatabilmek onlar için de zor. Kimisi eline kalemi alınca etrafına bakınıp beş dakika aranıp duruyor. Bir yardım eli bekliyor adeta. Kimi zaman bir tek cümle ile ifade ediliyor bütün duygular; “Bitmez tükenmez olduk” deyip noktayı koyuyor genç bir kız. Şehitlik haline getirilen odayı gezdikten sonra, 5 Kasım katliamında şehit düşeceğini bilmeden şöyle yazıyor Bülent Durgaç;

“Biliyorum, gözleriniz üzerimizde ve zafer habermizi bekliyorsunuz. Çok bekletmeyeceğiz.”

Neredeyse bütün mesajlar “kahramanlar ölmez halk yenilmez” sloganıyla bitiriliyor. Direnişin simgesi, en özet ifadesi haline geldi bu slogan. Ölüme de yaşama da cevap veriyor slogan. Zaferin şehitlerle kazanılacağını haykırıyor. Dünya halklarının binlerce yıllık tarihinden çıkarılan gerçeği sloganlaştırıyor. Onlarca şehidin cenazesinde, direnişin adının geçtiği her yerde mutlaka atılıyor.

Zeynep’in yatağının üzerinde, aynı yatakta yatar gibi Zehra’nın resmi asılı. Altında, “kahramanlar ölmez halk yenilmez” yazıyor. Zehra kendi elleriyle yaptı bu çerçeveyi. Kardeşinin, Gülsüman’ın ve Şenay’ın olduğu bir başka çerçeveli resim daha üzeri plastikle kaplanmış, çerçevelenmiş halde asılı duvarda. Dört köşesine dört kurutulmuş karanfil yerleştirilmiş. Dördüncüsü ben der gibi. O da Zehra’nın göz nuru. Resimlerin altında bir şiir kendi el yazması:

*“Saraylar saltanatlar çöker
kan kusan bir gün
zulüm biter*

*menekşeler de açılır üstünde
 leylaklar da güler
 bugünlerden geriye
 bir yarına gidenler
 bir de yarınlar adına direnenler kalır”*

Arkasında kısacık bir notu da var Zehra'nın, kargacık burgacık el yazısıyla:

“Hayatımın tamamında mücadelenin bir yerlerinde (kenarında, köşesinde, içinde) bulunmaktan gurur duydum. Şimdi ise yürüttüğümüz mücadelenin oldukça önemli bir yerinde bulunuyorum, farkındayım.

Büyük ailemizin bir ferdi olmak beni her zaman gururlandırdı, onurlandırdı. Bu küçük hediyemin dışında hayatım da büyük ailemize, halkımıza armağan olsun.

Zehra Kulaksız-4.06.2001 - ÖO'nda 196. gün.”

Zeynep arkasındaki notu ilk okuduğunda halk için, devrim için feda kültürünün yürekleri nasıl sarıldığını düşündü. Daha sonra en az on kez alıp okudu Zehra'nın kısacık notunu. Dev-Genç'li olarak kavganın içinde yıllarını geçirmiş olmaktan bir kez daha gurur duydu. Zehra Dev-Gençlilerin bayrağı olmalıydı. O'nun gibi direnmeli, O'nun gibi fedakar olmalıydı Dev-Gençliler. Grevlerde, boykotlarda, forumlarda, işgallerde gençliğin cunta sonrası yeniden ayağa kalktığı, meydanları doldurduğu günlerin coşkusunu yeniden yaşadı Zehra'yla. Çoğu şehit düşmüştü birlikte mücadele ettiklerinin. Birbir aklına geldi.

Üniversite yıllarına dalmışken, evin içindeki hareketliliği ancak farkedebildi. Refakatçısından ne olduğunu öğrenmeye çalıştı. Bir şey yok derken, kendisinden gizlediği bir şey olduğunu gözlerinden an-

ladı. Gamze'yi çağırđı sormak için, mutlaka haberi vardır diye düşündü. Aynı yaşlardaydı Gamze ile. Aynı dönemde gençlik mücadelesinin içinde yer almışlardı. Gamze Ankara'da idi o yıllarda. O da ölüm orucuna içeride başladı, tahliye olduktan sonra Armutlu'ya geldi. İlk ölüm orucu ekiplerinden sonraydı O'nun ekibi. Bu nedenle henüz kendisi yürüyebiliyor, diğer direniş evlerini dolaşabiliyordu.

- Bir şeyler var, bana söylemiyorsunuz.

Zeynep'in sorusuna ne cevap vereceğini düşündü. Ümüş'ün son anlarını yaşadığını söylediğinde ağır geleceğini biliyordu. Yıllarca yanyana ranzalar da yattılar. Omuzlarına gözyaşlarını döküp, sevinçlerini sarılan kollarında yaşadılar. Ama söylememek de olmazdı. Ansızın gelen bir şey değildi ki bu. Biliyordu. Bilmediği kimin önce ölümü yeneceğiydi. Tüm bunları bir saniyelik suskunluk içinde düşündü Gamze. Elinden tuttu. Zeynep'in savaş topunun namlusuna dönmüş göz çukurlarında gezindi. Gözgöze gelmemek için etrafında dolandı bir iki saniye. Yakaladı bakışlarını Zeynep.

- Ümüş, yoldaşlarının yanına gitmek için koşuyor, dedi Gamze ve sustular.

- ...

Selvi Ulucanlar hapisshanesine 1995 yılında görüşe gittiğinde tanıdıktı ÜmüŖ'ü. Aya-küstü birkaç kez sohbetleri olmuştu. Uzun süre birlikte kalıp tanıma fırsatı bulamadı. Armut-lu'ya ilk geldiğı günlerde de ÜmüŖ'ün sürekli konuşan, heyecanla, etrafına gülücükler dağıtan konuşmaları aklına yeretti. Ziyaretine gelenlere direniŖi anlatmak için harcadığı enerjiyle akşamları yorgun düşer, erkenden uykuya daldardı da hiç Ŗikayet ettiğini duymazdı. Ama mutlaka ziyaretçisini bir Ŗeyler yapmaya ikna etmenin huzuruyla daldardı uykuya. Bazen o küçücük bedeninden nasıl öyle güçlü bir sesin çıkabildiğine Ŗaşırdığı da olurdu. Son haftalarda beynini kemiren açlığın ilk etkisi arasına ortaya çıkan çocuklaşması olmuştu. Diğer direniŖçilerde de gördüğü için Ŗaşırmadı Selvi, ama üzülyordu.

Birinin üzerinde gördüğü kolye, küpe gibi takıla-

rı istediğinde veya aynısından kendisine de almalarnı söylediğinde ilk önce şaşırması. Ziyaretten sonra kendi kendine kızdığında, "aslında ben incik boncuk takı gibi şeyleri hiç sevmem, şimdiye kadar da takmadım ama şimdi ilgimi çekiyor" dediğinde birlikte oturup gülmüşlerdi kakhahalarla.

Herkes bilirdi meşhur kakhahalarını. Son günlerde bilinci gidip gelmeye başladığında da, sürekli konuştu, sayıkladı ve durup durup kakhahalar atmaya başladı. Sevincini de, üzüntüsünü de tamı tamına yaşıyor ve yaşıyor Ümüş. Hele, önceden tanıdığı, şimdi gazi olan arkadaşları ziyaretine geldiğinde görülmeğe değerdı. Selvi gülümsedi o günü aklına getirdiğinde.

Çok mutlu olmuştu Ümüş. Kimisinin yılları çalınmış, kimi tek başına yürüyemez halde olan gazi-lerden en son gelen gruptan birini Ulucanlar'dan tanıyordu. Tekerlekli sandalye ile kapının önüne çıkarıldığında, karşısında Gökmen'i görünce hemen tanıdı. Neşeyle bağırdı:

- Gökmen beni tanıdın mı?

Gökmen boş boş baktı Ümüş'e. Belleğine özenle yerleştirdiği sevinçleri, acıları, simaları yokladı. Yoktu. Bomboştı. Yaşatma yalanıyla zorla müdahale edenler çalmıştı Ümüş'ün simasını ve anılarını.

Ümüş ısrarla kendini tanıtmaya çalıştı. Abisini, kardeşini hatırlattı. Bir saate yakın çabaladı Ümüş. Gökmen'in beyninden çalamadıkları bir noktadan yakalamayı başardığında birbirlerine sımsıkı sarıldılar. Ümüş bir dağın zirvesine ulaşan dağcının sevinciyle, en değerli varlığını kaybettikten sonra bulan yoksulun inanmazlığıyla bir yandan "beni tanıdın değil mi"

diye bağıyor, bir yandan da ağlıyordu.

Gökmen ne olduğunu, ÜmüŖ'ün neden ağladığını anlayabilecek durumda olmamanın boşluğunu yaşıyor, boş boş bakmaya devam ediyor. Ama o da göz yaşlarını tutamıyor.

- Seni çok seviyorum yoldaşım diye bir yandan da ÜmüŖ'e sarılıyor.

Ölümün kıyısında bir direniŖi ile ölümle ilk randevusundan yaralar içinde dönen bir gazinin kavga yoldaşlığını böylesine büyük bir sevgiyle yaşamaları, katliamcıların yarattığı acıların dahi yokedemediği sevinçleri, izleyenleri de ağlattı. Gördükleri, açlığa susamışların doyduğu andı, susuzluktan kavrulan ciğerlerin kana kana buz gibi pınarlardan sular içtiği andı. Acıların kucaklaşmasıydı gözlerinin önündeki.

Selvi de o gün içinde biriktirdiği tüm gözyaşlarını akıttı. Ağlattı ÜmüŖ. Hem de insanları üzmemek, kırmamak için olağanüstü bir çaba harcayan ÜmüŖ. Kaç kez tanık olmuştu O'nun ilişkilerindeki özenine, inceliğine. Olur da, çok acı çektiği, ağrılarının dayanılmaz olduğu anlarda bağırarak, kızmışsa bir kaç saat sonra mutlaka çağırarak özür diler, gönlünü alır, kendi kendini eleştirirdi.

Önündeki yatakta inlemeler içinde yatan ÜmüŖ'ün kıvr kıvr saçlarının içine gömülü bantını düzeltti Selvi. Kızıl bantını mümkün olsa hiç çıkar-maz, daima düzgün durmasına dikkat ederdi. Sessizlik gelip oturmuştu şimdi odaya. Oysa hiç sessiz olmamıştı bu oda. ÜmüŖ'ün cınlayan gülüşleri, hızlı hızlı konuşmalarıyla neşeye durmuştu duvarlar, karanfiller, pencereden sızan güneş. Şimdi ÜmüŖ'e veda etmeye hazırlanıyordu onlar da. Susmuş, ölümle

tutuştugu kavganın sonucunu bekliyorlardı.

- Seni güneşe çıkarayım mı Ümüş abla, diye fısıldadı kulağına Selvi.

Sultan Şaşkın ifadelerle, nereden çıktı, bu halde mi der gibi baktı Selvi'nin suratına.

- İÇerde oturmayı hiç istemezdi, hep kapı önündeki gölgelikte oturur, sabah erkenden geceye kadar oradan denizi seyretmekten mutlu olurdu da... Belki yine ister dedim...

Mahçupluğunu gizlemeye çalıştı Selvi. Yeniden sessizlik çöktü direniş odasına.

Selvi, birkaç saniye içinde kafasından geçirdiğı düşüncelerine yeniden döndü.

Kapı önünde yanan ateşten yayılan meşe kokusunu duyar gibi oldu. Ümüş, kapı önünde akşamları ateşler yakıp etrafında halay çeken gençleri seyrettikçe acıları hiç aklına gelmezdi. Meşe ağacı yanmalıydı alevde. Kokusu ciğerlerine dolmalıydı meőenin. "Hadi durmayın bir de halay çekin" diyerek çocuklar gibi mutlu olmalıydı. Sonra hayıflanıp, "ah şimdi ben de halay çekebilsem" demeliydi.

Şimdi sessizce yatıyor gözlerinin önünde. Gülay'ın şehit olmasından bu yana, durmadan konuşan Ümüş gitmiş, sessizlik içinde sürekli düşünen, yoldaşlarıyla yaŐadıklarının hayallerine dalan Ümüş gelmişti. Çok sevdiğı kır çiçekleri getiren ziyaretçilere de sadece gülümsedi son iki günde. Ellerini çırparak sevincini belli etmedi. Mütevazice ölümü bekliyordu. Susuyor, hiç konuşmuyor. "Seni seviyoruz, bizi anlıyor musun?" deyince, sadece ellerini sıkarak, gözlerini kırptırıp cevaplıyor.

En son Selvi'ye söylediğı "*şehit düştüğümde elle-*

rim zafer işareti yaparken kalmalı” oldu.

Selvi dün üzerine örttüğü battaniyeyi değiştirmek için açtığı anda, parmaklarını zafer işareti yapmış olarak beklediğini gördü. Gözleri doldu. Ellerini öptü. Gülümsedi Ümüş haylaz bir çocuk gibi. Yakalayacağı zaferi der gibi bozmadı hiç elini. Yüzünde huzurlu, öylesine mutlu bir tebessümle, bir gün önceden zafere ayarladığı parmaklarını hiç bozmadan bekledi bugünü. Zaferini kazanmış bir kahramanın coşkusu ve taşıdığı onurla dimdik kucakladı hasretini çektiklerini. Yetiştirdi Ümüş Gülay'ın arkasından.

Sultan inanmak istemiyor. Ayaklarına dokunuyor. Selim'e dönüyor.

- Hayır hayır henüz sıcak...

Nabzına bakıyor Selvi.

Atmıyor.

Armutlulu kadınlardan Fadime kulağını dayıyor nefesine. Bir eli nabzını kontrol ediyor.

- Hayır kızlar! diyor, Ümüş şehit düştü.

Sessizlik yerini yürek ağrısına bırakıyor. Hüzün ve onur kardeş kardeşe uzanmış yatağa Ümüş'ün tenini okşuyor. Her şehitte büyüttükleri öfkeyle Sultan ve Selim'in ağzını bıçak açmıyor. Selvi yüreğini ateşin ortasına atmış yanıyor. İnsanoğlunun ateşi keşfettiği bir buçuk milyon yıldan beri böyle yanmadı doğadaki hiçbir nesne. Alazında Ümüş'ten öğrendiklerini pişiriyor. Direncini, kararlılığını içiyor doyasıya. Fadime kadın dizlerini döverek ağlamak istiyor, utanıyor. Namuslu genç kızlara destanlar yakışır. Türkü söyler gibi beylerin paşaların, hükümlerinin karşısına dikilenlerin ölümüne semah yakışır. Tokatlı Fadime kadının yüreği semaha duruyor. Dönüyor

ha dönüyor, kendinden geçiyor.

Sultan ve Selvi, Ümüş'ü hazırlamaya başlıyor. Alnında kızıl yıldızlı bant. Karanfiller ne de güzel yakıştı göğsüne. Direnişçiler teker teker bantından öpüyor, ant içiyorlar...

"Gönlün rahat git Ümüş, kavganı omuzladık."

Annesi Fatma, kardeşi, dayıları görünüyor pencereden. Annesi koşup giriyor Ümüş'ün odasına. Diz çöküyor kızının yanında. Öpüyor kızının alnından. Bir yandan gözlerinden yaşlar boşalıyor, bir yandan ağıtlar yakıyor:

- Kızım demek sen de gelin oldun. Son bir kez kına yakmışlar yoldaşların eline... gelinim... gelinim... Bak Ümüş, kırmızı yazmanı getirdim, bunu çok severdiniz...

Duvağını örter gibi örtüyor yazmayla yüzünü. Yozgat'da adettendir, gelinlerin yüzüne pullu kırmızı bir tül örtülür. Beline gelinlik kuşağı bağlayamadılar ama yüzünü tüllüyorlar halkın gelininin. Kızıl karanfillerin ortasında yaraları kanar gibi duvaklanıyor koskoca bir ülke. Anadolu'nun bin yıllık yarası kanıyor Küçükarmutlu'da.

Kanatmayın yaramızı! Kanatmayın, tuz basa basa çürüttüğümüz etlerimizi. Bıçaklarla deşmeyin gözbebeklerimizi. Acısı büyüktür dağlar yüreklerimizi, kanatmayın! Acımız kadar hıncımız da büyük olur hesap günü dememiş miydik? Bırakın, ülkemiz özgür olsun, satmayın karış karış, aç komayın milyonlarımızı, zulmetmeyin dağlarımıza, taşlarımıza dememiş miydik?

Kanatıyorlar oluk oluk! Aç bırakıp zulmediyorlar Anadolumuza!

Gelinlik çağında kızlarımız, çoluk çocuklu kadınlarımız, sakalı ağarmış babalarımız, mert civan delikanlılarımız kanıyor. Kızıl kanlı duvaklara bürünüyor ülkemiz, irin tutuyor yaralarımız. Direniyor Anadolu. Bedrettin gibi. En yiğit oğullarıyla, kızlarıyla direniyor. Börklücesiz koymuyor bu toprakları. Pir Sultan hiç ölmüyor. (Dememiş miydi, “Pir Sultanlar ölür dirilir”, diye) Kahramanları öldü sananlar, onların halkla ve yaşamla bitimsiz konuşmalarını duymak istemiyor.

Duymasınlar. Ne konuşması bitiyor Ümüş’ün, ne de ağıtları dinliyor anaların. Onlar ağıt yaktıkça kanıyor yaralar. Yaralarımız kanadıkça öfkemiz büyüyor.

- Sen nasıl bir zulümsün ki, kızlarım, oğullarım ölümü göze alıyor diye ağıdını sürdürüyor Fatma kadın. Ağıtlara doymuyor. Ümüş’e doymadığı gibi. Güle güle kızım, bak büyük ailen hep burada, istediğin gibi uğurlayacaklar seni...

Refakatçılar ve yoldaşları teker teker Ümüş’ün annesinin elini öpüyor, sarılıyorlar. Bir yandan ağıtları sürüyor.

Eylül’ün 14’ü geceye yürüyor. Direniş evinin önünü aydınlatan meşaleler Ümüş’ün yürüyüşünü duyuruyor gecekondu yoksullarına. Zılgıt zılgıt, alkış alkış yürüyor Ümüş. Yolundan yürür gibi, ardısıra acılı, yoksul, çilekeş yüzler yürüyor. Sesleri titremeden, korkmadan, ağlamadan, dimdik, yeri göğü sarsarak, yaralarımızı kanatanlara öfkelerini haykırarak yürüyorlar.

Armutlu Cemevinin musalla taşını katafalka dönüştüren bu dokuzuncu şehit. Dokuzuncu kez sahalara kadar saygı nöbetleri tutuluyor kahramanla-

rın başucunda.

Ateşlerin etrafında halaylar çekilmesini severdi Ümüþ. Cemevinin dört bir yanından alevler yükseldi. Direniþçiler, ellerinden tutularak, kucaklara alınarak Ümüþ'ü uğurlamaya geliyor. Gecekondu çocukları ateşlerin etrafında başlarına bağladıkları kırmızı bezlerle direniþ oyunu oynuyor.

Zeynep için Ümüþ'ün ayrı bir yeri var. Yıllarını, mahpusluğunu paylaştı O'nunla. Aynı gün şehit düşmeye sözleri vardı. Zeynep, Ümüþ'ün şehitliğini duyduğunda, "kavlimiz böyle miydi?" dedi sadece. Durumu ağırlaşmaya başladı. Kalkamıyor, sürekli yatıyor Zeynep. Ama O da geliyor ateşlerin arasından geçerek. Ümüþ'ü son yolculuğuna uğurlayacak. Alnından öpüp, başında and içecek. Sonra, çok bekletmeyeceğini söyleyecek Ümüþ'e.

İki kiþi Zeynep'i kucaklarında katafalkın başına götürüyor. Zılgıtlar, sloganlar durdu. Herkes Zeynep'i dinlemek için sustu. Çocuklar direniþçilik oyununu bırakıp, direneni dinlemeye koþtular birbirlerini ite kaka.

Zeynep, incecik parmaklarıyla dokundu yoldaşına. Konuşurken ağlamayayım diye kendini toparlamaya çalıştı. Ama olmadı. Gözleri doldu, dudakları titredi.

- Seni çok bekletmeyeceğim, çok yakında geleceğim. Biz seninle iki kız kardeş, dert ortağı yoldaşız. Seni çok bekletmeyeceğim, dedi.

Daha fazla konuşmaya, düşündüklerini anlatmaya gücü yetmedi. Diğer direniþçilerin yanına oturtulurken acısının gözlerinden akmasına engel olmadı. Zulmü ölümle dize getirme yolunda yoldaş olanlar

birer birer Ümüſ'ün allı pullu örtüsünü kaldırıp alnından öptüler. Bahçenin dört yanında ateşler sabaha kadar yandı. Çocuklar direnişçilik oyununu anneleri çağırana kadar oynadılar. Gece kondulardan Ümüſ'ü uğurlamaya gelen genç erkek ve kadınların saygı nöbetleriyle aydınlandı gün.

Ankara'ya, Ulucanlar katliamında şehit düşen İsmet Kavaklıoğlu'nun yanına uğurlamak için son törenin hazırlıkları öğleye doğru bitti. Mahalle girişindeki ablukaya yeni takviyeler yapıldı sabah erken saatlerden başlayarak. Kocaman tekerlekli panzerlerin sayısı arttı. Siyah tahta copunu kalkanlarına tık tık vurarak bekleyen kasklılar çoğaldı. İnfazlara, işkencelere katıldıkça yükselip Emniyet Müdür Yardımcısı olan sivil giyimli, eli telsizli, göz altları torbacılanmış polis şefi makam arabasıyla geldiğinde derlenip toparlandı ötekiler.

"Kahramanlar ölmez halk yenilmez" pankartının arkasından sokaklar inliyor. Kortejin önünden arkasına kadar dalgalanan kıvıllı bayraklar boğazın dalgalarıyla yarışıyor.

Selvi, Ümüſ'le erken vedalaştı. Ümüſ sokakları son kez adımlarken, O evde Arzu'nun yanında kaldı.

Ümüſ, bütün direniş evlerini dolaştı. Direnişçiler evlerinin önüne çıkarak karanfiller atıldılar üzeri açık tabuta. Kortej Armutlu çıkışına vardığında öğle saatleri oldu. Sultan en önde. Polis yığınının, -belki ordusu demek daha doğru olur- her cenazeden daha farklı olduğunu gördü. Sabah polis şefi avukatı aramış, "slogan atılır, marş söylenirse müdahale ederiz" diye tehdit etmişti. Geri adım attırmak, teslim almak ve direniş evlerine elini kolunu sallayarak gir-

mek istiyordu. Önce slogan, sonra cenaze töreni yapmayın, ardından da buradan çıkın... Bunun için susmama, sloganları, marşları haykırma kararı almışlardı. Saldırma kararları varsa bunun için Ümüş'ün üzerindeki kızıl bezden, kızılbayraklara, alkışlamaktan pankarta kadar her şeyi bahane edebilirler diye düşündüler. Haksız değillerdi. Polisi tanıyan herkes bilirdi bu ülkede bunu. Son bir aydır da her yolu denediler saldırı zemini hazırlamak için. Karanfilleri gözaltına almaya kadar gitmişti son olarak.

Ümüş'ün ambulansa konulacağı noktaya geldiler. Polisler hareketlendi. Sultan saldıracaklarını anladı. Onlar da direnmeye hazırды. Zaten günlerdir direnişçiler dahil geceleri de elbiseleriyle yatar olmuşlardı. Her an nereden nasıl saldıracakları belli değildi.

Ümüş ambulansın önüne getirildiğinde yüzlerce insan hep bir ağızdan "Hoş Geldin Ölüm" türküsünü söylemeye başladı. Sonra zılgıtlar ile Ümüş'ü ambulansa koyup uğurlayacaklardı. Türkü bitmedi. Evlerin arasından cenazeye katılanların etrafını kuşatmaya başladı eli kalkanlı, gaz maskeli polisler.

Selim durumu fark ettiğinde cenazeyi riske atmamak için daha önceden belirlediği aileler ve gençlere pankartı kenara çektirip ambulansa yöneldi. Hiç ayrılmak istemediği yoldaşını bir an önce ambulansa koyup saldırıdan kurtarmayı düşündü. Zılgıtlar yükseldi. "Ümüş Şahingöz Ölümsüzdür!" sloganı sardı ortalığı. Ambulansın başında sedyeyi hazırlarken coplar havalandı. Selim sedyeye aktarmayı beklemeden katafalkla birlikte koydu Ümüş'ü ambulansa. Hızla bir kaç aileyi de bindirdi Ümüş'ün yanına. Cep tele-

fonuna basarak hemen direniş evlerini aradı, saldırı haberini verdi. Arzu'nun yanında kalan Selvi telefonu kapattığında hemen dışarı fırladı.

- Arkadaşlar cenazeye saldırı olmuş. Mahalleyi kuşatıyorlar. Barikatları kuruyoruz.

Bekliyorlardı. Direnmeye hazırđılar. Ölümüne direnişin içinde her türlü direnişini yaratacak güvene sahiptiler. Direniş evlerinin bulunduğu bölgelere barikatlar kurulmaya başlandı. İşbölümü belirlendiği gibi hızla işliyor.

- Şuradaki pazar tezgahını da koy barikata. Şu lastiği de...

Bu sırada simit fırınının hemen yanında başlayan saldırı tüm hızıyla sürüyor. Göz altları sarkık polis şefi emirler yağdırıyor sağa sola.

- Şunu da alın! Gençleri toplayın.

- Kahrolsun faşizm, yaşasın mücadelemiz...

Selim yere düşen yaşlı bir kadını kolundan tutup mahalle içine götürmeye çalışıyor. Saldırı yerinden çıkartıp birine teslim ettikten sonra yeniden dönüyor saldırı yerine. Beyaz başörtüsünden kanlar akan birini daha tutup çekiyor polisin önünden. Kafası kanlar içinde olan kadın en az 65 yaşında var. Öfkesi daha da büyüyor anaları kanlar içinde bırakanlara. Armutlu meydanı savaş alanına dönüyor bir kaç dakika içinde. Yerlerde kanlar içinde yatan genç, yaşlı, kadın, erkek onlarca insan birbirine destek olarak kalkmaya çalışırken, 30'a yakını işkencehanelere taşınıyor.

Sultan ve bir kaç insan mahalle içine doğru girebiliyor. Mahalle panzerler ve kasklı polislerce kuşatılmış durumda. Barikatların bulunduğu bölgeye an-

cak bir kısmı geçebiliyor cenazeye katılan 300 kişiden. Barikatların bulunduğu bölgede en fazla 20-25 kişi var refakatçılarla birlikte.

- Bütün direnişçileri bir evde toplayalım arkadaşlar. Önce onların güvenliğini almalıyız. Birazdan saldırıya geçerler.

Sultan soluk soluğa bir yandan direnişi örgütüyor, bir yandan barikatların sağlamlaştırılmasına yardım ediyor. Birbirine yakın dört direniş evindeki ölüm orucu savaşçılarının tümü ara sokaklardan kucaklarda taşınarak bir evde toplanıyor. Saldırının ilerleyen saatlerinde de başka bir eve götürülmek üzere şimdilik buradalar. İlk saldırının şokunu atlatan Armutlulular toparlanırken, yüzlerce özel tim, gaz maskeli, sivil, resmi polis de onların bulunduğu bölgeyi çembere alıyor.

İlk saldırıda yaralananların eli yüzü kanlar içinde. Bulabildikleri bezlerle temizlenmeye çalışırken, gözlerindeki şişlikleri indirmek için evlerden buz torbaları getirdiler. Ama onlar yaralarının derdinde değil, yeni saldırıya hazırlanma telaşındalar. Semt pazarından alınmış montuyla gecekondulu olduğu belli olan genç bir eliyle buzlu torbayı tutarken, önceki eliyle barikata malzeme koyuyor. Slogan bahanesiyle cenazeye saldırı direniş mahallesine, mevsimlerdir süren ölüm orucunun dışarıdaki sesine yönelik operasyona dönüşmek üzere. Bakanlar, polis şefleri basın yoluyla, avukatları arayarak tehditler savurup duruyordu son günlerde. İşte şimdi geldiler. Başarabilirlerse kıracaklar direnişi. Barikatların arkasında heyecan, coşku, kararlılık ve öfke hakim.

- Görüyor musun; evlerin üstünde gazeteciler

konumlanmış. Onların herşeyden haberi vardır. Çok sürmez saldırı başlar.

Selim gecekondu damlarının üzerinde kameralarını barikatların üzerine yönlendirmiş gazetecileri gösterdi Sultan'a. Mahallenin girişinden itibaren yediye yakın barikat kurdular dakikalar içinde. Çevrede taş odun kullanılmayan eşyalar ne varsa barikata koydular.

Panzerler mahalleye girmeye başladı.

Haber barikatlara anında ulaştı. Barikatın ardındakiler kucaklaştı.

- Hakkınızı helal edin arkadaşlar.

Barikatların arkasında halaya duruyorlar. Tıpkı 19 Aralıkta bombalar kurşunlar altında halaya duran devrimci tutsaklar gibi.

- Belki birazdan şehit düşeceğiz, son bir sigara içelim.

Üzerlerine gelen Türkiye Cumhuriyeti Devletinin modern silahlarla donanmış yüzlerce gözü dönmüş katili değilmiş gibi, gözlerinde korkunun zerresi olmayan gecekondulu genç kız kırmızı fularını hafiften aşağı çekerek bir sigara yaktı. Ötekiler sigaralarından derin nefesler çekti. Ölümü rezil edenlerin yanındalar günlerdir. Ölüm korkusu yok hiçbirinde. Saldırıya karşı kendilerini feda etmeye hazır olanlar, "ilk ben" yarışındalar. Hepsi aynı kararlılıkta, aynı coşkuyla "omuzdan tutun beni" halayındalar.

Ön barikattan beklenen ses dalga dalga en son barikata kadar ulaşıyor.

- Gelmeye başlıyorlar.

Direniş evinin balkonuna çıkan bir direnişçi veriyor cevabı.

- Gelecekleri varsa görecekləri de var diyor. Gü-lümsüyor, el sallıyor hemen evin önünde kurulan ba-rikattakilere.

- Bize güvenin diyor barikattan Sultan. Bizim ce-sedimizi çiğnemedən sizi alamayacaklar.

- Güveniyoruz, diyor direnişçi.

Alnını süsleyen kızılık bayrak olup balkondan dalgalanıyor. Barikatın coşkusu daha da büyüyor, kı-zıl yıldızı gördüklerinde. Burası şimdi savunulması gereken vatan toprağı. İşgal için gelenlere karşı ölü-müne direnilecek, faşizme karşı direnme savaşının direnişçileri direnişsiz teslim edilmeyecek.

Panzer sesleri geliyor. Direnişçiler slogan atma-ya başlıyor.

"Yaşasın Devrimci Halk Kurtuluş Partisi - Cephe-si", "Yaşasın ölüm orucu direnişimiz".

Sloganlar barikatlarda yankılanıyor. Bütün bari-katlarda panzerler ilkin sloganlarla karşılanıyor.

Panzer yaklaşıyor. Armutlulu çocukların, gençle-rin, kadınların topladıkları taşlardan ilkinini fırlatıyor Selim. Arka arkaya fırlıyor taşlar panzerin üstüne. Yağmur gibi yağın taşlar demirlere çarpıp düşüyor yere. Panzerlerin korumasında kalkanlarını siper ya-parak saldırıya katılan "yaya birliklerini" ürkütmenin dışında bir etkisi olmuyor taşların.

Taşları fırlatanlar da biliyor bunu. Ama mesele bu değil. Attıkları bir taş parçası da değil. Yürekleri-ni çıkarıp atıyorlar. Filistin intifadası da yıllarca taş fırlattı dünyanın en modern tanklarının üstüne. Sen bizi teslim alamazsın ey zulüm demenin cüretli bir ifadesi panzerin karşısında kurulan barikat, fırlatılan taş. Yıkılacak belki barikatları bir dozer darbesiyle.

Ama önemi yok bunun. Yeniden kuran oldukça...

Demir yığınları boyalı tazyikli su sıkıyor, taşla, sopayla direnenlerin üzerine. Barikat direnişçilerinin biri düşüyor yere. Bayılıyor.

- Haydi kalk!

Tutup kolundan kaldırıyor yanındaki.

- Booom!

İlk gaz bombasının sesiyle bir anlık şaşkınlık yaşıyor barikattakiler. Sonra bir diğeri izliyor onu. Arkasından bir daha. Barikatların üzerine doğru her yandan gaz bombaları atılıyor.

Her yer duman içinde. Barikattakiler birbirini göremiyor. Ayaklarının ucuna, hemen yanibaşlarına düşüyor bombalar. Düştüğü yerde gürültüyle birlikte büyük bir duman bulutu yükseliyor. Sadece birbirlerinin siluetlerini görüyor, sloganları duyabiliyorlar.

- *"Faşizmi döktüğü kanda boğacağız!"*

Selvi'nin ayağı kayıyor. Yere düşüyor, kasmaya başlıyor. Gaz bombalarının etkisi bu. Siyah uzun saçlı, kırmızı fularlı bir bayan da üzerine düşüyor. Elinde tutuyor Selvi'nin. O ana kadar korktuğu için evinden çıkmayan bir Armutlulu fırlayıp çekip alıyor ikisini de içeri. Üzerlerine su döküyor bombanın etkisi geçsin diye. Islattığı havluları barikattakilere gönderiyor 10 yaşındaki oğluyla. Islak havluları yüzlerine bağlıyorlar.

İkinci panzerin sesi geliyor. Yüzlerini sarıp çıkıyor Selvi ve yanındaki bayan. Barikatın arkasındaki yerlerini alıyorlar yeniden. Eller yeniden taşlara uzanıyor. Panzer yaklaşıyor. Yavaşlıyor barikata doğru. Egzozundan kapkara bir duman kıvrım kıvrım gökyüzüne çıkıyor. Burnundan soluyan canavar ile elle-

rinde sadece taş ve sopa bulunanlar karşı karşıya.

- Haydi fırlat!

Barikatların komutanı Sultan'ın fırlat sesiyle, az evvel bombalar yağan gökyüzünden bu kez taşlar yağıyor. İkinci panzer barikata takılıyor. Yolun kenarındaki rampadan yana doğru düşecek gibi oluyor. Sarhoş bir serseri gibi sallanıyor. Düşmüyor. Panzer geri dönüyor barikatı burnuyla dağıttıktan sonra. Hemen takviye yapıyor barikata. Eski, kullanılmayan ne varsa derlenip toparlanıyor yeniden barikata. Yedi yerde, yedi barikatta defalarca tekrarlanıyor saldırı sonuna kadar bu. Aynı anda tüm barikatlara birden panzer saldırısı olmadığı için, saldırı nereye yönelmişse, diğer barikatlardakiler oraya koşuyor. Bir avuç insan bir o yana bir bu yana koşturarak direniş evlerinin bulunduğu bölgeye panzer girişine izin vermiyor.

Öndeki barikata koşuyor Selim. Saldırıyı ilk göğüsleyen yer burası. Direniş de daha çetin. Hazırlanan molotoflar barikata taşınıyor. Yüzleri fularlı kadın ve erkekler barikata yaklaşan panzere ve maske- li polisler ta taş atıyorlar. Gençlerden biri molotofu tutuşturup fırlatıyor. Panzerin hemen arkasında küçük bir yangın çıkartıp, geri sönüyor. Bir daha yakıyor kısa saçlı genç. Fırlatıyor vargücüyle. Şehit yoldaşlarının öfkesiyle yaktığı molotof panzerin tam üzerine düşüyor. Panzer barikatın tam önünde. Barikatın üzerinde cenazede kullandıkları iki tane kızıl bayrak dalgalanıyor. Panzer barikata kepçesiyle vurup kızıl bayrakları yere düşüremeden tutuşuyor.

- *"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz..."*

Sevinç dalgası öteki barikatlara ulaşıyor bir da-

kika içinde. Sloganlar yükseliyor her bir barikattan. Olduğu yerde kıvranıp duruyor demir yığını. Yara almış manda gibi böğürüyor. Hemen arkasından bir başka panzer yetişiyor imdadına. Direnenlere sıkıldığı su, bu kez barikatin önündeki panzeri ıslatıyor.

Gecekonduların yüksek noktasındaki barikattan molotoflar bu kez iki panzeri hedefliyor. Geri çekiliyorlar işte.

- *"Yaşasın Armutlu direnişimiz!"*

- Yine geleceklerdir, hemen barikatı güçlendirelim arkadaşlar. Selim ön barikatı güçlendirdikten sonra diğer barikatlara bakmak için ayrılıyor. Sultan çoktan tüm barikatları dolaşmış bile. Öndeki barikatta gelirken yolda karşılaşıyorlar.

- Şimdilik çekildiler. Büyük ihtimalle üst taraftan, Büyükarmutlu tarafından yeniden geleceklerdir, orada özel timlerin yığınağı varmış.

Tepe denilen o bölgeye koşuyorlar ikisi birden. Geri çekilen çevik kuvvet polislerinin bağırtıları duyuluyor:

- *"İntikam! İntikam alacağız!"*

Elmas hücrelere karşı yapılacak bir eylemin hazırlığı için mahalle dışındayken duyuyor cenazeye saldırı olduğunu. Yanında bir Dev-Gençli ile birlikte hızla mahallenin Baltalimanı'ndan giriş yerine kadar geliyor. Cenazeye saldırının operasyona dönüştüğünü bilmeden durumu öğrenmek için ara sokaklardan mahalleye girmeye çalışıyorlar. Sokaklar polis dolu. Vazgeçip Reşitpaşa tarafına yöneliyorlar koşarak. Mahalleden yükselen silah ve bomba seslerini duyuyor. Duman da kaplamış mahallenin üzerini.

- Bu duman ne? diye telaşla sordu Elmas yanındakine.

İncecik yağmurluğu rüzgarda dalgalanan Dev-Gençli düşündüğünün olmamasını ister gibi cevapladı Elmas'ı.

- Soba yanıyor olabilir.

- Bu havada ne sobası!

Bu arada Su Deposu denilen mahallenin Reşitpaşa tarafından giriş noktasına ulaştılar. İkisi de şaşkın, ne olduğunu yorumlamaya çalışıyor.

- Acaba operasyon mu oluyor diye söylenerek hızlı adımlarla Zeynep'in direnişi sürdüğü evin bulunduğu bölgeye geldiklerinde şaşkınlıkları daha da arttı. Son saldırıyı yeni püskürten barikatçılar tanınmayacak halde. Barikatlar ateşe verilmiş, alev alev yanıyor. Barikattakilerin elleri yüzleri kapkara, madden ocağından çıkmış gibi tümü.

- Ne oldu, sanki yerlerde sürüklenmişsiniz, her yanınız çamur içinde.

Elmas sorusunun anlamsızlığına kendi de kızdı ve Sultan'ın hangi tarafta olduğunu sordu ilk sorusuna cevap beklemeden.

Nefes nefese Şenay Hanoğlu Direniş Evi'ne yöneldi ikisi de. Evin önünde koşuşturan yüzleri fularları insanları gördüler. Kimin kim olduğunu tanıyamadı Elmas. Gözleri Sultan'ı aradı. Zeytin karası saçlarından tanıdı. Barikatın en önündeydi. Hemen yanına seğırtti. Kırmızı bir bez parçası sarmıştı yüzüne.

- Merhaba dedi Elmas. Neler oldu diye sormaya kalmadan Sultan önce davrandı.

- Hadi durma! Çantanı bırak eve, öyle dikilme ortalıkta birazdan tekrar saldıracaklar.

Barikatın, Armutlu'nun komutanı Sultan'ın sesi kaya gibiydi, bezin üzerinde görünen kaşları çatık. Elmas bir şeyler söylemeye yeltendi ki uzaktan bir ses yankılandı:

- Saldırıyorlar!...

Çantasını bıraktı. Sultan'ın uzattığı bez parçasını yüzüne bağladı ve yerden bir taş aldı. Barikata koştu. Barikattakilerin çoğunu tanıyamamıştı. Gaz bombalarının yüzlerinde bıraktıkları izler tümünü sanki tek bir kişiymiş gibi birbirine benzetmişti. Yüzleri kara, ağzı bez parçasıyla örtülmüş insanların yanına yaklaştıkça tanıdı. Sultan iki kişiyi çatılara gönderdi, hangi yönden geldiklerine baksınlar diye. Daha onlar çatılara çıkmadan barikatın önüne ince, yuvarlak bir şey düştü. Büyük bir gürültü kapladı ortalığı. Arkasından yoğun bir duman. Bombanın düştüğü yerden geriye doğru kaçışmalar kısa sürdü.

- Nereye gidiyorsunuz öne doğru gelin!

Sultan bağıırıyordu. Sanki düştüğü yeri gaz odasına çeviren bombalardan etkilenmiyordu. Öksürenler, olduğu yerde sendeleyener, yarı baygınlık geçirenler yeniden güç aldılar Sultan'ın sesinden.

Sağdan soldan fotoğraf makinası flaşları patladı, kameraların ışıkları döndü Sultan'ın bulunduğu barikata. İlk saldırıda olduğu gibi yine ardı ardına atıldı gaz bombaları. Gaz bombasından çıkan dumanı soludukça, Elmas boğulacağını düşündü. Yüzü ve ciğerlerinde yanma oldu. Böyle bir şeyle ilk defa karşılaşyordu. Şaşkıındı. Az sonra ne olacağını bilmiyordu, ötekiler gibi. Ama o da kararlıydı ötekiler kadar. Barikatı aşsalar da etten barikat kuracaklar elele ve direnişçilere ulaşmalarına izin vermeyeceklerdi.

Gözyaşlarını tutamıyordu Elmas. Türünü bilmediği gazın etkisiyle ne olduğunu anlayamadan öylece akıyordu gözyaşları. Hareketsiz kalan bir arkadaşını omuzuna yaslayarak geriye çekti. Barikatla ev arasında benzin dökülmüş yerden geçmeye çalışan bir kadın barikatçı yere düştü. Elmas yöneldi oraya doğru. Sultan daha atik davranıp kolundan tutup kaldırdı kadını. Olur da barikatları aşarlarsa eve girip direnişçilere zarar vermek istediklerinde yerleri tutuşturup evin önünde etten barikat olacaktı.

“Sultan’ınkiler”, gecekondu çocukları kucaklarında taşlarla ara sokaktan fırlayıp barikatın yanında bitiverdiler.

- Taş getirdik abla. Biz de atalım mı?

Kucağındaki taşları yere bırakan en kısa boylu olanı, Sultan’ın öğrettiği marşı yerinde zıplayarak söyleyen yanındaki çocuğa cevap verdi.

- Yok lan! Biz o şerefsizlerin tarafına gidelim, haber getirelim ablaya.

Armutlu çocukları direnişlere, çatışmalara daha kundaktan alışkındır. Evlerini yıkmaya geldiklerinde polise karşı direnen devrimci ablalarına, abilerine taş taşımakta ustalaşmışlardır. Annelerinin eteklerinden tutup polisin karşısına dikilmeyi iyi bilirler. İleriki günlerde de barikatlardan hiç ayrılmıyorlar. Kendilerine bir görev verilsin de ne olursa olsun diye gözleyip duruyor, hünerlerini sayıp döküyorlar. Haydi siz evinize gidin demek de onlardan kurtuluş değil. Dönüp duruyorlar barikatların sağında solunda. Filistinli kardeşlerinden eksikleri olmadığını göstermek ister gibi hareketler yapıyorlar. Katillerin attığı gaz bombalarının boş kutularını da ilk onlar toplar-

maya başladılar saldırı sonrası.

- Abla bak bak bahçede oynarken bulduk, şerefsizlerin attığı o duman çıkaran şeyler. Bizim evin içi bunların pis kokusuyla doldu. Şerefsizler, bizim bahçeye de atmışlar... diye heyecanla anlatıyorlar.

Barikata doğru bir panzerin geldiğini gören Sultan hemen çocukları yakındaki bir eve soktu.

Panzer yanaştı barikata. İlk hamlesinde yıkamandı barikatı. Ellerinde ne varsa fırlattılar panzere. Barikatlarda panzerlere karşı direnişi kendi mahallesinden bilen bir Gazi'li genç koştı panzerin üzerine çıktı. Elindeki taşları panzerin içine fırlattı ve aynı hızla panzerin üzerinden inerek geri döndü. O panzer bir daha yanaşmadı o barikata.

- Korkaklar haydi gelin!.. Yaşasın ölüm orucu direnişimiz, yaşasın Armutlu direnişimiz!..

Sultan'ın sesine hepsi ses verdi, birleşti. Gazeteciler, kameramanlar şaşkın şaşkın bakınıyor barikat taki bir avuç insana. Panzerlere ve özel timlere karşı sokaktan topladıklarıyla direnen insanların bu gücü ve inancı nereden bulduklarını soruyorlar birbirlerine. Bir yandan da direnişin her anını objektifleriyle belgelemeyi ihmal etmiyorlar.

- Haydi! diye bağırdı Sultan, gelin Manukyanın çocukları, emperyalizmin uşakları, gelin.

Barikatlarda ne koca koca panzerleri durdurabilecek bir malzeme var, ne de yüzlerce, binlerce insan. Direnişin gücü ve moraliyle o anda ölümü göze almış bir avuç yürekli insan sadece. Sayıları az. Yüreklere çok. Hem de kocaman. Birbirlerine olan güvenleri ve sevgileriyle direniyorlar. Ölüm orucu direnişçileri de barikat savaşçıları da "öleceğiz teslim ol-

mayacağız” kavşağında dimdik duruyor. Teslim alamayacaklar, hep birlikte öleceğiz diyerek, en gür sesleriyle, üzerlerine atılan bombalara ve panzerlere karşı türküler marşlar söylüyorlar. Ne yapar da güçlendiririz diye düşünüp, barikatların önlerine küçük çukurlar açabilmişlerdi panzerleri engellemek için.

Hedefleri direniş evinin önündeki barikat. Son barikat burası. Çevredeki çatılara özel timler yerleşmeye başladı. Kar maskeli, ellerinde uzun namlulu dürbünlü silahlarıyla pusuya yattılar. Artık karşı karşıyalar. Gaz bombasına, göz yaşartıcı bombalara ara verdiler. Tekrar toparlandı barikat direnişçileri. Yüzlerindeki ıslak bezleri değiştirdiler, olmayanlara dağıttılar. Gece kondunun çocukları ellerindeki küçük kovaların içine ıslatarak getirdiler yeni bezlerini.

- Elin yüzün çamur deryasına batmış gibi diyor Selim, Selvi'ye dönerek. Gülüşüyor barikatçılar yaralarını unutarak.

- Siz benden iyi değilsiniz diye cevabı yapıyor Selvi.

Gazeteciler de özel timlerden boş kalan çevredeki çatılarda beklemeler. Az evvel savaş meydanı gibi gümbür gümbür seslerin duyulduğu mahallede şimdi sadece slogan sesleri yankılanıyor. Hava karar-maya yakın. Cep telefonu olanların telefonları durmadan çalıyor. Saldırıyı duyan, ülkenin dört bir yanından, Türkiye dışından arıyor, “yüreğimiz sizinle” sesleri duyuluyor. Direniş evinin telefonu da hiç susmuyor. Refakatçılar dahil, direnişçiler dışında herkes barikatlarda olduğu için telefonlara ölüm orucu direnişçileri cevap veriyor. Katliam saldırısına karşı direniş içinde direniş yaratanlar kucaklanıyor sıcacık

mesajlarla.

Elmas sessizlikten yararlanarak direniş evine girdi. Ki, saldırının savuşturulduğu her arada bari-kattakiler ölüm orucu direnişçilerini yokladılar.

Elmas, direnişçilerin her birini bir köşede heyecanla dışarıda ne olup bittiğini anlamaya çalışır halde yorumlar yaparken buldu. Ölüm yatağındakilerin üzerine bombalar yağdırmaları yeni değil. 19 Aralık'ı yaşayanlar var direnişçiler arasında. Elmas direnişçilere hızla içecek şekerli sularını, kokulu çaylarını dağıttı. Ama bu kez çayları soğuk cinsinden. Yeniden barikata dönmek için evden çıkarken arkasından direnişçilerden biri seslendi:

- Sizleri seviyoruz, kendinize iyi bakın!

Ali Rıza idi seslenen. İncecik kalmış bileği havada sallanıyor. Diğer direnişçilerin sevgi dolu bakışlarını üzerinde hissetti Elmas. Ya eve kadar girerlerse diye düşündü. İçlerinden biri kendini feda edecek!...

Bir sigarayı ateşler gibi bedenini ateşleyecekler. Saldırı tehditleri başladığında açıkladılar. Sözlerinin eri olduğuna bütün dünya tanıktır. O anı düşündü saniyeler içinde. "Hayır, olamaz, gerek kalmamalı" dedi kendi kendine. Beyninde Sultan'ın sözleri yankılandı:

"Cesedimizi çığnemeden onlara dokunamazlar!"

Dışarı çıktığında gümbürtüler yeniden başladı. Gaz bombaları havada uçtu. Ara ara silah sesleri gecenin karanlığında vınladı.

- İyice yakınlaştılar, dedi gözcü.

Ellerinde taşlar, saatlerdir hiç susmayan sloganlarını yeniden sürdürdüler er meydanına. Onlar mertti, yığitti. Ama karşılarındakiler namertliğini binlerce kez gösterenlerdi. Hain pusular kuran, kalleşçe kat-

leden, silahsız kadınları diri diri yakanlardı.

- İşte 10-15 kişilik maskeli bir özel tim grubu yaklaşıyor üstteki sokaktan.

Selim'in gösterdiği yöne baktı hepsi. Çatışma yeniden başlıyor. Taşlar sopalar onlara yöneldi.

- Geri çekiliyorlar. Bakın bakın birbirlerine nasıl da sokulmuşlar.

Şimdilik gerçek mermi kullanmıyorlar. Dört duvar arasında gözlerden ırakta her türlü silahı kullanan katiller kameralar önünde belgelenmek istemiyor. Sadece yapabilirlerse gazla boğmayı planlıyorlar, hangi hain elden çıktığı belli olmayacak bir bombadan yükselen.

Bombalar, çatışmalar, geri çekilmeler, yeniden saldırmalar, barikatın önünde düşeni geri alıp arkadaki direnişçi öne çıkararak sürdürülen direnişlerle geçti saatler. Saatler dokuza geldi. Hava zifiri karanlık. Yakılan barikatlarla aydınlanan gece, ateşlerin sönmesiyle tümenden karanlığa bürünüyor. Mahallenin elektrikleri saldırı için planlı olarak kesilmişti ilk dakikalarda. Son saldırı da bitiverdi aniden.

İki büyük saldırı arasında halaya duranlar, yeniden halaydalar şimdi. Gazetecilerin şaşkınlığı daha bir artmış, kameralarını bırakmış sadece izliyorlar. Direnişçiler temkinli. Mahalleyi tamamen boşaltmalarını bekliyorlar. Tam yedi saat sürdü direniş.

Saatler on'u gösterdiğinde direniş evinin önünde toplanıyor barikat direnişçileri. Saldırı ilk başladığında 30'a yakın olan sayıları şimdi 50-60. Telefon dan Armutlu'ya destek haberleri yağıyor. Gazi halkı otobüslerle Karanfilköy'e kadar gelip, Tem otoyolu üzerindeki Armutlu köprüsünü trafiğe kesmiş, ope-

rasyonu protesto ediyor. Bir başka telefonun ahize-sinden heyecanlı bir ses duyuluyor:

- Yoldayız, geliyoruz, direnişçiler nasıl?..

Katliamcılar mahalleyi tamamen boşalttı. Eski yerlerine, Köyiçi'ne döndüler. Armutlu'ya akın akın insanlar geliyor gecenin geç saatine kadar.

Sultan barikat direnişçilerini ve başka mahalle-lerden destek için yeni gelenleri topluyor ateşin etra-fına. Saldırıyı, direnişi anlatıyor. Sonra soruyor ken-dine ve dinleyenlere:

- Eksiklerimiz neydi? Ne yapabilirdik de panzer-lerin geçisini nasıl engelleyebilirdik? Barikatları sağ-lamlaştıracığımız eşyaları nereden bulabilirdik? Ne hissettik çatışma anlarında? Molotof yapabiliyor mu-yuz, atmayı biliyor muyuz?..

Barikatların en önünde çatışan, organize eden Sultan şimdi direnişi eğitime dönüştürüyor. Gözler, Anadolu kadınının yiğitliğini içine sindiren, pratiğin içinde gösteren Sultan'ın üzerinde. Bu yiğitlik, bu inanç O'na Hakikat Bacıları'ndan, Kurtuluş Savaşı'nın adsız kahraman kadınlarından, Sabo'lardan, Sibel'ler-den miras. Boş yere Hülya O'nun için "Anadolu koku-yor bu kız" dememişti. Bilge kadın yine sezgileriyle görmüş, bilmişti.

Sultan'ın sorularına cevaplar verildi türlü türlü. Fikirler, öneriler birleşti, bir dahaki sefere barikatla-rı daha güçlü kılmanın yolları tespit edildi.

Son sözü yine Sultan söyledi:

- Bu gece tekrar saldırabilirler, bu yüzden dik-katli davranmamız gerekiyor. Saat 3'e kadar bütün görevler bitirilmiş olmalı, o saatte tekrar toplanaca-ğız, dedi.

Görev dağılımı yaptılar. Barikat malzemeleri taşındı. 15 kişilik bir grup girişteki (Köyiçi ve Gazilerin önce bulunduğu evin üstü) barikatları yapmak için harekete geçti. Bütün barikatları kaldırmıştı panzerler. Türküler, marşlar arasında yeniden yapmaya koyuldular. İkişer kişilik ekipler halinde evlerin kapıları çalınıyor. Saldırı sırasında çok korktukları belli oluyordu, ama direnişi gördüklerinde moralleri yerine geldi Armutlu halkının. Sevecenlikle karşılıyorlar barikat direnişçilerini. Yaşananlar ve yaşanılması olası durumlarla ilgili bilgi veriliyor halka. Çok daha uzun bir çatışmaya, direnişe hazırlamak için neden barikatların yeniden kurulduğu anlatılıyor.

Armutlulular, barikatlar için eski eşyalarını, çukur kazmak için kazma ve küreklerini yığdılar önlerine. Neleri varsa veriyorlar. (5 Kasım katliamından bir hafta sonra, 13 Kasım'da mahalleyi işgal eden polis müdürü *"onlara yardım ediyorsunuz, şimdi bize edeceksiniz"* diyecekti acz içinde. Ama yine de televizyonlarda şov yapabileceği başını okşamak için üç tane çocuğu dahi bulamayacaktı.) Bencilik yapan da çıkmıyor değil.

Barikat için gazilerin evinin çatısındaki kalasları alan bir barikatçıya itiraz ediyor bir kadın.

- Ne yapıyorsunuz, ben ne halle aldım o odunları biliyor musun?

Barikatçının anlatmaya çalışması da işe yaramıyor. Gerçeklerini daha açık dile getiriyor kadına.

Bütün barikatlar sabaha karşı 3:30'a kadar yeniden kuruldu. Az evvel kalasları vermeyen kadın barikalara çay getiriyor. Biraz da utangacça ateşin etrafına oturuyor.

- Çok cesaretlisiniz çocuklar. Biz soğukta kalsak ne olur, ölmeyiz ya! Gözüme uyku girmedii.

Bir eliyle başörtüsünü çekiştiren kadın belli ki düşünüyordu kaç saattir. Armutlu'yu vareden, yıkımlara karşı kendilerinin önünde direnen ve en önemlisi de, yüzlerce gündür, onlar daha özgür bir ülkede yaşayabilsin diye ölen insanlarla bir kaç parça kalasın tartışmasını yapmış olmaktan utanmıştı.

Küçükarmutlu'nun artık ölüm orucunun yanısıra barikatlarla anılacağı günler başlıyor. Tehditler ve nihayetinde saldırı, direnişçilerin sokakları barikatlamasına neden oluyor. Sokaklarda, barikat başlarında gruplar halinde nöbetçiler dolaşıyor. Barikatlı ilk günün sabahına cıvı cıvı uyanıyor Armutlu. Bir gece içinde mahalleyi savunmak için onlarca insan başka gecekonduardan, Dev-Gençlilerden mahalleye dolmuş, sabahı türkülerle karşılıyor. Geç saatlere kadar süren çatışmaların korkusunu üzerinden yavaş yavaş atmaya çalışan halk, barikat nöbetçilerine çaylar, kahvaltılar taşıyor.

Sabah feda ile karşılanıyor. F tiplerindeki devrimciler yine sözlerinin eri olduklarını gösteriyor. *"Armutlu'ya saldırı olursa..."* demişlerdi, İbrahim Erler'in Tekirdağ F tipindeki hücresinde saldırı haberini duyar duymaz çakmağını çakıp, sloganlar atarak tuttuğu haberi ulaşıyor Armutlu'ya. Armutlu, içerideki sahipleniyor, içerideki Armutlu'yu.

Öğleye doğru demokratik kitle örgütlerinden, sendikalardan kalabalık bir grup giriyor mahalleye. Armutlu'nun yolunu bilmeyenler dahi, saldırı karşısında harekete geçme ihtiyacı hissediyor. Büyük bir kortej halinde gecekondu yoksulları, demokratik kit-

le örgütü temsilcileri direniş evlerini geziyor. Dördüncü direniş evinin önünde toplanıyor yüzlerce insan. Direnişçilerden biri elinde megafonla gelenlere konuşma yapıyor, saldırıyı anlatıyor:

- Hepinize geldiğiniz için teşekkür ediyoruz. Bir dahaki sefer katliam saldırısı olmadan gelmelisiniz. Saldırı olduktan sonra gelmeyin. Biz ölürüz. Ölüme yattık, ölümlle bizi korkutamazlar. Ama Armutlu'ya saldırı bütün halkın hak ve özgürlüklerine saldırıdır. Kimse bize karşı direnmesin mesajı vermek için saldırıyorlar. Çünkü soygun düzenlerine karşı en güçlü direniş burada yaşanıyor. Armutlu'nun, zulme ve sömürüye karşı direniş örneği olmasını istemiyorlar. Bunun için halen abluka orada duruyor.

"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"

"Bedel ödedik, bedel ödeteceğiz!"

- Biz direnmeye devam edeceğiz. Bu kez sadece bedenlerimizle değil, barikatlarımızla da. Saldırı tehditleri bitene kadar barikatları kaldırmayacağız.

Direnışçi konuşurken, yakın barikattan Grup Yorum'un yeni çıkan "Feda" isimli kasetinden marşlar yükseliyor.

"Bu mevsim aç olacak

Bu mevsim öleceğiz

Zulmü yere serecek

Boyun eğmeyip öleceğiz

Ölüm bizim gelecek sizin olsun

Hoşçakalın halkımız"

barikata koyduk canımızı

Gülseren yerinde duramıyor. O geceyi televizyonun başında seyretmek ne büyük acıydı O'nun için. Ben babamın bunu yapabileceğini hiç düşünmemiştim diye günlerdir kendini yiyip duruyor. Saldırının hemen sabahında, hatta saldırıyı ilk duyduğu gece Armutlu'ya gitmek istediğinde babasının odaya kapatıp üzerinden kilitlemesini yediremiyor kendine. Hani arkadaşlık biz seninle, hani benim düşüncelerimi dikkate alırdın... Sorularına buz gibi bir surattan başka bir şey bulamadı babasından. Ertesi günü babasının kapıyı usul usul çalışından gönlünü almaya geldiğini anladığında kafasındaki yıkılan çağdaş babanın tamir edilmesinin kolay olmadığını biliyordu. Yine de dinledi babasının sevgi gösterilerini.

- Başıma bir iş gelmesin diye korumuş beni. Pehl
Böyle bir ülkede kuzu kuzu yaşamayı kabul ederek

başına her şeyin gelmesine sessiz kalıyor ama...

Kendine kendine konuştu, duvarlara kızdı bağırdı. Babasının aldığı kitapları eline alıp söylendi;

- Bu kitapları oku, ama hiçbir şey yapma! Bunun için mi almıştın bu kitapları bana... Üstelik bir de “kız başına” demez mi!...

Israrı karşısında babasının hiç duymadığı bir ses tonuyla, hani biraz da sanki tokat atacakmış gibi elini hafiften kaldırarak söylediği bu son sözleri hiç kaldıramıyor Gülseren. Karşısında bu sözleri söyleyenin babası mı yoksa kadınların ikinci sınıf olmasını doğal ve gerekli karşılayan bir cahil miydi, anlamamıştı.

- Yok yok, anlayacakları yok. En iyisi pratikle anlatmak. Gideceğim bugün. Hele kahvaltı bitsin. Armutlu’da insanlar barikatların başında ölüm orucundakileri korurken ben burada durur muyum! Hele bir bitsin şu kahvaltı. Ne yapıp edip çıkacağım buradan. Zaten dört gün oldu bu odaya kapatalı. O benim kararına saygı göstermiyorsa, küçük bir yalanın günahı olmaz. Başka bir yol bırakmadılar. Arkadaşıma gideceğim derim.

Gözlerini tavana dikmiş, duvar saatinin tık tıklanını dinlerken kafasından ertesi günü planlıyor Gülseren. Bir yandan da babasını düşünmeden edemiyor. 12 Eylül öncesi örgütlü bir devrimciyken nasıl da böyle “çağdaş bir döneke” olduğunu gözlerinde anlamaya çalışıyor. Düşünmekten yorgun düşüp uykuya daldı.

Planının başarıya ulaşmasının mutluluğuyla montunu giyip çıktı evden sabah.

Her otobüs geçişinde, durakta zıp zıp zıpladı ye-

rinde. Biletinin ucu oynamaktan pörsüdü. Kimliğini alıp almadığını beş kez kontrol etti. Cüzdanını açıp resimlik yerindeki Zehra ile Canan'ın dergiden kesip yerleştirdiği resimlerine on kez baktı. Yolun karşı şeridinde duran arabaya arkadan çarpan sarı taksiyi bile fark etmedi. Önünden geçen simitçinin "simiiiiit" diye bağırışına umarsızca baktı. Botunun ucunu duşağın tentenesine üç kez küt küt vurdu. Yaşlı bir kadının kızdı:

- Durağı yıkacaksın kızım, dedi.

Utandı. Özür dileyip yaklaşan otobüsün nereye gittiğini okudu. O da değildi. Yoksa Baltalimanı tarafına giden otobüsler daha mı sık geliyordu, oradan mı gitseydi? Yok, Etiler'den geçen daha çoktur. Öyle ya Etiler'in her şeyi boldur dedi kendi kendine.

Saatine baktı bir daha. Takvim yerinde "20" yazıyordu. Saat 9'a beş var. Tam saate bakarken ayaklarının dibinde bir otobüs durdu. Önündeki yazıyı okuyamamıştı. Koştu önüne baktı.

- Oh be! dedi giriş kapısından adımını atarken.

Armutlu'ya her gidişinde zenginlerin semtinden geçerken dikkat kesilirdi. Bu kez boş boş seyretti Etiler'den çıkana kadar. Etileri çıktıklarında otobüste pek kimse kalmamıştı. Kendisinin dışında arka koltukta oturan yaşlı bir kadın yarı uykulu yorgun gözlerle yüzünü cama dayamış dışarıyı seyrediyordu. Sabahın erken saatlerinden başlayarak bu saatlere kadar genel olarak mahalleye giden değil, çıkan otobüsler dolu olurdu. Armutlu köprüsünü gördüğünde koltuktan kalktı. İki durak vardı Köyiçi'ne. Oturamadı, arka kapıya gitti. Elini inme düğmesinin üzerinde gezdirdi. Güldü kendine. Zaten son duraktı ineceği

yer. Köyiçi'ndeki polis yığınağına artık alıştığı belli olan otobüs şoförü dönüp bakmadı onlara.

Barikata yaklaştı. Evden çıktıktan sonra köşedeki çiçekçiden aldığı karanfilleri gören polisler düşman gözlerle baktı Gülseren'e. Karanfiller, ben direnişe destek veriyorum, onları ziyarete geldim, demektir. Sivil giyimli, sarışın, iri yarı cüsseli, saçlarının önü hafiften dökülmüş olanı arabadan inip resmi polislerin arama yaptığı noktaya yöneldi. Gülseren ile aynı anda arama noktasına vardı.

- Karanfil! Götürün bakalım, dedi sert bir tonda.

Gülseren, sert görünmeye çalışan adamın sesindeki çaresizliği hissetti. İçinden kıs kıs güldü. Bir kadın polis kırıtarak yaklaştı yanına.

- Arayacağız! dedi.

O da "sert kadın polis"i oynuyordu. Gülseren'in gözünden, kadının bakışlarındaki histeriklik kaçmadı. Devlet memuru olduğu için bir kilo yapamamıştı makyajını ama, resmi sınırları en sonuna kadar zorladığı da belli oluyordu. Omuzundaki çantayı alıp içine elini soktu, karıştırdı, geri verdi Gülseren'e. Elleriyle yokladı üzerini. Ağır parfüm kokusu midesini bulandırdı. Eli ayak uçlarına ulaştığında kadın polis de yarı çömelmiş duruma geldi. Yukarıdan baktı kadına.

- Hah! İşte yarın da böyle ayaklarımıza kapanıp yalvaracaksınız düşüncesi geçti aklından. Yine yüzüne yansıtmadan güldü içinden.

Kadın polisin tamam geçebilirsin cümlesi daha bitmeden, sabah servisine yetişmek için koşturan emekçilerin telaşlı yürüyüşüyle mahallenin içine daldı. Yüz metre kadar sonra ilk barikatla karşılaştı. Ba-

rikatın başında kabanlarının fermuarlarını boğazlarına kadar çekmiş gençlerin neşeyle sohbet ettiklerini gördü. Yanlarına yaklaştı. Selam verdi, selam aldı. İçlerinden bazısını daha önceki ziyaretlerinde de görmüştü. Saldırıyı sormayı düşündü, direniş evlerinde öğrenirim dedi, vazgeçti. Barikatın öteki ucundaki iki gencin konuşmaları ilişti kulağına:

- Abdulbari abinin durumu iyi değilmiş, dedi kıvrıcık saçlı, kot pantolonlu olanı.

Yüreği sızladı Gülseren'in. O yana doğru yekindi. Kulak kabarttı yeniden konuşmaya.

- Ben Bahri abiden çok etkilendim biliyor musun? Sorusuna cevap beklemeyen genç konuşmasına devam etti. Ben daha önce devrimcilerin sadece adını duyardım. Babam Kuran kursuna göndermişti beni. Hep o çevredeydin yani. Gazetede okuyunca geldim buraya. Dürüstlükleri, direnişleri beni çok düşündürttü. Sonra bir kaç kez daha geldim. İşte Abdulbari abi ile o zaman tanıştım. Çok mütevazı bir insan. Hikayesini dinleyince, O'nu görmeden rahat edemez oldum. Yoksuluğa başkaldırmış devrimci olmuş. Direnişi duymuş, o da ölüme yatmış. Ama ölmek de o kadar kolay olmuyor. Hapishanedeki devrimcilerin doktorlar peşinde, Abdulbari abinin de ailesi. Ölümü yenmek için oradan oraya koşturup durmuş. İzmir'den kaçıp gelmiş. Sonra burada kaçırmak istemişler, direnmiş. Bulunduğu yerden başka bir direniş evine geçmiş. Ben sürekli Armutlu'da kalmaya başladığım günlerde eve gidip bazen yardımcı oluyordum abiye. Ailesine direnişini görünce, tamam dedim, abi çok kararlı. İşte ben yanındayken ailesi aradı. Hani daha önce de kaçırmaya çalışmışlar ya,

abi, "tamam gelin ama beni götürmeye kalkarsanız kendimi yakarım" dedi. Zaten cebinde 2 çakmak taşıyordu. Niye iki tane diye sormuştum. Biri yanmazsa ötekisiyle demişti. Ailesi gelmeden başka bir eve geçtik birlikte. Ne yapacakları belli olmadığı için... İnanmayacaksınız Levent, annesinin eline uzandı, annesi elini uzatmadı. Ne konuştuklarını duyamıyorum, ama babasına kızdı. Sonra ablasıyla konuştu. "Kabul etmiyorsanız gidin. Ben hiç kabul etmiyorum, eğer dilekçeyi almazsanız sizinle görüşmem" dediğini duydum. Mahkemeye dilekçe vermişlerdi, oğlumuzu oradan alın diye. Sonucu katliam mı olur, ne olur umurlarında değil ki! Neyse arkadaş, "tamam alacağız" deyip gittiler. Onlara güvenmiyor abimiz, haksız değil ki, her gelişlerinde bir oyun çevirmişler. Babası için "Hacı'ya güven olmaz" diyor hep.

Gülseren sanki kendi hikayesini dinler gibi oldu. Ben ölüm orucuna yatsaydım, acaba benim babam da böyle yapar mıydı düşüncesi geçti aklından.

- Elmas abla birinde dedi ki, "ailene haksızlık yapmıyor musun, biraz daha anlayışlı olabilirsin. Duygusal davranabilirler ama senin kötülüğünü istemezler." Güldü Abdulbari abi. "Ben tanırım. Her gelişlerinde mutlaka bir oyun çeviriyorlar, böyle samimi olamazlar" dedi. Ama bir de İzmir'den gelen Tayad'lı analara davranışını görecektin. Yüzüncü gün müydü neydi. Kalkmışlar İzmir'den Abdulbari abinin eline kına yakmak için gelmişlerdi. Kendi oğulları gibi seviyorlar abiyi. Çok mutlu oldu, ben öyle sevinçli görmemiştım O'nu. Bir sarılışları vardı ki!...

Gülseren bir an önce Selim'i bulmak için ayrıldığında gecekondulu genç anlatmayı sürdürüyordu.

Derin derin nefes aldı. Soğuktan soluğu buharlandı. Günlerdir kalbi sıkışıyor, boğulacak gibi oluyordu. Evlerinin balkonuna çıkıyor yine boğulması geçmiyordu. Kardeşlik, dayanışma ve fedakarlık sinmiş havayı soludukça adımları hızlandı. Üçüncü barikatı buldu Selim'i. Önceki ziyaretlerinde Sultan'dan sonra en çok onunla konuşmuş, kafasındaki sorulara cevaplar aramıştı. Selim abi Selim abi diye peşinden koşturup durmuştu. Birkaç kez de Selim mahalle dışında görüşmüştü kendisiyle. Neden mücadele etmek gerektiğini anlatmıştı, sabırsız ve patavatsız sorularına kızmadan. Selim'in yanına yaklaştı.

- Selim abi bana görev vermenizi istiyorum...

- Hele önce bir selam ver, elimizi sık arkadaş.

Selim gülerek elini uzattı, Gülseren'in heyecanını anlamıştı. Evden çıkamadığını duymuştu. Işıl ışıl yanan gözlerindeki coşku sevindirdi Selim'i de. Canan'ın katafalktaki bir melek gibi görüntüsü geldi aklına. "Başardın" dedi kendi kendine. İlk O'nunla yaptığı sohbetlerden haberdardı.

- Peki, önce bir kaç soru... Sonra saldırıyı anlatırlar sana. Biliyorsun yine saldırabilirler...

- Biliyorum.

- Gözaltına alınabilirsin, tutuklanabilirsin, yaralan...

- Biliyorum abi!

- Ölebilirsin de?

- Bunların hepsini düşündüm ben. Kararlıyım. Bilmediklerimi öğreneceğim, iyi bir devrimci olmak istiyorum ben Selim abi.

- Tamam anlaştık. Sen direniş evine git, Fidan sana saldırıyı, barikatlardaki hazırlıklarımızı anlatır.

Kanatlandı Gülseren. Bir kanat çırpışta boğazın karşı kıyısına ulaşabilirdi. Pürtelaş direniş evine girdiğinde ne yapacağını bilemez haldeydi. Evin hemen önündeki barikattakilere selam vermek bile aklına gelmedi. Fidan'ı buldu hemencecik. Bir an önce bari-katlara koşmak istiyordu. Selim'in söylediklerini aktardı. Fidan saldırıyı nasıl püskürttüklerini anlatmaya başladı. Panzerin beyninde patlayan molotoftan, elleri yüzleri kapkara, açık havada dahi nefes alamaz hale getiren gaz bombalarına, yaralananlara, barikat-ları nasıl kurduklarına, ne yapmak gerektiğine kadar her şeyi anlattı bir bir.

- Şu barikattaki ablayı görüyor musun? dedi parmağıyla evin önündeki barikatta duran 40 yaşlarındaki kadını göstererek. Bu mahalleden değil. Başka bir gecekondu mahallesinden çıkıp geldi buraya. Evli. 3 çocuğu var. Saldırıda O da vardı. O gün görecektin, yüzü bombalardan kıpkırmızı idi. Gözlerinden öyle büyük bir öfke akıyordu ki, militanca direnen gençler dahi etkilendiler O'nun direnme kararlılığından. Analık duygularını, genç devrimcilere sahiplenme, onları düşünme, onlar için endişelenmeyle bütünleştiren bir ablamızdır O. Üç ay öncesine kadar evinden çıkmayan, tek derdi akşama ne yemek yapacağım olan biriyken şimdi barikatlarda nöbette. Çatışmada küçük kızı da yanındaydı. Ne kendini ne de çocuğunu koruma mantığıyla hareket etmedi. O anda ne yapılması gerekiyorsa fazlasını yaptı. Zaten bir gün önce de Ümüş'ün başında sabaha kadar nöbet tutup konuşmuştu kahraman şehidimizle. Neyse, yorgundu, uykusuzdu ve ölebilirdi. Çocukları öksüz kalabilirdi yani. Gerçekleri kavrattırsan halkımızın özü

O'dur. Ama zannetme ki, "halk" dediğinde hep olumlu yanları vardır. Bencillikleri de vardır halkımızın. Sen de göreceksin. Belki de görmüşsündür de, devrimci bir bakış açısıyla daha farklı boyutlarına tanık olacaksın. Çıkarını düşünür, bizim onun geleceği için öldüğümüzü bilir, ama önce senin güç olduğunu görmek ister, güvenmek ister, korkar, kaygıları vardır. İşte eğitim de burada başlar. Oradaki abla da daha önce böyleydi. Sultan çok ilgilendi O'nunla. Günlerce konuştu, düzeni anlattı, küçük büyük işler verdi, kendine güven kazanmasını sağladı, bizi tanıması için ne gerekiyorsa gösterdi. Korkuları tümünden mi bitti? Yok! Kendisi saldırının ertesi günü, destek için gelmeyenlere kızdığında söylemişti. *"Ben de korkuyorum ama ne zamana kadar korkarak yaşayacağız"* demişti. Bunu kavrattığında, emek verdiğinde halkımız gücünü, olanaklarını direnenler için seferber eder, bir ucundan tutar mutlaka.

Gülseren barikat nöbetçisi olmadan ilk dersini gözlerini kırpmadan, bütün dikkatini toplayarak dinledi. Bir an önce barikata gitmek için sabırsızlandığını gören Fidan, Abdulbari'nin bulunduğu direniş evinin yakınındaki barikata gönderdi Gülseren'i.

Gülseren'in barikattaki ilk günü bitiyorken direniş evinin önü hareketlendi. Saldırı sonrası ziyaretçi sayısı günlük 300-400'ü buluyordu, ama bugün Abdulbari'nin direniş evindeki hareketlilik bundan değişti. Abdulbari günleri saatlere, saatleri dakikalara vurarak İzmir'den tanıdığı şehit Gürsel Akmaç'ı, Abdullah'ı, kararlılığını sizden aldım diye sayıklayarak, cebindeki çakmağı "ne olur ne olmaz" diye sıkı sıkıya tutarak ölümle savaşıyordu. Ölümle savaşıırken,

zaferle sevişiyor Abdulbari. Zaferi ölümlerle kazanma savaşında inancını sınava sokan genç direnişçi, şehirden şehire, evden eve kovalıyor ölümü. Ramak kaldı yakalamaya. Hareketlilik bu yüzden.

Kadir, Abdulbari'nin başında dört dönüyor. Gece yarısını üç saat geçti. Selim'in gözlerinin içine bakıyor. Yardım et, acı çekmesin der gibi. Abdulbari acı çekmiyor. Derin bir sessizliğe gömülmüş odada kulaklarını O'ndan duyacağı seslere, iniltilere dikmiş olanlar hiçbir şey duyamıyor. Sadece elleri hareket ediyor. Son iki gündür konuşmaya veda etmişti zaten. Mırıldanıyor, yer yer sayıklıyor.

Derin derin nefes alıyor Abdulbari. Bir iniyor bir kalkıyor göğüs kafesi. İnilti bekleyenlerin beklemesi sürüyor. Elmas elindeki pamuktan damla damla su sıkıyor kurumuş dudaklarına. Yoldaş sevgisini parmaklarının ucuna akıtıp dudaklarını siliyor. Dudakları titremeden, bedeni sarsılmadan bir nefes daha alıyor. Göğsü kalkıyor. Son gün taktığı yıldızlı bantı parlıyor. Göğsü iniyor, yeniden kalkıyor. Hayatı içer gibi bir nefes daha çekiyor, kalkıp inen göğsü bir daha kalkmıyor. Kadir nabzını kontrol ediyor. Selim kulaklarını dayıyor nefesine.

- Abdulbari şehit düştü arkadaşlar.

- ...

- Bu ölümüne kimse ağlamasın. Abdulbari başardı. Ölmeyi, şehitliği başardı. İnsanın sözünü tutmak için neler yapabileceğini ondan öğrendik. Saflığı temizliği sadeliği ondan öğrendik. İnanmışlığın ve adanmışlığın arkasından o anda aklına gelenleri sıralayan Selim'i sessizlik içinde dinliyor ötekiler. Abdulbari'nin kırmızı sakalları terden parlıyor. Evliyaların nurlu

yüzünü andırıyor teni. Lekesiz alnı, ben devrimciyim, onurun ve namusun adımıyım diyor. Kürdün yiğidini, bir başka direniş evinde ölümle cenk eden Ali Rıza, "bizi bile solladın Abdulbari helal olsun sana" diye karşılıyor. Son gün üzerine giydiği tişörtten boranlar uçuyor. Boranların uçarken yaptığı bant figürü yerleşiyor belleklere. Direnişçiler kızıl yıldızlı alnından öpmek için sıraya giriyor. Sırası gelen yeminler edip bayrağı devralıyor. Uzun maratonda onuncu kez devrediliyor bayrak. Bayrağı kapıp İzmir ve Mersin'e götürüyor üç şehit. Biri alıp getiriyor, düşerken yanındakine uzatıyor. Nefes nefese koşuyor kahramanlar. Durmak dinlenmek nedir bilmeden 137 gün koştu Abdulbari. Çatışmaların ortasında, barikatlara baka baka ölümü yendi Abdulbari. Uzun kırmızı sakalları, dökülen saçlarıyla bilgeleştirdi Abdulbari. Sabah tan atmışken, karanlıklar aydınlığa dönmüşken, bir hainin gözleri güneşten kamaşıyor, karanlıklara karışıyor. Soluğu yetmiyor bu maratona koşmaya. Abdulbari kahramanlaşırken Serkan kendini pisliğin kucağına bırakıyor. İçindeki pislik üreyip büyüyor, beynini teslim alıyor. Yağlı hançerini çekip zulümle savaşan Abdulbari'nin sırtına saplıyor. Abdulbarileri ablukaya alan ve daha düne kadar "düşman" dediğine sığınıyor, "dost" oluyor. Abdulbari, tüm halkın ekmeği, özgürlüğü için şehit düşerken, O bir lokma ekmek için "yaşamaya" koşuyor.

Cenaze töreni de öncekilerden farklı koşullarda ayrı bir törene dönüşüyor. Günlerdir kendi cenazesini örgütlüyordu. Hangi sloganlar atılacak, nereye gümülecek, direnişin sesi bu vesileyle nasıl duyurulacak, bütün ayrıntıları düşünüyor, kendi cenaze töre-

nini yapıyordu. Ama o da tahmin etmiyordu barikatlarda elden ele, sloganlar ve marşlar eşliğinde gönderileceğini. Evin önündeki barikattakiler alıyor ilkin omuzlarına. Direnişin öfkesi şahlaniyor yüz metre ilerisindeki barikata uzatılana kadar. Onlar önlerindeki barikatlara göndermeden küçük bir tören düzenleyip, direnişini barikatlarda yaşatacağız diyor. Sıra bir öndeki barikata geldiğinde, bir süredir destek için Armutlu'da bulunan İrlandalı devrimciler de katılıyor uğurlama törenine. Armutlu çıkışındaki ambulansa varmadan, son barikatın nöbetçileri ailelere teslim ediyor yiğidini.

Selim son barikata kadar omuzunu ayırmıyor karanfilli tabuttan. Arkasından bakarken kendini yenileme ve kavgayı ömür boyu sürdürmek için kendinle savaşı kazanan yoldaşını düşünüyor. Ölüme yürürken, *"bende gördüğün eksiklik varsa, söyle, tartışalım, düzeltmeli, kuracağımız toplumun yeni insanı olmalıyım bugünden"* değişindeki mütevazilik ve kararlılığı unutmaması mümkün mü. Ya, zorlayarak yazdırdığı kısacık yazısındaki, *"ben yeteri kadar devrimci olamadım. Yani gerçek bir devrimci değilim daha, ama olacağım. İhanet etmeyeceğim"* sözlerini. Barikatların kurulduğu günün sabahından beri gücü yettiğince barikatçılarla sohbet etmek, onlara güç vermek için harcadığı çaba azımsanabilir mi. Uyumadı o sabahtan beri. Yaşamını devrimciliği ile özdeşleştirdi. Saf, temiz ve sözünün arkasından gidendi. Mutlu ve huzurluydu son anında da. Öyle çok şey paylaşmıştı ki onunla, birşeyler söylemeli, birşeyler yapmalıyım diye düşünmüştü son günlerinde. Dedi *"Bahri ben senden çok şey öğrendim"* O da, *"ben de*

sizden, İstanbul'dan, yani Ölüm Orucundan çok şey öğrendim" diye cevapladı. Hem direnişçi, hem örgütleyici O. Ama yetmiyor, zulme darbe vurmak için daha fazlasını yapmak istiyordu. Saldırı ihtimali gündeme geldiğinde, feda eylemleri tartışılırken, ilk o söyledi *"ben gönüllüyüm"* diye. Saldıracakları haberi geldiğinde, hiç beklenmedik bir çeviklikle, bir yandan kolonyaların kapaklarını çıkardı, bir yandan üzerini giyinip hazırlığını yaptı. O gün saldırı olmadı, ama artık bundan sonra her an hazırlıklı olmak gerekiyordu. Üzerini hiç çıkarmadan yatıp kalktı. "Saldırırlarsa kendimizi yakarız" açıklamasını basına yaparken sesi titredi heyecandan, neredeyse, cebinden çıkmakları çıkarıp işte inanın diyecekti.

Ambulans hareket ettiğinde Selim'in gözleri uzaklara takılı kaldı, düşüncesi Abdulbari'de. En son birlikte okudukları şiiri mırıldandı:

"Bağırarak isterim avaz avaz / Haykırmak her bir nesneye / Kafdağı'nın ardında yok bu zulüm / Tanrı cehennemine yakıştırmamış / Nereelerde duyulmuş / Hücre hücre bir insanın ölümü / Kim gönderdi insanlara bu zulmü / Hangi beden günlerce devam eden bir ölümü hak göre..."

İzmir'deki Buca Kırıklar mezarlığında yatan Gökhan Özocak'ın yanına gömülsün istiyordu Abdulbari. "Hacı yine yapıyor oyununu". Vasiyetini yerine getiriyorlar kahraman oğullarının. Anlamaktan uzaklar.

Mahallenin küçük bakkalının önündeki meydanlıkta toplanmaya başlıyor halk. Saldırıdan sonra bu üçüncü halk toplantısı olacak. İki toplantıda, saldırı sırasındaki korkular, kaygılar tartışıldı. Saldırı püs-

kürtüldükten sonraki güzel sahiplenmenin, barikatlarda tutulan halk nöbetlerinin neden saldırı anında sınırlı kaldığını tartıştılar. Bugün de 150 kişi toplandı bakkalın önündeki meydanlığa. Bu meydanlık 15 yıldır bu mahallenin meclisi gibidir. Küçükarmutlu'nun kurulmasından ve direnişlerle kazanılmasından bu yana yüzlerce kez toplandılar bu meydanda. Halk kendi sorunlarını bu meydanda tartışarak çözüm yollarını buldu ve uyguladı. Şimdi direnişi tartışıyor, kendini de sorguluyor meydanda.

Gazilerden, durumu diğerlerine nazaran daha iyi olan biri konuşmak için daire olan halkın ortasına yürüdü.

- Kardeşler, analar, babalar, yoksulluğu ve zulmü köyünden, gecekondusundan bilen halkımız... Barikat kurduğumuz için size baskı yapıyor zulüm. Şu gördüğünüz barikatları neden kurduğumuzu ilk toplantıda anlattık. Siz de inandınız gerekli olduğuna, siz de evlerinizi derme çatma barikatlarla savundunuz. Yeri geldi tutuşturdunuz barikat yaptığınız pazar tezgahlarınızı. Ekmek kapınızı yaktınız da, direnmekten vazgelmediniz. Biz de zulme karşı direnmekten geri dönebilir miyiz? Dönmeli miyiz sizce?

- Direnmekten dönen kendini yokeder oğul...

- Evet Salih amca, bizi yok etmek isteyenler sizin gelecek umutlarınızı yok etmek istiyorlar. Bunun için direniyoruz. Derdimiz canımızda değil. O bir tane. Vermeye hazır olduğumuzu bilirsiniz. Derdimiz odur ki, dövüşmekten geri durursak sizi yoksullaştıran IMF, zulmeden faşistler bayram yapacaklar.

- Kahrolsun faşistler...

- Her biriniz Anadolu'nun dört bir yanından ge-

lip gecekondular kurdunuz burada. Kardeş oldunuz, kaderinizi birleştirdiniz. Tek tek sorsam hepinize bin yıllık isyanların şah damarlarının attığı toprakların adını söylersiniz, memleket diye. Şimdi burada Armutlulu oldu adınız. Aslınızı unutmadınız ama, kardeşliğinize, şuralı buralı diye nifak sokmaya çalışanlara dönüp bakmadınız. Dönüp bakanlar varsa yanıldıklarını bellettiniz. İşte mahalleyi ablukaya alanlar da bu kardeşliği yok etmek istiyor. Örgütlülüğünüzü yok etmek istiyorlar. İstanbul'da senelerdir hiçbir adli suçun işlenmediği en temiz mahalleyi kirletmek, uyuşturucu ve fuhuş yuvası yapmak istiyorlar... Barikatlarımız direnme hakkımızı korumak için, bizim için ölüme yatanları savunmak içindir. Barikatlar konusunda söyleyecek sözü olan varsa, her zamanki gibi kaygısı olmadan buyursun söylesin.

Sorular, tartışmalar barikatlarda halkın neler yapabileceğine dönüştü. Kimileyin, korkularından, kaygılarından kurtulamasalar da gereğine inandılar. Barikatlarda nöbet tutanların yüzleri değişti. Gençlerin yanında yaşlı erkek ve kadınlar bitiverdiler.

Sezgin kalabalık grubun önünde Armutlu'ya doğru hızlı adımlarla yürürken, O'nu izleyenlerde olduğu gibi, sorular kafasında uçuşuyordu. Operasyon olduğunda ne yapacaklardı? Barikatlarda nasıl direnilirdi? Panzerlere nasıl karşı konulurdu...

Geçtikleri sokaklardan kendilerine bakan meraklı yüzlere aldırmadan bir grup Dev-Gençli polis noktasına uğramadan ara sokakları kullanarak Armutlu'ya ulaşmak için koşturuyor. Sezgin, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden. Dev-Gençli. Ötekiler gibi. Saldırıya karşı Armutlu'da direnenlerin ya-

nında yer almak için gidiyorlar. Dev-Genç'in geleneğini barikatlarda yaşatacaklar. Diğerlerinin çoğunluğu İstanbul dışından. Kimisi daha önce de ziyaret gelen Anadolu kentlerindeki üniversitelerden.

Merakları, heyecanları adımlar hızlandıkça artıyor. Otobüsten indikleri Levent'ten bu yana iki saatir yürüyorlar. Hiçbirinin yüzünde yorgunluk yok. Bir an önce direniş mahallesine ulaşmak, direnişçilerle kucaklaşmak ve Hatay'dan, Ankara'dan, Samsun'dan, Adana'dan, Mersin'den, Tokat'dan, Van'dan, Kayseri'den, Antalya'dan gençliğin selamını, Anadolu toprağının kokusunu kucaklarına bırakmak istiyorlar.

İlk Sultan'ı gördüler mahalleye girdiklerinde. Ter içinde barikatları dolaşıyordu.

- Dev-Gençliler olarak nöbeti devralmaya geldik, dedi Sezgin.

Terini sildi Sultan. Kucakladı hepsini teker teker. Kucakladı Dev-Gençliler direniş mahallesinin emekçisini.

- Sizden önce 15 kişilik bir gençlik grubu daha geldi. Haydi yanlarına gidelim!

Sultan'ın peşine düştüler. Osman'ın şehit düştüğü evin önüne kadar bilinmeyene duyulan meraklarını büyüterek koşturdular. 30 kadar oldular öteki grupla birleştiklerinde. Simaları dışında birbirlerini fazla tanımayanlar, barikatlarda tanışır kaynaşırız diye geçirdiler içlerinden. Barikatlar, nöbetler ve bunların nasıl olacağını anlattı Sultan en detayına kadar. İşini ciddiye alan bir devrimcinin özeni kaldı ilk önce akıllarında. Sonra ne yapmaları gerektiğini tekrarladılar. Kafalarındaki sorulara cevaplar bulmanın huzuru düştü yüzlerine. Rahatladılar. Sultan sordu,

hep bir ağızdan cevapladılar:

- Yaparız. Biz Dev-Gençliyiz...

- Nasıl ve neyle direneceğiz panzerlere karşı? diye sordu Kırşehir'den gelen. Cevaplarını yine grubun içinden sesler verdi.

- Taş, sopa, yeri geldiğinde bedenlerimizle.

Belirsiz bir dalgalanma oldu yüzlerde. İlerleyen günlerde daha iyi öğreneceklerdi mahalleyi, halkla ilişkileri ve neden burada olduklarını.

- Her sabah saat 6'da toplanıp, nöbetler sonunda değerlendirme yapacağız, eksik kalanları tamamlayacağız. Haydi kolay gelsin arkadaşlar.

Sultan hangi barikatlarda nöbet tutacaklarını gösterdi. Gençlik, ilkokul çocuklarının okula ilk başladıkları günün heyecanı ve merakıyla koştu barikatlara. Barikatlar, nöbetler onlar için de bir okula dönüşecekti. Eğitimler, tartışmalar, kendilerini ve birbirlerini tanımak için yapacakları sohbetler onları bekliyordu.

İlk günkü çekingenliklerini attılar üzerlerinden. Direnişçilerin yanına daha rahat girip çıkıyor, düşüncüklerini daha rahat tartışıyorlar. Üç kız hariç.

Akdeniz bölgesinden gelen üç genç kız, üç Dev-Gençli barikatlardaki kurallara bağlılıkları, disiplinleri, direnişi kavramışlıklarına rağmen, hala direnişçilerle sohbet etmek için gitmeye utanıyor. Sorularına, İstanbul üniversitelerinden olan arkadaşlarından cevap bulmaya çalışıyorlar.

- Cenazeler nasıl kaldırılıyor, katılım nasıl oluyor, direnişçilerle çok sohbet edebildin mi, direnişi mahalle dışında nasıl anlatıyoruz, üniversitelerimizdeki yansımaları nasıl oluyor, hangi çalışmalarla du-

yuruyoruz direnişin sesini?..

Soruların ardı arkası kesilmiyor.

Anlatıyor İstanbul Dev-Gençliler. Yetmiyor.

Üç genç kızı Sultan, direniş evlerinden birine götürdüğünde kalpleri güp güp çarpıyordu.

Zeynep karşısında dikilen üç kıza gülerek baktı.

- Hoşgeldiniz, dedi. Sesi eski tokluğunu ve pürüzsüzlüğünü biraz yitirmişti.

Üç kız sarıldı Zeynep'e, gözlerini alnındaki kızıl yıldızlı banttan bir türlü alamadan. Geldikleri kentlerde kızıl yıldızı dalgalandıracakları günlerin hayaline daldılar, Zeynep direnişi anlatırken.

Nöbetleri olmasa günler boyu oturup O'nu dinleyebilirlerdi. Devrimcileşen kadının gücünü döndüklerinde tüm arkadaşlarına anlatmaları gerektiğini düşündüler. Sadece onlara değil, burada gördükleri fedakarlığı, gururu, paylaşımı ailelerine de anlatmalılar. Mütevaziliklerini, bıkıp usanmadan ziyaretçilerle yaptıkları konuşmaları, duygularını, inançlarını taşımalıydılar Anadolu'ya. En iyi Anadolu anlardı onları. Zulme karşı direnmenin ne demek olduğunu en iyi o bilirdi. Az mı isyan etmişti padişahların, ağaların, beylerin, mültezimlerin zorbalığına karşı.

Zeynep'in yanından çıktıklarında bunları düşündü üç kız. Sevgiyi öğrendi üç kız, hesapsız olanından. Halka, vatana, devrime bağlılığı tanıdı üç kız, uğruna ölünen cinsten. Barikattakilere Anadolu'nun saflığını, temizliğini öğretti üç kız bilmukabele.

- Çay getirdim size gençler. Bakın börek de yaptım. Soğuktur, üşümüştünüzdür, içiniz ısınsın.

Maraşlı Fadik kadın, üzerinde çemen, peynir, ek-

mek ve çay olan tepsiyi, barikatın arkasında bir taşı yere yatırarak üzerine bıraktı.

- Sağolasın abla. Ne de güzel oldu şimdi çay.

- Yiyin yiyin kızım sizin ihtiyacınız var. Güçlü kuvvetli olun.

- Hiç gerek yoktu abla, çocuklarının rızkını getiriyorsun bize.

Birinin ötekisini ikna etmesinin mümkün olmadığı tartışma uzayıp giderken karanlık çökmeye başladı. Bahçelerden toplanan çalı çırpı, eski eşyalar ateşe verildi. Türküler yükseldi barikattan. Armutlu'nun tepesinde uçan polis helikopteri yedi yerde yanan ateşin etrafında halay çekenleri kameraya çekti. Akşam geceye dönmeden halaylar yerini tartışmalara, eğitim çalışmalarına bıraktı. Her barikattan kavgaya dair tartışmalar duyuldu. Duyan mahalle gençleri barikatların başında toplandı. Kafalarındaki köreltilmiş noktalardan bir ışık çıktı. Yüreklere kıpır kıpır etti gecekondlu gençlerinin. Direnmek, örgütlenmek zorundayız dedi genç bir kız üçüncü barikatta. Gecekondlu evlerinden ölgün ışıklar barikat ateşlerinin ışıyla yarıştı. Uzaktan duyulan korna sesleri türkü seslerine karıştı. Uzun siyah saçlı genç kız ateşin etrafında dönerek elindeki kitaptan şiirler okudu.

Ateşi öfkemizle yaktık,

kanımızla harlandırдық

dedi şiirin sonunda. Fidan ateş sönmesin diye üç parça odun daha attı korun üstüne. Alevler yükseldi yeniden. "Çay demledik ama boğazımızdan geçmiyor" diyerek, Faruk derdini paylaşmaya geldi.

- Elimizden bir şey gelmiyor, birşeyler yapsak da korkuyoruz diyor, öteki aileler gibi. Teker teker evle-

rimize çağrılar geldi. Emniyete çağırdılar. Direnişten rahatsız oluyoruz diye zorla dilekçe vermemizi istediler. Vermedik. Tehdit ettiler. Ama açlığın ve yoksulluğun gözü kör olsun, görüyorsunuz işte gecekondu-larda bir lokma ekmek için çalışıyoruz. Bunu bile çok görüyorlar. Çocuklarımız için korkuyoruz, ama istediklerini de yapmayız. Şerefsiz, namert değiliz biz.

Birşeylerin eksikliğini hissedip telafi etmek ister gibi hüznleniyor Faruk. Ötekiler gibi. Korkuyu yıka-bilmek için elini uzatıyor barikattakilere. Körolasın demekle kör olmayan yoksulluğu yok etmek için can-larını ortaya koyanlar tutuyor elini.

Gülseren “Alamut Kalesi” kitabını alevlerin ışı-ğında okumaya durdu, Faruk gittikten sonra. Gerilla yaşamların şavkı vurdu alnına. Sayfaları içer gibi çe-virdi. Cenneti yeryüzüne indirmeye ahdetmiş feda erlerinin sabrı ve cesareti içini ısıttı. Çiseleyen yağ-murun gücü ateşi söndürmeye yetmedi. Bulutlar çe-kip gittiler ardına bakmadan. Kentin öbür ucundaki gecekondu mahallesinden gelen genç bulutların pes ettiğini farketmedi. Armutluların verdiği parkanın yakasını kaldıran Levent, hayallere daldı, planlar yaptı. Mahalleye gider gitmez, kavganın içinde olma-yan çocukluk arkadaşlarını nasıl örgütleyeceğini dü-şündü. Evlerin ışıkları teke teker söndü. Dört direniş evinin kapı önündeki ışıklar, barikattakilerin gözleri-ni aldı. Uyku, öncekilere göre daha da sağlamlaştırı-lan barikatlara yaklaşmaya korktu, kıyısından köşe-sinden dolanıp terk etti. Sabahın ilk ışıkları boğazın dalgalı sularına vurdu, su parladı. Sabaha kadar o ba-rikattan bu barikata dönüp durdu direniş gazileri. Saldırı günü de siz burada bekleyin diyene aldırma-

dan fırlayıp panzerin önüne dikiliyorlardı. Her direniş evinden sesleri geldi direnişçilerin. Önce ben. Gelirlerse bir daha önce ben kendimi feda edeceğim yarışları yapıyor ölümü hiçleyenler.

Saldırıdan bu yana yedi gece geçti.

- Sözlerine inanmıyoruz. Ablukayı kaldırmalılar. Sultan, avukatın getirdiği haberi cevapladı.

- Baro başkanını da devreye sokmuş polis şefi. Tamam saldırmayacağız, barikatları kaldırsınlar demiş. Kaldırmazlarsa saldırırız diye haber göndermiş. Karar sizlerin elbette.

- Ölümle mi korkutuyorlar bizi. Komikliğe bakın. Ölümünü direnişe çevirenlere ölüm tehdidi... Gülünür buna ancak. Saldırmayacağız diyorlar ama boş da durmuyorlar. O gecedan bu yana abluka yerinden gözüaltına alınan, karakollara taşınan insanların sayısı yüzlerce oldu. Herkesi tehdit ediyorlar. Kimlik kontrolü yapıp gözdağı veriyorlar. Arabalar, otobüsler, mahalleye giren seyyar satıcılar bile durdurulup aranıyor, biliyorsunuz. Ve o polis şefinin bütün bunlardan haberi var, emirleriyle gerçekleşiyor bu hukuksuzluk. Armutlu'yu kendi yasalarında olmayan bir kanunla yönetmek istiyor. İstanbul'un orta yerinde fiili bir yasak bölge haline getirdiler burayı. Barikatları biz durup dururken kurmadık ki. Mevsimlerdir direniliyordu burada ve barikat yoktu. Direnme hakkımıza saldırmayacaklarını açıklasınlar, sonra değerlendirelim. Hem bakın yine de engelleyemiyorlar insanların gelişini. Ne oldu peki; tek tek değil mahallelerden toplu gelinmeye başlandı. Halk istedikten sonra kim kesebilir onların önünü. Halkla başe-

demeyeceklerini anlamalılar önce...

Avukat sessizce dinledi Sultan'ın anlattıklarını. İletti Sultan'ın söylediklerini.

Tartışmalar, görüşmeler sürerken, direnişçiler de kendi aralarında toplanıp ne yapacaklarına karar verdiler.

Yeniden gelen avukatlar grubundan, baro başkanına polis müdürünün teminat verdiğini, avukatlara da saldırmayacakları sözü verdiğini öğrendiler.

- Burada Armutlu halkını, direnişçileri ve direniş evlerine gelen ziyaretçileri baskı altında tutuyorlar. Provokasyon ortamı yaratıyorlar. Bunlara son verilsin. Bizce bir sorun yok. Baro başkanının ve sizin teyidinizle barikatları kaldıracğıız. Sözlerini tutmayacaklardır. Olası bir saldırıda da Armutlu'dan kimseyi sağ alamazlar. Sorumlusu polis ve iktidar olur.

Direnişçilerin kararını polis müdürüne ileten avukatlar, polisle yapılan konuşmaları, direnişçilerin cevabını anlatan bir basın açıklaması yaptılar.

- Bu koşullarda, buradaki insanlar barikatları kaldıracaklarını söylediler. Çağdaş Hukukçular Derneğinden bir avukat arkadaşımız polisle ve buradaki direnişçilerle ayrı ayrı görüştü. Polis müdürü barikatların kaldırılması durumunda saldırmayacakları sözünü verdi. Önce bize, sonra da baro başkanına aynı sözü verdi. Direnişçiler baro başkanını da arayıp teyid ettirdiler. Sayın baro başkanı böyle bir sözün verildiğini, ama ileride ne olur, bu konuda kendisinin güvence veremeyeceğini belirtti. Sonra kararlarını verdiler. Bizim son sözümüz, kararlı oldukları açıktır, ölüm orucu eylemlerini sürdürecekleri ortada. Bu tür saldırı girişimleri olmamalıdır.

Avukatların açıklamasından sonra barikatları, kuranlar kaldırıyor kendi iradeleri ile. Saldırıdan sonra destek için gelen dost bir devrimci grup da var barikatlarda. Onlara da anlatılıyor verilen söz.

Gençlerdeki burukluk biraz da heyecanlarından.

- Yeniden denerlerse, sözlerini tutmazlarsa yeniden kurmasını da biliriz, diyor Sultan. Barikatçılarla toplantıda, neden kaldırıldığını anlatıyor.

Dışarıdan gelenler Armutlu halkına katılıyor, halk direniş evlerinin önünde toplanıyor. Grup Yorum en güzel direniş türküleriyle coşturuyor insanları. Sultan halayın içinde, barikatçılarla omuz omuza tey tey çekiyor. Yüzlerce insan halka halka halaylar kuruyor sokak sokak.

Avukatlar mahalleden çıkışta polis müdürü ile karşılaşılıyor.

- Açıklama yapıldı, barikatları kaldırmaya karar verdiler. Siz de sorumlu davranmak zorundasınız. Provokasyon yapmamalısınız, eğer görüşmelerden sonuç bekleniyorsa insanları gözaltına alma, mahalleye panzer ve polis sokma gibi şeylere başvurmamalısınız.

Başını sallayarak dinleyen polis müdürü geçiş-tirme cevaplar verdi. Şişmiş göz kapaklarının ucundan ikiyüzlülüğün karanlığı, dibi görünmez bir delik gibi belirdi.

Ertesi sabah girişteki abluka biraz gevşedi, sadece bir kaç sivil polis otosunun dışında çevik kuvvet ve panzerler görünmüyor. Mahallenin girişindeki iki barikat tamamen kaldırıldı. Direniş evlerinin yakınındakiler ise her an kurulmaya hazır olarak yol kenarına alındı. Direniş mahallesi tedbiri elden bırak-

mıyor, sokaklarda nöbetçiler isyan türküleri söyleyerek dolaşüyor. Namerdin sözüne güven olmaz diyor Sultan.

Günler nöbetlerde, uyanık gecelerde geçiyor. Geceler birbirinin ayak izine basarken, saldırı tehditleri yeniden gündeme geliyor. Abluka yeniden eskiye dönüyor, gözaltılar, provokasyonlar eksik olmuyor. Yeniden kuruluyor barikatlar. Barikatlarda karşılanıyor büyük direnişin üçyüzüncü günü. Halaylara duruyor yüzlerce insan Armutlu'da. Çocuklar Sevcan oyunu oynuyor. Pınar aralarında. Yüzlerce insanın direniş bitmez haykırışları göğşe ağıyor. Kanla sulanan toprak kin ve öfkeye kesiyor, çocukların sesinden zulme karşı büyük isyanı müjdeliyor şimdiden.

İrlanda'dan beş arkadaş internette Türkiye'de böyle bir direniş olduğunu, Armutlu'ya polisin saldırdığını, barikatlar kurulduğunu öğreniyor. Beşi birden barikatlarda nöbet tutmaya geliyor. Dilini, kültürünü bilmedikleri topraklarda direnişin diliyle konuşuyorlar barikatlarda. Marşlar söylüyorlar.

Armutlu'dan ve başka gecekondulardan genç, yaşlı, kadın, erkek, evli, bekar demeden nöbete çağrılanların çoğunluğu koşup geliyor. Bahaneler üretenler yok değil, ama devede kulak. Barikatlarda süren yaşamın ihtiyaçları da halktan. Yiyecekler, giyecekler, tütünler komiteler tarafından tedarik ediliyor.

Direniş evlerinden birinde zulmün barikatlarını dövmek için canını namluya sürmeye hazırlanıyor Zeynep. Tutsak düşmeden önce zulmün karargahlarını nişanlayan direnişçi, gözden gezden arpacıktan deyip alınının ortasından vuracak zulmü. "Yarım ka-

lan işini” tamamlamaya hazırlanıyor. Ali Rıza, yiğitlik bensiz olmaz diye düşmüş peşinden koşuyor. Barikatların yanında, bedenlerini faşizmin önünde barikat yapma coşkusu yaşıyorlar.

Gün Eylül’ün 27’sine dönmedi daha.

- Buraya Zehra gelip yatacak...

Yatağı değiştirilen Zeynep refakatçısına boş yatağı gösteriyor. Bilincinin bulanıklaştığını anlayamıyor yanındakiler... Akşam üzeri gaziler vardı Zeynep’in yanında. Çoğunu hapisaneden tanıyor. Türküler söyletiyor, en sevdikleri türkülerden. Hiçbiri gece yarısına doğru bilincinin tümünden terk edeceğini aklına bile getirmiyor. Alaattin özellikle yanında olsun istiyor. Sultan’ı sesleniyor. Barikatlardan gelemiyor Sultan. Geldiğinde bilincinin tümünden kapanmış olacağını bilse durur muydu, gözleri açıkken alnından öpmek, elinden tutmak istemez miydi... Bir tek Zeynep biliyor zamanını, hazırlıklarını yapıyor sessiz sedasız. Ailesi de yanibaşında, dirençli kızlarının savasını izliyor. Zehra’nın babası gelip gidiyor ara ara.

Ümraniye’de kızıl bantını takarken, *“bütün güzellikleri, insana dair her şeyi halkımızdan öğrendik ve diyorum ki bu halk için ölmeye değer. Ve diyorum ki bu can halkım sana feda olsun...”* demişti Zeynep. Gece yarısına bir saat kala, yoldaşları başında türküler söylerken komaya giriyor.

Şehitlik haberini bekliyor Armutlulular.

Halkın acılarını anlatan türkülere yanan yüreği daha dayanamıyor. Dakikalar, saatler inlemeleri, sayıklamaları ile geçiyor. Gecenin karanlığı terk etmeye hazırlanıyor kenti. Sabahı müjdelemedi daha gü-

neş. Teslimiyet dayatılmışsa, biz her yerde, her zaman ölüme hazırız diyenlerin, güneşin doğmasını beklemeye sabrı yok.

Sultan saatine bakıyor. 04.10. Zeynep'e bakıyor. Hareket yok. Yağan yağmurun sesi duyuluyor sadece. Çamurlaşmış yolları adımlayan nöbetçilerin ayak sesleri karışıyor şıp şıp seslerine. Düşenlerin ardından ağıtlar yakmamayı öğreneli çok oldu. Kirpikle-riyle kucaklaşmak için sabırsızlıkla devinip duran, bir volkan gibi kaynayan gözyaşlarına set kurdular çoktan. Yürekler yanıyor ama öfke bileniyor, kararlılık bileniyor direnişin yüreğinde.

Sultan, Alaattin'in bir acıya, bir umuda, bir öfkeye, bir gurura dönen yüzüne bakıyor. Can yoldaşının can çekişmesini izlemek tarifsiz acılar yaşıyor Alaattin'e. Hastanede beyaz önlüklü işkenceciler zorla müdahale ederken yaşamamıştı bu acıyı. Ölümle burun buruna geldiğinde yüreğine çöreklenmemişti bu çaresizlik. Acısı bana aksın diye tuttuğu elin sıcaklığı kaybolmasın, ölümün soğukluğu ayak uçlarına uzanmasın diye, ne yapacağını bilmez halde.

Minnacık kalmış bedeninde yaşadığını belli eden son uzuvu da derin bir sessizliğe bürünüyor. Elleri sıcak diye ısrar ediyor Alaattin. Fidan bir daha bakıyor nabzına, kalbini dinliyor. Sultan beş dakika önce baktığı saatine dönüp bakmıyor.

İkinci kez gelinlikler giyiyor Zeynep. Kıp kıp bir gelin oluyor. Barikatlarla karşılaşan günde barikatlarda elden ele, sloganlarla, pankartın ardından dolaşılıyor mahalleyi. Dev-Gençli Zeynep halkıyla son kez vedalaşırken barikattaki Dev-Gençliler onyıllardır söylenen marşla öndeki barikata veriyor Zeynep'i.

*Hey Dev-Gençli
 Hey Dev-Gençli
 Savaş vakti yaklaştı
 Al silahı vur beline
 Emperyalizme karşı
 Al silahı vur beline
 Oligarşiye karşı*

*Deniz Gezmiş, Mahir Çayan
 Devrim için öldüler
 Devrimciler ölür amma
 Devrimler durmaz sürer*

Zeynep, mahalleyi ablukaya alanların arasından kocaman gözlerini açarak daha yeni firar etti. Ambulansın egzozundan çıkan duman daha genizleri yakıyor. Armutlu sokaklarından sloganların yankısı duyuluyor henüz. Barikatın eli sapanlı çocuklarından biri geliyor nefes nefese.

- Ali Rıza amca şehit düştü!...

Barikatçıların sloganlarını, direniş evinin önünden yükselen slogan ve marşlar bastıyor. Olsun, Ali Rıza bizi duyar, kavgası sürer, sevdası yürekten yüreğe taşınır diyorlar. Son sesleriyle bir daha haykırıyorlar:

"Kahramanlar ölmez halk yenilmez."

Kadir'in gözü barikatın olduğu yerde Ali Rıza'nın gözyaşlarını arıyor. İşte tam burada yerlere yuvarlanmıştı diyor yanındaki barikat direnişçisine.

- Ailesi Ali Rıza abiyi direnişten vazgeçirmek için çok uğraştı. Olmayacağını anlayınca kaçırmaya kalkıştılar. O gelmeyeceğini, direnişini sonuna kadar sürdüreceğini anlatıyordu. Yürümekte zorluk çeki-

yordu. Ailesi bir fırsatını bulup kucaklarına alarak kaçırmaya başladılar. O, abisinin kucağında bas bas bağıyor, düşün yakamdan diye. Biz ailesini ikna etmeye çalışıyoruz, ama yok. Hiç kulaklarımdan gitmiyor, bize dönüp "bırakmayın beni" diye bağırması. Nasıl olduysa yolun ortasında yuvarlanmaya başladı. Çok seviyoruz oğlumuzu diyorlardı. Bir deri bir kemik kalmış oğullarının yerlerde sürüklenmesine aldırmadılar. Tam şurada yuvarlandı. Ayağa kalkamadı. İlk kez ağladığını gördüm. Çok zoruna gitmişti. Uzun zaman bu olayı her anıшта gözleri yaşardı. Sakinliğiyle, mütevaziliği ve bilgece konuşmalarıyla buradaki herkes O'ndan mutlaka bir şeyler öğrendi.

- Benim şansım yokmuş, tanıyamadım dedi yanındaki genç barikatçı...

Yerinde duramıyor Ali Rıza.

- Her şey bir nokta hedef: Canım, diyor durmadan. Bilinci gidip geliyor dünden beri. Artık sabahları herkesten önce kalkıp bahçeye çıkamıyor. Çayını yudumlayamıyor gökyüzünün denizle birleştiği noktaya gözlerini dikerek. Kendine ait olan tek zamanını, sabah keyfini yapamıyor artık. İşe gidenler önünden geçerken, saygıyla toparlanarak selamlayamıyor üç gündür. Direnişçiler dünkü toplantıda O'nun işlere yardımcı olmak için sunduğu önerilerden, sorunların çözümüne katkısından yararlanamadılar. Alınan kararlara saygısına tanık olamadılar. Reşit'i hainleşmenin eşiğindeyken dahi eğitmeye, öğretmeye çalışan sesi duyulmuyor:

- *"Genç arkadaşlara anlayışla yaklaşmalıyız, saygılı olmalıyız. İşleri yoğun, onlara daha çok destek ol-*

malıyız. Öğretici ve eğitici olmalıyız. Kimseye bağırıp-çağırıp hakaret etmeye hakkımız yok, onların fedakar ve emekçi yanlarına saygılı olmalıyız. Ölüm orucu savaçısı olmanın layığıyla hareket etmeliyiz. Ufak tefek şeylere takılmak yerine direniş kilitlenmeliyiz.”

Bu gece iyice ağırlaştı.

Tek kişilik bir odada, kırmızı tişörtünü giymiş hedefini nişanlıyor Ali Rıza da. Kaç gündür susan Ali Rıza ağırlaşınca konuşmaya başlıyor. Bilinci bulanık, gidip geliyor, ama herkesi ismiyle tanıyor, ismiyle seslenip konuşuyor. Bilinci açık halde ölümü yenmeye koşullamış kendini. Müthiş bir irade sergiliyor. 343 gündür olduğu gibi. Direnişin günüyle eşit O'nun açlık günleri. Zeynep gibi Ümraniye'nin birinci ölüm orucu ekibinden.

Sayıklıyor, bilinçaltına yerleşen, iz yapan, benliğini kaplayan ne varsa...

- Herşey kırmızı, herşey parti-cephe... Adalet... Ahmet İbili... Canım her şey bir nokta mıdır? Herşey bir noktadan ibaret... Son nokta nedir? Canım.

Odadakilerle tek tek konuşur gibi sayıklıyor Ali Rıza. Emekçiliğini sevdiği Hakan'ın eli Ali Rıza'nın yüzünde geziniyor. Başı dik, sağa sola düşmüyor. Hayatını izliyor başı. Göğsünün üzerindeki ellerini tempo tutup bağırarak, neşeyle konuşuyor. Söyledikleri ve sorularına verdikleri cevaplar öyle mantıklı ki, bir an bilincinin direnişini anlayamıyor odadakiler. Sadece normal olmayan bir durumun endişesi yüreklerini sızlatıyor.

Hakan ellerini tutuyor, öpüyor, öpüyor. O bırakmak istemiyor elini. Hakan öptükçe O sevgisini ciğerlerine doldurmak ister gibi derin derin nefes alı-

yor, iç geçiriyor. Gözlerini açıyor, Hakan'ın gözlerinin ta içine bakıyor. Alnından ter damlacıkları göz kapaklarına iniyor.

- Haydi kapat gözlerini silelim, diyor Hakan.

Kapatıyor.

- Beni seviyor musunuz?

Odadakiler birbirine bakıyor. Şaşıyorlar soruya, Sultan ve Hakan aynı anda cevaplıyor Ali Rıza'yı.

- Senin bizi sevdiğin kadar, ölecek kadar... ölecek kadar.

Gülümsüyor Ali Rıza.

Beş dakika önce yol yoldaşı Zeynep'in şehit düğünü duyabilse, hissedebilse sayıklamasında da olsa gülebilir miydi hiç...

Sesi kısılmaya başlıyor. Ama dudakları durmuyor, direniyor teslim olmuyor.

Kulaklar eğiliyor ne dediğini anlamak için.

Teypten Ruhi Su'nun tok sesi geliyor. Öylesine büyük bir haz duyuyor ki, parmaklarıyla ritim tutuyor, gözlerini kapatıp dinginleşiyor.

- Şiir okuyalım mı, diyor Hakan. Şiiri çok sevdiğini biliyor.

- Evet evet... diyor. Mırıltılı sesi yetmiyor başını sallayarak teyid ediyor.

Sultan "Karanfil Halayı"nı alıyor eline. Okumaya başlamadan kitabın arkasındaki resmi yaklaştırıyor gözüne.

- Bak, bu kim?

Gözlerini kısarak, tüm dikkatini toplayarak resme baktı. Birden resmin olduğu o küçücük kareyi parmakları ile sevmeye başladı.

- Ümit, Ümit İlter, Ümit güzel insan dedi okşar-

ken. Kitabı öyle bir kavradı ki neredeyse yırtacak. Tuttu bırakmıyor. Sultan kırk dil döküyor kitabı alıp O'na en sevdiği şiirleri okuyabilmek için.

Bütün şiirleri tek tek okuyor Sultan. Her şiirden sonra sordu.

- Devam edeyim mi?

Şiir gibi yaşayan, türküler gibi mert ve yanlızsız olan Ali Rıza ölümü de şiirler, türkülerle karşılıyor. Gün ışıdığında kitapta artık okunacak şiir kalmıyor. Ara ara yine kavganın şiirini yazanın adını sayıklıyor.

Zeynep'in cenaze töreninin sloganları geliyor uzaktan. Ali Rıza anlatmayı sürdürüyor.

- Ben tecritte yaşamayacağım. Düşüncelerimi değiştirmek için işkenceler yapmanıza izin vermeyeceğim. Yoldaşlarımı seviyorum. Onlarla birlikte yaşayacağım, ekmeğimi bölüşeceğim... Her şey kırmızı, her şey sarı. Her yer her şey kırmızı olsun... Ben gidiyorum, haydi gel al alabiliyorsan düşüncelerimi...

- Söz veriyoruz sana, her yer kızıl olacak. Düşüncelerimiz iktidar olacak, söz veriyoruz sana Ali Rıza. Seninle gurur duyuyoruz.

Gülümsüyor Fidan'ın söylediklerine. Sayıklaması dinmiyor.

- Ahmet İbili Müfrezesi Ölüm Orucu savaşçısı Ali Rıza. Parti-Cepheli Ali Rıza. Komutan Ahmet İbili, Komutan Ali Rıza Kurt... Mitralyöz İdil...

- Uzun yolculuğa, yoldaşlarına kavuşmaya, ölüme yenmeye hazır mısın diyor Selim.

- Evet hazırım, huzurluyum. Kahraman yoldaşlarım... Gülsüman abla, Şenay, Hülya abla.. Çok seviyorum... Adalet, özgürlük, aydınlık, ışık, umut Parti Cephe, Mahir...

Odadakiler büyülenmiş bir sessizlik içinde duygular denizinde, inancın böylesine tanık olmanın gururunda dalgalanıp duruyor. Saatlerdir tanık oldukları her kareyi beyinlerine yerleştirmek istiyorlar.

Hakan, sakalını, saçlarını, bıyıklarını tarayıp düzeltti, sabah temizliğini yapıyor. Dudakları saatlerdir konuşmaktan kurumuş. Kaşıkla su veriyor Sultan. İçtikçe bir daha bir daha... Sultan elini saçlarına götürüyor.

- Terlemiş. Yeni silmiştin yüzünü...

Sultan daha sözünü bitirmeden Ali Rıza'dan birden ter boşalıyor. Hakan eliyle vücudunu yokluyor, iç çamaşırına kadar terden sıırılsıklam. Bir saniye içinde yaşanıyor her şey. Silip kuruluyor. Yeniden elini tutuyor. Hakan'ın elini bırakmak istemiyor. San ki can havliyle sıkıyor elini.

Nefes alışverişleri düzensizleşiyor. Hırıltıya döndü. Son kez bütün yoldaşları, direnişçiler gelip alnından öpüp vedalaştılar. Ruhi Su hala türkülerini söylüyor Ali Rıza için.

Son kez kara gözlerini irice açtı, acıyla karışık olanca güzelliğiyle yoldaşlarına baktı. Başını hafifçe yana yatırıp derinden bir nefes alıp verdi.

...

Törenlerde, anmalarda şiir okur gibi huzurla ölümsüzleşti Ali Rıza. Görevini yerine getirmenin mutluluğu yüzünde takılı kaldı.

"Her şey kırmızı-sarı..."

Katafalkı tepeden tırnağa sarı ve kırmızıyla hazırlanıyor. Sarı satenlerle, en koyusundan kırmızı satenlerle katafalka yerleştiriliyor. Üzeri karanfillerle bezeniyor. Ruhi Su, Ali Rıza omuzlara alınana kadar

türküler söylemeyi sürdürüyor. Ali Rıza uyur gibi, dinliyor türküleri.

"Benim kabem insandır... Hele nenni dost nenni Kuran da kurtaran da insanoğlu insandır..."

Megafonlar mahalle içinde Ali Rıza'nın şehit düştüğünü haber veriyor.

"Onlar 343 gündür açtılar. Ali Rıza Demir de bugün Zeynep Arıkan'ın ardından şehit düştü. Siz sokağa çıkmazsanız daha çok ölecekler siz susarsanız daha çok ölecekler..."

Akşam abluka daha da yoğunlaşıyor, bütün giriş çıkışlar tutulu. Altıyüz kişi toplanıyor, kapının önünde. Selim, evin önünde toplananlara, Ali Rıza'nın ölüm orucu gönüllüsü olduğu yazısından, bantını taktığında yaptığı konuşmalardan bölümler okuyor. Evin önü kalabalıklaştıkça sesler yükselmiyor. Derin bir sessizlik içinde her söz bilinçlere, yüreklere sesleniyor. Selim gür sesiyle okumayı sürdürüyor:

- "Oligarşi ve emperyalizme kafa tutacağız. Bu savaşta yer almak, bu savaşın en önünde olmak bana büyük bir mutluluk ve haz veriyor, verecek. Sınıflar savaşının bu kesitinde asli unsur olarak yer almak çok güzel bir şey..."

"Sizi seviyoruz Türkiye halkları. Sizden güç alıyoruz. Sizin için ölüme yürüyoruz. Size her şey layık. Canımız, kanımız size feda olsun. Sizin için herşeyi ama herşeyi yapacak kadar fütursuz ve pervasızız....

Zaferi taarruzumuza başlarken kazandık....

Kürt halkı!.. Ateşin ve güneşin çocukları! Uslanmaz, boyun eğmez halk. Her daim savaşan, savaşçı halk. Yenilgilerden, kahredici ihanetlerden yılmadan yeniden ayağa kalkan, kahramanlıklar yaratan

halk!.. Senin parçan, senin ciğerin, senin gözbebeklerin direnirken, sen susamazsın. Sen kanını dökenle barışamazsın. Teslim olamazsın."

Duyan geliyor direniş evinin önüne. Barikattakiler kahrediyorlar orada olamadıkları için. Sultan, her gelişinde yüreklerine doldurduğu cesaretle ve özgüvenle, "direnışçilerin güvenliğı sizin elinizde, kendi canınız gibi koruyacaksınız" demeseydi, dururlarmıydı şimdi. Yüzlerce insanın arasına karışıp marşlar söylemezler miydi...

Kıpkızıl bir güneş gibi doğuyor kapıda bekleyenlerin üzerine Ali Rıza. Meşalelerin aydınlattığı karanfiller arasında bir tek yüzü görünüyor. Taşıyan omuzlar güçlü. Eller çalışarak nasırlaşır, bilekler güçlenirmiş, onların omuzları şehitleri taşıya taşıya güçleniyor. Sokaklar öfkeyle sarsılıyor. Yollar aydınlanıyor. Armutlu en görkemli yürüyüşlerden birini yaşıyor. Barikatlarda elden ele gidiyor Ali Rıza. Üçüncü barikatta duruyor. Bir bayan sesi avazı çıktığı kadar bağıra bağıra bir şiir okuyor Ali Rıza'nın yanında.

- *"Beşikler vermişim Nuh'a / Salıncaklar, hamaklar, / Havva Ana'n çünkü çocuk sayılır, / Anadoluyum ben, / Tanıyor musun?*

Utanırım, / Utanırım fıkarcılıktan, / Ele, güne karşı çıplak... / Üşür fidelerim, / Harmanım kesat. / Kardeşliğin, çalışmanın, / Beraberliğin, / Atom güllerinin katmer açtığı, / Şairlerin, bilginlerin dünyalarında, / Kalmışım bir başıma, / Bir başıma ve uzak. / Biliyor musun?

Binlerce yıl sağılmışım, / Korkunç atlılarıyla parçalamışlar / Nazlı, seher-sabah uykularımı / Hükümdarlar, saldırganlar, haydutlar, / Haraç salmışlar üs-

*tüme. / Ne İskender takmışım, / Ne şah ne sultan /
Göçüp gitmişler, gölgesiz! / Selam etmişim dostuma /
Ve dayatmışım... / Görüyor musun?*

*Nasıl severim bir bilsen. / Köroğlu'yu, / Karayılanı, /
Meçhul Askeri... / Sonra Pir Sultanı ve Bedrettini. /
Sonra kalem yazmaz, / Bir nice sevda... / Bir bilsen, /
Onlar beni nasıl severdi. / Bir bilsen, Urfa'da kurşun
atanı / Minareden, barikattan, / Selvi dalından, / Ölüm
nasıl gülerdi. / Bilmeni mutlak isterim, / Duyuyor
musun?*

*Öyle yıkma kendini, / Öyle mahzun, öyle garip...
/ Nerede olursan ol, / İçerde, dışarda, derste, sırada,
/ Yürü üstüne - üstüne, / Tükür yüzüne celladın, / Fır-
satçının, fesatçının, hayının... / Dayan kitap ile / Da-
yan iş ile. / Tırnak ile, diş ile, / Umut ile, sevda ile, düş
ile / Dayan rüsva etme beni.*

*Gör, nasıl yeniden yaratılırım, / Namuslu, genç
ellerinle. / Kızlarım, / Oğullarım var gelecekte, / Her-
biri vazgeçilmez cihan parçası. / Kaç bin yıllık hasre-
timin koncası, / Gözlerinden, / Gözlerinden operim, /
Bir umudum sende, / Anlıyor musun?"*

Şiir bitiyor, coşkulu ses susmuyor.

- Anadolumuzun direnen damarı omuzlarınızda taşıdığınız. Bizse en taze sürgünleriyiz, atıkları tohumun.

Sultan, bakışlarını hiç ayırmadan bakıyor konuşan kıza. Gülseren'e içi kaynıyor, umutla bakıyor güzel yüzüne.

Barikatlar geçiliyor. Cemevi morguna konmadan tören konuşmasını Zeynep'in ailesi yapıyor.

- Her zaman kızımın ve arkadaşlarının yanında oldum, onları sahiplenin onlar bizim için ölüyorlar,

diyor, konuşamıyorum... deyip mikrofonu yanındaki Selim'e uzatıyor.

Sabah yeniden omuzlara alınıyor Ali Rıza.

Kadınlar, genç yaşlı erkekler, törene katılan herkes son kez kızıl yıldızlı bantından öpüyor. Gözyaşlarıyla yıkanıyor alın bantı. Öyle güzel ki, hiç ölmüş buz gibi bir beden öpe koklaya sevilir mi! Ama yüzlerce insan O'nu öpe koklaya seviyor. Dört yaşında bir çocuk annesinin eteğinden çekiştiriyor:

- Ben de öpeceğim...

Kucağına alıyor annesi, uzatıyor tertemiz alına dudaklarını. Devrimciliğin saflığı, çocuk saflığıyla buluşuyor.

Köyiçi'ne kadar omuzlarda sloganlarla taşınıyor Ali Rıza. Ailesi yüzünden, ambulansa konulurken, geride kalanların yüreğinde bir ukde kalıyor. Yalnız bindiriliyor ambulansa.

Sloganlar zılgıtlar alkışlar hiç kesilmiyor.

Barikattakiler bağırıp zafer işareti yapıyor.

- Yalnız değilsin Ali Rıza, yolun açık olsun... Seni zaferden sonra alacağız...

Kalabalığın içinden iki küçük çocuk, ambulans hareket ettiğinde ağlayarak bağırmaya başlıyorlar körpe sesleriyle:

- Ali Rıza amca seni zaferden sonra alacağız...

Biraz ileride ailesinin izniyle polisler ambulansı durdurup içine biniyor ve uzaklaşıyor.

Günler sonra geliyor köyünden haber. Bin kişi katılıyor cenazesine. Kız kardeşi uğruna öldüğü bayrağını göğsüne yerleştiriyor. Ali Rıza'nın reddettiği korucu akrabaları, aşiretlerinin yüzkaraları kardeşinin üzerine yürüyor. Bin kişinin içinden birden yük-

selen “Katil Devlet” haykırışına engel olamıyorlar.

Yolundan dönmeyen yüreklerle bir kahramanlık destanı yazılıyor bu mahallede. Direnişin ucundan tutanlar o destanın onurunu yaşıyor. Kavganın ortasına kendini atanlar tepeden tırnağa sevdaya duruyor. Arka arkaya iki evladını toprağa verenlerin yüreği, üçüncü barikattan Gülseren’in, gecenin sessizliğini delerek okuduğu şiirle bir daha sızlıyor.

*Vakit ne zaman erişir / hissetmeliyiz yoldaş /
beklediğimiz günler yakın / çok yakın derim / fakat /
uzat elini o andan önce! / çocukluğumuzun tepelerinden /
seyre dalarım meşe koruluklarını / ceviz ağaçları altında soluklanalım /
ellerimizde taş kınası, / saçlarımızda lavanta kokusu... / ak bir bulut dolansın /
gözlerimizin karasına / ucundan uzatalım güneşi / kirpiklerimize kadar /
sonra; / kimbilir / gökkuşağı çıkar, sığır altına dilek tutarız / ya da / yağmur yağar... /
toprak kokusuna ekleriz / bağ budama ateşlerini / al bir alazda küle /
külden toprağa döneriz*

*Su / ateş / toprak / toprak altındaki hayat! / bu hayattan doğan hayatta / gerçekleşir düşlerimiz / ver o an elini /
suyun ve ateşin türküsünü / toprakça / söyleyelim... **

* Bu şiir, seneleri deviren direnişin 96. şehidi olan Fatma Tokay Köse’ye aittir. Kendisinden 5 gün önce direnişin 95. şehidi olan Gülnihal Yılmaz ile şiirin diliyle konuşmasıdır...

**zulmün kanattığı toprağın acıları bitmeden
direnişler ve direnenler bitmez**

Terk edilmiş bir yıkık kenti andırıyor mahalle. Her yandan yeni söndürülmüş ateşlerin dumanları tütüyor. Saatler süren katliam saldırısına karşı direnenlerin sloganları kentin gecekondularına çarpıp yankılanıyor. Yankısı Baltalımanı kıyılarından denize vuruyor. Yerlerde panzerlerin kalın tekerlerinin izleri taze. Bardaktan boşanır gibi yağın yağmur dinmeye yüz tutmuş, çiseliyor. Panzerlerin ve bine yakın polisin mahalleyi terk ettiğini gören mahalle halkı sokakları dolduruyor. Merak, korku, endişe, üzüntü, acı kaplıyor gökyüzünü. Yetmişindeki bir adam Şenay'ın evine yürürken, ellerini birbirine vura vura söylüyor.

- Ah yavrularım. Nasıl da kıydılar fidanlara. Nasıl da yerlerde sürüklediler. Ah yığıtlerim.

Yanında yürüyen üç kadın saçını başını yoluyor.

Küçük bir çocuk ağlıyor az ötede. Sultan'ın canavarları sapanları ellerinde volta atıyor yollarda. Gelinin elinden tutmuş bir kadın ince hastalığa tutulmuş gibi ciğerlerini parçalarcasına öksürüyor.

- Sen çıkmasaydın ana, bak daha duman her yeri kaplamış, diyor gelin.

- Sus görgüsüz. Yaktılaaaar.... Yaktılar, diyor ince hastalığa tutulmuş gibi öksüren kadın.

Sokak aralarından gençler toplanıyor. Yandan ve alttan gelen sokaktan çıkan gençler birleşir birleşmez merakla soruyorlar birbirlerine.

- Şehit düşenlerin isimleri belli mi?

- Sultan ablayı duydum ben sadece, diyor yüzü çilli olanı.

Dişlerini sıkıyor uzun boylu, üstünde incecik bir mont olanı. Birbirlerinin gözlerine bakıyor 18'inde, 20'sinde genç civan delikanlılar. Panzerlerin kaybolduğu yöne bakıp vargüçleriyle haykırıyorlar:

- "Sultan Yıldız ölümsüzdür... Yaşasın Armutlu di-
renişimiz!"

Nehirlerin okyanusa aktığı gibi, sokaklardan Şenay'ın evine akıyor insanlar. Yolu bilmeyen göğeyük-selen dumanı izliyor. Evin önünde mahşeri bir kalabalık toplanmış çoktan.

Yetmişindeki adam, çatıda gelenleri karşılayan pankarta dönüp bakmadan evin kapısına yanaşılıyor. Kafasını uzatıp içeri bakıyor. Yanmadık tek bir eşya, erimedik duvar yok.

- Kahpenin dölleri sizi. Yavuz'un piçleri hele.

Okkalı bir küfür savuran yetmişindeki adam tarihine bakar gibi bakıyor yanık duvarlara. Tarihini direnişle ucuca ekleyip ağıtlar yakıyor. Erkekliğine ha-

lel gelmeyeceğini bilse hüngür hüngür ağlayacak. Elinin tersiyle gözlerini silip, saklıyor yaşlarını. Yanındaki kadınlardan genç olanı, ceketinden tutup çekiyor yetmişlik adamı.

- Dede bak çatıya.

Çatıda üç genç. Pankart dimdik dursun, gelen herkes görsün diye sağından solundan sopalar geçirmeye çalışıyor. Gözlerini kısarak okuyor torun dedesinin duyacağı şekilde:

- "2. 19 Aralık katliamı. Armutlu'da kahramanlık destanı. Şehitlerimiz zaferi büyütüyor."

- He ya katliam. Hemi de kahramanlık ki, böylesi görülmüş müdür, diyor yetmişlik dede.

Sokağın başından kalabalık bir grup sloganlar atarak bu yana geliyor. Ellerinden, yüzlerinden, acılarından gecekondulu olduklarını anlıyor Selim. Kapı önündekiler sloganlarına sloganla karşılık veriyor.

"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"

Bağcılar'ın yoksul gecekondularından gelen grup dalgalanıyor. "Bitmemiş, bitirememişler" fısıltıları kulaktan kulağa bir müjde gibi söyleniyor.

Selim, saldırı sonrasında sokak aralarından, evin içinden, bahçelerden, gecekonduların çatılarından boş bomba ve mermi kovanlarını toplayacak grupların dönmesini beklerken, yarın yapacakları basın açıklamasında bu vahşeti tüm boyutlarıyla göstermeliyiz düşüncesi geçiyor kafasından. Fidan, Sultan'ın yokluğunu aratmamak için ortalıkta fırdönüyor. Avukatlar, demokratik kitle örgütlerinden insanlar öfkeli gözlerle evin etrafında dolanıp anlamaya çalışıyorlar. Gaz bombalarının, kimyasal maddelerin kokusu, etkisi hala sürüyor. Tabanı su dolu eve girenler beş

dakika dahi duramadan öksürerek çıkıyor. Daha fazlasına ciğerleri dayanamıyor. Kalıntısının nefesleri tıkadığı evde birkaç saat önce bir avuç insanın yarım saatten fazla nasıl durabildiklerini düşünüyor genç bir avukat. Yanındaki doktor düşüncesini okur gibi avukatla konuşuyor fısıltılar halinde:

- Burada durmak imkansız. Nasıl öldüklerinin sırrı da anlaşılıyor.

Akşam karanlığı çökerken, hiç susmayan cep telefonları bu kez hastanelerden haberler iletmeye başlıyor. 5 Kasım Armutlu katliamında şehit düşenlerin, yaralıların isimleri belli olmaya başlıyor.

- Sultan Yıldız, Barış Kaş, Arzu Güler ve Bülent Durgaç şehit düştü arkadaşlar. Başımız sağolsun diyor Selim telefonu kapattıktan sonra.

Görenleri şaşırtan bir hızla kurulan barikatlar daha da kalabalık. Katliamın öfkesiyle Armutlu'ya akın edenler barikatlarda yardıma koşuyor. Armutlu savunulacak, katliamın çözümsüzlüğü sokaklarda çamur içinde debeleniyor. Armutlu'nun giriş noktasına çekilen katiller şaşkın. Evin önünde toplanan insanlar gördüklerini anlatmak için sabırsızca sırasını bekliyor, kimisi dayanamayıp ötekinin sözünü keserek katliamı anlatıyor. Yaşananın adı; anlatılanlar ve dumanı tüten evle kazınıyor belleklere.

- Bu açık bir katliamdır. Tıpkı 19 Aralıktaki gibi katletmek için geldiler. Katlettiler. İşte bakın, üzerinde *"kapalı yerde kullanılmamalıdır"* yazan bombaları da bunun için attılar. Yoldaşlarımız işte böyle bir zulme karşı direniyor. Zulumün pervasızlığı, direnmenin ne kadar gerekli olduğunu bir kez daha gösteriyor.

Selim elindeki bomba, mermi kovanlarını salla-

arak halka konuşurken sesi titriyor öfkeden. İsimleri açıkladığında belli etmemeye çalıştığı acısı sesine yansıyor. Ümüş'ün cenazesine saldırıdan sonra kurulan ve kaldırıldıktan sonra katillerin sözlerini tutmaması nedeniyle yeniden kurulan barikatlardaki Sultan'ın emeğini düşünüyor. Ayları bulan barikatlar arkasındaki yaşamın yaşlı, genç herkesi nasıl eğittiğine tanık olmanın haklı onurunu yaşayarak uykusuz geceler geçirmişti Sultan. O'nun kan ter içinde biryerlere koşturmadığı, bir işin ucundan tutmadığı ya da insanların sorunlarını çözebilmek için görülmedik bir çaba içinde olmadığı tek bir gün var mıdır acaba. Armutlu halkından, barikatlardaki gençlere, direnişçilerden refakatçılara kadar kimin derdi, sıkıntısı varsa mutlaka gözleri Sultan'ı arardı.

Selimin gözleri ışıdı, onurlu bir gülümseme kondu yanaklarına. Sultan'ın yoldaşı olmaktan duyduğu hazzı paylaşacak birilerine bakındı.

Karanlık sokaklara çöktü Armutlu'da. Karanlığa izin yok bu gece. Mumlar yanıyor Sarıyer sırtlarında. Yüzlerce mum raks ediyor karanlığın ortasında. Yürüyen ışıklar tek bir noktada toplanıyor. Bir yumak oluyor. Katliamın yaşandığı direniş evinin önünde mahallenin kadınlarının yüreklerinden yükselen ağıtlar mumların ışıklarını dalgalandırıyor.

- Sultanım... Sultanım... Kara Kızım...

Ağıtları yürekleri dağlıyor. Armutlulu emekçiler dert ortaklarının ardından ağıtlar yakıyor. Ellerinin, kollarının koptuğunu hissediyorlar. Şehitler için yakılan mumların alevi evin dumanına karışıyor.

Sabah barikalarda karşılanıyor yeniden Armutlu'da. Evin önünde katliamda kullanılan bombalar,

mermi kovanları bir masanın üzerine yayılıyor. Hukukçular, katliamı yaşayanlar onlarca kameranın önünde, deklanşör sesleri arasında yaşanan vahşeti anlatıyor. Gün boyu bir nehir gibi mahalleye akın eden insanlar, bir yandan direniş evlerinde ölüm orucunu sürdürenleri ziyaret ediyor, diğer yandan yakılan evin önünde gözleri Sultan'ı, Barış'ı, Arzu'yu ve Bülent'i arayarak karanfiller bırakıyor. Barikatların yanından geçerken, irade savaşının böylesine tanık olmaktan duydukları mutluluk yüzlerine yansıyor.

Megafondan bir ses akşam, Armutlu'nun Kara Kızı Sultan için yapılacak eylemi duyuruyor. Her sokakta anonsu tekrarlayan Gülseren'in peşinden Sultan'ın canavarları koşturuyor. Belki duyulmamıştır diye tekrarlıyorlar çağırıyor.

- Sultan abla bizim için mücadele ediyordu, 24 saatini devrime adamıştı, ağlamak değil onları sahip lenme zamanı...

Çocuk beyinleri devrimin ne demek olduğunu bilmiyor belki, ama Sultan abla yapıyorsa iyi bir şeydir deyip seğirtiyorlar megafonun arkasından.

Yüzlerce insan yakılan büyük bir ateşin etrafından Sultan'ın resimleriyle dolanıp, ellerinde meşalelerle adımlıyor sokakları. Çocuklardan 60'ında yaşlı kadınlara kadar Armutlu halkı evlatlarına yanıyor. Kalabalığın içinden gür bir ses isimleri sayıyor.

- Sultan Yıldız!...

Hep bir ağızdan haykırıyorlar:

- Yaşıyoor!...

- Arzu Güler!...

- Yaşıyoor!...

Sultan'ı defnetmek için Sivas'a gidecek Tayad'lı

Aileleri tören sonunda yolcularken, Fidan arkalarından bağıyor:

- Sultanımızın saçından ve toprağından getirin.

Sivas dağlarının gelini Sultan toprağına verilmeden gelinlik giydirilip eline kınalar yakılıyor. Yanıklar içindeki göğsüne, son nefesine kadar savunduğı kurtuluşun bayrağını koyuyor köylüler.

Yeni şehit haberleri veriyor telefon telleri. 5 Kasım katliamını duyan Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi davasından tutuklu üç devrimcinin, Nail Çavuş, Muharrem Çetinkaya ve Eyüp Samur'un şehit düştüğünü duyuruyor Selim. Eyüp'ün nasıl şehit düştüğünü anlatıyor mahallelilere:

- Eyüp hazırlığını yapmış, sigarasını içmiş, bir dilekçe bir de küçük bir not yazmış:

"Devrim ve sosyalizm düşüncesi bizimle yaşayacak. Biz ölerken devrim ve sosyalizme can veriyoruz, ölmüyoruz. Ben bir devrim meşalesi olarak yoldaşlarımın ve bütün cephelilerin elinde yanmaya devam edeceğim. Herkes bilsin ki, bu direniş asla ve asla yenilmeyecek. Haklarımızı, özgürlüklerimizi işte böyle bedellerini ödeyerek, can vererek kazanacağız. Şehitlerimizi, bütün yoldaşlarımızı, önderimizi ve partimizi çok seviyorum. Güneşin sofrasında görüşmek üzere. Hoşçakalın."

Sessizce, hıçkırarak, gözlerini mum ışığına dikip akıttıkları yaşları gizlemiyor evin önündekiler. Eyüp'ün, geçen yıl Armutlu'da parti-cephe adına çalışma yürüten "Hıdır" olduğunu öğrenenlerin acısı katlanıyor. Selim anlatmaya devam ediyor Eyüp'ün feda'sını.

- ... Sonra "hoşçakalın" demiş ve kendini yakmış.

20 dakika yandıktan sonra havalandırmaya çıkmış. Yanarken sürekli slogan atıyormuş. "*Yaşasın ölüm orucu direnişimiz*", "*Yaşasın Armutlu direnişimiz*" diye. Havalandırmada alev alev volta atmaya başlamış. Sonra yere düşmüş..."

- "*Yaşasın Armutlu direnişimiz!*"

Her bir şehit Anadolu'nun dört bir yanına gidiyor. Bedrettin'in yoksulları örgütlemek için Anadolu'nun dört bir yana gönderdiği müridleri gibi, kahraman şehitler de yeni sürgünler vermek üzere dağılıyor her yana.

Basın yeniden kurulan barikatları görmek için geliyor Armutlu'ya. Katliama, onca bombaya, kurşuna, vahşete rağmen hala insanların orada direnmesini, barikatlar kurmasını anlayamıyorlar.

- Ne olacak sonu? diyor bir gazeteci. Sesinde "böyle hiçbir şey elde edemezsiniz" anlamı yok. Daha çok merak, öykünme ve saygı hakim sesine.

- Biz hazırız, diyor Selim, gelip bizi de katletsinler. Hepinizin, bütün halkın gözleri önünde terör estirildi, insanlar diri diri yakıldı. Siz de görmelisiniz, bu düzen yakarak, yıkarak ayakta kalabiliyor. Ancak işte biz de ona, senin sorduğun soruyu soruyoruz: Ne olacak sonu? Nereye kadar zulmederek yönetmeye devam edebileceksin? Direnişimiz işte bu çıplak gerçeği herkesin görmesi demektir.

- O gün polis telsizlerini dinledim. "Burada ölü çıktı, geri çekiliyoruz" diye anons edildi.

Gazetecinin verdiği bilgiyle, ikinci direniş evine neden saldırmadıklarını anlıyor Selim. Sokaklarda, evde, bedenini tutuşturan Haydar'da gördükleri fedakarlığın ikinci direniş evinde karşılıklarına nasıl çık-

cağını şimdilik göze almamış olabilirler düşüncesi şekilleniyor kafasında. Ama bir daha deneyeceklerinden de bir o kadar emin, hazırlıklı olmalıyız diyor kendi kendine.

Selim, barikatları geziyor teker teker. Direniş evlerine uğrayıp, direnişçilerin durumunu soruyor. Her girdiği direniş evinin duvarları şehitlerin anılarıyla dolu. Gülümseyerek tek tek geçiyorlar gözlerinin önünden. Gülsüman, Canan, Şenay, Zehra, Hülya ve Abdulbari omuz omuza verip içerideki yakınlarını sahiplenmenin onuruyla bakıyorlar. Sevgi, Osman, Gülay, Ümüş, Zeynep ve Ali Rıza içeriden dışarıya taşıdıkları direnişleriyle, sözün namus olduğunu fısıldıyorlar kulağına. Bir hafta önce Armutlu'da şehit düşen Sultan, Arzu, Bülent ve Barış'ın militanlıkları gözlerinde alev alev yanıyor. Gidenler kadar, geride kalıp direnişi sürdürenler olmasından gurur duyarak direniş evlerinden ayrılıyor Selim.

Barikatlarda ve direniş evlerinde ışıklar yanıyor. Evlerin içinde ve barikatlarda kararlı gözler sabahı uykusuz bekliyor. Mahalle halkı uyuyana kadar söyledikleri türkülere ara verip fısıltılarla konuşuyorlar aralarında. Onlar güneşin doğmasını beklerken, güneşten korkanlar, bir hafta öncesinden daha büyük bir güçle, düşman topraklarını işgale gelir gibi kuşatıyorlar mahallenin etrafını. Nöbetçiler barikatlara ve direniş evlerine uçuruyor haberi.

Evin içinde hazırlıklar sürerken, saldırıdan sonra direniş evinde refakatçılık yapan Fidan hemen dışarı fırladı. Geri dönmesi ancak beş dakikayı buldu.

- Beş buçukta kuşatmaya başlamışlar. Yani 15 ya da 20 dakikadır hareketlilik sürüyormuş. Binlerce

özel tim, resmi ve sivil polis, bir de jandarma özel timleri varmış. Üç koldan geliyorlar. Aşağıdan, Reşit-paşa tarafından ve Köyiçi'nden...

Booom!...

Daha Fidan sözünü bitirmemişti ki, ilk bomba düştü mahallenin üstüne. Kundaktaki bebek uyandı, sabah okula gitmeye hazırlanan çocuklar korkuyla fırladılar yerlerinden, anaları damaklarını kaldırıp tokatladı yanaklarından, hastalar inledi, sokak köpeklerinin havlamaları kesildi, analar çocuklarını kucaklayıp korkusunu bastırdı, yetmişlik adam okkalı bir küfür savurdu.

- Puştun soyu, uykumuza kan sıçrattı, dedi.

Booom!... Booom!...

Bombaları kurşunlar izledi, çatılara konumlanmış özel timler uzun namlulu silahlarını nişanladı. Barikatlardan molotoflar, taşlar yağdı panzerlere.

Fidan direnişçilerin yanında, yerinde duramıyor. Kapının arkasına evdeki üç beş eşyayı yığıyorlar. Tüm buradaki direnişçilerin çoğu zor ayakta duruyor, durumu biraz daha iyi olanlar kapıya daha yakın yerde dışarıda ne olduğunu anlamaya çalışıyor. Armutlu'nun tepesinin dumanlandığını içeriye dolan gazlardan anlıyor Fidan.

Booom!...

Evin önüne düşen bombanın dumanı nefeslerini daraltıyor. Alt yoldaki barikattan alevler yükseliyor. Bombaların kesildiği anda barikattakilerin sloganları kaplıyor ortalığı.

"İşkenceci katillerden hesap sorduk, soracağız!"

İçeriden slogana ses veriyor direnişçiler.

"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"

Booom!...

Panzerlerin böğürtüleri kapı önüne kadar yaklaştı. Barikatlar tutuştu, barikatçılar sokak aralarında direnişi sürdürüyor. Adım adım işgal daralıyor. Gülseren, yanında iki barikatçı ile birlikte direniş evinin üst yolundan taşlarla panzerin gölgesinde eve yanaşmaya çalışanlara direniyor. Panzerin gölgesindekiler çil yavrusu gibi dağılıyor bir anda.

- Gaz at oğlum gaz... diyor içlerinden biri.

Booom!...

Gülseren'in ayaklarının dibine düşüyor bomba.

Booom!...

Bir sokak daha geriye çekilmek zorunda kalıyorlar.

Kırkbeş dakikadır ellerinde taş ve birkaç moloftla binlerce gaz maskeliye, panzerlere, akreplere karşı direniş sürüyor.

Artık sesler yakından gelmeye başlıyor. Fidan son kez dışarıya bakıp camın önünden geri çekiliyor. Mavi gökyüzü kapkara olmuş. Gazın etkisini azaltmak için ağzına kapattığı ıslak havluyu fırlatıyor.

- Kapı önüne kadar geldiler.

Artık sesinden tanıdıkları polis şefi ağzından tükürükler saçarak bağılıyor.

- Teslim oluun!..

Dumandan nefes alamıyorlar. Gözleri yerinden fırlayacakmış gibi öksürüyor direnişçiler. Bayılmamak için direniyorlar. Birbirlerine tutunarak tek bir odada toplanıyorlar.

"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"

Teslim olun çağrılarına inançla, kararlılıkla cevap veriyor direniş evi.

Kapıyı yokluyor uzun namlulu özel timler. Hava-da dolanıp duran helikopterin sesi duyuluyor. Yarım saattir aralıksız süren bombalar kesildi. Mahallenin değişik yerlerinde tutuşan barikatlar korlaştı.

- Teslim oluuun!..

Kapıyı kırmak için baltalar, dipçikler inip kalkıyor. Direniş evinin içindekiler kolkola girip sloganlarla direniyor.

Gececondunun kapısı çatırdayarak kırıldı. Uzun namlulu silahlarla içeri giriyorlar.

- Biber salla lan...

Genizleri yakan biber gazı kokusu doluyor odaya. Rambo filmlerinden fırlamış ağır silahlarını odanın içinde gezdirip sesleniyorlar arkadakilere:

- Temiz.. temiz...

Birbirlerini ite kaka, birbirlerinin gölgesinde si-perlenerek dalıyorlar küçük odaya.

- Buradalar, burada. Çevik gel buraya.

Çevik polis geliyor.

- *"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"*

Seslerinde kararlılık, seslerinde inanç var.

Direnişçilerin bulunduğu odaya girdiler. Direniş bir yumak olmuş odanın ortasında. İncecik bedenler, kolkola. Hücreleriyle yüzlerce gündür direnenler, bedenlerini sürüyor zulmün önüne.

- Hadi yormayın bizi, kalkın.

- *"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"*

Gaz maskeli polis gazdan etkilenip öksürüyor.

- Tek tek alın, bunu alın, al şunu, kalk oğlum!

- *"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"*

Bir avuç aç insanın üzerine onlarca gaz maskeli özel tim polisleri çullanıyor. Yerlerde sürüklüyor, ka-

falarını tekmeliyorlar. Kollarından tutup bahçeye fırlatıyorlar.

- *"Yaşasın ölüm orucu direnişimiz!"*

Karga tulumba bahçeye atılmaları ile ambulansların içine fırlatılmaları bir kaç dakika içinde oluyor. Belli ki, saldırının bütün ayrıntıları masa başında iyi hesaplanmış.

Ambulansın sirenleri çalarken, kentin emniyet müdürü işgal ordularının komutanı edasıyla mahalleye giriyor. Sürüler halinde korumaları etrafında, Armutlu halkına dişlerinin arasından bağılıyor:

- Bugüne kadar örgüte yardım ettiniz. Bundan sonra bize yardım edeceksiniz.

Masa başı planlarda tespit edilen bir gecekondu işgal edilip kapısına tabela asılıyor: *"Küçükarmutlu geçici polis karakolu."* İstanbul'u fetheden Fatih'in sancaktarı Ulubatlı Hasan'dan sonra kentin emniyet müdürü de Sarıyer sırtlarındaki gecekonduların tepesine, basını davet ederek törenle bayrak dikeyor. Yiğitlerin direnişi bayrakla örtülmüş gibi...

Şerif güldü çaresizliğin komediye dönüştüğünü, eşkiyalığın resmi kıyafet giydiğini dinlediğinde. Selim ellerini açarak, gerisini biliyorsun der gibi anlatacaklarının bu kadar olduğunu söyledi. Şerif notlarını aldığı defterini özenle cebine yerleştirdi.

- Şimdi ne durumda Armutlu diye sordu Rıza'ya.

- Armutlu mu? dedi Rıza, bildiğin gibi bizim Armutlu. Şerefini satmaz, namertlik yapmaz bura insanı. İşte orada görmüşsündür, Eyüp buradayken hep beraber yaptığımız çocuk parkımızı yıkıp karakol yaptılar. Selam verecek bir allahın kulu bulamadan dikilip duruyorlar orada. Biz de grup grup ölüm orucu direnişini ziyarete gidiyoruz.

Öğleye yaklaşmıştı zaman. Şerif izin isteyip

kalktı. Her sokağın damarlarına işlemiş direnişin izlerine bakarak durağa yürüdü. Kafasında aldığı notları düşünürken geçti Etiler'i.

Her şeyin sade, olduğu gibi olmasına özen göstermeliydi. Direnişin kendisi büyük bir destanın önemli bir parçasıydı, bir yıldan fazla bir zaman dünyaya anlattı kendini. Ölümleriyle konuşanların yanında benim anlatacaklarım ne kadar yansıtacak yaşananları endişesine kapılmadan edemedi.

Selim, Elmas, Fidan, Saime, Rıza ve direnişin içinde soluyan diğerlerinin Armutlu'da ölüm orucu direnişine ilişkin anlattıklarından acaba yazmadıklarım, atladıklarım oldu mu kaygısından bir türlü kurtaramadı kendini Şerif. Son cümleyi yazdıktan sonra yeni bir sayfa açtı ve şunları yazdı oraya:

“Bu direniş, dünya tarihinin gördüğü faşizme karşı en uzun direniştir. Sadece Türkiye değil, ezilen dünya halklarının tarihindeki yeri, direnişin düşüncede, yaşamda, halkların gelecek umudunun şahlanışında yarattığı ve yaratacağı etkiler ileride çok daha net görülecektir.

Tayad'lı ailelerin Küçükarmutlu'ya taşıdığı, sonra tahliye olanların onlara katıldığı bu direniş; zulme açıkça meydan okuyan, onurlu bir sahiplenme örneği yaratan ve zulmün planlarını, faşizmin taktiklerini yerle bir eden bir destandır. Armutlu, Gülsüman

ve Şenay'ın kapıları sevinçle çaldığı günün ertesi-nden itibaren direnişi soluyan bir gecekondu mahalle-si olarak Türkiye devrim tarihinde hakettiği yeri çok-tan aldı. O tarihte “Küçükarmutlu” adının altında şöyle yazacak:

Dört duvar arasında, tecrit hücrelerinde, sansü-rün en koyusuyla boğulmak istenen büyük direnişin, ölüm orucunun sesi, soluğu olarak, gözlerden irak tu-tulmak istenen inancı, inançları için ölüme yatan ka-rarlılığı, fedakarlığı, faşizme ve emperyalizme karşı direnmekten başka ezilenlerin hiçbir çarelerinin bu-lunmadığını... Tüm dünyanın gözleri önüne serdi.”

Daha anlatacak çok şey var hissiyle istemeye is-temeye kitaba son noktayı koyduktan sonra, masa-nın üzerinde duran Ekmek ve Adalet dergisini eline aldı ve arasında küçük kağıt parçası olan sayfayı açıp okumaya başladı:

“Ben Feride Harman... 1996'da tutuklandım... Ölüm orucunun 6. ekibinde yer aldım. Direnişe 28 Temmuz 2001 tarihinde başladım. 23 Ağustos 2002 tarihinde tahliye edildim... Tecrite karşı ölüm orucu direnişi devam ediyor. Bu nedenle tahliye olduğum 23 Ağustos 2002 tarihinden itibaren dışarıda da ölüm orucunu sürdürüyorum...”

Montunu giydi, eve gelirken aldığı karanfili özenle sardı, Armutlu'da katliam yapanlara ve tüm dünyaya, “kararlıyız, sabırlıyız... İlk günkü gibi. Bi-zim irademizi kıracak güç yoktur” diye haykıran Fe-ride'nin direniş evinin yolunu tuttu.

EK 1

**Armutlu dışındaki direniş
evlerinde yaşatmak için ölenler**

Büyük direnişin dışarıdaki sesi sadece Küçükarmutlu değildi. Mersin, İzmir ve Ankara'da da şehitler verildi. Anadolu açlığını direniş silahı yaparak yaşatmak için ölenleri tanıdı. Selim'in anlattıklarını kaleme aldıktan kısa süre sonra, Şerif İstanbul Aksaray'daki direniş evinde ölüm orucunu sürdüren Feride Harman'ın da ölüm haberini aldı. Feride, direnişin katliamla, direniş mahallesi ni işgal ederek, tutuklayarak, işkence yaparak kırılmayacağını ilanı oldu.

Armutlu katliamından aylar sonra tahliye olup ölüm orucunun sesini dışarıya taşıyan Feride'nin direnişi ve şehitliği Şerif'i bir kez daha tereddüte düşürdü. Kitaba son noktayı koymalı mıydı? Direniş sürüyordu hala. Böylesine bir direnme ve özgür bir ülkeyi yaratma kararlılığına noktayı kim koyabilirdi ki? En iyisi dedi, Armutlu ile aynı süreçte diğer kentler-

de yaşanan direnişleri Selim'in anlattıklarından not düşmek, direnişin sonraki aşamalarının anlatılmasını bir başka sefere bırakmak.

Selim'in Mersin, İzmir ve Ankara'daki direniş evlerine ilişkin kısaca anlattıklarıdır:

- Anadolu kentlerinde dedi Selim, baskı bilirsın daha yoğundur. Bizim burada Armutlu tam bir kuşatma altında kaldı, saldırılar oldu, katliam yaşandı. Ama Anadolu'da genel olarak demokratik güçler sürekli baskı altında tutulduğu için direnişçileri ziyarette gitmek isteyenlerdeki korku daha büyüktü. Ama bu da zamanla aşıldı. Bir anlamda baskı ve umutsuzluk havası da aşılmış oldu...

Dediğim gibi daha zor koşullarda direnmek zorunda kaldılar. İzmir'de bazı ailelerle işbirliği yapıp direniş evini bastı polis, bir direnişçiye hastanede zorla müdahale edildi, sakat bırakıldı. Mersin'de ziyaretçiler üzerinde sürekli baskı oldu. Ankara'da son gün bile terör estirildi. Ama tüm bunlar direnişin sadece İstanbul'da, Armutlu'da olmadığını, Anadolu muzun yüzlerce yıllık sessizliğini yırtacak tohumların dört bir yandan serpilişine engel olamadı. Tohum çatladığında, doğum sancıları yaşanmaya başladığında, direnişleri anlaşılacak...

Şenay şehit olmuştu ki, İzmir'de Erdoğan Güler'in durumunun kötüleştiğini öğrendik. O da bir geckondu evindeydi. Direnişe ilk başladıklarında Canan da yanlarında, uzun süre birlikte yürüdüler. Canan Armutlu'ya geldikten sonra Erdoğan İzmir'de devam etti. Ege toprağı bereketlidir bilirsın. Sadece dost sofrasında diz kıran efelerini, dağlarından eksil-

meyen şahanlarını hep umut bilir. Umudu Ege'nin dört bir yanına ulaştırma sırası Erdoğan'ındı. Şenay'dan üç gün sonra şehit düştü. Yüzlerce insan katıldı cenazesine. Kıp kızıldı tabutu Erdoğan'ın. Erdoğan'ın şehitliği İzmir'de direniş geleneğinde önemli bir etki oldu. Sonra Abdulbari Yusuf oğlu başladı direnişe. O direnişi sürdürürken, Mayıs sonunda Sevgi Erdoğan ve Gökhan Özocak İzmir'deki hastanelerden tahliye edildi.

Sağlık nedeniyle yapılan tahliyelerin, biliyorsun, amacı direnişi kırmaktı. Yoksa devletin devrimcilerin sağlığını düşünmediği bilinir. Neyse. Bu tespiti yaptıktan sonra yapılması gereken de kendiliğinden ortaya çıkmıştı. Dışarıda direnişi sürdürerek bu oyunu bozmak. İşini ilk omuzlayanlar Gökhan ve Sevgi oldu. Gökhan içeride başladığı direnişi İzmir'de sürdürdü. Onlarla birlikte başka tahliye olanlar da vardı. O ana kadar ödenen büyük bedellerin üzerine basarak tahliye oldular, dışarıya çıktıklarında unuttular, bir kalemde sildiler her şeyi. Hain dedik onlar için. İhanetti çünkü yaptıklarının adı...

Selim, Rıza'nın küçük oğluna, ihaneti anlattıktan sonra yeniden İzmir direniş evini anlatmayı sürdürdü.

- Sevgi abla ile Gökhan İzmir'de devam etmeye başladılar. Bir süre sonra Sevgi abla buraya geldi. Abdulbari ve Gökhan kaldılar İzmir'de. Kısa sürede birbirlerine öyle bir bağlandılar ki, sonraki günlerde Abdulbari ailesinin baskısından dolayı buraya geldiğinde de sürekli Gökhan'dan söz ediyordu.

Gökhan'ın direnişi dışarıda sürdürdüğünü duyan İzmir'in belediye işçileri, tutsak düşene kadar

onlara önderlik eden, gerçekleri öğreten işçi önderini hiç yalnız bırakmadılar. 12 Eylül cuntasından önce de İzmir’de devrimci mücadelenin içindeydi Gökhan. Mütevazı yaşamı gibi direnişi de mütevazice sürdü. Ama bu mütevazı direnişçilerin İstanbul’un dışında, Anadolu kentlerine yayılmış olması bile, iktidar açısından yeterince korkutucuydu. Yüzyıllık uykusundan Anadolu’nun uyanmasını istemeyenler çok daha koyu bir sansürle duyurmamaya çalıştılar Gökhan’ın sesini. Tarih boyunca, bütün zulüm iktidarları, padişahlar, tiranlar, sultanlar, diktatörler direnenleri duyurmayınca direniş tohumlarının saçılmasına engel olacakları yanılgısını yaşamışlardır. Yanılgılarını anladıklarında tahtlarını koruma telaşına düşmüşlerdir.

Gökhan’ı internet üzerinden yayın yapan Halkın Sesi Tv’den canlı yayında izlemiştik. Bu çok mutlu etmişti O’nu. İnanamamış, aklından geçirdiği ve büyük ailesine söylemek istediği ne varsa birbiri peşisıra sıralamaya çalışmış ama heyecanlanmıştı. Göz çukurları iradesini onaylayan bir mühür gibiydi. Son günlerini yaşıyordu. Ama cuntanın yokedemediği coşkusunu, kararlılığını, 19 Aralık da, zorla müdahale işkencesi de, açlık da yok edememişti.

Mersin’de tek başına, kendi evinde, kardeşlerinin yanbaşında şehit düşen Uğur Türkmen bir başka “ilk” idi. Uğur tutukluyken ölüm orucu ekiplerindeydi. 19 Aralık “hayata dönüş” katliamından sonra Sincan’a götürüldü. Kısa bir süre sonra tahliye oldu. O günlerde henüz direnişi kırma oyunu için tahliyeler devreye sokulmamıştı. O normal yolla tahliye olmuştu. Ama, daha katliam öncesinde direnişçi tutsakla-

rın aldıkları bir karar vardı. Tahliye olan direnişçi, direnişini dışarıya taşıyacaktı.

Uğur işte bu kararı uygulayan ilk tutsaktı.

Kız kardeşi Yeliz de ölüm orucu direnişçisi olarak ayrı bir hapishanede olan Uğur, aynı zamanda evin “babası”dır. Mersin’in yoksul gecekondu mahallelerinden birinde, kendi evinde adım adım, sabırla direndi. Bu zulüm mutlak kırılacak diyordu Uğur. 19 Aralık’ta bulunduğu Ceyhan hapishanesinde feda eylemi yapan Halil’den çok etkilenmiş, sözler vermişti, O’nun şehitliğinden sonra. Feda ruhunu yaşatacağım demişti. Yaşattı. Evi, Mersin’deki ilericilerin uğrak yeri haline geldi zamanla. Direniş üzerine uzun tartışmalar yapıyordu ziyarete gelenlerle. Ölüm yatağından konuşuyordu Uğur. Ölüm yatağından yükselen sesin karşısında hiçbir kaçamağın, hiçbir bahanenin hükmü kalmıyor. Büyük bir saygınlık yarattı bölgede. Bir gün önce Uğur’un kıyasıya eleştirdikleri ertesi günü yine kapısını çalıyordu.

Uzun sakalları, tertemiz yüzüyle bir evliyaı andırıyordu Uğur. Doğrunun ve gerçeğin yolunda yürüyen bilge bir evliya. Açlığından güç alan, halkı gerçeğe çağıran bir evliya. Akdenizliler, mesajını aldıklarını cenaze töreninde gösterdi. Binlerce genç, yaşlı, köylü, öğrenci, memur katıldı cenazesine. Uğruna şehit düştüğü bayrağı şalvarlı köylüler taşıdı. Madem ki, bizim yiğidimiz bu bayrak için kendini feda etti, öyleyse kurtuluşumuz bu bayrağın altında olacak, dedi Yenice halkı.

Şehit düştüğünde ablası vardı yanında. O gün yanında olanlardan dinledim.

Konuşmakta zorlanıyor, hareket etmekte güçlük

çekiyor. "Senin için ne yapmamı istersin kardeşim" diye sorduğunda ablası, "Yaşasın ölüm orucu direnişimiz" sloganını at diyor. Bütün direnişçiler gibi, O'nun için de, özgür ve bağımsız bir ülke için yaşanması zorunlu olan büyük direnişe öyle kilitlenmiş ki, son gün yarı sayıklar halde bu sloganı attırıyor, "pan-kartım hazır mı abla" diye soruyor.

Direniş şehitlerine karşı büyük bir sevgisi ve bağlılığı vardır Uğur'un. Evinin bir köşesini şehitlik haline getirmiş, onların en güzel resimleriyle süslemişti. Taze karanfilleri hiç eksik etmedi. Canan ve Gülsüman şehit düştükten sonra ziyaretine giden dergiden bir arkadaş anlatmıştı. Ne düşündün diye sormuş arkadaş. Yalın ve özetti cevapları.

"Ara sıra birbirimize telefon eder seslerimizi duyar hal hatır sorardık. Onların şehit düştüğünü öğrendiğimde bir acı ve üzüntü duymadım desem yalan olur. Ama şunu biliyorum ki, onların neden öldüğünü bilmek bu üzüntü ve acımı onura, gurura ve büyük bir kine dönüştürüyor. Onur ve gurur duyuyorum çünkü, hepimiz halkımızı ve vatanımızı sevdiğimiz için bu direnişe başlamıştık ve bu yolda ölmenin aslında ölümsüzlük olduğunu biliyorduk. Bu bizim için büyük bir mutluluktu. Canan ve Gülsüman da bu yoldaki en büyük mutluluğu yakaladılar ve şehit düştüler. Onlarla aynı yolda olmak bana da büyük bir mutluluk veriyor. Kinimi de söylemek isterim. Bu insanları bu devlet katletti. Onların ölümünden sorumlu olan bu devlettir. Hangi yola başvurulursu vurulsun, ne tür baskılar yapılırsa yapılsın devrimci iradenin, direnişimizin kırılması mümkün değildir. Zafer er geç bizim olacaktır. Bu zaferin önünü şehit düşenlerimiz aç-

tı. Şimdi bizler de onların yolunda ilerliyoruz.”

Ankara'daki direniş evi, zulmü kalbinden vurmaya geldik diyen bir meydan okuma gibiydi. Armutlu'da Canan ve Zehra'nın refakatçılığını yapan Özlem ve tahliye olduktan sonra direnişini dışarıda devam ettiren Ayşe vardı orada. Onlar da yoksulların mahallesinde bir evde koyun koyuna ölüme yattılar. Polis evlerini ablukaya almaktan, ziyaretçileri engellemeye kadar her türlü hukuksuzluğu yaptı. “Hukuk devleti”nin başkentine de bu yakışmaz mıydı zaten!

Ayşe Çanakkale'den Kütahya'ya oradan hastaneye işkencenin her türlüşünü yaşayarak gelmişti. Tahliye olduğunda organları neredeyse iflas etmişti. Büyük bir ısrar ve kararlılıkla direniş sürdürmek istedi ve dediğini yaptı. Özlem, günlerce Canan'ın ve Zehra'nın soluk alış verişlerini dinledi. Ölümün yaşamın ne demek olduğunu tanıklılığıyla bilince çıkardı. Armutlu'nun coşkusunun ve kararlılığının başkente taşınması gündeme geldiğinde, “ben yaparım” dedi.

Ayşe'nin bilinci son günlere kadar açıldı. Özlem ise, son üç gününde bilinci kapalı halde direndi. Ayşe, Özlem'in şehit düşeceğini anlamıştı ve kendisinden önce şehit düşmesine dayanamayacağını söylüyordu. Bunca ölüm ve zulüm görmüş biri olarak, dayanamaması ölümün kendisine değildi elbette. Birbirine öyle bağlandılar ki, ölüm anında bile ayrılmak istemiyorlardı. Refakatçı arkadaşların tüm ısrarlarına rağmen, Özlem'in durumu kötüleşince, O da son gün su almayı kesti. Son vuruşu birlikte yapmak ister gibiydi. Gece yarısı ikişer saat arayla önce Ayşe sonra Özlem şehit düştü.

Sabah polisin ilk işi evi basıp, şehitlerin özel eş-

yalarını giysilerine kadar gaspetmek, evi talan etmek oldu. Onlarca insan gözaltına alındı. Zulüm, yediği darbenin hırçınlığıyla komplo hazırlıklarına başlamıştı. Evde refakatçılık yapan, direnişle yakından ilgilenen insanlara, “siz öldürdünüz” gibi saçma sapan suçlamalarla dava açtırdı. Ve Susurluk’un mahkemeleri bu deli zırvasıyla dava açmakta bir sakınca görmedi.

Armutlu dışındaki direniş evleri ve direnişçiler Anadolu’ya sunulan bu büyük destan içinde anlatılmaya devam edilecektir.

Nasıl olsa son söz söylenmedi daha. Tarihin yazımı sürüyor. Yaşatmak için ölenlerin kavgası sürüyor.

EK 2

unutmayacağız...

*-Kahramanlık destanını yazanlar-
-Fotoğraflarla Armutlu direnişi-*

Gölsüman Dönmez

(28 Mayıs 1964 - 9 Nisan 2001)

Tokat Karaoluk Köyünde 7 çocuklu bir ailenin 4. çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası ameleydi. Turhal'a taşındıktan sonra küçük yaştan itibaren Gülsüman da kardeşleri gibi amelelik yap-

tr. Yoksulluk okumasına engel oldu. 17 yaşında evlendi. 1985'ten sonra İstanbul'a taşındı. 1994'te Küçükarmutlu'ya geldi. Çocuk bakıcılığı, temizlikçilik, zengin evlerinde hizmetçilik yaptı.

Devrimcilerle Küçükarmutlu'da tanıştı. 1995'te kardeşi tutuklandı. Hapishane görüşlerinde devrimcilere olan sevgisi arttı. 1997'de hapishane çıkışında gözaltına alındı ve 4,5 ay Sakarya hapishanesinde tutuklu kaldı. Hücrelere karşı mücadelede, Ullucanlar katliamının davasında defalarca gözaltına aldı, işkenceler gördü. Bütün Gülsüman'lar için şehit düştü. Emekçi kadınlarımıza örnek oldu. Dünyada bir ilk'ti o. Dışarıdaki bir ölüm orucunun ilk şehidi olma onuruna erişti.

Şenay Hanoğlu, Gülsüman'ı alnından öperek uğurladı...

Canan Kulaksız

(17 Kasım 1981 - 15 Nisan 2001)

Canan, 17 Kasım 1981'de Rize'de doğdu. 1990'da ailesi ile birlikte İstanbul'a taşındılar. İlk, orta ve liseyi burada bitirdi. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji bölümünü kazandı. Direniş

başladığında, aynı okulun birinci sınıfında öğrenciydi.

İzmir'de başladığı direnişi, Armutlu'da, kardeşi Zehra'nın yanında sürdürdü. Devrimcileri tutuklu amcası aracılığıyla görüşlerden tanıyordu, ama devrimci yaşama adım atışı hücrelere karşı yürütülen kampanya dönemine rastlar. Gençliğin akademik, demokratik mücadelesinin örgütlenmesinde yerini alır.

Şehit düştüğünde 6 aylık devrimciydi Canan.

Ahmet Kulaksız, alnından öperek uğurladı Canan'ı

Şenay Hanoğlu

(1966 - 22 Nisan 2001)

Şenay, Tokat-Almus, Armutalan Köyü'nde 1966 yılında doğdu. Evli ve iki çocuk annesiydi. Şehit düştüğünde kızı Pınar 11, oğlu Erdem 9 yaşındaydı. Bir emekçiydi Şenay. 1989'da Tokat'tan İstanbul'a göçedip, bir müddet Kasımpaşa'da, bir müddet de Alibeyköy'de oturdular.

Sonraki yıllarda ise, DİRENİŞ EVİ'ne dönüşecek olan Küçükarmutlu'daki gecekondusunda yaşamaya başladı.

Devrimcilerle Armutlu'da tanıştıktan sonra gücü yettiğinde o mücadelelerin bir parçası oldu. Evlere temizlik işlerine giderek hem çocuklarına bakan, hem mücadele eden, yılmaz bir devrimci, hak ve özgürlük savaşçısıydı.

"Gözüm arkada kalmıyor. Pınar'ım ve Erdem'im halkımıza, büyük ailemize emanet..."

Zehra Kulaksız

(3 Mart 1978 - 29 Haziran 2001)

Direnifçi kardeşlerin büyüğü Zehra, 3 Mart 1978'de Rize'de doğdu. 1997 yılında girdiğı İstanbul Üniversitesi İktisat bölümünü, dördüncü sınıftayken terk etti.

Devrimci mücadeleye başlaması lise yıllarına dayanır. Liseli

gençliğin demokratik mücadelesinde başladığı devrimciliğini üniversitede bir Dev-Gençli olarak sürdürdü.

“Meseleyi çözdüm, yani isteyince oluyor, gerçekten isteyerek oluyor, esas meseleyi CANAN çözdü, her şeyin başı istemek. Çok şey öğretti CANAN.” sözleriyle insan iradesinin başaramayacağı hiçbir şey olmadığını kardeşinden öğrendi, direnişi ve yaşamıyla öğretti...

Babasına, ailesine onurlu bir miras bırakarak, gençliğe izleyecekleri yolun mücadele yolu olduğunu öğreterek gitti...

**Gençlik Zehra'ların yaktığı ateşle
geleceğini aydınlatma yürüyüşünü sürdürüyor...**

Sevgi Erdoğan

(3 Ekim 1956 - 14 Temmuz 2001)

25 yılının her anı, mücadele içinde, örgütlülük içinde geçen bir devrimci Sevgi... 3 Ekim 1956'da Erzurum Ilıca'da doğdu. İstanbul'da Fatih Kız Lisesi'ni sonra Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Devrimciliğe sempatisi Mahirlerle başladı.

1970'li yılların sonunda Devrimci Kadın Derneği'nin kuruluşunda yer aldı. Bir süre sonra, mahallelerde, fabrika ve grevlerde de görevler almaya başladı. 1978'de, devrimci hareketin kadrolarından İbrahim Erdoğan'la evlendi. 1981'de eşiyle birlikte gözaltına alındı. Kimliklerini söylemedikleri için, çocuklarına bile işkence yapıldı. 1981-1983 arası Metris'de tutukluymdu.

Tahliye olduktan sonra da mücadele içindeydi Sevgi. Tutuklu ailelerinin örgütlenmesinin yaratılmasında, TAYAD'ın kuruluşunda

Sevgi'nin büyük emeği vardır. 1989'da gecekondu halkına bilinç taşımaya başladı. 1991'de Malatya'da sürdürü devrimci yaşamı. Burada da polisin hedefi durumundaydı. İki kez "trafik kazası" süsü verilerek öldürölmek istendi.

1993 Temmuz'unda kaçırılıp öldürölmek istendi. Bu dönemde de 6 ay tutuklu kaldı. Tahliyesinden sonra, 94 Eylül'ünde Çukurova'da devrimcilik yapmaya başladı. Mersin'de, kaldıkları eve yönelik bir operasyonda, yanındaki iki yoldaşı katledilirken, o da tutuklandı. Konya ve Uşak hapishanelerinde kaldı. Uşak'ta birinci ölüm orucu ekibinde yer aldı. 25 yıllık devrimci, bir çınar gibi dimdik ayakta kalmasını bildi. Dersler vererek, öğreterek, ölümsüzleşti. Bir ömür boyu kararlı olmanın, bir ömür boyu, her koşulda, mücadelenin içinde olmanın örneği oldu.

**İrlanda'da bir
"duvar"...**

Osman Osmanağaoğlu

(1957 - 14 Ağustos 2001)

Aslen Artvinli Laz milliyetinden olup, 1957 yılında Karabük'te doğdu. Liseyi İstanbul Ümraniye lisesinde okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi'ne girdi. Ancak devrimci olması nedeniyle 3. sınıftan atıldı.

Devrimci mücadele içinde yer alması 12 Eylül öncesinde başladı. Değişik alanlarda devrimcilik yaptı. 1982-1987 arası Metris ve Sağmalcılar, 1992-1996 arası Sağmalcılar, 1996-2000 arası Ümraniye ve son olarak 2001'de Kandıra F Tipinde tutuklu kaldı. O da Sevgi gibi bir ömür boyu devrimciliğin adı oldu...

Umudunu kınaladı eline, umudu büyötmek için direndi...

Hülya Şimşek

(4 Mart 1963 - 31 Ağustos 2001)

Hülya Şimşek, 4 Mart 1963 Erzincan doğumlu, alevi inancından bir emekçiydi. Katıksız bir vatansever, katıksız bir anti-faşist direnişçidir. 15 yaşında başladı faşizme karşı çıkmaya. En nefret ettiği şey, ikiyüzlülükler, sahtekarlıklar, ahlaksızlıklardır. O, bataklığın, pisliğin, ikiyüzlülüğün, her türlü melanetin olduğu bir dünyada, temizliği devrimcilerde, devrimcilikte gördü. Devrimcileri sevdi. İlişkileri hep, kendi deyimiyle "dü-

rüstçe oldu, yalansız oldu..."

Hülya, direnişin içindeyken, kendi sözleriyle kendini şöyle anlatıyordu: "Ezilenin yanında olan bir yüreğim vardı. Bunun için değişmesini istemiyorum. Derin halk sevgisi ile dolu olan gönlüm var. Fakat bunu bilimsel anlamda geliştirmek isterim. Kendimi mücadelenin destekçisi olarak görüyorum çünkü bedenlerini yakan ve ömrünü devrime adanmış, kişilerin yanında kendimi fazla da abartmıyorum. Kendini devrime adanmış kişilere canım feda olsun diyorum."

Anadolu TAYAD'ın kurucu üyesiydi Hülya. Ciddi rahatsızlıklar geçirdi. İki yıl konuşmadan, yürüyemeden yatağa bağımlı olarak bitkisel yaşamda kaldı. İradesiyle, yaşama tutkusuyla, halk sevgisiyle iyileşti.

Annesi ve Zehra ile birlikte...

Gülay Kavak

(1 Şubat 1972 - 7 Eylül 2001)

Gülay, 1 Şubat 1972'de Zonguldak'ta işçi bir ailenin çocuğu olarak doğdu. 6 kardeşin en küçüğü idi Gülay. Çocukluğu yoksulluk içinde geçti. İlkokulu ve ortaokulu memleketinde, liseyi Antakya Samandağ ilçesinde okudu.

İstanbul'a geldiğinde Dev-Gençlilerle tanıştı. Bu süreç O'nun kişiliğini, kimliğini bulduğu, düzenin pisliklerine karşı savaş ilan

ettiği yıllar oldu. 1991 Körfez savaşı sürecinde artık örgütlü bir devrimciydi. Emperyalist saldırganlığa karşı eylemlerde yer aldı.

Kısa bir tutukluluğun ardından yeniden devrimciliğe koştu. 1993 yılında Erol Yalçın ile evlendi. Eşi 26 Kasım 1993'te şehit düştü. Erol O'nun için kendi ifadesiyle, "her zaman sevgi, onur anlamını taşıdı, büyük bir özlemi yaşattı."

Armutlu'da birlikte direndiği Ali Rıza Demir ile çalışmalara katıldı. Bir Dev-Gençliydi O. Gençliğin coşkusunu, dinamizmini, inancını taşıdı yüreğinde. 1996'daki Ölüm Orucunda da 2.ölüm Orucu ekibindeydi. 2000 yılındaki direnişte Ümraniye'de 1. ölüm orucu ekibinde yer aldı.

Ümraniye hapishanesi... Ümüş, Veli Güneş, Gülay ve tutuklu babasını ziyarete giden Şenay'ın oğlu Erdem...

Ümüş Şahingöz

(15 Haziran 1969 - 14 Eylül 2001)

Ümüş, 15 Haziran 1969'da Yozgat-Şefaathli'de doğdu. İlk, orta ve liseyi memleketinde okudu. Nakış öğretmeni olarak 1990-91 yılları arasında bir yıl öğretmenlik yaptı. 4 kardeşin en büyüğü olan Ümüş'ün devrimcilikle tanışması 1992 yılı sonlarında oldu. "Örgütlü yaşamda kendini buldu". Ankara, Malatya ve Marmara

bölgesinde, işçi, memur, gençlik, gecekondu halkının örgütlenmesi gibi bir çok alanda devrimci faaliyet içinde yer aldı. 1997'de Kocaeli'nde şehit Hüsamettin Ciner ile birlikte gözaltına alındı ve tutuklandı. 4.5 yıl Ümraniye'de kaldı. Adli Tıp raporuyla tahliye edildiğinde Armutlu'daki direnişe koştu.

Vasiyeti, "şehit düştüğünde elinin zafer işareti yapılması" idi. Bütün hücreleri zafer durdu, şehit düştüğü gün.

Alın kızılbantılar, alnından öperek uğurladı....

Abdulbari Yusifoğlu

(15 Ekim 1980 - 20 Eylül 2001)

Abdulbari, Kürt milliyetindendi. Mardin-Nusaybin'de 15 Ekim 1980'de doğdu. Çocukluğunu çeşitli işlerde çalışmakla geçti. Uşak Meslek Yüksek Okulu'na kaydını yaptırdığında da bir yandan seyyar satıcılık yapıyordu.

1997 yılı Şubatında tanındı devrimcileri. Bir yıl sonra örgütlü ilişkiler içindeydi artık. Ege bölgesinde kültür sanat faaliyetlerinde, gençliğin örgütlenmesinde yer aldı. Gözaltına alındı, tutuklandı, yılmadı. Ölüm orucu başladığında Tayad Bülteni İzmir temsilcisi oldu. İzmir'de başladığı direnişinde bir yandan da ailesine karşı mücadele etmek zorunda kaldı. Şehit düştüğünde Armutlu sokaklarında barikatlar kuruluydu. Direnişin içinde son yolculuğuna uğurlandı.

Bahri barikatlar arasında elden ele iletilerek uğurlandı.

Zeynep Arıkan Gülbağ

(1968 - 27 Eylül 2001)

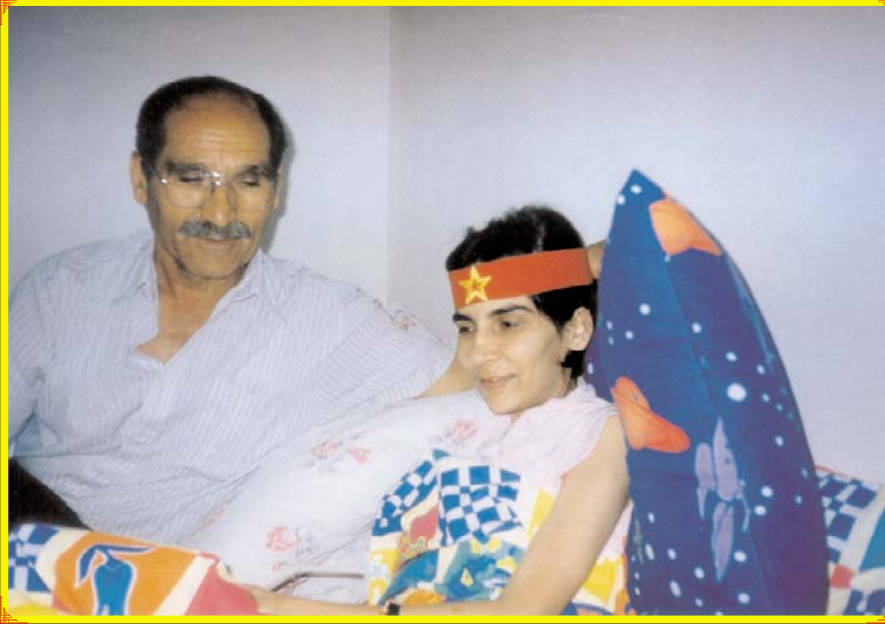

Zeynep, 1968 yılında Malatya'nın Hekimhan ilçesi Akpınar köyünde doğdu. 1974'te ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşti. Kocamustafapaşa'da oturduktan sonra Küçükarmutlu'ya taşındılar. Ortaöğrenimini Davutpaşa Lisesinde okuduktan sonra İÜ Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik bölümüne girdi. Siyasi nedenlerle ikinci sınıfta okul ile ilişkisi kesildi.

Üniversitede Dev-Genç örgütlenmesi içinde yeralarak devrimci yaşama adım attı. Gençliğin akademik, demokratik sorunlarında olduğu gibi, halkın her türlü sorunlarının çözümünde de, bir Dev-Gençli olarak yerini aldı. Defalarca gözaltına alındı.

1991 yılında Devrimci Gelik Dergisi'nin sahibi olarak, devrimci yayın faaliyeti içinde yer aldı. Daha sonra bu alandaki çalışmalarını Mücadele dergisinde sürdürdü. Bu yıl, aynı alanda devrimcilik yapan Kazım Gülbağ ile evlendi. (Kazım, 2001'de iktidarı ve Avrupa'nın F tiplerine desteğini protesto için Almanya'da bir hapishane önünde kendini yaktı.)

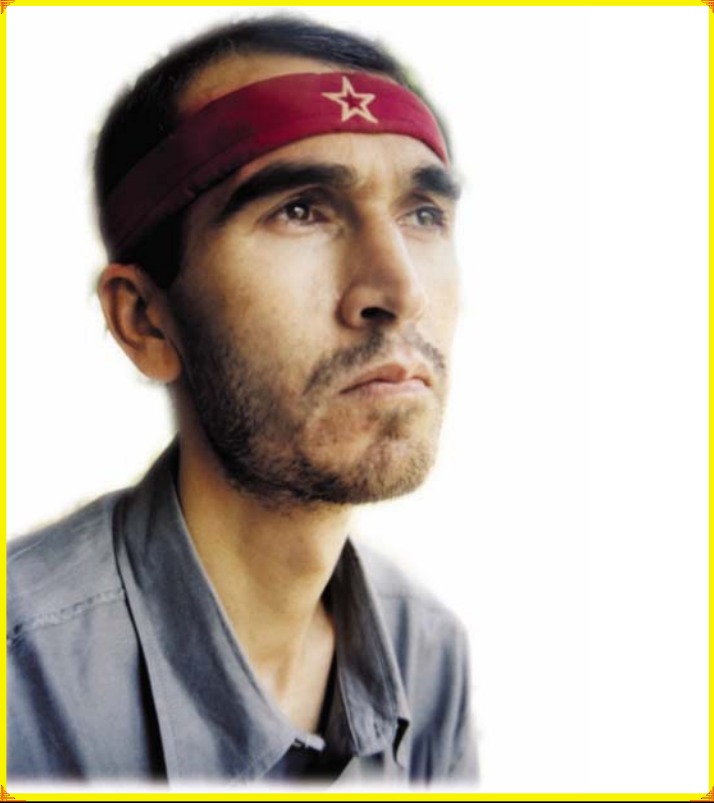
Aranır duruma düşmesinden sonra devrimci yaşamını 1994'ten itibaren yeraltında sürdürmeye başladı. 11 Ağustos 97'de tutuklandı. Ümraniye hapishanesinde ikin ölüm orucu başladığında 1. Ölüm orucu ekibinde yer aldı.

Küçükarmutlu'da babası ile birlikte...

Ali Rıza Demir

(9 Kasım 1973 - 27 Eylül 2001)

Kürt genci Ali Rıza, Adıyaman merkez Gökçay (Karikan) köyünde 9 Kasım 1973'te doğdu. Asimilasyon politikası sonucu unutturulan ana dilini sonradan öğrenmek zorunda kaldı. Yoksul, alevi mezhebinden bir ailenin çocuğuydu. Baskıları gördü, yaşadı. Zulme kini içinde sürekli büyüdü. 1991 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Tekstil Mühendisliği'ne girdi ve aynı yıl örgütlü mü-

cadele içinde yerini aldı. O günden beri hiç uzak kalmadı.

O'nun direnişi asimilasyonun aracı olan yatılı okulda başlamıştı. Kürtçe konuştuğu için dayak yedi, baskı uygulandı. O yaptırımlara direnen birkaç kürt gencinden biriydi. Başını dik tutmanın onurunu yitireceğinin bilincine vardı, kendi ifadesiyle, "acı çekerek, baskı görerek, özlem duyurarak pişti".

Gençlik alanından sonra yeraltı mücadelesinde yer aldı. Tutukluluk yılları Bayrampaşa ve Ümraniye hapishanelerinde geçti. 1996 ölüm orucunda ikinci, 2000 yılında birinci ölüm orucu ekibinde yer aldı.

İrlandalı bir devrimci, Ali Rıza'ya karşı enternasyonalist görevini yerine getiriyor

Sultan Yıldız

(20 Şubat 1973 - 5 Kasım 2001)

Sultan, Sivas Kangal Topardıç köyünde 20 Şubat 1973'de doğdu. Ortaokulu ve liseyi Adanada okudu. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girdi. 4.sınıfta okulu bırakarak aktif devrimcilik yapmaya başladı.

Devrimcilerle tanışması lise yıllarında Adana'da demokratik kitle örgütlerine gidip gelmesiyle başladı. Yerel, Kızılırmak Gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Üniversite yıllarında genç-

liğin demokratik mücadelesinin örgütlenmesinde yeraldı. Hücrelere karşı Tayad'lıların kampanyasının başlamasıyla birlikte Tayad üyesi olarak kampanyada aktif yeraldı. Tayad'ın engellemelerle, coplamalarla süren Ankara yürüyüşünü örgütleyenlerden biriydi.

Ölüm orucu başladığında dışarıda direnişin sesini duyurmak için yapılan eylem ve etkinliklerin çoğunda O'nun emeği vardır. Armutlu halkının sorunlarının çözümünde, örgütlenmesinde görevliken aynı zamanda, direnişçilerin ihtiyaçlarının karşılanması, direnişin dünyaya duyurulmasında da emek harcadı.

Armutlu'ya saldırının karşısına kararlılıkla dikildi. Barikatlar da, direniş evinde son anına kadar direndi.

Sultan, direnme hakkını savunma barikatlarında...

Arzu Güler

(8 Mart 1978 - 5 Kasım 2001)

Arzu Güler 8 Mart 1978'de Tunceli Hozat'ta doğdu. Ortaokula kadar okuyabildi. Mersin'e, oradan da İstanbul'a taşındılar. 1992'de devrimcilikle tanıştı, 1998'de örgütlü ilişkiler içinde yer aldı. Aynı yıl evlendi, ancak eşinin düzen içi yaşamı seçmesine tavır alarak, "düzen içi bir yaşamı reddetti." Devrimcilik tercihini netleştirdi.

Mersin, Tunceli ve İstanbul-Bağcılar ve Bahçelievler'de yoksul halkın örgütlenmesinde yer aldı. İlk gözaltısını Hozat'ta yaşadı.

*Daha sonra 1996 yılında '84 ve 1996 ölüm orucu şehitlerini an-
ma etkinliklerinde iki kez gözüaltına alındı. İstanbul'a geldiğinde
de zulüm peşini bırakmadı. 2000 Ağustosunda ve Aralık ayların-
da Tayad eylemlerinde gözüaltına alındı.*

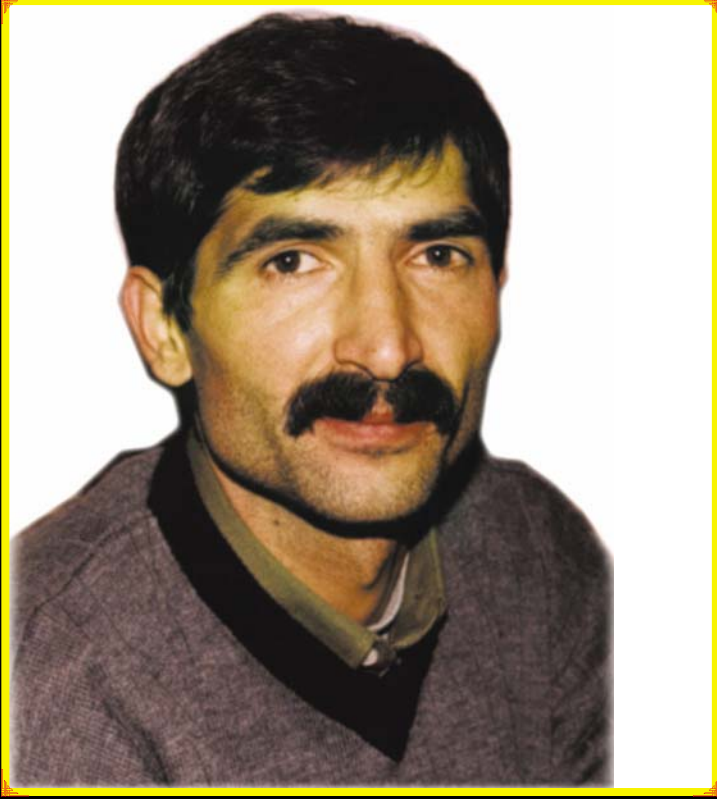
*Ölüm orucu ikinci ekibinin başlayacağını duyunca kardeşiyle
birlikte gönüllü oldu. Kardeşinin düzeni seçmesine karşı O güçlü
bir tavır sergileyerek ölüm orucunu sürdürdü. Direniş evi alevler
içinde bırakıldığında yataktan kalkamaz durumdaydı. Sevgisini,
değerlerine bağlılığını ölüm yatağında korudu.*

**Kızılbantını
Zehra taktı,
Arzu, O'nun
yolundan
yürüyerek
kahraman
şehitlere layık
oldu...**

Bülent Durgaç

(25 Eylül 1974 - 5 Kasım 2001)

Bülent Durgaç, 25 Eylül 1974'de Kahramanmaraş Afşin Çomudüz köyünde yoksul bir ailenin çocuğu olarak doğdu. 1985'te Mersin'e göç ettiler. Kürt halkının yiğit evladı Bülent, liseyi birinci sınıftan terk etmek zorunda kaldı. Çeşitli işlerde çalıştı.

Devrimci yaşamı 1991 sonlarında Mersin'de başladı. Ancak O, iki yıldır zaten devrimci hareketi bulmaya çalışarak geçirmişti.

Yoksulluğa, zulme isyanı yüreğinde kabaran bir öfkeye dönüşmüştü. Çeşitli alanlarda görev aldıktan sonra 1993 Haziranında tutuklandı. Mersin, Malatya, Ceyhan ve Bursa hapishanelerinde, 19 Aralık sonrası Edirne F Tipi hapishanelerinde tutuklu kaldıktan sonra 13 Ekim 2001'de tahliye edildi. İlk işi Armutlu'daki direnişe koşmak oldu. 1996 yılında 1. ölüm orucu ekibinde yer alan Bülent, direniş gazilerindendi. Armutlu'ya 5 Kasım saldırısı olduğunda tereddüt etmeden en öne atıldı, direnişçileri korumak için canını hiçe saydı. Fedakarlık O'nun ruhunda, bilincindeydi. Çünkü O kendini "mücadelenin her yerinde, merkezinde" görüyor, "zaferde payı olsun istiyor, herşeye hazır" olduğunu dile getiriyordu.

**Şehit yoldaşlarının, omuz omuza direndiği
arkadaşlarının mezarlarını ziyarette...**

Bariş Kaş

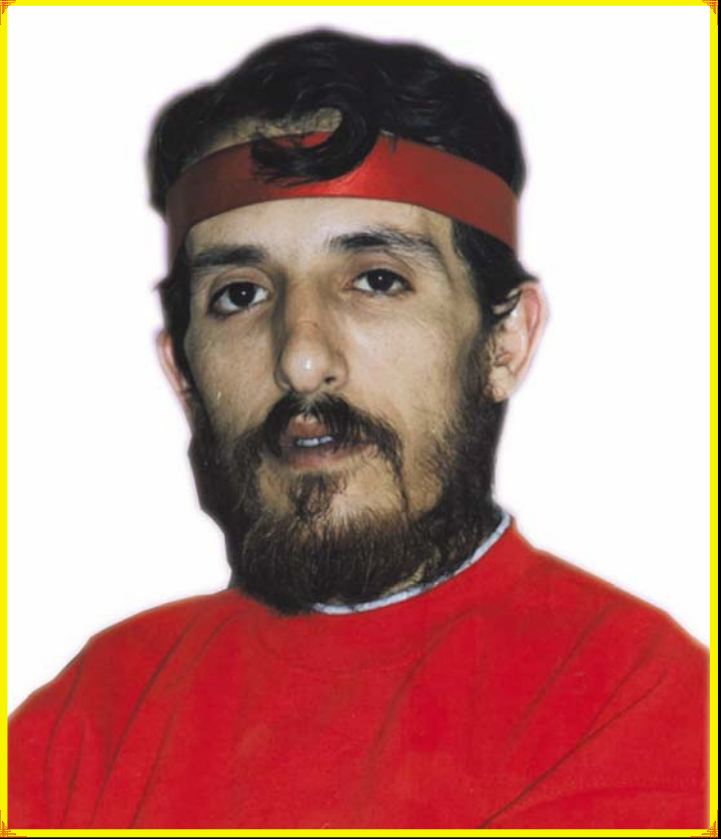
(1981 - 5 Kasım 2001)

Bariş, Tunceli Pertek Doğrultay köyünde 1981'de doğdu. Ak-rabaları arasında şehitlerden duydu ilk olarak devrimcilerin adını. Gerillayı tanıdı. Sonra ölüm orucunun sesine kulak verdi ve çoban-lık yaptığı köyünden ayrılarak Armutlu'ya geldi.

"Özgür bir halk için" bütün varlığıyla devrimcilik yapmak, mazlumun ahını yerde koymamak ateşiyle yanıp tutuşan yiğit bir gençti Bariş. Barikatlarda Sultan'ın yanibaşından hiç ayrılmadan soluksuz kalana kadar direndi.

Armutlu dışındaki direniş evlerinde şehit düşenler...

Erdoğan Güler

10 Ekim 1972'de Dersim, Ovacık, Buzlutepe köyünde doğdu. İzmir'de Tayad'lıların dışarıdaki ölüm orucunda 25 Nisan 2001'de şehit düştü...

Uğur Türkmen

23 Nisan 1972'de Mersin'de doğdu. Tahliye olduktan sonra sürdürdüğü ölüm orucunda, 27 Mayıs 2001'de Mersin'de şehit düştü...

Gökhan Özocak

29 Mayıs 1960'da İzmir'de doğdu. Tahliye olduktan sonra sürdürdüğü ölüm orucunda, 4 Temmuz 2001'de İzmir'de şehit düştü...

Ayşe Baştımur

24 Ocak 1967'de
Balıkesir,
Bigadiç'te doğdu.
Tahliye olduktan
sonra sürdürdüğü
ölüm orucunda,
28 Eylül 2001'de
Ankara'da şehit
düştü...

Özlem Durakean

10 Ağustos 1982'de
Çorum'da doğdu.
Armutlu'da
refakatçılık
yaptıktan sonra
Ankara'da ölüme
yattı. 28 Eylül
2001'de şehit
düştü...

Feride Harman

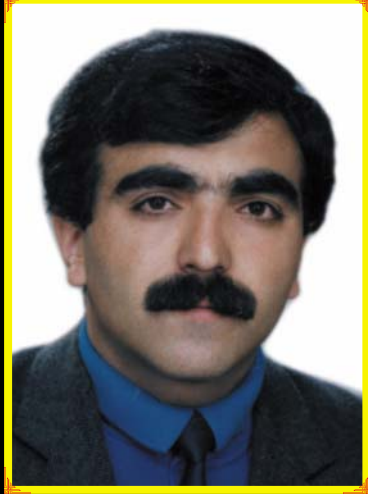
Eylül 1973'te Malatya'da doğdu. 28 Temmuz 2001'de Malatya hapishanesinde başladığı direnişini, 23 Ağustos 2002'de tahliye olduktan sonra dışarıda sürdürdü. Eyleminin 512, ölüm orucu direnişinin 788. gününde 16 Aralık 2002'de İstanbul/Aksaray'da şehit düştü...

Armutlu direnişinden aylar sonra yeniden dışarıda direnişin sesi oldu.

**Armutlu saldırısını protesto için
F Tipi hapishanelerde kendini feda edenler**

İbrahim Erler

Nail Çavuş

Muharrem Çetinkaya

Eyüp Samur

Direniften... Saldırlardan... Katliamdan...

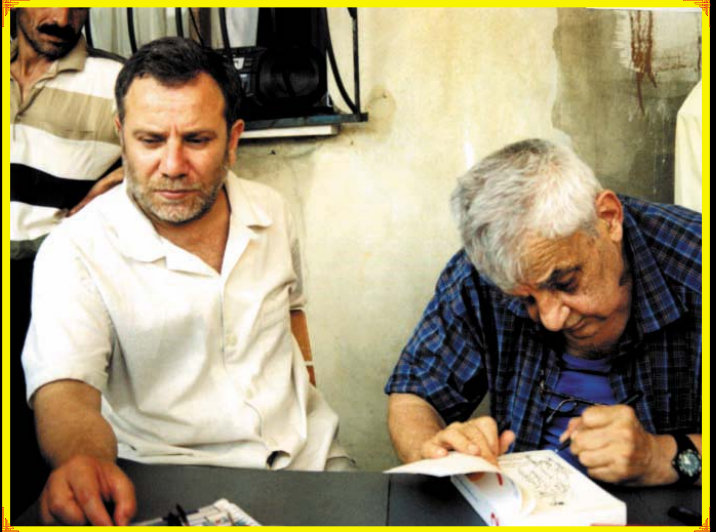
Armutlu'da ziyaretler...

Direnif okulunun barikat n6betinde bir 6đrenci...

Direnif mahallesinde bir etkinlik...

**Direnif mahallesinin aydınlarından;
Bilgesu Erenus, Cezmi Ersöz ve Arif Damar...**

Direnifçi kız, yürekli baba...

5 ve 13 Kasım...

Zulmün tarihine KATLİAM, ezilen halkların tarihine DİRENİŞ olarak yazıldı

Ölumsizleşenlerin sesi alanlara taşındı... / 1 Mayıs 2002 / İstanbul

İNAN ZEHRA, SİZİN ÇOCUKLAR KAZANACAKLAR

Zehra'nın anısına

" ...

Belleklerini tamamen yitirenleri ve sağlıkları geri dönüşsüz bir biçimde bozulanları cezaevlerinden tahliye ediyorlar. Tahliye olanların birçoğu Küçükarmutlu'ya geliyor ve oradaki yakınlarının ya da arkadaşlarının evinde ölüm orucuna devam ediyor...

Bugün 8 Temmuz, pazar... Ve ben Küçükarmutlu'dan akşamın geç saatinde döndüm evime... Neredeyse bütün gün oradaydım. Zehra'nın yaklaşık bir hafta önce son nefesini verdiği o yoksul evdeydim. O yoksul evin adı şimdi "direniş evi" olmuş. Direniş evini gezmek yürek ister, sabır ister... Evin her odasında her an ölüme biraz daha yaklaşan, her yaşta direnişçiler var. Başları kırmızı bantlı... Kimi artık ayağa kalkamayacak kadar bitkin... Kimisi duvarlara tutunarak yürüyor... Kimisi direnişe yeni başladığı için diğerlerine yardımcı oluyor...

Direniş evinin önüne akın akın insanlar geliyor. Evi kutsal bir mabetmişçesine saygıyla seyrediyorlar. Konuşurken seslerini alçaltarak konuşuyorlar. Yüzlerinde ansızın solgun ama cesur bir hüzün belirliyor. Sonra evin içinden bir adam çıkıyor ve elindeki kağıttan yüksek sesle, yarım saat önce bir direnişçinin daha şehit olduğunu duyuruyor. Gözler hafifçe kısılıyor. İnsanlar ansızın uzaktan gelen bir yankıya doğru başlarını çeviriyorlar. Kısa ama çok derin bir sessizlik kalplerin ortasına büyük bir gürültüyle düşüyor. Bu derin sessizlikte sadece çocukların yaktığı otların cızırtısı duyuluyor...

Sonra yeniden konuşmaya, hayatı yorumlamaya başlıyor insanlar... Buralarda ölüm çok farklı algılanıyor. Buralarda insanlar ölüme doğal bir son gibi bakmıyorlar. Buralarda hiçbir şey kesintiye uğramıyor. Hayat, ölüm ve çocukluk, buralarda herşey kesintisiz bir biçimde aynı büyüklü nehre akıyor. Herşey bir çember çiziyor sanki. Ölenler yeniden doğuyor... Yeniden doğanlar ölmeye başlıyor... Hayat ölüme, ölüm hayata aynı anda karışıyor...

Arkadaşları başı bantlı bir direnişçiye önce alnından, sonra yüzünün her yerinden derin bir sevgiyle öpüyorlar. Di-

renişçi gururlu olduğu kadar da utangaç... Bileklerini ve boy-nunu görüyorum. Küçük bir çocuğunkinden daha ince. Kırıldı kırılacak... O incecik bilekleriyle, suyu çekilmiş elleriyle dostlarına, yoldaşlarına sarılıyor o da. Yakınma, korku, suç-luluk duygusu, acındırma, o sahte duyguların hiçbirini yok yüz-lerinde...

Ve hayatta kalacak olanlarla ölecek olanlar birbirlerine öyle yoğun bir sevgiyle sarılıyorlar ki, işte o anda hayatla ölüm arasındaki o kesintisiz akışı görüyorum. Hayat ölümü alnından öpüyor... Ölüm hem gururlu, hem başeğmez, hem de küçük bir çocuk gibi utangaç ve masum... Ve herşey bir-leşip o büyülu nehre akıyor usulca. Ve o nehir sonsuzluğa akıyor. İşte bu yüzden korkmuyorlar birer birer ölmekten. Çünkü onlar bir kere sonsuzluğa inanmışlar. Binbir çeşit kentli kuşkunun pençesinde yaşayan ben bile işte o an inanıyorum: Bu çocuklar birgün kazanacaklar... Sonsuzluk tüken-mez çünkü...

Bu devletin, bu otoriter zihniyetin, bu sistemin, gözleri-mizi bu dünyaya açtığımız andan itibaren ailede, sokakta, okulda, fabrikada, orduda, işyerlerinde ruhumuzu ve bedeni-mizi ne denli tahrip ettiğini, bizi her geçen gün biraz daha kö-leleştirmek için hangi yöntemleri denediğini, bizi her an her saniye kendimizin olmaktan çıkarmak için olmadık yollara başvurduğunu bir kez daha söylememe gerek var mı? Her-şey çok gizli yapılsa da aslında çok açık değıl mi?..

Koca bir cezaevi bu ülke. Yaptıkları bütün zulüm yan-la-rına kar kalıyor. Bütün kapıları birer birer kapatıyorlar üzeri-mize. Koca bir kışla bu ülke... Herkesi tek tek şu otoriter yapı-nın gönüllü kölesi, koşulsuz savunucusu, herkesi tek tek bu kışlanın kendisi olmaktan çıkarılmış bekçisi haline getirmeye çalışıyorlar...

Neden cezaevlerini hücrelere dönüştürüyorlar, kendisi olarak kalmak için direnen ve başkaldıran bu çocukların üze-rine inanılması güç bir vahşetle gidiyorlar dersiniz...

Çünkü bu çocuklar herşeyi gördüler en çok... Herşeyi görenlerden ve bilenlerden çok korkar bu devlet... Ve onları yotetmek ister...

19 Aralık operasyonundan ağır yanıklarla kurtulan bir genç kız o vahşet gecesini şöyle anlatıyordu: "Sabaha karşı büyük bir gürültüyle uyandık... Matkaplarla koğuşun tavanı-

nı deliyorlardı. Uyandık ve ne yapacağımızı bilemedik, çünkü mazgallardan durmadan ateş ediyorlardı. Sonra deldikleri yerlerden üzerimize bir şeyler serptiler... Saçlarımız tutuştu önce... Sonra ben elimi yüzüme götürdüm. Yüzümün derisi ateşle eriyen plastik poşet gibi elime yapışlıyordu... Arkadaşlarımız gözlerimizin önünde can çekişerek öldüler... Herşeyi gördük... Herşeyi..."

Evet onlar herşeyi gördüler. Üzerlerine kimyasal madde atan bu vahşeti gördüler...

Günlerdir bir gazetede yayınlanan o fotoğrafa bakıyorum... Operasyondan sonra cezaevi avlusuna çıkarılan kadın mahkumların yüzlerindeki o ürpertici hüzne bakıyorum. Etrafları, gaz maskeli ve otomatik tüfekli askerlerle çevrilmiş. Kadın mahkumların yüzleri yanık ve yara içinde... Güçlkle soluk alıp veriyorlar besbelli... Elbiseleri ıslanmış... Onu da öğrendik. O kimyasal madde insan derisini yakıyor, ama elbiselere bir şey yapmıyormuş...

Kadın mahkumların yüzlerine bakıyorum. O yüzleri maskeyle gizlenmiş askerlerin bakışlarına... Askerler... Askerler... Nasıl yaparsınız böyle bir vahşeti... Askerler... Askerler... Halkınız sizi hiç affetmeyecek, der gibi bakıyorlar sanki...

Halk neredeydi peki? Hadi halk ortada yoktu, halkın aklını ve ruhunu medya esir almıştı. Peki o vahşeti yapan askerlerin vicdanı nereye gitmişti? Kalpleri neredeydi? Acıma ve şefkat duygularını kim ipotek altına almıştı? Peki mahkumlar birbirini yaktı, onlar örgüt emriyle kendilerini yakıyor, diyen aydınlar, okumuş yazmışlar, devletin ve medyanın yalanlarına hemen inanmaya neden bu kadar hazırdılar? Peki, onlar neden hücrelere girmemek için canlarını ortaya koyarlara değil de, devlete ve medyaya hemen inanıyorlardı? Yoksa onlar da mı devlet gibi herşeyi bilen ve görenlerden çok korkuyorlardı? Neden kalpleri yenilgiye bu denli hazırды? Neden başkaldırı ve isyandan bu denli ürküyorlardı? Neden 'ölüm' kelimesinden bu denli tiksiniyorlardı? Yoksa onlar da artık sadece şimdiki zamana inanıyorlardı? Yaşamak için ölmeyi neden artık görmezden geliyorlardı? Ölüm yokmuş gibi yaşanabilir miydi? İnsana kölelik dayatılıyorsa, insana kendisi olmaktan çıkartılmak dayatılıyorsa, ölüm o büyülü nehre karışır ve orada yeniden doğmak üzere bekleyişe geçer. O bekleyiş bütün denizleri ansızın aydınlatır. Denizlerde-

ki bütün yaraları sarar o aydınlık. Ve böylesi ölümler hayatlarımızı aydınlatır. O tutsak, o yaralı, o boğucu hayatlarımızı... Bu köleliğe hayır, diyen ölümler dünyanın en anlamlı ölümleridir. Bu anlamlı ölümler, biz yaşayanların hayatlarına sonsuz ve derin anlamlar katar. Bu anlamlar kalplerimizin kilitli kapılarını açar. Yıllardır kilitli olup da artık açılan bu kapılardan girer bu kez de gün ışığı... O taze bahar serinliği kapılarımızdan içeri girer... Bu yeni ışık kalbimizi aydınlatınca, nasıl ölmemiz gerektiğini yeniden düşünürüz. Aslında nasıl öleceğimizi nasıl yaşadığımız gösterir. Hayatta en çok neyi istiyorsak, o yüzden ölürüz... En çok neyi arıyorsak o yolda ölürüz... Para ve güç istiyorsak o yolda... Özgürlük ve erdem istiyorsak o yolda ölürüz. Köleliğe razıysak o yolda... Kimsek o yolda ölürüz... Ve nasıl öldüğümüz hayatımızı yeniden aydınlatır. Hayatımızın elle tutulur bir anlamı yoksa anlamsız bir ölüm bizi bekliyor demektir.

Bugün 8 Temmuz, pazar... Bugün hep Küçükarmutlu'daydım. Hücrelere karşı çıkanların ölmeye yattıkları direniş evinin bahçesinde kitaplarımı imzaladım. Ve aralarda Zehra'nın fotoğrafına baktım sık sık... Zehra'nın yüzünde yaklaşan ölümün hüznü ve soyluluğu vardı. Oradan geçen herkese el sallıyordu. Hoşçakalın kardeşlerim, diyordu. Yüzünde o masum, o kırılgan tebessüm vardı. Hoşçakalın, diyordu. Hoşçakalın, ben sonsuzluğa karışıyorum, ama siz yine de yaşadığınız hayata bir kez daha, iyice bakın, diyordu. Ne kadar anlamlı, ne kadar cesur yaşarsanız, o kadar anlamlı ve cesur ölürsünüz, diyordu.

Zehra, kızım benim... Güzel gözlü yoldaşım... O kısacık ömründe bu hayat hakkındaki herşeyi bildin ve gördün sen... Ve şimdi sana öldü gözüyle bakanlar öyle çok yanılıyor ki... Sen şimdi sonsuzluk nehrindesin... Ölümün ardından hayatın anlamı binlerce kez çoğalacak... O cesur ifaden binlerce kilitli kalbi açacak...

İnan Zehra, hayatına ve ölümüne inandığın gibi inan... Sizin çocuklar kazanacaklar bu hayatı... Özgürlüğün ve erdemin çocukları... Bu hayatı, o yoksul, o suyu çekilmiş parmaklarıyla ölürken bile zafer işareti yapan çocuklar kazanacak...

Direnerek öldüğün bu yoksul semtteki o emekçi, o kaybedecek hiçbir şeyleri olmadığı için sonsuzluğa ve özgürlüğe herkesten çok inanan bu insanlara inandığın gibi inan... İnan

Zehra, sizin çocuklar kazanacak...

Sizin çocuklar, diyorum, çünkü ben ve benim gibiler sizleri anlar ve sever, sizlere özenir bağrına basmak ister... Ama kaybedecek şeyleri olduğu için sonuna dek sizlerle olamaz... O birer birer karıştığınız büyü ve sonsuz nehri görür de yine de biraz uzak durur... Özgürlüğün ve erdemin bedelini sizler ödersiniz... Bizler gibiler sadece etkilenir ve yazar...

Sonsuzluğa akan kanınız parçalanmış hayatımızı aydınlatır aydınlatmasına, ama o ürkek, o doyumsuz parmaklarımız gizlice tutunur o kentli, o şimdiki zamana kilitlenmiş o zavallı, gelgeç hırslara... Ama inan Zehra, ölümlerinize, o kısacık ama dopdolu ömürlerinize bizlere öğretecek daha çok bilgeliliğiniz var.

Bugün 8 Temmuz, pazar... Bugün cezaevlerinden tahliye edilen mahkumlar getirildiler buraya. Birçoğu belleğini yitirmişti. Bugün sanki bir kıyametti yaşadığım. Mahkumların bazıları çocukluğuna geri dönmüştü. Kimi oyuncaklarını geri istiyordu, kimi onca kahramanlıklardan sonra hiç olmayan topunu, hiç olmayan bebeğini geri istiyordu...

Tahliye olan bir mahkum onca yıllık eşine, baba, bir diğeri eşine, annem, neredesin annem, diyordu...

Onlar belleklerinden kurtulmuştu... Benimse belleğim durmaksızın acıyla zonkluyordu. Bilmekten ve yine de birşey yapamamaktan. Görmekten ama yine de birşey yapamamaktan zonkluyordu... Burada ölüm hayata, hayat ölüme karışıyordu. Herşey kesintisiz akıyordu burada. Nehirler okyanusa, okyanuslar nehirlerle karışıyordu. Burada herkes hayatını ölümünün aynasında seyrediyordu. Burada herkes ölümünü, ömrünü sevdiği kadar seviyordu...

Bugün 8 Temmuz, pazardı... Ve Küçükarmutlu'daki cemevinde akşama doğru, ölüm orucunda hayatını yitirenlerin çocuklarının sünnet düğünü vardı. Dedim ya, burada herşey hiç kesilmeden akıyor diye... Sünnet edilecek çocukların yataklarına, belki birkaç saat, ya da birkaç gün sonra ölecek olan direnişçileri de yatırdılar. Hayata merhaba diyenlerle, hayata elveda diyenler aynı yatakta yatıyordu burada... Gördüm, belki birazdan ölecek olan insanlarla, birazdan sünnet edilip bu hayata karışacak olan çocukların el ele tutuşup birbirlerine gülümsediklerini gördüm... Sahnede sesine vurgun olduğum İlkay Akkaya 'Kırmızı Gül Demet Demet' türküsünü

söylüyordu. Ve o sonuna dek direnen, o suyu çekilmiş parmaklar son kez zafer işareti yapıyordu...

Gölgeler kanıyordu... Evet, anneler, kız kardeşler, babalar, çocuklar, teyzeler kanıyordu burada...

Ülkem en kırılgan noktasından kanıyordu...

Bu ülkenin en cesur çocukları özgürlük için, erdem için canlarını veriyordu... Ve canları kadar kıymetli belleklerini veriyordu.

Ve bu yüzden bellekler kanıyordu... Anneler, kızkardeşler, babalar, çocuklar, teyzeler kanıyordu...

Onurun ve kişiliğin pazara çıkarıldığı bu ülkede, bu çocuklar onurları ve kişilikleri için en sevdikleri insanların cezaevi önlerinde kanayışlarına tanık oluyordu...

Bu ülkede usul usul, gizli gizli tarih yazılıyordu... Türkiye en kırılgan döneminden geçiyordu. Bir tarafta emret komutanım diyerek koğuşları gaz maskeli terk edip koğuş arkadaşlarını devlete teslim edenler, bir tarafta, bunlar örgütün emriyle kendini yakıyor, diyenler vardı... Ve burada sünnet edilen çocukların ellerine dokunurken bu hayata veda eden o cesur zafer parmaklar vardı...

İnsan nasıl yaşamak isterse öyle ölür... Kimi teslimiyetle, hazırola, sürünerek, el etek öperek... Kimi sonuna dek başeğmeden, sürünmeden, hayata ve yeniden doğuşa el vererek, erdemle ve onurlu ölür... Ve bu ölümler başkalarının hayatını aydınlatır...

Bugün gördüm... Belki birkaç saat, belki birkaç gün sonra ölecek olan yoldaşlarının alınlarından sonsuz bir sevgiyle öpen insanları gördüm... Bugün o yürekli alınlarında kırmızı bantlı genç insanları gördüm... Hem utangaç, hem mağrur, o yiğit gençleri gördüm...

O sarılmaları, o kucaklaşmaları gördüm... İnan Zehra, sizin oralarda herşey hiç durmadan, aksamadan kesintisiz akıyordu...

Sen bunu çok iyi bildiğin için öldükten sonra bile böyle güzel, böyle anlamlı bakıyorsun ya bize...

Bir kez de benden duy öyleyse...

İnan Zehra, sizin çocuklar kazanacaklar bu hayatı...

Cezmi Ersöz (Leman, 14 Temmuz 2001)

BEN GÜLSÜMAN DÖNMEZ

Ölüm orucunun 147. gününde öldüm ben.

147 gün hücre hücre eriyerek, sizlere, halka, dünyaya gerçekleri anlatmak için ölüme yürüdüm. Ve öldüm yürüyüşümün 147. gününde.

147. gün konuştum açılığım, anlamadınız. Anladınız, anlamazlıktan geldiniz, duymadınız, görmediniz, görmek istemediniz. Bunun için şimdi ölerek konuştum. Hala anlamayanlara bir kez daha anlatmak için konuşuyorum şimdi.

Ölümler konuşmaz mı? Ben konuşmak için öldüm. Ciltlerce kitapta yazılanları anlatmak için öldüm.

**SİZ; KENDİNE DEVRİMCİYİM, DEMOKRATIM, İLERİCİYİM, SOLCUYUM DİYENLERE,
BU KELİMELERLERLE ANILAN PARTİLERE, SENDİKALARA, ODALARA, DERNEKLERE!**

147 gün oğlum Sinan'ın kolları arasında eriyerek öldüm. 38 yaşında bir kadının ölüme yürüyüşüne bir çokları düşündü, utandı, yazdı, konuştu... Siz ölümümün anlamını bile anlamadınız.

Ben Gülsüman Dönmez... Bir emekçiyim. Kadınıam. Bir çocuk anasıyım. Bu toprakların değerleriyle büyüyen ve değerlerini bu topraklara katanım.

F Tiplerinin ne olduğunu size anlatmayacağım. Çok iyi biliyorsunuz; IMF'yi, F Tiplerini, tecriti, saldırının herkese olduğunu... bunları siz de anlatmadınız mı her şeyin süt liman olduğu, daha devletin saldırmaya başlamadığı günlerde? Sonra sustunuz!

Siz hep başkalarının ödediği bedellerle sağlanan koşullarda mı konuşursunuz? Haydi şimdi de herkes ölüm orucunu konuşuyor! Utanmayın, siz de konuşun...

Ben hapishanede değildim. Ama o hücreler benim üstüme kapanacak gibiydi. O tabutluklar benim içindi. O tabutluk oğlum Sinan içindi. Hepimiz içindi.

Kapılarınızı çaldım birer birer. Demokrattınız, devrimciydiniz, ilericiydiniz, solcuydunuz. Öyle diyordunuz kendinize. Bu haklı direnişi sürdüreceğimiz bir yer istedik sizlerden. Yok dediniz.

Her çaldığımız kapıdan aynı cevabı aldık. "*Ölüm orucuna karşıyız*" "*açlık grevine karşıyız*", "*polis izin vermez*", "*kurumumuz kapatılır*", "*baskılar olur...*" ne kadar da tatlı canınız vardı, ne kadar da değerli kurumlarınız vardı. Korkuya, tüm değerlerinizden soyunmuşluğa başka adlar bulmakta ne de mahirdiniz!

Kapılarınız yüzümüze kapandı. O yönetimlerinde olmakla övündüğünüz odaların, sendikaların kapıları da hiç açılmadı. Yönetiminde siz vardınız da ne oluyordu sanki? Kendine demokrat-devrimci demeyen birileri olsa farklı mı olacaktı. Özgürlükçülükmüş, demokratlıkmış... ne demokratlığı, ne özgürlüğü? Bana demokrat olamayan yoksullara mı olacak? Ben sosyalistliği kitaplardan okumadım, ama yaşadım yoksulluğun en alasını, gördüm kurtuluşun nasıl olacağını...

Hele Ankara'da meydanlarda ağızımız burnumuz kan içinde kalıp da, peşimizde çevik güruhu ve faşistler varken her birinizin kapısını tek tek çaldığımız günler... 50-60 yaşında anaları, babaları sokağın ortasında bıraktığınız günler... Bu muydu sizin solculuğunuz? Bu muydu sizin sosyalistliğiniz? Ne ilgisi var, **siz insan bile olamadınız**. Düşmanın kapısına gitsek sizin yaptığınızı yapmazdı. 2 bin kişi "yuuuh" çektik tabelası yalan söyleyenlere... Yüzünüz yine kızarmadı. Halkın ahlakından ne kadar da uzaktınız. Beyoğlu'nun ahlakı size bunları mı öğretiyor?

Bu muydu devrimcilik? İlericilik, sosyalistlik bu muydu? Demokrasi, özgürlük böyle mi savunulurdu?

Hayır! Önüme yüzlerce kitap da yığsanız, en allamei cihanlarınızı da karşıma getirseniz, devrimciliğin bu olduğuna inandıramazsınız beni.

Devrimci benim. Sosyalist benim.

Benim zalime ve zulme karşı direnen.

Ya siz!

Sanatçılardan açan oldu evinin kapısını...

Sonra, siz anlı şanlı isimler yazan tabelalar asılı binalarınızda solculuk oynarken, ben ve arkadaşlarım Küçükarmutlu'nun yoksul bir gecekonduşunda ölüm yürüyüşümüzü sürdürdük.

Ben Gülsüman Dönmez. Ben özgürlüğü, sahiplenmeyi, yoldaşlığı, onuru, fedakarlığı, direnişini temsil ediyorum.

Siz kimsiniz? Siz neyi temsil ediyorsunuz?

Beni, Kızılay'da panzerlerin, faşistlerin önünde bırakırken kimi temsil ediyordunuz?

Ben bir emekçi kadını; namusu, onuru ve halkımın ahlakını temsil ediyorum.

Peki siz bana kapıları kapatırken hangi onuru, hangi ahlakı temsil ediyordunuz?

Ben ülke gerçeklerini gördüm, F Tiplerinin ne olduğunu anladım ve bunun için ölüme yattım. Demokrat-devrimci olmak, ahlaklı olmak, haksızlıkları gördüğüm anda buna karşı direnmek, değiştirmek için bedel ödemeyi göze almaktır.

Ben ölerken bedel ödedim. Ben ahlakım, ben demokratım, ben devrimciyim...

Ya siz kimsiniz?

Ya siz neyin bedelini, nasıl ödüyorsunuz?

Ya siz hangi ahlakı, kimin ahlakını temsil ediyorsunuz?

Bu soruların cevabını bilmek istiyorum.

Ben Gülsüman Dönmez.

İçerde, dışarıda direnmekten başka hiçbir yol olmadığını gördüm. Bunları kitaplardan okumadım, yaşadım.

Ya siz, demokrat mısınız? Siz de ölün demiyorum ama siz "açıp iki kolunuzu yana, korkuluk olmayı" dahi beceremezsiniz. Bu ahlaktan, bu kafadan, ne devrimcilik, ne solculuk, ne sosyalistlik çıkar.

Direndim, öldüm işte!

Hala suratınıza patlayan tokadımı hissetmediyseniz size anlatılacak hiçbir şey kalmamış demektir.

Ben gün gün ölmeye devam ettim. Ben ölürken Adalet Bakanı "yardım yataklıktan" dava açtı. Kara mizah değil mi?

Ben ölürken, sizin dergilerinizde, bildirilerinizde "yaşamak" üzerine fetvalar veriliyordu.

Demek biz yaşamayı bilmiyorduk öyle mi?

Demek yaşamak sizin söylediğiniz gibi olmalı öyle mi?

Yiyeceksin, içeceksin, tuvalete gideceksin...

Bir de hep konuşacaksın...

Bu mu yaşamak? Yaşamak öyle mi?

Siz yaşamayı bilirsiniz biz bilmeyiz öyle mi?

Siz rahat yatağınızda yatarken ben 11 yaşındaki oğlumun kollarında öldüm. Siz yaşamayı bilirsiniz öyle mi? Siz 11 yaşındaki Sinan'ıma bıraktığım mirası anlayabilir misiniz?

Siz yaşamayı benim gibi anlayabilir misiniz? Daha anlamamakta direniyorsanız bir de Nazım Hikmet anlatsın size yaşamamanın ne olduğunu;

*Yaşamayı ciddiye alacaksın,
yani o derecede, öylesine ki,
... insanlar için ölebileceksin,
hem de yüzünü bile
görmediğin insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
hem de en güzel en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin halde.*

Nazım'ı da hiç dilinizden düşürmezsiniz bilirim...

Nazım beni anlatır işte. Nazım onlarcası ölen, yüzlerce-si ölüme giden F tiplerindekileri anlatır.

Sizi kim anlatıyor?

Ben Gülsüman Dönmez.

Ben devrimci bir emekçi, devrimci bir kadın, devrimci bir anayım.

Daha geçen haftalarda ben ölüme hücre hücre yaklaşıyor, suyu damlalıklarla içebiliyordum. Ankara'da bir eğitimciler sendikasının kapısını çaldı TAYAD'lılar. F Tiplerinden ölümler çıkıyordu, "destek olun, sessiz kalmayın" dediler. Muhtemel ki, adında tumturaklı kelimeler olan partilerden

birinin taraftarı olan sendika yöneticisi öğretmen, “**ölüm oruçları bizim ilgi alanımızda değil**” dedi.

Biz ölüyorduk; onur için, adalet için, insanca yaşam için, direnme hakkı için, özgürlük için... ölüyorduk.

Ne acıydı ki, o sözlerin sahibi bir öğretmendi.

Demek ki, benim 11 yaşındaki Sinan’ımı bunlar eğitecekti! Ne öğreteceklerdi bunlar Sinan’a?

“Kapına geleni kovacaksın”, zulmün kol gezdiği bir ülkede “devrimcilerin ölmesi beni ilgilendirmez” diyeceksin, “sen ne olursa olsun yaşamana bak”... Bunları mı öğretecekti bu öğretmen ve onun gibi düşünenler?

İzin verir miyiz? Ölümümle barikat olurum da izin vermem. Vermedim de! Ben ona bu öğretmenin hiçbir zaman öğretemeyeceği en büyük dersi verdim; ahlak, onur, namus dersini...

Ben Gülsüman Dönmez.

Onlarca romanda okudunuz belki beni ve benim gibi kadınları. Bu romanları gençlere vererek; “bak işte devrimciler böyledir” dediniz.

İşte ben gerçeğim. İşte ben bu topraklardayım. Bu direniş, bu zulme karşı haykırış bu topraklarda yankılanıyor.

Aman bu topraklarda olmasın, yoksa tekkeleriniz gümbürdemeye başlar öyle mi?

Zulmün karşısına çıkamayan, hak ve özgürlük mücadelesinde olmayan, demokratlıktan, devrimcilikten bihaber olan tekkeler olsa ne olur, olmasa ne olur?

Ben Gülsüman Dönmez.

Ölüm orucunun 147. gününde öldüm...

Ey adına devrimci, demokrat, sosyalist, emekten yana diyen partiler, sendikalar, odalar, dernekler;

Okuduğunuz kitaplar, yaşadıklarınız öğretmediyse, devrimciliğin, demokratlığın, ahlakın, erdemin, yoldaşlığın, sahiplenmenin ne olduğunu benden öğrenin.

Önce insan olmayı, sonra demokrat devrimci olmayı öğrenin!

13 Nisan 2001
Tayad’lı Aileler

VCD için kapak resmi

yaşatmak için öldüler

Kitap ile birlikte **VCD**'nizi istemeyi unutmayınız!..

